

AINĀRS ZELČS

ABRENE
2002

Ja Abrene būtu palikusi Latvijai...

AINĀRS ZELČS

Ainārs Zelčs

ABRENE
2002

© Ainārs Zelčs 2014
© Eraksti 2024
111 lpp. / ~ 0,64 MB

Ja Otrais pasaules karš nebūtu bijis...

„Vairs nav tālu!” saka Aloizs, pabraucot gaŗām ceŗa zīmēm tai Viŗakas ielu krustojumā, kur pa labi ceŗš aizvijas uz Baltinavu un Kārsavu.

Piekrizdams, Aivars pamāj ar galvu.

Aloiza automobilis turpina braukt taisni. Viena no ceŗa zīmēm ir vēstījusi, ka līdz viņu dzimtajai pilsētai vairs tikai divdesmit divi kilometri, mazs gabaliņš, salīdzinot ar jau pieveikto ceŗu, kas vedis no pašas galvaspilsētas, pa Vidzemes un Ziemeļlatgales šosejām. Bet tieši mazais ceŗa gabaliņš parasti šķiet īpaši gaŗš. Tā vienmēr ir bijis, kopš tā laika, kad viņi sāka mācīties Rīgas augstskolās, — Aivars universitātē, bet Aloizs Apvienotajā kaŗa skolā.

„Piestāsim uz brīdi!”

Automobilis nogriežas pa kreisi, un viņi piebrauc pie Jaškavas kapiem, kur stalti slejas pieminekļi Atbrīvošanas kaŗā kritušiem kaŗavīriem. Jaunekļi pieiet klāt, apstājas. Uzlūkojot pieminekli, puīšu galvas paceŗas augstāk. Tajā brīdī kokos iešalcas vējš.

„Gluži kā kritušo nopūtas...”

„Tā gan!”

Jaunekļi nav dzejiskas dabas, nedz mānticīgi, bet no skolas sola abu prātos un sirdīs dziļi iespiedušies varoņu gaitu apraksti līdzīgās noskaņās.

Piemīņas staba galā akmenī kalta, pulēta liesma.

„Viņi stāv sardzē joprojām!”

Kapsētas dziļumā, kapus kopdama, līkņā paveca sieviņa, kas ziņkārīgi uzlūko staltos jaunekļus, mēģinot saprast, vai nav pazīstami. Rīgā viņus tā nepētītu, bet provincē ļaudis ir citādi.

Šķiet, ka Aloizam tāda pētīšana nepatīk, jo viņš apgriežas un dodas atpakaļ, pie automobiŗa, un Aivars seko.

Atkal klusi ierūcas volvo motors, un viņi brauc pa taisnu, gludī asfaltētu šoseju. Ceŗš uz kapiem nav bijis asfaltēts. Nu jau dažus gadu desmitus Latvijā darbojas „Zemesceŗu biedrība”, kas rūpējas par to, lai vecie ceŗi tiktu atstāti tādi, kādi tie ir, lai nemainītos ainava. Sākumā biedrībai nav bijis daudz piekritēju, bet tagad, kad zemesceŗu palicis tik maz, tautai biedrība ir iepatikusies, un dažviet pat sāk asfaltu vai betonu ņemt nost.

Rosīgi darbojas vairākas senatnes pieminekļu aizsardzības biedrības, neļaujot nojaukt vecas celtnes.

Kazukalnā ir nesen lijis, jo mākoņos paviz varavīksne, metot loku uz Purvmalas pusi.

Kad viņi ir tikuši līdz Karigavai, pēkšņi parādās auļojošs jātnieks, kāds baltūksnējs zeņķis ar lazdas loku uz muguras, gluži kā senlaiku kareivis. Zeņķis pietur zirgu, sāk izveicīgi rīkoties ar loku un tad laiž bultai skriet, un tā izskatās, ka bulta ir tēmēta abiem braucējiem.

Volvo, protams, ir ātrāks par bultu, bet zeņķis apsviež kumeŗu un nozūd mežā.

„Kas tad tas?!”

Aloizs neatbild; pieri saraucis, groza stūres ratu.

„Pieturēsim Purvmalā! Vai tev nav iebildumu?”

Aivaram tādi būtu gan... Laimdota nedzīvo Purvmalā...

„Ja tu tā gribi...”

Jau redzamas pirmās Purvmalas mājas.

„Tu taču ievēroji, kāda izskatījās ceŗa zīme Viŗakā?...”

„Protams!”

Tā ceļa zīme, kas rāda, ka no Viļakas līdz Kārsavai piecdesmit kilometri, ir izskatījusies kā parasti, bet Abrenes uzrakstam pāri kāds ar sarkanu krāsu ir uzķēpājis: Pitalova...

Armijas stāba Informācijas daļas priekšnieks nupat ir atgriezies no parastās pirmdienas sēdes. Ziņojumos dzirdētais nav liecinājis par kādām īpašām briesmām. Izlūkošanas un pretizlūkošanas ikdienu — kādas sūtniecības kara atašejs saticies ar N. kungu, kuŗa brālis strādā Bruņošanās departamentā, kādā kaŗaspēka vienībā rūpīgāk jāseko virsleitnanta N. gaitām, un tā joprojām.

Nu jau aizritējuši divdesmit pieci gadi, kopš sācies Informācijas daļas priekšnieka dienests; pa šo laiku armija ir tā pieņēmusies spēkā, tik labi apbruņota, apmācīta un apgādāta, kā vēl nekad.

Obligātajā kaŗadienestā tagad dien ap 45 000 kareivju, instruktoru un virsnieku astoņās kājnieku divīzijās, trīs tanku brigādēs, artilērijas un aviācijas pulkos, divās robežsargu brigādēs un flotē.

Gadu gadiem valstsvīri nebija varējuši izšķirties par nocietinājumu līnijas izbūvi uz robežas ar Padomju Savienību. Ne viens vien uzskatīja, ka no austrumu kaimiņa nav jābaidās, bet lielā nauda tādas līnijas būvēšanai izlietojama tautas labklājībai. Pa to laiku austrumu kaimiņš bija apbruņojies līdz zobiem; Padomju Savienībai bija lielākā armija ne tikai Eiropā, bet pasaulē; un lai gan varens krabis tupēja, ierāvis savā čaulā, tomēr robežu valstis pamazām vien bija kļuvušas aizvien tramīgākas un tramīgākas, un arī Latvijas saeima beidzot bija pieņēmusi lēmumu par aizsardzības līnijas izbūvi.

Tāda lēmuma pieņemšana nebija viegla arī Vācijas dēļ. Kā grauds starp diviem dzirnakmeņiem, tā bija uzdīgusi Latvijas valsts; eventuālā konfliktā starp šīm divām lielvalstīm Latvija nedrīkstētu ļaut kādai no tām ievilkst sevi vienā pusē, sanaidojot ar otru.

Aizsardzības līnija būtu jābūvē arī pret Vāciju, bet, pa dienvidu robežu novilkta, tā varētu radīt sarežģījumus ar Lietuvu...

Tā bija aizritējuši daudzi gadi. Naudas netrūka, būvmateriālu netrūka, strādnieku netrūka, un tomēr vezums nekustēja no vietas. Galu galā tika nolemts, ka aizsardzības līnija gar valsts dienvidu robežu nav būvējama. Tā vietā, vienlaikus ar aizsardzības līnijas izbūvi austrumos, gar dienvidu robežu novietojami stipri papildu robežsargu spēki, bet robežas tuvumā kaŗaspēka garnizoni.

Padomju Savienības komunistiskās partijas centrālkomitejas laikraksts „Pravda” pauda neizpratni par Latvijas rīcību, novelkot īpaši resnas dzeloņstieples starp divām draudzīgām tautām. Bet drīz pēc šā raksta arī padomju pusē sākās lieli robežas nocietināšanas darbi.

Austrumu aizsardzības līniju latvieši uzbūvēja četros gados.

Padomju krabis turpināja tupēt savā čaulā. Parasts vērotājs pat varēja iedomāties, ka uz austrumiem no Zilupes laiks ir apstājies. Kreisās partijas pārmeta valdībai valsts naudas izšķērdēšanu, uzstādot nevienam nevajadzīgus dzelzsbetona slazdus.

Tā gan, jo līdz ar jaunu ieroču ieviešanu no 1954. līdz 1958. gadam būvētā aizsardzības līnija sāka zaudēt vērtību. Klusībā visi augstākie virsnieki no Armijas stāba bija pārliecināti, ka drošības pret iespējamu padomju uzbrukumu nav arī tagad...

Tauta gan varēja paļauties uz savu armiju. Piemēram, tajā tikpat kā nebija neviena virsnieka, kuŗu būtu savervējuši ārvalstu slepenie dienesti. Latviešu virsnieki bija neuzpērkami un neiebiedējami.

Zināmu apsvērumu dēļ armijas vadība nekad līdz galam neuzticējās tiem virsniekiem, kuŗi nāca no minoritāšu aprindām, un pat tad nē, ja tie bija krietni vīri, dedzīgi savas valsts patrioti. Informācijas daļas priekšnieks atceras, kā virsnieki ir zīmīgi saskatījušies, kādā sarunā nejauši pieminam pulkvežleitnantu Goldfeldu-Zeltiņu, kuŗš jau trīsdesmit četru gadu vecumā tika atvaļināts no dienesta... Un pulkvežleitnants taču bija Atbrīvošanas kara varonis, Lāčplēša kara ordeņa kavalieris.

Vēl jo vairāk — armijas vadība negribēja uzticēties arī tiem virsniekiem, kuŗi bija precējušies ar sveštautietēm. Informācijas daļas priekšnieks ir redzējis dienesta archīvā slepenā ziņotāja № 41 ziņojumu no Kēnigsbergas, par ģenerāļa Rozenšteina novērošanu... Rozenšteinam tomēr laimējās; viņa karjēra bija spīdoša; viņš atvaļinājās no armijas kā Armijas komandieris.

Armijas komandieris!... Tas miers un klusums, un gluži vai sastingums uz robežas ar Padomju Savienību slēpj kaut ko ļoti draudīgu... Tas ir klusums pirms vētras. Steidzami jārunā ar Armijas komandieri!...

Purvmalas galvenajā ielā, vecas koka mājas galā iekārtots omulīgs krodziņš, kur var garšīgi un lēti paēst. Aloizs iegriež volvo stāvvietā, apstādamies blakus zaļam vairoga sedanam, no kuŗa kāpj laukā ceļinieki.

Kad vien tas ir iespējams, latvieši dod priekšroku savas zemes ražojumiem, un, kā ir sākuši 1938. gadā pirkt Forda-Vairoga „Junior de Luxe”, savu pirmo vieglo automobili, tā arī turpina to darīt, un nu jau septīto gadu desmitu.

Pa šo laiku ir gājis visādi. Rūpnīca „Vairogs”, automobiļu būves celmlauzis, ir gan gājusi uz augšu, gan cīnījusies ar visādām grūtībām.

Pasaules lielākajiem tirdzniecības uzņēmumiem iegūstot aizvien lielāku un lielāku varu, valstīm ir kļuvis grūtāk aizsargāt savus ražotājus ar ievadmuitu palīdzību, un daudzi uzņēmumi galu galā ir padevušies lētāku preču plūdiem, izbeidzot ražošanu. Tā saimnieciskā politika, kādu reiz tika piekopus ministru prezidents Kārlis Ulmanis, tagadējā laikmetā nav iespējama. Taču arī tautai, ne tikai lielrūpniekiem, ir savs spēks un sava teikšana, un tā nu ir noticis, ka tauta ir rīkojusies savā labā un turpinājusi pirkt vietējos automobiļus arī tad, kad tie no lētākajiem, salīdzinot ar ievestiem ārzemju ražojumiem, ir kļuvuši par dārgākajiem.

Kāpēc tad Aloizs tomēr brauc ar volvo, nevis ar vairogu? Tāds jautājums ir tikpat kā lieks, jo arī Volvo automobiļi tiek ražoti Latvijā. Lai nu kā iesākumā bija gājis ar Zviedrijas sērkokciņu sindikātu Svenska Tändsticks Aktiebolaget, tad nu toties Volvo ienākšana ir noritējusi gludi, pēc Kārļa Ulmaņa nāves Alfredam Bērziņam pārņemot varas grožus savās rokās. Jaunais ministru prezidents stājās pie ciešāku sakaru izveidošanas ar Skandināvijas valstīm, pavecot plašāku ceļu šo valstu kapitāla ienākšanai. Tā ir bijusi atkāpšanās no priekšgājēja politikas, kuŗš bija centies panākt neiespējamo, — ka lielākā finanču kapitāla daļa piederētu latviešiem. Jaunais ministru prezidents bija sapratis, ka tas nav iespējams, bet kapitāls no valstīm, par kuŗām varēja būt drošs, ka tās nemēģinās iekarot Latviju, ir tikpat kā šo valstu sabiedrots kaŗaspēks.

Ap to laiku Latvijas iedzīvotāju skaits sāka pieaugt straujāk, paaudzēm atgūstoties no Pasaules kara dziļi cirstām brūcēm. Savas ģimenes nodibināja labajos neatkarības gados vairāk dzimušie pilsoņi. Ja dabīgais pieaugums uz 1000 iedzīvotājiem 1937. gadā ir bijis tikai 3,4, tad 1950. gadā tas jau pārspēja 1921.—1925. gada 7,3.

„Jūs esat divi miljoni, un jums būs dzīvot!” tā Ulmanis bij saucis tautai 1939. gadā.

Un nu jau bija tā, ka drīz kāds nākošais ministru prezidents varēs uzrunāt trīsarpus miljonu tautu, neizmirstot arī prezidenta Jāņa Čakstes „diskrēto aicinājumu tautietēm”:

„Padariet mūs stiprus, dodiet mums bērnus! Ja katrā mūsu ģimenē būtu sešas mazas galviņas, tad jau pēc vienas paaudzes mēs skaitītu Latviju nevis divos ar pusi, bet septiņos ar pusi miljonos iedzīvotāju!”

Tā dzīvojot, arī Volvo automobiļiem netrūka pircēju.

Nopelnījuši ar ieguldījumiem Ķeguma ūdens spēkstacijā, kā arī ar sērkokociņiem, Zviedrijas darījumu aprindu ļaudis bija labprāt piekrituši Latvijas valdības aicinājumam būvēt Latvijā Volvo automobiļu rūpnīcu. Bija paredzams, ka jaunās rūpnīcas ražojumus varēs pārdot ne tikai latviešiem, bet arī igauņiem un lietuviešiem, kā arī poļiem.

Volvo spēkratus tirgoja tie, kuŗi zināja gan, kā savai precei dabūt pircēju. Vairogam tik labi negāja; atskaitot Igauniju un Lietuvu, ceļš uz citiem ārzemju tirgiem bija slēgts. Vajadzēja samierināties ar to, kas ir, un valstij arī nebija tik svarīgi no savas akciju sabiedrības izspiest vislielāko peļņu; valstij pietika ar to, ka tai ir pašai sava visvairāk vajadzīgo automobiļu ražošanas nozare.

Kā privāts uzņēmums Volvo varēja ātrāk saražot jaunus automobiļu veidus, vairāk izdabājot pircējiem.

Sarunas ar valdību ritēja gludi; maza aizķeršanās radās tikai par to, kur jaunā rūpnīca būvējama. Zviedri gribēja Rīgu, latvieši — kādu no lielākām Latgales pilsētām. Pa Rīgu rīkojoties, būtu mazāki pārvadāšanas izdevumi. Latvijas valdībai turpretī vairāk rūpēja valsts tālāko novadu saimniecisks uzplaukums, kā arī dzelzceļu izmantošana.

Pats galvenais iemesls tomēr ir bijis bezdarbs...

Latgales iedzīvotāju skaits bija stipri pavairojies, caurmērā vairāk nekā citos novados. 1914. gadā Latgalē bija dzīvojuši 646,100 cilvēku. Pēc Pasaules kara, pēc bēgļu laikmeta, boļševiku rīkotām turīgāko cilvēku apšaušanām, pēc Atbrīvošanas kara upuriem 1920. gadā Latgalē bija palikuši 497,350 cilvēku. Bet novads sāka atkopties. 1925. gadā tur jau dzīvoja 539,622 cilvēki. Tautas pieaugumam par labu nāca katolicisms, kas pirmā vietā neliek dzīšanos pēc mantas. Bērni ir Dieva svētība, bet trūkums nav netikums.

1930. gadā Latgalē bija jau 541,127, 1935. gadā 567,164, 1950. gadā ap 640,000, 1980. gadā ap 800,000, bet 1999. gadā — gandrīz miljons iedzīvotāju, un daudzi, darbu meklēdami, izceļoja uz citiem valsts novadiem.

Volvo rūpnīca tika uzcelta Daugavpilī.

Aloizs un Aivars paliek sēžam. Lai netraucēti aiziet zaļā vairoga braucēji, — vīrs, sieva un divi bērni. Var redzēt, ka sieva ir mātes cerībās. Ja tā turpināsies, tad ģimenei būs jāgādā Vairoga septiņvietīgais minivens. Šī mazā autobusiņa nosaukumam joprojām nav izgudrots īsti labs latviešu vārds — toties Volvo tādus neražo.

Nolīcis pār datoru, Latviešu zemnieku savienības valdes priekšsēdis pētī galvaspilsētas karti, uz kuŗas spilgtākā vai blāvāki zaļā krāsā iekrāsoti rajoni pēc pagājušās saeimas vēlēšanās nodoto balsu skaita. Nepatīkami duŗas acīs, kā nomaļu košums izbalē pret pilsētas vidu, un tur tad vietām top gluži balts...

Pirms Pasaules kara Rīgā ir dzīvojuši 520,000 iedzīvotāju, un nepilnā gadusimtenī tie savairojušies līdz 1,2 miljoniem.

Par Latviešu zemnieku savienību vairāk balsoja ienācēji no laukiem; dzimuši rīdzinieki — par Latviešu sociāldemokrātisko strādnieku partiju. Par zemsaviešu sīvākajiem sāncensiem balsoja arī minoritātes, kas pārtautodamās tomēr vēl turējās arī pie sava, piemēram, Agudas Isroel vienmēr tika pāri vēlēšanu reformas noteiktam 5% ievēlēšanas sliekšnim, ārpusē paliekot vēl sīkāku partiju barām. Kādreizējā Vidzemes bruņniecības namā joprojām spēja iespraukties arī Vācu-baltiešu partija, kuŗai daži novērotāji bija pareģojuši neizbēgamu galu jau pēc 2. saeimas vēlēšanām, kad partija bija spējusi izcīnīt tikai četras vietas iepriekšējo sešu vietā.

Polītikai atvadas bij teikuši iznīkstošie vecticībnieki un pārlatviskojušies vai repatriējušies poļi.

Patiesi, vai ikkatrs svešautietis labprāt uzdevās par latvieti, latviskojot arī savus vārdus un uzvārdus, taču ne tik dedzīgi balsojot par zemsaviešiem.

Partijas vadonis atraujas no datora un pieiet pie loga. Partijas galvenā mītne atrodas Iekšrīgā, stalta daudzstāvu nama augšējos stāvos. Viņi ir iecienījuši visaugstāko stāvu, un tur bieži iegriežas arī partijas jaunieši.

Cik vien tālu var redzēt, plešas Rīga — mūri, mūri vien... Kā pa šiem gadiem izaugušas pilsētas! Vai to gan kāds spēja paredzēt 1920. gadā, Atbrīvošanas karā beidzoties un sākot celt jauno republiku, tās saimniecību?..

Puse zemes, no kuŗas iztika visvairāk iedzīvotāju, tolaik piederēja saujiņai muižnieku, kamēr latvieši bija kļuvuši par bezzemniekiem paši savā zemē un bija pat spiesti izceļot.

Agrārreforma radīja daudz jaunu zemes īpašnieku, daudz zemnieku partijas atbalstītāju.

Kārļa Ulmaņa 1934. gada 15. maija apvērsums apturēja visu partiju darbību, taču ilgus gadus faktiski stiprināja zemnieku savienību, valdībām paceļot zemkopību nebijušos augstumos. Ja vēl 1938. gadā latvieši varēja lepoties tikai ar rudzu ražām, kas bija labākas nekā ASV, Argentīnai, Francijai, Igaunijai, Kanadai, Lietuvai, Polijai, Ungārijai, tad vēlākos gados it visur Latvijas lauksaimniecība pietuvojās visražīgākajām valstīm, — Dānijai un Holandai.

Ulmaņa pēctecis, Alfreds Bērziņš, ir bijis ļoti izveicīgs valsts vadītājs. Viņš ne tikai uzklaušoja nepārtrauktos Latvijas sūtņa Kārļa Zariņa brīdinājumus par Anglijas valdošo aprindu neapmierinātību ar to, kas noticis Latvijā, valdot Ulmanim, bet arī rīkojās...

Bez lieliem satricinājumiem valsts tika atgriezta pie demokratiskas iekārtas.

Aivars ir sapīcis, jo draugs nesteidzas uz Abreni. Vai patiesi Aloizs ir tik stipri izsalcis, ka jāēd jau Purvmalā? Varbūt Aloizs klusībā tīksminās, velk gaŗumā atkalredzēšanos ar dzimto pilsētu? Bet varbūt pārbauda pats savas pacietības mēru, kā jau topošais virsnieks. Kaŗavīri ir citādi ļaudis; tiem savādāks domu gājiens.

Aivaru ir pārņēmušas domas par Laimdotu...

No krodziņa var redzēt veco Saulieša pamatskolu. Tur kādu laiku, ap 1950. gadu ir mācījies Aivara tēvs, vectēvam strādājot Vindberga ūdens un tvaika dzirnavās Pestiķos. Tāda dzīve tomēr nevilcās ilgi; dzirnavas pārstāja rūkt, nespējot sacensties ar modernākām, kad tika uzbūvēts prāvs elevators ar elektriskās piedziņas dzirnavām, eksporta labībai aizvien plašākā strāvē plūstot arī no Abrenes apriņķa, un pat no tādiem pagastiem, kuŗos labības bieži vien ir pietrūcis.

Vindberga dzirnavām apstājoties, vectēva ģimene pārcēlās uz Abreni, kur jau kopš pilsētas iesākuma dzīvoja vecvectēvs un kur 1976. gadā pasaulē nāca Aivars.

„Ko ēdīsim?” jautā Aloizs, paņemdamš ēdienkarti.

„Neko daudz. Māte jau gaida ar cepešiem!”

„Ak tā?”

„Nuja!”

Puišu balsīs skan galvaspilsētas neizdzēsts abreniešu akcents. Šeit, protams, tam neviens nepievērš uzmanību.

Dzimtās puses izlokšne abiem ir mīļa, bet arī savā aprīņķī viņi sarunājas literārā valodā.

Aivars pasūtina tikai krūzīti kafijas un mazas uzkodas, — vēžu pastēti rīsu vaiņagā. Aloizs ņem vairāk, par septiņiem latiem divdesmit trīs santimiem, un ēd dūšīgi. Viņam jaunāka māte, kas vēl iet darbā, tā ka Aloizs varbūt netiek gaidīts ar cepešu bļodām. Un šim studentam turas nauda līdz pat mēneša beigām, kad citi pārrodas mājās tukšām kabatām.

„Vai šovakar iesim uz ballīti?” jautā Aloizs.

„Nezinu... Es laikam neiešu.”

„Kā tā?”

„Negribas.”

Aloizs vērīgi nopēta draugu. Vai Aivaram uzradies sirdsākītis Rīgā?...

„Brauksim nu!” Aivars mudina.

Abi samaksā un iet prom. Stāvvietā satiktā ģimene paliek mieļojamies. Pa ielu aizbrauc armijas smagais automobilis, un Aloizs to nopētī ar asu skatienu. Gaŗāmgājēji neliekas ne zinis; pierobežā armijas automobiļu netrūkst, un jo sevišķi kopš tā laika, kad tika uzbūvēta austrumu aizsardzības līnija.

Latviešu sociāldemokrātiskās strādnieku partijas vadonis priecīgi berzē rokas. Beidzot pienācis sociāldemokrātu laiks! 26. saeimas vēlēšanās viņi dabūs vairāk par pusi vietu!

Valstij nodibinoties, likums par saeimas vēlēšanām ir bijis pārāk izdevīgs sīkām partijām. No Satversmes sapulces līdz 5. saeimas laikiem ir pastāvējušas četrdesmit trīs partijas. Izveicīgi vīreļi, politiskie punduŗi, nosmēla krējumu, atstājot tukšā lielākas vēlētāju masas. Klusībā gandrīz vai jāsaka paldies diktātoram Ulmanim par to, ka viņš izbeidza šādas partiju laiku neŗēdzības. Diemŗēl, diktātors ir mācējis arī tā saimniekot un vadīt valsti, kā tautai ir paticis, un vēl ilgi pēc viņa nāves tauta piemin „vecos labos Ulmaŗa laikus”, un nu jau pēc jaunā vēlēšanu likuma, atjaunotā demokrātiskā iekārtā gluŗi instinktīvi balso par to, kam sakars ar Ulmani, balso par Latviešu zemnieku savienību.

Bet sociāldemokrāti nav padevuŗies un nepadosies! Lai dabūtu savā pusē Ulmaŗa laikos tautiski ļoti stipru apziņu ieguvušos latvieŗus, partija mainīja savā nosaukumā Latvijas vārdu, pārdēvējoties par Latvieŗu sociāldemokrātisko strādnieku partiju, un ja tāpēc varbūt zuda piekritēji no minoritātēm, tad tā nebija liela bēda, jo minoritātes jau sen vairs nebija ceturtā daļa no pilsoņu skaita; to bija krietni mazāk.

Lielu panākumu tomēr nebija arī pēc nosaukuma mainīšanas, un to nebija arī tad, kad pilsoņu skaits kļuva lielāks pilsētās, nevis laukos.

Zemnieku sētas kļuva lielākas, izputot tiem, kam zemes mazāk par 5 hektariem, un tā pati neauglīga. Izputējuŗie devās uz pilsētām. Pēc 1935. gada lauksaimniecības

skaitīšanas datiem 55,689 saimniecības bija vēl mazākas, mazākas par 2 hektariem, bet tur dzīvoja 82,033 strādājoši iedzīvotāji. Vēl Bērziņa varas laikā daudzi no šiem sīksaimniekiem pelnīja maizi kaimiņu sētās, bet jau tad valsts sāka veicināt ārzemju kapitāla ienākšanu; radās jauni rūpniecības uzņēmumi un līdz ar to pat darbaroku trūkums.

Šo trūkumu neviens gan necentās pārvarēt, ļaujot valstī sabraukt svešiem. Kopš 1918. gadā bija beidzies Pasaules kaņš, eiropiešu bija kļuvis divkārt un vietām pat trīskārt vairāk.

Tomēr, līdz pat nesenam laikam bezdarbs ir bijis mazs, un līdz ar to arī maz ar dzīvi neapmierinātu balsotāju.

Sociāldemokrāti ir centušies zaudēto atgūt arodbiedrībās. Valsts iekārtai atkal paliekot demokratiskai, tieši sociāldemokrāti panāca Latvijas arodbiedrību centrālbiroja atjaunošanu, atguva pat savu Darba mūzeju un ar lielu sparū sāka atjaunot un dibināt cik vien iespējams daudz jaunu arodbiedrību, sākot ar aktieņiem un beidzot ar apavu virsu izgatavotājiem.

Izcēlās asi strīdi ar Darba kameru, kas turpināja pastāvēt, līdz ar pārējām piecām, jo autoritātīvās, Ulmaņa laiku valdības laikā kameras bija bijušas arī arodu biedrības.

Tādos strīdos pagāja gadi, ar jaunām un jaunām saeimām, sociāldemokrātiem joprojām trinoties un beržoties tais pašos opozīcijas krēslos, līdz beidzot notika tas, kam bija jānotiek, — izcēlās pasaules saimnieciskā krīze, sākumā bankrotējot milzīgai, plaši sazarotai brāļu Lēmaņu bankai ASV. Uzreiz pēc tam bankas sāka krist viena pakaļ otrai, un smagiem soļiem, cilvēku dzīves sabradājot, uz dzīves skatuves izstarpāja bezdarbs...

Tas negāja secen arī turīgai Latvijai.

Dzīve ir kļuvusi daudz grūtāka; kurnēšana pieaugusi lielā mērā, pilsoņu nemiers ir audzis, — nākamajās saeimas vēlēšanās lielākā opozīcijas partija noteikti iegūs visvairāk balsu...

No Purvmalas līdz Abrenei, kā smeļies, var aizsviest ar akmeni.

„Atnāc gan šovakar uz baļļuku!” aicina Aloizs.

„Labs ir, aiziešu!” Aivars beidzot piekrīt.

Volvo ieskrienas pēdējā šosejas posmā, un tur jau tā parādās, abu puišu dzimtā pilsēta, — baltā Abrene...

Pēc uzvarētā Atbrīvošanas kaņa Abrenes nemaz nav bijis, tikai cara laiku dzelzceļa mezgls Pitalova uz kādreizējās dzelzceļa līnijas Sanktpēterburga-Varšava. 1920. gadā Latgales partizānu pulks no Padomju Krievijas okupācijas varas tika atbrīvojis vēl neapdzīvotu vietu, un ja valdība nebūtu lēmusi par Latgales ceturtā aprīņķa izveidošanu, ko sākumā nosauca par Jaunlatgales aprīņķi, tad Abrenes pilsēta tā arī nebūtu radusies. Taču jauns aprīņķis Latgalē bija vajadzīgs, un tam vajadzēja arī aprīņķa centru. Par tādu izvēlējās Pitalovu, pārdēvējot aprīņķa vārdā par Jaunlatgali, un ap 1925. gadu te sākās rosīga būvēšanās.

Aivara vecvectēvs vienā vasarā bija savedis akmeņus mājas pamatiem, ziemā baļķus sienām, un nākošajā gadā ģimenes mājiņa ir bijusi gatava. Pārtiku deva dārzs ap māju un lopi kūti; vienā mājas galā vecvectēvs ierīkoja galdnieka darbnīciņu.

Kā jau ilgāku laiku pārkrievošanas nomāktā apgabalā, statistikas skaitļi tolaik ir rādījuši mazāk latviešu, kā tas pienāktos senu senā latviešu zemē.

1925. gadā Jaunlatgalē ir dzīvojuši 1242 pilsētnieki, no kuŗiem mazākā daļa sevi atzina par latviešiem.

1950. gadā kādreizējā Jaunlatgalē, Abrenē dzīvoja 1380 pilsētnieku.

Bērni dzima viens pēc otra, un vecvectēva māja kļuva par šauru.

1999. gadā Abrenē dzīvoja jau 1861 pilsētnieks, un to būtu bijis vairāk, ja lielākā daļa no Abrenes apriņķa jaunatnes nepamestu dzimto pusi, izstudējuši Rēzeknes, Daugavpils, Rīgas un pat Liepājas augstskolās, un tur tad arī apmetušies uz dzīvi. Sevišķi galvaspilsēta ir kā cilvēku sūknis.

Aivara tēvs tā nedarīja. Apprecēdamies viņš bija nolēmis tikt pie savas mājas Abrenē; aizņēmās Secka bankas Abrenes nodaļā un nopirka jau gatavu namu Lāčplēša ielā, labā vietā.

Kalpaka, Aizsargu un Lāčplēša ielas vienmēr ir bijušas Abrenes dzīvākās ielas ar veikaliem un iestādēm; nekustamie īpašumi te ir tie dārgākie, bet Aivara tēvs ir pircis māju tuvāk Rītupei, un tolaik tā ir maksājusi krietni lētāk, nekā maksātu tagad. Lāčplēša ielu Rītupes labajā krastā sāka apbūvēt tikai piecdesmito gadu beigās, pilsētai izplešoties abpus ceļam uz Augšpili. Sevišķi strauji Abrene sāka augt austrumu aizsardzības līnijas celtniecības laikā, kad mājas iepirka virsnieki un kaŗa resora ierēdņi.

Jau 1953. gadā Iekšlietu ministrija no nama Brīvības ielā 37/39 ir pārcēlusies uz jaunu, milzīgu namu tālaika Rīgas nomalē.

Valsts ir droša, viena no turīgākām valstīm pasaulē, taču iekšlietās, saprotams, darba tāpat netrūkst. Jāglābj kokos pārāk augstu uzrāpušies kaŗi un jāraugās, lai bruģis vienmēr būtu izravēts.

Valstij nodibinoties, policijai ir bijis jākaŗo ar apbruņotiem bandītiem; tagad noziedznieki ieročus tikpat kā nemaz nelieto. Sevišķi droša dzīve ir laukos, kur gandrīz katrā sētā ir viens vai vairāki aizsargi, policijas labākie palīgi.

Pēdējo gadu skaļākais noziegums ir bijusi Valsts Zemes bankas aplaupīšana Rīgā, bet arī tā diviem apbruņotiem noziedzniekiem ir beigusies bēdīgi, nespējot nolaupīto naudu iznest no bankas.

Ja Somijā viena gada laikā starp 100,000 iedzīvotājiem ir notikušas 2,8 slepkavības, tad Latvijā 0,7; 3171 zādzība, Latvijā — 837.

Somijā drūmākas debesis un vairāk degvīna.

Latvija ir paradīze zemes virsū. Tautai patīk strādāt, krāt un dziedāt. Tas bērns ir laimīgs, kas dzimis latviešu mātei. Te valda miers starp šķirām; te nav šķiru cīņas.

Bet vai miers valda arī starp dažādām tautībām?...

Neapšaubāmi, ka daudz vieglāk ir dzīvot starp savējiem, un svešs ir un paliek svešs.

Neskaitot Latgali un Ilūkstes apgabalu, jau 1935. gadā latviešu ir bijis 82,1%. Tagad visā valstī — 93%. Sveštautieši pāriet latviešos, pārtautotie atgriežas.

Visstraujāk izmirst vācieši. Lai gan Latvijā ir labāka dzīve nekā Vācijā un tāpēc vācieši prom nebrauc, maz ir vācu jaunatnes; maz laulību vācu starpā.

Mozus ticīgie un cionisti izceļo uz Palestīnu; Izraēlas valsts nodibināšana ir tik tuvu, kā vēl nekad.

Ar šīm minoritātēm valsts pirmos gados ir pastāvējis zināms sapīlējums, zemnieku kārtas latviešiem lauŗoties tirdzniecībā un rūpniecībā; bet kapitālisms katru noliek savā vietā.

Palēnām izzūd leiši, drusku ātrāk igauņi.

Poļi vēl kaut cik turas, jo Polijā ir aprindas, kas sapņo par senās Rečpospoļitas atjaunošanu. Daļa baltkrievu papildina vietējo poļu rindas, tiem piesliedamies, taču baltkrievu ir maz.

Krievu dzimst gana daudz, bet vēl vairāk tie pārlatviskojas.

Lībiešu ir tik maz, ka to pastāvēšanai izdots īpašs likums.

Patiesi, arī par minoritātēm iekšlietu ministrs var neraizēties.

Viņam nav jāraizējas arī par savu personīgo stāvokli, jo viņš ir ministrs un būs! Iekšlietu ministrs pasmaida rūdīta vīra smaidu... Rūdīta varas gaitēņu staigātāja smaidu... Bet jau pēc brīža seja kļūst nopietna. Kas zina, ko nesīs jaunās saeimas vēlēšanas... Līdz ar pasaules saimniecisko krīzi, līdz ar bezdarbu, kas īpaši liels Latgalē, opozīcija sāk pieņemties spēkā. Sociāldemokrāti visu grib darīt pēc sava prāta, un pie lielākas peļņas grib tikt tie, kas ir pastumti malā; viņi dāsni financē opozīciju; to iekšlietu ministrs zina ļoti labi.

Pēdējais slepenais ziņojums no Politiskās pārvaldes ir pavisam nepatīkams... Aģentūras novērojumi liecinot, ka sāk atdzīvoties sensenais Latvijas valsts bieds — komunistiskā partija... Sevišķi Latgalē...

Abreni sāka celt jaunu, tīru, skaistu un baltu, un tāpēc tautas mutē tā ir iegājies, ka šo pilsētu dēvē par balto.

No Purvmalas puses pirmais uz pilsētas robežas braucējus sagaida kupls ozols. Jau pagaisis no atmiņas, kuŗa pilsētas galvas laikā tas iestādīts. Vai tikai tas arī nebija ozols — slavenais Ernests Ozols? Krietns un izdarīgs vīrs, kuŗš atdeva pilsētai pat savu ogu dārzu, lai tikai varētu uzbūvēt pilsētniekiem vajadzīgu ūdens tvertni.

Kuplais ozols reiz izaugs par milzi, un viņu mazā pilsēta izpletīsies tālu uz visām pusēm, nospraužot sev jaunas robežas. Bet vai to vajag?... Abrene ir laba, kāda tā ir, bez augstceltnēm un spēkratu pieblīvētām ielām, bez ļaužu drūzmas un neprātīgas steigas.

Aloizs brauc ar līkumu. Lūk, Aizsargu nams! Skaista divstāvu koka celtne. Bērnībā viņi ir gājuši uz turieni skatīties kinofilmas. Skatuves zālē septiņpadsmit solu rindas; stāvvietās varēja tikt par brīvu.

„Vai atminies, kā dzimtenes mācības stundā mūsu klase tur skatījās filmu „Aizsprosts”?”

„Kā nu ne! Tajā reizē es dabūju rājienu un mājās tiku nosukāts, jo šaudījos ar cemmītēm.”

Ak, šis kareivīgais Aloizs! Jau no mazām dienām viņa mīļākās spēles ir bijušas tās, kuŗām kāds sakars ar cīņām, ar kaŗošanu.

Aloiza vectēvs, baltinavietis, būdams desmit gadus vecāks par Aivara vectēvu, ir piedalījies Atbrīvošanas kaŗā un ticis ievainots kaujās pie Rēzeknes. Palicis virsdienestā, apprecējies vēlu; atvaļinājies no armijas 1941. gadā, kad piedzimis Aloiza tēvs. Ģimene pārcēlusies uz Abreni.

Pēc ģimnazijas Aloiza tēvs iestājies Rēzeknes augstskolas Fizikas un matēmatikas fakultātē, bet pēc bakalaura grada iegūšanas negaidīti pārgājis uz Apvienoto kaŗa skolu, — laikam ierunājušās trauksmainās kaŗavīra asinis, senu paaudžu kaŗotāju balss.

Austrumu aizsardzības līnijas izbūve vēlāk pašķīra arī šo abreniešu dzīves gaitas. Aloiza tēvs sāka dienēt jaunajā Abrenes garnizonā, kas izvietojās blakus Daugavpils-

Rītupes dzelzceļam, uz kara resoram jau senāk piederējušas zemes; Abrenē nāca pasaulē arī viņu pirmdzimtais, Aloizs.

Volvo jau ripo pa Lāčplēša ielu. Tā bieži gadās, ka brīvdienās Aloizs aizved bijušo klases biedru uz mājām. Viņi mēdz palīdzēt viens otram, kā jau provinces jaunekļi galvaspilsētā, bez radiem un sakariem.

„Cikos ballīte sāksies?” jautā Aivars.

„Septiņos.”

„Šoreiz varbūt pie aizsargiem, vecajā tautas namā?”

„Nē, jaunajā.”

Bērziņa laikā sāka pacelties viens tautas nams pēc otra, sevišķi Latgalē, kur bija vairāk jaunatnes nekā citos novados. Jaunatne alka izpriecu. Sāka parādīties pirmie magnētofonī. Tos sāka ražot arī VEFA. Ieskanējās Bings Krosbijs, ieskanējās Elviss Preslijs.

Tolaik daudz dejoja tikai latviskās dejas, kas bija spējušas pieveikt pat valsi, visu deju karali.

Līdz ar magnētofoniem atnāca rokenrols. Sākās strīdi dažādu deju cienītāju starpā. Vēl četrdesmito gadu sākumā lambetvoka cienītāji deju vakaros bija pieprasījuši lambetvoku, nevis plaukstiņdeju, un bija zaudējuši.

Tagad daudz kas bija mainījies. Vecākiem, saprotams, nepatika, kā viņu bērni bij pasākuši lēkāt; labas gaumes piekritēju žēlabas pacēlās gan pet debesīm, gan kā sūdzības ceļoja uz tieslietu ministriju, bet velti, — rokenrola trakums nebija apturams.

Varbūt Kārlis Ulmanis to spētu, bet viņš jau atdusējās Līvberzes kapos.

Nelielas valsts ārlietu ministram mēdz būt vai nu maz, vai arī ļoti daudz darba. Ja tādai valstij ir laimējies ar kaimiņiem, kas netīko uzspiest savu gribu, tad ir labi, tad var rīkot greznas pieņemšanas un dzīt intrigas mierīgu prātu. Pavisam citādāk ir tad, ja kaimiņi ir bijuši visniknākie ienaidnieki un savu dabu nav atmetuši gadu desmitiem pēc pēdējā kara.

Miera līgums ar Vāciju tika noslēgts 1920. gada jūlijā.

Kāds Ādolfs Šiklgrūbers alias Hitlers ir ticis nošauts atentātā, vienā no Minchenes krodziņiem, būdams sīkas, tomēr itin bīstamas partijas vadonis. Šās partijas biedri ir gribējuši sagrābt varu — un arī tā dēvētās Baltijas provinces...

Pēc tam neviens sūtnis no Vācijas nav sūtījis satraucošus signālus par šīs lielvalsts nolūkiem...

Vācijas vietā daudz galvassāpju ir sagādājusi Polija, kas ir alkusi paplašināt savas robežas. Cik neprātīga iedoma! Bet ej nu viņiem to iestāsti.

Arī Latvija, karus nobeidzot, tika zaudējusi plašus apgabalus, kas tiktu atzīti par izsenis latviskiem un Latvijai piederošiem, ja vien pretinieka armija nebūtu lielāka... Nevajadzētu rīkot tā arī nesarīkoto Drisas plēbiscītu. Aiz robežas, kas patiesībā velkama kilometrus sešdesmit tālāk, palika tūkstošiem tautiešu, un vai nu tika nokauti neiedomājami asiņainā Staļina valdīšanas laikā tikai tāpēc, ka bija latvieši, vai izvesti uz Krievijas vidieni, vai pārkrieivoti.

Polija toties ir rīkojusies ar spēku pret savu mazāko kaimiņu, Lietuvu, un atņēmusi Viļņu līdz ar apgabalu. Lietuvas galvaspilsēta joprojām ir Kauņa, bet Lietuva nav atteikusies no Viļņas, un varbūt tieši Viļņas dēļ tā arī nav tikusi nodibināta latviešu ārlietu ministra Meierovica lolotā Baltijas valstu savienība. Tāda savienība būtu liels spēks; Latvija uzplauktu vēl krāšņāk un nākotnē raudzītos tikpat kā bez bažām.

Daudzas reizes izmēģināta, Polijas un Lietuvas samierināšana tomēr nav izdevusies. Pat tālā ASV, kas ir diezgan atturīga Eiropas lietās, ir centusies kaut ko panākt, taču visi pūliņi ir bijuši veltīgi.

Labi, ka vismaz ziemeļos atrodas droša un draudzīga kaimiņu valsts Igaunija. Tā tikai trūka, ka viņi sāktu kašķēties par senās Tālavas robežām vai iedomātos pārskatīt Valkas jautājumu.

Bet ārlietu ministram uznāk kā zobu sāpes, kad viņš iedomājas par Padomju Savienību. Padomju krabis gan tupot savā čaulā...

Ministrs uzklikšķina datora taustiņiem, sameklējot pēdējo sūtņa ziņojumu no Varšavas. Šī valdība vairāk uzlūko Poliju, un Padomju Savienība taču ir kā antipasaule.

„Uzticami avoti vēstī, ka nesenā poļu kultūras biedrības sanāksmē Daugavpilī esot uzstājies poliskas orientācijas latgaļu sabiedrisks darbinieks. Poliski runu teikdams, tas aicinājis Varšavas valdību atbalstīt latgaļu dialekta lietošanas tiesības. Runātājs silti uzņemts, runai dedzīgi aplaudējuši. Tomēr Polijas valdošās aprindas izturoties vēsi pret tādiem aicinājumiem, joprojām vislielāko uzsvāru liekot uz poļu minoritātes tiesībām Latvijā...”

Kad volvo aptur pie vārtniem, pretī izskrien Aivara māsa.

„Ak tad mājās gan!”

Māsa viņu ģimenē ir visjaunākā, vēl mācās ģimnazijā. Vecākais brālis, kas dzimis 1972. gadā, nav augstākās skolās gājis; izdienējis un palicis armijā, virsdienestā; tagad līdz ar citiem robežsargiem sargā austrumu robežu.

Aivars iziet cauri atvērtajiem vārtniem. Tie ir pirmie, bet ir vēl arī otrie, jo viņu māja, gan zem viena jumta, sastāv no divām mājām. Par bērnu nākotni domādams, tā ir gribējis tēvs, kuŗš nopircis divas kopā sabūvētas mājas. Otro pusi, kas vēl nav pilnīgi pabeigta, Elkšņi izīrē, jo lieks santims nekaitē, bet tā ir paredzēta kādam no bērniem, kuŗš apprecētos un paliktu dzīvot Abrenē. Vecākajam brālim jau ir sava ģimene, bet viņš dzīvo Rītupē, Kaŗa ministrijas instruktoriem un virsniekiem uzbūvētā ģimenes mājiņu kvartālā.

Māja Lāčplēša ielā ir plaša un stalta, un arī balta, jo tas ir kļuvis par nerakstītu likumu, ka pilsētnieki mājas nokrāso baltas. Apkurei izmanto VEFas siltumsūkni; katrā mājas galā ir pa novietnei diviem automobiļiem; dārzā siltumnīca, kur audzēt gurķus un tomātus.

Ja pietiek naudas, tad iztikšana Latgalē ir laba; gan pārtika, gan daudz kas cits ir lētāks nekā pārējos novados.

Vēl Bērziņa laikos par zināmu amatu pildīšanu valsts pat piemaksāja, jo trūka darbinieku. Tagad tā vairs nav, jo skolas, arodskolas un augstskolas ir sagādājušas novadam daudz speciālistu.

Arī māte un tēvs ir gaidījuši jaunāko dēlu pārbraucam; viņi sirsnīgi sasveicinās; Aivars tiek sēdināts pie galda — Purvmalas uzkodas bijušas nebijušas! — un noloka visu, kas tiek celts priekšā. Īpaši gardi ir speķa pīrādziņi.

„No Smukkalna miltiem!” slavē tēvs.

Kārļa Smukkalna dzirnavas Augšpils pagasta Blontos turpina rūkt, kaut vecais Smukkalns jau aizsaulē. Dieva bagātīgi apveltīts ar meitām, aiz sevis viņš ir atstājis arī dēlu Ivaru, un dēlam ir laimējies tēva uzņēmumu izvadīt cauri visām grūtībām,

kādas vien saimnieciskā laukā ir bijušas, tai skaitā arī asai konkurencei ar lielajiem uzņēmumiem.

„Kas jauns galvaspilsētā?”

„Viss pa vecam!”

„Patiesi?...” māte noraugās kā šaubīdamās, kā pētīdama. Jaunākajam dēlam šis ir pēdējais studiju gads — nez ko darīs izstudējis?...

Aivars nav teicis patiesību. Kopš kāda laika galvaspilsētā ir radies savāds sasprindzinājums. Ziņu interneta vietnēs, pie rakstiem sākuši parādīties tādi saukļi kā „Brīvību Latgalei!” un „Mēs pieprasām latgaļiem atņemtās tiesības!”

Vai māte un tēvs to nezina?... Iespējams, ka valsts radiofons un televīzija kaut ko noklusē, bet internetu vecāki nelieto.

„Un kas jauns Abrenē?”

„Arī viss pa vecam!”

„Nav vis!” iebilst tēvs. „Upmales pagasta kārtībnieka vairogam pagājušonedēļ naktī pārdurtas riepas.”

„Vainīgie taču atrasti?”

„Nē!”

Tas nu gan ir ļoti neparasti, tad nu tik tiešām te vairs neiet pa vecam, jo Abrenes apriņķī tiek atklāti visi noziegumi, kādi paretam gadās. Pat sīkākie pārkāpumi tiek ievēroti un sodīti, piemēram, neviens krievs vairs neuzdrošinās spļaut zemē saulespuķu čaumalas; krievi tikpat kā atmetuši saulespuķu graušanas paradumu pat savās mājās.

„Kā tad tā?...”

„Nav vairs tās kārtības, kāda bija senāk...” nopūšas tēvs.

„Viļakā apķēpāta ceļa zīme...” pavēstī Aivars.

Mājinieki brīnās, acis ieplētuši.

„Tad laikam šis nakts nedarbs!” padomājis saka tēvs. „Pirmā dzirdēšana!”

Soda nauda par ceļa zīmes bojāšanu nav maza, bet šis taču ir uzbrukums arī valsts valodai...

„Pārāk mīksta valdība!” tēvs piktojas. „Kārli, nāc atkal atpakaļ!”

„Tas vairs nav iespējams,” iebilst Aivars. „Laiki mainījušies. Pasaulē valda demokrātija, un mēs nevaram tupēt aizkrāsē.”

„Ak demokrātija, tu saki?! Uzķāp eglē un paraugies, kāda demokrātija valda tepat aiz Rītupes!”

„Tas ir kas cits! Tie nevar būt mums par paraugu!”

„Protams, ka nevar. Vai tad es to saku? Es saku tikai to, ka demokrātijā ir par maz kārtības!”

„Vai tad demokrātija liek pārdurt riepas un apķēpāt ceļa zīmes?...”

Nu gan Aivars ir uzdevis varenu jautājumu. Tēvs tik to vien spēj, kā blisināt acis.

Latvijas pastāvēšanas gados noziegumi ir gājuši mazumā, un tā ir neapstrīdama patiesība.

Bet kas notiek tagad?... — Vainojams huliganisms. Piemēram, pagājušā naktī Vecgulbenes dzelzceļa stacijai izsistas divas rūtis. Dzelzceļa policija vainīgos apcietinājusi.

Huliganisms...

Itin visas atskaites — no kriminālpolicijas, politiskās policijas, Aizsargu organizācijas, Ārzemnieku nodaļas, Pašvaldību departamenta, un pat no Garīgo lietu pārvaldes — liecina par kaut ko nelāgu...

Bet kas tad ir tas nelāgais?... Nieki vien! Divas rūtis, viena viltota pase, viens sektants izkaisījis piecdesmit trīs skrejlapas par pastardienu, viena apķēpāta ceļa zīme...

Ceļa zīme... Nevis uz Abreni vai Jaunlatgali, bet uz Pitalovu... Tālu mēs tiksim, tādu ceļu staigājot...

Protams, iesilušām galvām kurzemieki mēdz klaigāt par savu hercogīsti un latus sauc par dālderiem; valmierieši uzsauc augstas laimes ķēniņa Tāliveļa valstij un tās galvaspilsētai Beverīnai; gaujienieši un alūksnieši paskumst par Atzeli; jelgavnieki, dobelnieki, baušķenieši dimdina galdus ar alus kausiem, pieprasot no leišiem Sidrabeni; ilūkstieši tādās reizēs brēkā, ka tikai viņiem esot bijis starptautiski atzīts karalis un sava karaļvalsts derētu arī tagad, — bet neviens no viņiem nedibina slepenas biedrības, lai dzērumā samuldētais kļūtu par īstenību...

Jau Ulmaņa laikā latgaliešiem ir bijusi tāda slepena biedrība, „Latgales dzelzs leģions”, kas gan izčākstēja kā pūpēdis, līdzko tam ķērās klāt Polītpārvalde.

Iekšlietu ministram ir laimējies dzirdēt tālaika notikumu dalībnieku atmiņas; viens no galveniem leģiona vadītājiem, aktīvs Latgales separātistu kustības vadītājs ir bijis Vikentijs Latkovskis — komūnists. Politiskās policijas modri novērots, pēc leģiona sagrāves ar politiku vairs nenodarbojās un klusi beidza savas dzīves gaitas 1983. gadā kā neviena neievērots pensionārs.

Bērziņa laikā tā dēvētā Latgales separātistu kustība noplaka pavisam, bet varbūt Ulmanis to tīšuprāt atzina par bīstamāku, nekā tā bija bijusi, lai tikai rastos pamats stingrākai rīcībai pret politiskiem pretiniekiem?... Varas noturēšanā Ulmanis bija varen izveicīgs. Tomēr jāatzīst, ka tieši viņa valdīšanas laikā, valstiski-nacionālā garā audzināta, Latgalē izauga tā paaudze, kas lepojās ar visu Latviju, ne tikai ar daļu no tās, paaudze, kas iemīlējās savā valstī, savā Latvijā.

Lai gan Franča Kempa vārdi — pusmiljona tauta ir tikpat dzīves spējīga, kā arī miljons — ir ieskanējušies kā trauksmes zvans Dzimtenes Vēstnesī kopš 1910. gada, tad separātisma ideja bija radusies līdz ar Polijas varu, iztecējusi no liela ezera gluži kā jaunā robežupe Aiviekste, latviešu Vidzemei sašķēloties zviedru un poļu daļās.

Bet kam šī ideja der vēl tagad?...

Iekšlietu ministrs pasmīn. Viņš zina gluži labi, kuŗam tā der...

„Kad atbrauks lielais brālis?”

„Solījās jau rīt.”

„Tas labi gan! Neesam tikušies veselu mūžību!”

„He, he!” atguvies no tā arī neatbildētā jautājuma smaguma un nolēmis dot tādu kā pretsitienu, nosmej tēvs. „Vai tad mēnesis ir mūžība?”

„Kā viņiem Rītupē klājas?”

„Kas vainas! Uz robežas miers un klusums.”

Cik labi dzīvot Latvijā! Citur iet visādi; tautas cieš no kariem un plūdiem, bada un zemestrīcēm, bet latvieši dzīvo kā Dieva ausī.

Katru darbdienas rītu valsts akciju sabiedrības „Koksne” zaļais strādnieku autobuss aizved māti uz darbu logu un durvju rūpnīcā. „Koksne” rīkojas arī pa Kacēnu pagastu, kur ir visvairāk mežu, salīdzinot ar citiem apriņķa pagastiem. Tēvs

pēdējos gadus pirms pensionēšanās strādā Vairoga automobiļu remonta darbnīcā. Vīrs ar zelta rokām; pagrabstāvā ierīkojis darbnīciņu, kur pa vaļas brīžiem šo un to uztaisa vai salabo.

„Mums tagad ir jauns īrnieks,” māte pavēstī.

„Viens?”

„Viens kā pirksts. Pensionējies vecpuišis. Viņu sauc Ivanu. Ivans Sudātova kungs.”

Māsa apmaina traukus.

„Cēlies no Gauru pagasta, ilgus gadus dzīvojis Rīgā, strādājis par ierēdni arī Liepājā. Piepelnoties arī tagad, ar darbiem caur internetu. Abrenē lētāka iztikšana un uz vecumu sirds vilkusi tuvāk dzimtenei.”

„Kārtīgs īrnieks!” paslavē tēvs, un tad viņi sāk runāt par Aivara gaitām Rīgā.

Šovasar, pēc Jāņiem, jaunākais dēls iegūs Latvijas Universitātes Enerģētikas un Elektrotehnikas fakultātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūta maģistra gradu.

Un ko pēc tam?... Tagad ir ļoti grūti dabūt darbu. Maģistrantūras pēdējā gadā ir radies nemiers ar izraudzīto dzīves ceļu; prāts ir saucis pēc kaut kā cita, taču jautājums ir palicis neizprasts un neatbildēts — pēc kā īsti?...

Vai siltāku māju iekārtošana ir viņa dzīves lielais uzdevums?...

Pagājušos valsts svētkos viņš bija devies uz Uzvaras laukumu Pārdaugavā, kur kopā ar skatītāju tūkstošiem noklausījies valsts prezidenta uzrunu un noskatījis armijas parādē.

Debesīs bija aiztraukušās nu jau novecojušās, bet tradīcijas dēļ parādēs joprojām lietotas RO — Ropažu aviācijas fabrikā būvētās latviešu kaŗa lidmašīnas, un tā vien šķīta, ka tās uz saviem spārniem aiznes kādas vārdos neizteiktas ilgas. Vai īstā vieta dzīvē būtu armija, tāpat kā brālim, tāpat kā Aloizam?...

Kaŗavīrs var viegli kļūt par slepkavu... Par kaut ko tādu iedomājoties, visa Aivara būte sasienas sašutumā. To gan nē! Bet tēvs reiz, ģimenes lokā pārspriežot lielos dzīvības un nāves jautājumus, bija teicis, ka latviešu kaŗavīrs nekad nebūs vainojams nokaušanā, jo nekad un nevienam neuzbruks. Aivars tic Dievam un iet baznīcā, un baznīca neaizliedz aizstāvēt tēvzemi.

„Laimdotiņa arī atbraukusi brīvdienās...” saka māte, un tagad Aivaram ir jāsaņemas, lai citi nepamanītu, cik ļoti viņu saviļņo šī ziņa.

Laimdota dzīvo kaimiņu mājā, pāri ielai. Tāpat kā Aloizs, arī Laimdota ir mācījusies ar Aivaru vienā klasē.

To grūti pateikt, cik gadu Aivaram ir bijis, kad viņš iemīlējies, jo Laimdota ir patikusi kopš bērnības. Taču savas jūtas Aivars rūpīgi slēpj. Laimdota ir skaistule, bet viņš tikai kluss, neievērojams jauneklis.

Daudz pievilcīgu jaunavu ir gadījies satikt galvaspilsētā, bet Laimdota tik un tā ir palikusi viņa sirds valdniece. Neviena cita viņam nepatīk.

Sasodīta būšana!

„Paldies par pusdienām!” Aivars pateicas. „Vakarā jāsatiekas ar veciem draugiem. Aiziešu uz jauno tautas namu.”

„Ej vien, ej!” saka māte un domīgi nolūkojas, kā dēls pieceļas un aiziet uz savu istabu.

Saimnieciskai krīzei pārņemot pasauli, gada pirmais ceturksnis tomēr nav bijis tik slikts, kā daudzi ir bažīdamies domājuši, lai gan naftas, finieņu, cellulozas, sviesta, bēkona, mašīnbūves — visu Latvijas eksporta preču cenas krīt.

Bet 1938. gadā viņi eksportēja uz Somiju radioaparātus tikai pusmiljona latu vērtībā un mehāniskos dzinējus un rūpniecības mašīnas uz Vāciju vēl par divreiz mazāku summu. 1999. gadā Latvija ir eksportējusi mašīnbūves ražojumus simtiem miljonu latu vērtībā, un viņu sasniegumi jaunajā gadu tūkstoši būs vēl lielāki.

Gan krīze beigsies!

Viens no sarežģītākiem valsts saimnieciskiem jautājumiem ir bijusi naftas iegūšana Latvijas teritoriālajos ūdeņos.

494 kilometrus garā jūras robeža nav tukša bijusi; uz Zviedrijas pusi tika atklātas diezgan lielas iegulas. Tagadējā ministru prezidente tad vēl bija tikai studente Universitātes Tautsaimniecības fakultātē, bet atmiņā palikusi tā sajūsma, kāda tolaik pārņēma tautu. — Melnais zelts! Arī mums tāds ir!

Bet ar to vien nepietiek. Melnais zelts jādabū laukā no pazemes un izdevīgi jāpārdod. Lai to spētu, vajadzīga liela vara un liela nauda, bet Latvija nav lielvalsts... Aizņemties ir bīstami, jo pēc gadiem naftas cena var krist, valsti iedzenot parādu jūgā; koncesijas noteikumi varētu dot pārāk mazu peļņu, jo lielās naftas ieguves sabiedrības ir tik stipras, ka sarunās un līgumos spēj locīt pat lielu valstu valdības; savukārt mazās sabiedrības var izputēt, un peļņas tāpat nebūs.

Tolaik Latviešu zemnieku savienībai ir bijis drošs vairākums saeimā; ar tādu vairākumu varēja viegli pieņemt daudzus lēmumus, — bet ne visus... Ministru prezidente bija jau izstudējusi, bet saeima joprojām nebija pieņēmusi galīgo lēmumu. Kad viņa jau bija sākusi strādāt Tautas labklājības ministrijā, sasirga ārlietu ministrs, un vietā nāca jauns, spīdeklis pie politikas debesīm, kuŗš atveda uz Latviju Amerikas Savienotās Valstis. Tika nodibināta AMOCO-Latvijas Nafta sabiedrība, amerikāniskā ātrumā saurbjot visu, kas urbjams, un latviskā apdomībā smeļot visu, kas smeļams.

Kas tad bija nosvēris svaru kausus par labu tādām lēmumiem?

„Padomju kara kuŗi var uzbrukt Latvijas Naftai,” bija teicis ārlietu ministrs, „bet tie nekad neuzbruks AMOCO.”

Protams, ka tādi vārdi bija izskanējuši slēgtā saeimas komisijas sēdē, un tautas vietnieki bija it dedzīgi iebilduši, klusībā atzīstot, ka ārlietu ministram taisnība...

Aivars irē istabu Rīgā, bet to nevar pat salīdzināt ar savu istabu savā mājā.

Viņš atlaižas gultā, sakrusto rokas zem galvas un skatās pa logu, kur pāri ielai var redzēt Laimdotas māju. Laimdota ir tuvu, un tomēr neaizsniadzami tālu...

Bieži vien, pa ugunīs mirdzošām Rīgas ielām soļodams, viņš ir domājis, vai patiesi šī lepnā, bagātā pilsēta ir pieņēmusi viņu par savējo un vai tā grib pieņemt par savējo tādu nieka Abrenes zēnu?... Ikkatrs valsts ierēdnis, laipni smaidīdams, atbildētu ar nešaubīgu „jā”. Bet cēli saslējušās dāmas dārgos kažokos un kungji melnos uzvalkos?... Kas zina, kas zina... Ja tā notiktu, ka viņam ar šiem patriciešiem iznāktu ilgāk padzīvot kopā, tad viņi droši vien sarastu, kā jau vienas tautas brālī un māsas. Sarastu — bet vai pa īstam kļūtu savējie?... Ļaudīm mēdz būt visādi aizspriedumi, kas traucē patiesai draudzībai...

Laimdota ir tik skaista! Viņš tai neder.

Aivars pieceļas un atver logu. Ārā ir pavasaris. Vēl nesaplaukušiem kokiem cauri, saulē vizuļo asais Rītupes līkums, pirms tilta. Puikas gados, pa sporta laukumu

pamatīgi izskrējušies, viņi ir peldējušies upē, dažreiz mēģinājuši izvilkēt pa zivij, bet ziemā skrējuši ar slidām. Vecā, labā Rītupe! Atmiņu saviļņots, Aivars izliecas pa logu un piepeši jūt, ka uz viņu kāds skatās.

Strauji pagriezis galvu, Aivars ierauga kalsnu, pavecu vīrieti, kuŗš tāpat kā viņš ir izliecies pa logu, mājas otrā galā, tur, kur savu ģimenes ligzdu reiz novīd kāds no Elkšņu neaizlidojušiem putnēniem.

Īrnieks!

Aivars tā kā pasmaida, īrnieks dara tāpat, bet abi ir jutušies drusku neveikli un atraujas dziļāk, istabās.

Pulkstenis rāda bez ceturkšņa pieci. Jātaisās uz ballīti. Līdz jaunajam tautas namam savs gabaliņš, ko kājot, un laiks taču jāatvēr nesteidzīgam gājienam pa Lāčplēša ielu, kuŗu Rīgas jaunatnes iespaidā vietējie jaunieši iesaukuši par Abrenes Bodveju. Vakaros tur var satikt vecus draugus un paziņas, un tas ir patīkami.

Māsa arī grib uz ballīti; tā viņa uzsauc Aivaram caur blakus istabas durvīm. Brālim nav iebildumu. Viņš gan atceras, ka viņa ģimnazijas gadus tas nebija atļauts, atskaitot balles ģimnazijā. Uz deju vakariem jaunajā tautas namā drīkstēja iet tikai pilngadīgi. Bērziņa laikā vecuma cenzs ir mainīts, no divdesmit viena gada uz astoņpadsmit. Gan jau māšeli ielaidīs.

Vai viņai jau ir kāds puisis, kas iepaticies?... Diezin vai. Grib pavērot, ar kādām jaunkundzēm dejos brālis.

„Žigli pucējies, un ejam!”

Tavu brīnumu — māsa uzreiz izspurdz laukā, un ir gatava gājēja. Nu ja, tagad uz ballēm nav ilgi jāpošas; plisētie svārki nav jāgludina.

„Kas jauns ģimnazijā?” prasa Aivars, kad viņi izgājuši uz ielas un pagriežas pa kreisi, uz centra pusi.

„Nekā sevišķa!”

„Patiesi?”

„Biju izsaukta pie mācību pārziņa...” saka māsa un uz mirkli piekļūst. Šķiet, viņa ir paguvusi neuzkrītoši pavērot brāļa sejas izteiksmi — mācību pārzinis ir Laimdotas tēvs...

Vai Aivara lielais noslēpums ir ticis atklāts?... Aivars stingri apņemas, ka slēps savas jūtas vēl rūpīgāk.

„Un ko šis?” viņš jautā diezgan vienaldzīgi. Nedrīkst izlikties arī pārāk vienaldzīgs.

„Neko! Uzslavēja par labām sekmēm.”

Viņi jau ir nonākuši pie krustojuma ar Parka ielu, iepretī luterāņu baznīcai. Sāk palielināties nesteidzīgā pastaigā izgājušu pilsētnieku skaits. Krustojumā ar īso Poruka ielu aiztraucas tieši tāds volvo, kāds pieder Aloizam, taču braucējs ir svešs, neredzēts.

„Nepazini?...”

„Vai tad man visi pasaules vīrieši jāpazīst?”

Aivars pasmaida. Māšele nav uz mutē kritusi.

„Kopš mums ir aizsardzības līnija, daudz svešu braukā šurpu turpu.”

Tā gan. Valsts austrumu apgabali itin kā pārcēlušies tuvāk galvaspilsētai, un tās ierēdņi un virsnieki te parādās bieži.

Rižkova konditoreja Lāčplēša ielā 5 mirdzina gaišām, vilinošām ugunīm. Ļoti iecienīta vieta, joprojām lielveikalu nepārspēta, bet tādi mazajā Abrenē jau ir divi — Turībai un IGAai.

Klāt dzelzceļš.

„Ko es redzu?! Aivars!” pēkšņi atskan nepieklājīgi skaļš bļāviens no stacijas puses, kur sapulcējies jauniešu bariņš.

Tas teiciens ir bijis patiess, ka Latvijas vienīgās zelta raktuves ir zemes aļamā kārta, bet laiki ir mainījušies.

Vēl pirms naftas atklāšanas Zemes bagātību pētīšanas institūts ir daudz paveicis, lai celtu gaismā to, kas neskarts dusējies zem aļamās kārtas.

Pasaules karš izpostīja Latviju. Dažs apgabals ap Daugavu bija zaudējis visas mājas. Pēc uzvaras Atbrīvošanas karā sākās lielais atjaunošanas darbs. Daudzas ēkas būvēja no koka, taču izmantoja arī laukakmeņus un saistvielai — kaļķi.

Kaļķakmens ir daudz, un no tā ražo vērtīgo portlandcementu. Tagad Latvijā ir pāris mazākas un viena liela cementa rūpnīca — Brocēnos. Cementu eksportē.

Romāncements tiek ražots no dolomīta, un arī tā ir papilnam. Piemēram, Abrenes apriņķa Linavas pagastā, Kuchvas upes krasti vietām slejas kā vecu piļu mūri. No Linavas dolomīta iegūst arī tā dēvēto Linavas marmoru.

Latvija eksportē ģipsi. Īpaši ienesīgs ir starpsienu un griestu plākšņu eksports, slavenais Rīgas ģipsis — riģipsis.

Ražojumi no māla tikpat kā netiek eksportēti. Slaveno Latgales keramiku ārzemnieki nopērk uz vietas. Sarkanos ķieģeļus drusku pērk Polija.

Saldūdens kaļķi mēslošanai vairs neizmanto. Kur Mīlgrāvja superfosfātu ir par maz, tur ieaļ importētus minerālmēslus. Ja tikai imports nekaitē pašu rūpniecībai, tad taču lētāku preču iepirkšana nāk tautsaimniecībai par labu. Pat Ulmaņa laikā autarķija jeb pašiztīka, ideja, kuŗai ir bijis neatvairāms pievilcības spēks daudzu valstu saimnieciskā politikā, Latvijā nav guvusi virsroku.

Bet importieri te nekad nav guvuši virsroku pār eksportieriem.

Vienkārša aprēķina dēļ netiek izmantotas Latvijas brūnogles, sērdzelzs un purva rūda.

Ar krāsu zemi ir citādi. Rozīša krāsas joprojām ir iecienītas, un saimnieciskās ūnijas ietvaros tās lielākos daudzumos aizceļo uz Igauniju. To spēj arī Valmieras minerālūdens.

Baltās smiltis dus mierā. Latvijā vairs neražo stiklu. Nav iespējams noturēties pret starptautisko konkurenci, un pa daļai arī tāpēc, ka jaunākās valdības vairs nav tik labvēlīgas vietējiem sīkražotājiem.

Pirms naftas visu Latvijas derīgo izrakteņu karaliene tomēr ir bijusi necilā purva kūdra.

To izmanto mēslošanai, un viegluma pēc tā ir iecienīta eksportprece. Kādu laiku no kūdras ir ražojusi arī celtniecības plāksnes. Kūdras briketus labprāt pērk gan pilsētnieki, gan laucinieki savām krāsniēm, un kūdru par kurināmo izmanto elektrības ražošanas tvaika palīga stacijas. No divām lielajām ūdensspēka stacijām Dolē un Ķegumā zema ūdens līmeņa laikā trūkstošo strāvu dod četras kūdras centrāles: pie Rīgas, Liepājas, Daugavpils un Valkas.

Bez kūdras elektrība būtu krietni dārgāka. Pirms Ķeguma uzbūvēšanas tā ir bijusi tik dārga, ka par vienu kilovatstundu ir bijis jāmaksā tikpat daudz, kā par diviem kilogramiem rupjmaizes.

1942. gadā ir tikusi uzbūvēta slavenā, tagad gan panīkusī Ropažu lidmašīnu fabrika. Pirms tam lidmašīnas tapa tikai Rīgā.

Lidmašīnu ražošanai vajadzēja alumīniju, bet alumīnija ražošanai daudz elektrības, un ar Ķegumu un citām, mazām spēka stacijām nepietīka, jo savuties daudz strāvas vajadzēja lauku saimniecībām, kas strauji modernizējās.

Ulmaņa Valsts saimniecības padome atteicās no ieceres par alumīnija rūpnīcu, un ja tolaik to varēja pieskaitīt neveiksmēm, tad vēlāk kļuva skaidrs, ka tā ir bijusi laime nelaimē — Latvijas lidmašīnu ražotājiem neklājās viegli. Valdēt neizturami asai konkurencei, Boings, Airbuss un citi ir sadalījuši pasauli, un latviešu lidmašīnām tur vairs nav bijis vietas. Var pat teikt, ka Ropažu lidmašīnu fabrika tagad pastāv tikai valsts prestiža dēļ, labojot senāk uzbūvētās lidmašīnas un darot citus sīkākus darbus.

Vai tā spētu atdzimt?...Tā spētu gan, — ja kāds spētu no Latvijas iztēst Ameriku.

Valsts gaisa satiksme nu jau vairākus gadus pērk „Boeing” lidmašīnas; armijai zviedru vīggenus, amerikāņu F sērijas iznīcinātājus, angļu bumbvežus, amerikāņu „Apache” helikopterus.

„Kurp iedami?!” blāvējs turpina blaut, un Aivars nolemj iet klāt, jo tā jau var sablaut policiju. „Sumināts! Ak tad nepaliki vis smirdīgajā Rīgā?! Un Adelīte arī uz balluku sataisījies?! Vai tad māte atļāva?! Nu ja, bērni ar grib bērņus!”

Lielais blāvējs, mutīgais puisis ir Džerijs Vancāns, vēl viens Aivara klasesbiedrs.

Brīžam par Tomu un Džeriju saukāts, skolas gados ticis pie iesaukas Vorigribs, un sākums tādai iesaukai meklējams senajos letgaļu vadoņos — Meluķī un Vargribī.

Kad vēstures stundā apcerēja šo vadoņu kaŗapulku iebrukumu Pleskavas valstī, tad Džerijs Vancāns sāka tādu kā strīdiņu ar skolotāju par to, kā senie valdnieki īsti saucami.

Nu jau kur tas laiks, kopš Latgales skolās mācības notiek tikai latviešu literārajā valodā, bet Džerijs ietiepīgi palika pie sava, ka Meluķis, kā jau šīspuses latgalis, pareizi saucams par Malučī, bet Vargribis par Vorigribi.

„Malučs i Vorigribs! Malučs i Vorigribs!” tā viņš spītīgi atkāŗtoja, caur pieri uzlūkodams aizkaitināto skolotāju.

Pēc ģimnazijas Džerijs pat nemēģināja iestāties kādā augstskolā, jo viņam esot grūta galva. Tā nav taisnība. Džerijs ir attapīgs un izveicīgs, un gana gudrs, tikai negrib doties svešumā.

Latvijas tauta ir kļuvusi tik vienota, cik vienota spēj būt tauta, kuŗas zemē dzīvo arī kāda druska sveštautiešu.

Bet Latvija nav tik maza, lai tauta būtu pilnīgi vienāda itin visos šīs, salīdzinot, vidēji lielās Rietumeiropas valsts nostūros.

Latvija ir liela — tai ir vairāk nekā piecsimt izlokšņu.

Ventiņi joprojām runā savādāk, un tāpat arī pārējie — kaut drusku, bet tomēr pa savam ikkatrā pagastā.

Īpatnējā stāvoklī atrodas lībieši, tikpat veci šīs zemes iemītnieki, kā latvieši. Kādu laiku valdība uz tiem ir raudzījies ar aizdomām, jo nav bijis pilnīgi skaidrs, ka šī mazā tauta neprasis sev pārāk lielas tiesības. Sauciens pēc neatkarīgas lībiešu republikas tomēr nav atskanējis.

Latgales latvieši jeb letgaļi Krievijas caru apspiestības laikos nav nekā baudījuši no Baltijas autonomijas, un lai gan Krievijas jūgā Latgale bijusi pat īsāku laiku nekā Vidzeme, jūgs ir bijis smagāks, un Latvijas republikā, pie savējiem, letgaļi ir nonākuši kā nabaga radi.

Šis apstāklis vienmēr jāņem vērā, un ar to var izskaidrot vairākas savādības, kādas joprojām atgadās starp letgaļiem un pārējiem latviešiem. Jāņem vērā arī tas, ka letgaļi ir katoļi.

„Nu, ko? Vai iesim cūļus sist?”

Aivars sāji pasmīn. Vecais krievu paradums, ka pēc katra deju vakara jāizkaujas, Abrenē ir stipri gājis mazumā, tikpat kā iznīcis. Nav jau arī krievu. Pareizticīgo draudzēm sāk pietrūkt pat vecenīšu.

Savā laikā Vilberts Krasnais ir iesācis varenu kustību pārkrieivotu letgaļu atgriešanai, un šī kustība septiņdesmit gados ir pamatīgi sadrupinājusi Daugavpils, Rēzeknes, Ludzas un jo īpaši Abrenes apriņķa krievu minoritāti.

Sestdienas vakara trakulību pārņemtā puišu bariņā nonākusi, Adele nožēlo, ka nākusi bez draudzenes. Tas balamute Džerijs!

„Čūļu nav,” iebilst kāds sārtvaidzis, kuŗa vaigos lej sārtumu gan ziedošā jaunība, gan arī tikko baudīts stiprāka dzēriena malks no Kreiļa vīnu un degvīnu tirgotavas.

„Ja ir čangaļi, tad ir arī čūļi,” piezīmē cits prātvēders.

Latvija ir pārmainījies līdz nepazīšanai, bet senu senie apsaukšanās vārdi kā bijuši, tā palikuši. Tos gan lieto ļoti, ļoti reti, un kam valstiski nacionāls gars, tādus vārdus nelieto nekad.

Bet tajā bariņā, kur iekļuvuši māsa un brālis Elkšņi, valstiski nacionāla gara ir maz. Starp šiem jaunekļiem nav ne mazpulcēnu, ne skautu, ne vanagu, ne jaunsargu, toties netrūkst bezdarbnieku...

Skaļi bļautīdamies, viņi sāk iet uz jaunā tautas nama pusi, un arī Aivaram jāiet ar viņiem kopā. Sevī pukodamies, viņš iet un klausās Džerija vāvuļošanā.

No bariņa atstatu, klusēdams soļo vēl viens jauneklis no Aivara vecās klases, kam bāls fanātiķa vaigs, bet acīs liesmo uguns. Par čiuļiem un čangaļiem tam būtu daudz kas sakāms, bet ne jau uz ielas, kur var nejauši patrāpīties arī kāds politiskās policijas špiks...

1938. gadā Anglijā pirktas Valsts gaisa satiksmes lidmašīnas sāka lidojumus no Rīgas uz Liepāju; tagad tās lido arī uz Daugavpili, Rēzekni, Ventspili.

Satiksmei ar ārzemēm 1945. gadā nodibināja „LatvianAir”, kas sāka lidot uz četrām Eiropas valstu galvaspilsētām. Lai neciestu dzelzceļš, „LatvianAir” nelido uz Vāciju. Uz turieni joņo tas pats vecais labais Rīgas-Berlīnes ātrvilciens.

Sākoties zemesēļlas jeb naftas ieguvei, ir atklāta jauna gaisa satiksmes līnija Rīga-Ņujorka. Ņemot vērā, ka uz Ņujorku var pietrūkt pasažieru, „LatvianAir” boingi pa ceļam nolaižas Parīzē, kas latviešiem ir diezgan iecienīta vieta, kur atpūsties brīvdienās.

Priekšroka joprojām tiek dota dzimtās zemes apceļošanai, omulīgām viesu mājām laukos, tāpēc RO lidmašīnas lido arī uz Jelgavu, Krustpili, Gulbeni, Alūksni.

Lai nu lidmašīnas, ko lidmašīnas, — pa gaisu ļaudis tomēr lidinās mazāk, kā braukā pa zemi. Ne vienam vien pilsētniekam pieder kāds īpašums laukos, jo daudz sīku saimniecību ir izputējušas, lauciniekiem pārceļoties uz pilsētām un tūrumus iznomājot lielsaimniekiem, — bet nepārdodot tēvtēvu zemi. Lai pelēkas un sašķiebušās, agrārreformas laika vecās ēkas netiek nojauktas; dzimtā sēta vecā izskatā paliek par vasaras māju vietu — un izskatās kā apturēts laiks, un kas gan var būt dārgāks par to?...

Mazgruntniecība vairs nav valsts saimniecības pamats, par kādu to ar gudru ziņu bij iecerējuši agrārreformas tēvi. Ne lielnieki, ne muižniecība vairs nav ne bieds, ne drauds, un likumi ir mainīti; saviem arājiem valsts atļauj tikt pie lielām zemes platībām, jo citādāk lauksaimniecība dotu pārāk mazu peļņu; latviešu lielsaimnieki pelna labi.

Cilvēku skaits uz pasaules vairojas, un tie visi jāpabaro. Var nešaubīties, ka lielajos tirgos latviešu darbarūkiem priekšā aizsprauktos citi, un ceļā stātos viltīgi sagudroti šķēršļi, ja eksporta lietu kārtošanai netiktu pielaisti kaut cik godīgi ārzemju tirgoņi. Ulmaņa valsts akciju sabiedrības varēja pastāvēt tikai ar valsts palīdzību, naudu ņemot no citiem valsts ieņēmumiem. Kādu laiku tā ir rīkojies arī Bērziņš, bet tad sapratis, ka jādibina valsts un privāto ieguldītāju sabiedrības. Tādas sabiedrības privātie ieguldītāji tad nu zināja gan, kas jādara, un rīkojās ar vislielāko noteiktību un panākumiem.

Jaunieši pāriet dzelzceļa sliedēm, pa Mazo ielu šķērso Jāņa Čakstes ielu, un ir tikuši uz Baltās ielas, kuŗas galā stalti paceļas jaunais tautas nams.

Abrenes pilsēta ir augusi divos virzienos, — pāri Rītupei uz Augšpils pusi, un uz ziemeļrietumiem, uz Purvmalas pusi. Pilsēta ir celta uz divu pagastu zemes, dzelzceļa līnijai Daugavpils-Rītupe tikpat kā sakrīt ar šo pagastu kopējo robežu.

Iereibušie puisi bravūrīgi slāj pa ielas vidu. Ka netiek kārtībniekam nagos; ballītes vietā tad būs tuptūzis aprīņa 1. policijas iecirknī Kalpaka ielā 10.

Dzelzceļa stacijai pa to laiku tuvojas vilciens, gausākā gaitā, bet nepieturot. Tas nav pasažieru vilciens, kuŗam pienākot, vietējā jaunatne mēdz salasīties pie stacijas. Šis vilciens aizdun uz Rītupes pusi, vilkdams platformas ar tankiem un bruņumašīnām.

„Ē, bleķa bundžas!” tītina Džerijs, atskatīdamies un pa namu spraugām redzēdams, ko vilciens aizved. Par tādiem vārdiem puisi smeļ atzinīgi, bet Aivara seja pārakmeņojas, un pierē ievēlka dusmu rievās.

Kas te notiek?!... Viļākā apķēpāts skaistais Abrenes vārds; pie Karigavas braucējus apšauda ar bultām; Upmalē saduŗ riepās kārtībnieka automobilim; pazīstami jaunieši sāk izsmiet savu armiju.

„Tie ir mūsu tanki!”

„Mūsu, mūsu,” teic Džerijs samierinoši, jo ir ievērojis, kā Aivars pārmainās. Džerijs jūt cieņu un draudzību pret veco klasesbiedru.

Bet nu ir drusku jāiztīrā aplamā „čangaļu un čiuļu” lieta.

Ko nozīmē šie vārdi, ar kuŗiem apsaukā letgaļus un pārējos latviešus?

Par čangali senos laikos esot saukts tāds labības kūlis, kuŗa vārpās maz graudu, kam graudi izbiruši. Bet kuŗš to var apstiprināt?... Un par čiuļa vārdu nav nekas zināms.

Bet līdzko starp vieniem un otriem rodas domstarpības, tā ne saukts, ne aicināts, un parasti klusībā pateikts, atskrien viens vai otrs no šiem apsaukāšanās vārdiem. Tauta ir viena un vienota, un tomēr šad un tad pakašķējas. Bet tā notiek arī kurzemniekam ar kurzemnieku, zemgalietim ar zemgalieti, vidzemniekam ar vidzemnieku, un latgalietim ar latgalieti.

Tātad, Aivara tēvs var tikt apsaukāts par čangali, bet māte par čiuļieti. Kad Abrene vēl tikai sāka rasties, kad to līdz 1938. gada 1. aprīlim vēl sauca par Jaunlatgali, tad uz šo jauno austrumpuses aprīņa pilsētu valsts ir sūtījusi savus ierēdņus un robežsargus, un agrārreformas laikā piešķīrusi apkārtējo zemi arī latviešu bezzemniekiem no valsts rietumu daļas, un līdz ar šo iekšējās kolonizācijas vilni Abrenē nokļuva Aivara mātes vecāki.

Džerijam tā nav. Gan viņa tēvu, gan māti — abus var apsaukāt par čangaļiem. Tēvs cēlies no Kacēnu pagasta, māte dzimusi Gauru pagasta Punduros, netālu no

Punduru stacijas. Džerijs savukārt ir dzimis Abrenē un ir īsts, pavisam īsts abrenietis, bet Aivars, no tik īstu abreniešu viedokļa raugoties, var tikt atzīts par tādu, kas nav īsts abrenietis.

Šīs lietas ir ļoti sarežģītas. Tām ir saknes, kas dziļi iestiepjas pagātnē.

Sūdzību skaits vairojas un vairojas. Varētu domāt, ka algām paliekot lielākām un darba apstākļiem labākiem, tā nevajadzētu notikt, un tomēr tā notiek. Darba inspekcijas inspektori krīt vai no kājām, apmeklējot daudzās vietas, uz kuŗām izsaukti. Nepareizi aprēķinātas virsstundas, algas, atvaļinājumi — tādas ir parastās sūdzības. Pēdējā laikā dažviet pieņemto darbinieku pat atlaiž bez uzteikuma.

Nebūšanas cītīgi meklē politiskie sāncenši un izmanto propagandai.

Bet vai paši tie mācētu rīkoties labāk?! — Pamatalga, ģimenes piemaksa, 13. mēneša alga — nudien, Latvijas republikā strādājoši pilsoņi tiek cienīti!

„Vai ir jau saņemti visi priekšlikumi pensiju likuma grozījumiem?” tautas labklājības ministrs jautā referentei.

„Vēl nav.”

„Zaļmanis dabūs sukas! Atgādiniet viņam, ka tā lieta jānokārto jau līdz trešdienai! Sociķi nāk virsū kā melna nakts!”

„Kā jau pirms vēlēšanām.”

Saeimas vēlēšanas notiks 2001. gada oktobra mēneša pirmajā svētdienā un sestdienā pirms tās, un šoreiz zemsavieši rēķinās ar sakāvi. Partija ir valdījusi tikpat kā sešdesmit gadus pēc kārtas — kaut kas neiedomājams parlamentārā iekārtā! Un tā ir labi valdījusi, rūpējoties par mieru un kārtību, un labklājību, un saimniecisko uzplaukumu, kas nepavisam nav viegli panākams.

Kopš 1921. gada 26. janvāra, kad jauno Latvijas republiku pēc visiem pantiem ir atzinušas vecās valstis, saimnieciskā laukā ir sākusies nerimstoša, apslēpta sacensība ar šīm valstīm. Bet pamēģini sacensties, kad bagātākais uzspiež savus noteikumus!... Tikai tautas grūts, neatlaidīgs darbs ir bijusi vienīgā priekšrocība tādā sacensībā.

Vai tauta beidzot piekususi?... Diezin vai. It visur pensijā aizgājušo vietā stājas jaunatne, kuŗu grūtības nespēj nomākt. Tautā nav zudis darba tikums; tā nav aptaukojusies no labas dzīves. Protams, te nav un nebūs Šveice — bet te ir bijusi un vienmēr būs Latvija!

Tauta laikam grib pārmaiņas... Šķiet, ka tā beidzot var noticeēt opozīcijas gadu desmitiem skandētiem saukļiem, ka sociāldemokrāti un citas, mazākas partijas mācēs rīkoties labāk.

Labāk... Tautsaimniecībā pēdējā laikā sāk parādīties nenoliedzamas krīzes pazīmes... Daudz gaŗāki paliek Sociālās apgādības departamenta bezdarbnieku saraksti...

Citās rietumu valstīs nav labāk, bet gan sliktāk. Kāds ir pamatīgi pārspekulējies... Neapšaubāmi, ir iestājusies saimnieciskā krīze.

Un tomēr, cik tāls šķiet tas laiks, kad 1938. gadā kvalificēta strādnieka dienas algas likme ir bijusi 4,65 lati. Labklājības ministrs labi zina tagadējos skaitļus, un nokrekšķinās labpatikā. Tad viņš iemalko smaržīgu kafiju. Tolaik viens kilograms pupiņu kafijas ir maksājis 6,03 latus...

Krustojumā ar Franča Trasuna ielu no pamatskolas puses uzrodas vēl viens jauniešu bariņš. Netrūkst arī jaunkundžu, kas saposušās ballītei un iet kā puķes. Puiši gan viņas sauc par ogām; joki un ķircināšanās skan bez mitas.

Pa Balto ielu iedami, viņi jau ir tikuši aiz pilsētas vecās robežas. Te mājas sabūvētas turīgiem abreniešiem, un ne par mata tiesu sliktākas vai mazākas kā daugavpiliešiem, liepājniekiem vai rīdziniekiem. Jaukajā sestdienas vakarā ne viena vien ģimene atpūšas dārzā, bērniem šūpojoties šūpolēs, pieaugušajiem kavējot laiku nesteidzīgās sarunās un pēc amerikāņu modes cepot gaļu.

Neviļus piekļust pat visbravūrīgākie, jo saprot, ka par miera traucēšanu tie abrenieši var nekavējoties uzlaist policiju.

Jauno tautas namu ir projektējis slavenais arhitekts Pauls Kundziņš. Tas nav sevišķi liels, bet latvisks gan ārējā, gan iekšējā izveidē un iekārtā. Savas sanāksmes te notur mazākas biedrības, kuŗām nav savu namu; izrādes spēlē Abrenes tautas teātris.

Lai gan viss latviskais ir godā un cienā, jaunatne acīgi ievēro to, kas parādās lielajās rietumzemēs. Ir nēsātas bikses ar platiem galiem; jaunekļi ataudzējuši garus matus līdz pleciem; jaunavām bijušas tik īsas kleitiņas, ka tik tikko apsedz dibenu; tad mati ir apgriezti kā sekstes un krāsoti kā Lieldienu olas.

Bet nu ir tā, ka dažs jau pasācis smēķēt marihuanu vai pat raut iekšā kaut ko vēl sliktāku.

Brīvestības laiki.

Aizsargu jeb vecajā tautas namā toties deju tikai latviešu tautas dejas, un uz deju vakariem visi ierodas tautas uzvalkos.

Nācēji sabrūk jaunajā tautas namā kliegdami brēkdami. Aizsargu namā viņi tā neuzvestos. Neparasti ir tas, ka šeit nav neviena tautas uzvalkā. Te apmeklētāji ir sapūsti no jauniem vējiem, kas pūš no televīzijas aparātiem un datoriem.

Adele čalo ar satiktām draudzenēm, un vai tad Aivaram māsa tagad būtu jāsargā kā no uguns?

Viņš nolemj doties uz bufeti. Pa kāpnēm un gaitenim iedams, ilgojas ieraudzīt Laimdotas smuidro augumu. Blakus turas Džerijs, nepārtraukti vāvuļodams.

Tautas nama dziļumā, aptumšotā zālē, pa kuŗu skraida žilbinoši un ar lielu izmaņu kārtoti uguņi, grand, dārd, dun dzen kā pāļus — tā ir tā tagadnes deju mūzika, un dažs labs jau raustās un kratās uz dejas grīdas.

Pirms ienirt bufetē, Aivars atskatās pār plecu un gandrīz vai sastingst, ieraugot Aloizu — bet kas viņam blakus!... Aloizam blakus ir Laimdota, un abi jautri triec.

Džerijs uzgrūžas no mugurpuses, un Aivars vai tenterēdams ietenterē bufetes telpā. Jaunajā tautas namā šī vieta gan saucas citādi, par bāru. Izveicīgs dzērienu maisītājs rosās aiz piestākļa, dalīdams dzērienus pa labi un pa kreisi, visiem izslāpušiem.

Aivars smagi atkrīt sēdekļī. Vai Aloizam ar Laimdotu radusies kāda īpaša draudzība?... Nevar būt! Tad viņš to būtu pamanījis no Aloiza izturēšanās.

Ģimnazijas iepriekšpēdējā klasē Laimdotu pēc visiem deju vakariem uz mājām pavadīja Juris, un klases meitenes jau sačukstējās, ka tur būšot pāris. Bet Juŗa tēvs tika pārcelts darbā uz citu vietu, un nozuda arī Juris. Vislielākās briesmas draud no tās puses, kur Laimdota mācās nu jau piekto gadu, — no Rēzeknes Skolotāju institūta, no tiem puišiem, bet brīvdienās kopā ar Laimdotu neviens rēzeknietis vēl nav atbraucis.

Aivars izslienas staltāk, pasmejas par Džerija jokiem. Viņš māc teicami izlikties, kad jāslēpj savas jūtas pret Laimdotu.

Plecam uzguļas kāda roka. Aloizs! Bet Laimdotas viņam blakus vairs nav.

„Atnāci gan!”

„Jā, ko tad mājās sēdēs? Te vismaz var satikt savus čomus, papļāpāt par dzīvi un...”

„Un uzņemt uz krūts!” smeļ Džerijs.

Aivaram uz mēles ir bijis nevainīgi iecerēts jautājums — vai Aloizis atnācis viens pats? — taču pēdējā mirklī viņš ir aprāvies, un jautājums palicis neizteikts. Arī tā var sevi nodot.

Būdami lieli dzimtās puses cienītāji, viņi pasūtina Zeļesnīcas kokteili un triec par šo un to. Džerijam ar Aloizu tik labi nesaskan; Džerijs aiziet pie spēļu automata bāra stūrī un sāk ar vieglu roku tērēt Koksnes logu un durvju rūpnīcā pa nedēļu nopelnīto naudu.

Abrenē spēļu automati ir tikai jaunajā tautas namā, un pilsētnieki ir asi iebilduši arī pret šo laimētavu, kas patiesībā saucama par zaudētavu, taču ir bijuši arī tādi, kas spēļu automatus aizstāv.

Kāpēc Aloizis tik dedzīgi ir aicinājis nākt uz šejieni?...

Pa vaļumu bāra sienā Aivars atkal redz Laimdotu, kā viņa paiet gažām, saķērusies rokās ar Sarmīti, draudzeni no bijušās parallēlklases. Abām par pavadoni uzmeties puisis ar bālo un cēlo fanātiķa vaigu — Konrāds. Trijotne aiziet uz zāles pusi.

Konrāds ir Aivara vislielākais sāncensis, kuŗš tāpat līdz ausīm iemīlējies Laimdotā, bet to neslēpj. Viņš aplido Laimdotu, kā vien mācēdams. Ar Juri viņš ir kāvies, un ne reizi vien.

„Zēni, zupā tārpi!” uzsauc Džerijs, pametis spēļu automatu.

„Spirtā tārpi nemaitājas!” atjoko Aloizis.

„Peciņu uz augšu!” — Un Džerijs jau ir gabalā.

Aivars un Aloizis paliek. Aivars ir mierīgs, pavisam mierīgs. Tepat netālu kāds un kāda jau dejo... Lai! Aivars ir mierīgs, pavisam mierīgs...

Bārā ienāk vīrs, kuŗu Aivars šodien ir nejauši, drusku neveiklā kārtā ieraudzījis savas mājas izīrējamās daļas logā.

„Ivans Sudātovs!”

„Vai tu viņu pazīsti?...”

„Mūsu jaunais īrnieks!”

Latviešu bēkonu un sviestu tagad pazīst visā pasaulē, tāpat kā alu, augļu un ogu vīnus, saldumus, zivju konservus un daudz ko citu. Latvieši ir pieradinājuši citas tautas arī pie jāņu siera, ceptiem nēģiem un rupjmaizes ar ķimenēm.

Zemkopībai ejot plašumā, nav zudis arī zaļais zelts — meži, lai gan, pieaugot mašīnbūves un citu nozaŗu eksportam, tā daļa 1999. gadā no visa eksportētā ir sastādījusi 27%, salīdzinot, piemēram, ar vairāk nekā 38% 1930. gadā. Vislielākie eksportieŗi ir „Latvijas Finieris”, „Latvijas Bērzs”, „Koksne”.

Kopš pie Daugavas, Ozolsalās, ar Zviedrijas kapitālu uzbūvēta liela cellulozas fabrika, samazinājies papīrmalkas eksports. Tas nav paticis starpnieku kantoŗiem ostās. Fabrikas vajadzībām papīrmalku nelielos daudzumos iepērk pat no Padomju Savienības, un varbūt tāpēc par Daugaviņas māmuliņas sūro likteni sāk klusāk brēkāt Maskavas radio starptautiskie raidījumi latviešu valodā.

Tirdznieciskie sakari ar Padomju Savienību gan ir ļoti vāji. Vai gaidāma uzlabošanās?...

Bērziņa laikā pie Doles ir uzbūvēta otra Daugavas ūdensspēka stacija, un viņa valdīšanas pēdējos gados plašās sabiedrības aprindās ir sākušās pārrunas un arī asi

strīdi par trešo, ko Daugavas ūdensspēka izbūves projekts ir paredzējis būvēt pie Pļaviņām.

Sociāldemokrātu partijas jauniešu nodaļas biedri izpušķotās laivās ir airējušies uz Staburagu un teikuši kvēlas runas daiļās un raudošās Staburadzes aizstāvībai.

Nacionāldemokrāti rīkojuši Kārļa Skalbes dzeju vakarus pie Liepavota, un galu galā tauta ir noraidījusi tādu ūdensspēka stacijas izbūvi, kas Staburagu applūdinātu.

Pa to laiku valdošās partijas vadoņi lielā slepenībā ir veduši sarunas ar dažiem ārzemniekiem, ietekmīgiem vīriem no darījumu aprindām, kuŗi domā, ka nav jābūvē ūdensspēka stacija, bet gan kodolspēkstacija...

Nepiesēdies, Sudātovs izmet šņabja glāzīti vienā paņēmienā, samaksā un iet laukā. Bāra krēslībā viņš diezin vai ir pamanījis sava namsaimnieka dēlu. Pa to pašu vaļumu, pa kuŗu Aivars bij redzējis Laimdotu un Sarmīti, var redzēt arī īrnieku aizejam uz zāles pusi. Tas tik ir pensionārs, kas nu lēkās modernos ritmos!

„Kad viņš ievilkās?”

„Nezinu. Jāprasa vecākiem.”

Aloizs pabungā ar pirkstiem pa krēsla paročiem, un izskatās domīgs.

„Kāpēc tu par viņu interesējies?”

„Tāpat vien.”

„Tad ta atbilde!”

„Daudz gribēsi zināt, ātri paliksi vecs.”

Bet Aloizs ir pielējis eļļu ugunij. Aivarā modusies ziņkāre, un tā viņam mēdz būt tik stipra, ka pamodināta nemēdz viegli apriņt.

„Lai notiek! Esmu ar mieru!” viņš smeļ.

„Ar mieru — uz ko?...” Aloiza skatiens ir kļuvis stingrs.

„Palikt vecs, bet toties daudz zināt!”

„Ak, liecies nu mierā!”

„Nelikšos vis! Vai mūsu īrnieks ir... kaut kādā ziņā aizdomīgs tips?”

Var manīt, ka Aloizam šī saruna sāk nepatikt. Viņš nemierīgi patrinās krēslā.

„Tu nedrīksti slēpt no manis, ja zini kaut ko sliktu. Vai viņš ir... zaglis?”

Aloizs smagi nopūšas, un viņa izskats itin kā grib teikt, lai Aivars liekas mierā.

„Ejam dejot!”

Aivars vilcinās, bet Aloizs jau ir piecēlies un dodas uz izeju, un Aivaram nekas cits neatliek, kā sekot.

Jaunais tautas nams ir ticis projektēts, rēķinoties ar turpmāku abreniešu skaita pieaugumu, un zāle var šķist pārāk liela.

Diskžokeja vadīti, jaunieši tur ņemas juku jukām, visādi izlocīdamies un kratīdamies.

Pieradušiem dejot tautasdejas vai dažkārt valsi un fokstrotu, abiem draugiem abreniešu jaunās izpriecas neiet pie sirds, un viņi paliek stāvam pie zāles durvīm.

Nekur neredz Sudātovu; laikam aizgājis.

Viens pārtis, no pūļa atdalījies un sev vien zināmās skaņās ieklausīdamies, pa deju grīdas malām tik izveicīgi deļo tango, ka nenoskatīties.

Aivars, protams, uzreiz ievēro Laimdotu, kuŗas zeltainā galviņa paviz zāles vidū. Laimdota ir kopā ar Konrādu, kuŗam tās liesmojošās acis... Viņi droši vien apprecēsies. Bet gan jau izšķirsies, un tad viņš nostāsies Laimdotai blakus, viņš, vienmēr uzticīgais Aivars, un tad... un tad...

Aivars ir tā aizdomājies, ka nav dzirdējis, kā dejas troksnis piekļust, diskžokejs nobļaujās: „Dāmu deja!”, un piepeši abu draugu priekšā nostājas Laimdota ar Sarmīti. Sarmīte pakniksē pret Aivaru, bet Laimdota — pret Aloizu...

Arī Somijai ir ūdensspēka stacijas un kūdras centrāles, un arī somus pasaules saimniecības gaita ir novedusi pie atziņas, ka izdevīgāk elektrība ražojama kodolspēkstacijās, no urāna.

Zviedrijā kodolspēkstacijas ir jau uzbūvētas. Tādai būvei vajag daudz naudas, toties mazāki izdevumi par kurināmo.

Kodolspēkstacijas tagad būvē malū malās. Saviļņojas arī latviešu saimnieciskās aprindas. „Economists” publicē rakstu serijas, kur lietpratēji no visām pusēm apspriež jautājumu, vai kodolspēkstacija būvējama Latvijā.

Kā parasti, rodas gan piekritēji, gan noliedzēji. Saskaņa valda tikai par to, ka nedrīkst applūdināt Staburagu, un tas nozīmē, ka trešo ūdensspēka staciju uz Daugavas nedrīkst būvēt. Kam nepavisam nav sirds krūtīs, tie dabū uzklaut ģeoloģisko priekšdarbu atzinumu, ka „traucētas ģeoloģiskās uzbūves dēļ pamatošanas apstākļi ūdensbūvēm Pļaviņās nav diez cik labvēlīgi”.

Bet pie Jēkabpils vai Daugavpils? —Tur būves iznāktu pārāk dārgas un ciestu arī citi dabas krāšņumi.

Kodolspēkstacijas piekritējiem nu ir trumpji rokās. Lai uzvara būtu vēl iespaidīgāka, sāk runāt un rakstīt par 20% lētākiem strāvas rēķiniem tautai. Jau noskatīta arī vieta, kur staciju celt. Tā ir Salaspils.

Noliedzēji nāk no tām aprindām, kuŗas pelna ar kūdras un koksnes šķeldu; tie ir arī mazo ūdens spēkstaciju īpašnieki, kuŗus biedē iespējama elektrības cenas krišana. Tāpēc tiek maksāts presei, lai parādītos ziņas par kodolspēkstacijas kaitīgumu, un nu var daudz lasīt par Zviedrijā sadzimušiem kroplīšiem, aizdomīgi lielām bekām un čūlojošu ādu.

Tādas ziņas tautu stipri iespaido. Avīžu redakcijās sāk pienākt bažīgas vēstules; tīmekļa vietnēs lasītāji sāk izteikt savu nepatiku.

Dažs salaspilietis paklusām tiek pie naudas, ar saukļiem stāvēt pie saeimas.

Zemnieku savienība atbalsta kodolspēkstacijas būvi; sociāldemokrāti ir pret to.

Kad neauglīgos strīdos aizritējuši divi gadi, savu vārdu nolemj teikt arī valsts prezidents, un Valsts aizsardzības padomes sēdē uzdod iekšlietu un kara ministriem gādāt, lai īpaši izraudzīti lietpratēji dotu neapstrīdamu atzinumu par kodolspēkstacijas lietderību. Komisijai jādarbojas pilnīgā slepenībā.

Prezidents negrib nostāties vienā vai otrā pusē; prezidents grib zināt patiesību.

Iekšlietu ministrijas slēdziens ir labvēlīgs. Drošības dienesta papildu izdevumus atsvērs un pārsvērs kodolspēkstacijas ienākumi.

Kara ministrijas slēdziens ir nelabvēlīgs. Kara gadījumā nav iespējams garantēt kodolspēkstacijas drošību, un avārijas sekas var būt ārkārtīgi smagas.

Prezidents saprot, ka nespēs teikt savu vārdu. Šī ir ārkārtīgi sarežģīta lieta.

Neparasti, bet tieši tajās dienās pienāk ziņas no Lietuvas, ka šī valsts gatavojas būvēt savu pirmo kodolspēkstaciju Ignalinā, uz dienvidiem no Daugavpils.

Kāpēc Lietuva, kuŗa joprojām ir naidā ar Poliju, nebaidās no iespējama uzbrukuma kodolspēkstacijai?...

Šo jautājumu prezidents uzdod ārlietu ministram, bet skaidras atbildes nav.

No tiem zināmiem starptautiskiem līgumiem, kādi ir Lietuvai, ir saslieta Lietuvas drošības celtne, kas, no Valdības nama Rīgā raugoties, nepavisam neatgādina tik varenu cietoksni, ka tam nespētu uzrasties nekaunīgi sveša labuma kārotāji.

Vai kāds, kam Lietuvā ir gana liela ietekme, mānās?... Diezin vai. Šī lieta ir pārāk nopietna, lai jokotu.

Ārlietu ministrija sāk rīkoties enerģiskāk, un jau pēc pāris dienām prezidents saņem plašākus paskaidrojumus.

Astotais pasaules brīnums nav gaidāms — Polija negrasās aiziet no 1921. gadā Lietuvai atņemtā Viļņas apgabala, u.t.t., u.t.t., bet līdz galam nenoskaidrotu iemeslu dēļ ASV milzis, „General Electric”, grib būvēt Ignalinas kodolspēkstaciju. Daļa vajadzīgās naudas nāksot no amerikāņu bankām, daļa no Lietuvas valsts budžeta ieņēmumiem, daļa no privātām iekšzemes sabiedrībām un atlikums no valsts iekšējā aizņēmuma.

No Lietuvas sūtņa pienāk mājiens, ka arī Latvija varētu piedalīties šādā uzņēmumā, paliekot par dalībnieku iespējamā akciju sabiedrībā...

Aivars ved Sarmīti dejot. Viņi izvēlas to vietu, kur gaišāks, un sāk valsēt. Tāpat dara Aloizs un Laimdota.

No skaņu kastēm tagad negrand pērkons, bet vijas kaut kas saldi lipīgs. Aivars pamana Džeriju, kuŗš mīcās pa dejas grīdu, cieši piespiedis klāt meiču īsā kleitiņā. Priekšējā solu rindā sēž vientuļš Konrāds. Turēties pie Laimdotas, bet palicis neuzlūgts...

Laimdota izvēlējusies Aloizu... Laimdota iemīlējusies Aloizā... Tas nevar būt! Un Aloizam taču nav nekādu mīlestības jūtu pret Laimdotu, — par to Aivars ir drošs. Bet Laimdotai?... Laimdota taču ir izrādījusi pret Aloizu īpašu uzmanību... Domas jauca pa galvu, cita par citu dīvainākas.

Sarmīte kaut ko pasaka, ko Aivars savā izklaidībā nesadzird. Sarmīte sakniebj lūpas, un nesaka vairs neko. Tā viņi nodejo vienu valsī, un pārtraukumā noiet malā. Aivars jau ir atguvies; savaldīgs kā parasti; jau ir spējīgs teikt glaimus un jokus. Sarmīte smaida.

Viņi dejo visu vakaru. Aloizs ir kaut kur nozudis. — Kāpēc, kāpēc Aloizs tik neatlaidīgi tika aicinājis nākt uz šīm dejām?... — Laimdotu atkal dancina Konrāds. Brīnums, ka nav sācis kauties ar Aloizu. Bet tad ar dabūtu pa purlām, jo kaŗa skolas kadeti prot sevi aizstāvēt.

Īsi pirms vienpadsmitiem diskžokejs nobrēcas: „Pēdējais valsis!”

Pārīši salīp kopā; kam tas nav izdevies, tie gorās atsevišķi. Džerijs ķēmojas pa vidu, kreklu nosviedis, līdz pusei kails.

Vienpadsmitos dejas beidzas. Aivars lūdz atļauju pavadīt Sarmīti uz mājām. Viņa dzīvo tai pusē dzelzceļam, kur arī Aivars. Viņi iet, un iedami šo to pārrunā. Pēc ģimnazijas beigšanas Sarmīte nav turpinājusi mācības augstskolā. Kad Aivars jautā, kāpēc tā, meiča šķelmīgi attrauc, ka viņai viss laiks paejot, lūkojoties pēc precinieka tepat Abrenē, un nekam citam laika neatliekot.

Laimdotu uz mājām droši vien pavada Konrāds...

Pārgājuši dzelzceļam, Aivars un Sarmīte pagriežas pa labi un pa Kalpaka ielu nonāk līdz tirgus laukumam. Sarmīte dzīvo Parka ielā, tuvāk krustojumam ar Brāļu Skrindu ielu.

„Abrenē pamaz jaunatnes,” turpinot sarunu par nākotnes izredzēm dzimtajā pilsētā, saka Aivars.

„Tā ir gan. Bet visvairāk cieš lauki.”

„Vai tu gribētu dzīvot laukos?”

„Un kādēļ gan ne? Vasarās tiku dzīvojusi pie krustmātes Kacēnos. Protu daudzus lauku darbus. Ja vīrs gadītos lielsaimnieks...” Sarmīte apraujas.

„Nu ja, nu ja!” Aivars smeļ iedrošinot. „Tik brašai meitai kā tev vajag lielsaimnieka!”

„Un tu?...”

„Ko — es?”

„Kādi ir tavi nākotnes nodomi?...”

Viņi ir pagājuši garām vecajai slimnīcai, kur tagad ierīkots privāts doktorāts. Reizē ar austrumu aizsardzības līniju tika uzcelta jauna, plaša aprīnķa slimnīca.

Krustojums ar Parka ielu jau ir tuvu, un viņu ceļi šķirsies. Ko Sarmītei atbildēt?... Nevar taču teikt, ka viņš ir nolēmis neuzkrītoši sekot Laimdotai. Ja Laimdota paliks Rēzeknē, tad viņš varbūt apmetīsies netālajā Sakstagalā. Studiju biedra tēvam Viļānos pieder savs uzņēmums, un viņi jau ir runājuši par to, ka Aivaram darbs tur atrastos. Ja Laimdota ies tēva pēdās un pēc Skolotāju institūta beigšanas atgriezīsies Abrenē, lai strādātu par skolotāju, tad Aivars meklēs darbu Abrenē vai laukos, tuvāk pilsētai.

Elkšņu mājas pagaidām izīrētā puse gaidīt gaida īstos saimniekus...

„Vēl nezinu,” kā parasti, savus nolūkus slēpdams, atbild Aivars.

Lēta, pašu zemē ražota elektrība ir bijusi viena no galvenām Latvijas tautsaimniecības vajadzībām. Ar tādu elektrību, ražojot lielos vairumos, pat nabadzīgā Norvēģija ir tikusi pie turības, saprotams, izmantojot arī daudz ko citu.

Valstij nodibinoties, gana labas ir bijušas petrolejas lampas; tagad latvieši, kas ir nādzīgi jaunumu izmantošanā, pērk elektriskās plītis Elektroluksa veikalos Rīgā, Liepājā, Daugavpilī, un sildās ar siltumsūkņiem. Pirmo siltumsūkni Latvijā tika uzstādījis preses magnāts Benjamiņš, kuŗam tagad pieder arī sava televīzija.

Taču elektrība joprojām ir pārāk dārga, un sociāldemokrati apgalvo, ka valdošā partija iztukšojot tautas maciņus kūdras centrāļu labā.

Pa to laiku valdība ir nolēmusi pirkt lētāku elektrību Zviedrijā. Igaunija jau tā dara, un nepavisam nekaitē savai degslānekļa nozarei. Lietuvas lauksaimniecības ražojumu eksports pēdējos gados ir tik ļoti palielinājies, ka arī dienvidu kaimiņiem vairs nepietiek ar to, kas tiem jau ir.

Sociāldemokrati sāk kritizēt valdības nodomus, jo lētāka importētā elektrība vai nu izpostīsot pašu zemes elektrības ražošanas nozari, vai arī valdība lemšot par piemaksām, un tas notikšot uz tautas rēķina.

Bet kā tikt pie lētas elektrības?...

Neviens to nezina, vai arī klusē tie, kuŗi zina.

VEFa jau Ulmaņa laikā ir ražojusi vēja aerogenerātorus, kas uzstādīti daudzās saimniecībās, līdz kuŗām nav aizstiepušās elektrības līnijas no elektrības ražošanas vietām. Šī nu ir bijusi lēta elektrība, taču ļoti atkarīga no vēja untumiem.

Tagad moderni vēja dzinēji kā milzu spāres satupušies pa visu Dižjūras piekrasti līdz pat Grobiņai un Vidzemes jūrmalā līdz Ainažiem, tomēr ar vēju saražo maz elektrības, un elektrība tik un tā ir dārga.

Bet tad līdz Zviedrijai tiek novilkts zemūdens kābelis, un „Brīvā Zeme” ievadrakstā var jūsmot, ka elektrība tagad kļūšot lētāka.

Svētdienas rītā atbrauc brālis ar savu ģimeni, un visi lielā pulkā sataisās uz baznīcu. Ies kājām, jo katoļu baznīca nav tālu, Vadoņa alejas galā.

Aprīņa centra ierīkošanas dēļ jau kopš pilsētas iesākuma uz šejieni ir pārcēlušies daudzi luterāņi, kā ierēdņi un robežsargi, un uzticami pierobežas apdzīvotāji. 1932. gadā vēl par Jaunlatgali dēvētā pilsētas evaņģeliski luteriskajā draudzē ir bijis 116 locekļu, aptuveni desmitā daļa no visiem pilsētas iedzīvotājiem. Ap to laiku jau ir bijusi tikpat kā gatava pēc arhitekta Kundziņa meta būvēt iesāktā luterāņu baznīca.

Kad 1943. gadā tur kristīta Aivara māte, draudzē jau ir bijuši pāris simti locekļu.

Slēdzot mūža derību ar Aivara tēvu, māte pārgājusi katoļticībā.

Pa šiem gadiem luterāņu pulciņš ir tā pieaudzis, ka nu jau vairāk nekā puse no pilsētas iedzīvotājiem ir luterāņi. Katoļu draudzes rindas savukārt visvairāk papildina laucinieki.

Katoļu baznīca ir drusku mazāka.

Aivars nostājas grēku sūdzētāju rindas galā. Ko prāvestam teikt?... Kopš pēdējās grēksūdzes, šķiet, neviena pārkāpuma nav bijis. Palēnām rinda iet uz priekšu; jau uzslienas kājās pirms Aivara biktskrēsla lodziņam pieplakusī vecenīte, un nu ir Aivara kārtā.

„Lai ir slavēts Jēzus Kristus!”

„Mūžīgi mūžos!”

„Pēdējoreiz uz grēksūdzi esmu bijis pirms mēneša. Cienīts garīgais tēvs, nezinu, ko lai izsūdzu, jo pa šo laiku neko neesmu sagrēkojis...”

„Tad ar jums ir tāpat, kā lidojot ar lidmašīnu. Paraugoties uz zemi, jūs neko neatšķīrat, bet tiklīdz lidmašīna nolaižas zemāk, tā jūs ieraugāt tik daudz, tik daudz...”

„Droši vien...”

„Gandarīšanai palasiet Svētos Rakstus!”

Priesteris trīsreiz pieklaudzina pie grēku sūdzēšanas režģotā lodziņa; Aivars trīsreiz sit krūtīs, savu vainu atzīdams, tad pārkrustās, pieceļas un iet apsēsties uz baznīcēnu sola.

Baznīcā ir jauki, un dievkalpojums pacilā dvēseli. Pusdivos *mise* ir galā, un Elkšņi iet uz mājām. Tavu jauku svētdienu! Drīz pilsētnieku dārziņos saplauks puķes, un ielās smaržos jasmīni un ceriņi.

Mājās visi sēžas pie galda, un raisās omulīgas sarunas. Tēvs gan zina stāstīt, ka viņa tēva mājās, kad ēduši, tad neesot drīkstējuši bilst ne pušplēsta vārda. Dievs dod ēdienu dzīvības uzturēšanai, tāpēc ēdienreizes ir kā svētas pateicības reizes Radītājam.

„Bet ko nu tagad,” tēvs saka viebdamies. „Tagad ir citi laiki.”

„Vakar redzēju, kā uz Rītupes pusi aizbrauc vilciens ar tankiem...” ieminas Aivars.

„Varbūt no Rīgas, no remontiem vecajās auto-tanku brigādes darbnīcās,” paskaidro brālis.

„Vai tad Pulka ielā remontē tankus?”

„To es nezinu.”

„Vai nebūs kaņķi?” bažījas māte.

„Starp zemiešiem un mēnesiešiem,” Aivars pazobojas. „Tagad vairs nekaņķi, jo sanāk pārāk dārgi. Kungi sasēžas ap gadu un strīdās tik ilgi, kamēr vienojas, kuņķi kuņķam klausīs.”

„Mēs arī sēžam ap galdu!” svarīgi pavēstī brāļa mazais dēliņš, un visiem nu lieli smieklī.

„Un mums ir tik varena aizsardzība līnija, ka krievi tai neuzdrošināsies uzbrukt, vai ne tā?”

Jautājums ir uzdots vecākajam brālim, robežsargu virsniekam, kuŗš austrumu līniju droši vien pazīst tikpat labi kā savu kabatu.

Atbilde kavējas. Jau pārējie Elkšņi sāk runāt par kaut ko citu, bet Aivars joprojām gaida, un tad arī sagaida atbildi:

„Līnija ir novecojusi.”

Gadu desmtiem aizritot spraigā darbā, ir radušies neskaitāmi rūpniecības uzņēmumi, un vislielākie ir šie trīs: VEF, „Vairogs”, „Tosmare”.

Pamazs iekšējais tirgus, ievedamas izejvielas, asa un nevienlīdzīga sacensība ar Anglijas, Vācijas, Zviedrijas ražojumiem — Latvijas rūpniecības pastāvēšana nav viegla.

Galvenokārt politisku apsvērumu dēļ Latvijas ražojumus labprāt ir pirkušas Igaunija un Lietuva. Līdzīgs ar līdzīgu vienmēr var labāk saprasties.

Polijas kaŗa flotei tiek pārdotas Tosmares darbnīcās ražotas mīnas; šeit tiek pārbaudīti un laboti poļu kaŗa kuģi. Bez tā visa Polija it labi būtu varējusi iztikt, taču tā ir gribējusi grozīties pa Liepājas ostu, un, tā grozoties, ne viens vien lats ir ieripojis latviešu kabatās.

VEFai ar eksportu ir gājis visvieglāk. Tai ir sava pārstāvniecība arī Somijā. Bet ar vieglu roku neviens latviešiem neko nav devis.

Elektriski apsildāmais bārdas skuveklis „Apollo” ir bijis labs piemērs eksporta grūtībām. 1936. gadā VEFa ir mēģinājusi tam atrast noņēmējus vairumā, par 5 šiliņiem 3 pensiem gabalā. Ārzemju tirgotāji tad ir izgudrēm prātojuši, vai visās guļamistabās būšot strāva tādai ierīcei, un ka tāda ierīce varot būt bīstama. VEFa tad ir piedāvājusi skuvekli par 4 šiliņiem gabalā, bet tirgotāji ir žēlojušies, ka mazumtirdzniecības cena tādām daiktām būšot gineja, un tas būšot par dārgu...

Darījums nav noticis, un ar daudziem līdzīgiem darījumiem ir bijis tāpat, jo nav iespējams pārdot ārzemēs labu ražojumu, ja neatrodas starpnieks, kuŗš „prot to sūdu maisīt”.

Lai vai kā, VEFas ražojumus tagad pārdod gandrīz simt valstīs.

Latvijā vairs netrūkst darbaroku, un VEFas direktors apsver jaunu fabriku būvēšanu Latgalē. Latgalieši saplūst galvaspilsētā, un tā paliek pārāk liela. 1999. gada tautas skaitīšanā ir noskaidrots, ka Rīgā dzīvo 1,196,852 iedzīvotāju.

Arī „Vairogs” vairs nerīkojas tikai pa Brīvības gatvi 14, bet ir atvēris nodaļas Liepājā, Krustpilī, Daugavpilī, neskaitot automobiļu veikalus visos lielākos apriņķu centros.

Uz trīs milžiem balstās arī valsts aizsardzība.

Kur tie gadi, kopš „Vairogs” pārņēmis čehu „Sellier&Ballot” patronu fabriku un municijas ražošanu no Arsenāla; sācis apgādāt armiju ar Brensona patšautenēm, ložmetējiem, mašīnpistolēm un mīnmetējiem.

Vairoga speciālisti ir ķērušies arī pie apvidus automobiļa konstruēšanas; tāds automobilis ir ticis uzbūvēts, izmēģināts un ieteikts ražošanai, tomēr jau Bērziņa valdīšanas beidzamos gados Valsts saimniecības padome ir nolēmusi ražošanu pārtraukt. Nav iespējams sacensties ar labākiem ārzemju paraugiem.

„Aizsardzības līnija ir nepārraujama!”

„Taisnība. To nepārraus. Tai lidos pāri.”

„Un mūsu zenītartilērija? Vai tā klusēs?”

„Tā neklusēs, bet komunistiem ir vairāk labu lidmašīnu, nekā mums labu šaviņu.”

„Nevar būt!”

„Tā ir gan. Viņiem ir ļoti augstu un ļoti ātri lidojošas lidmašīnas. Viņiem ir raķetes, ar kuŗām var sagraut Rīgu, pat netuvojoties mūsu aizsardzības līnijai. Lielvalsts spēj saražot vismodernākos ieročus milzu vairumos. Viņi dzīvo pusbadā, bet ieročiem naudu nežēlo.”

Aivars sapīkst.

„Mums taču arī ir moderni ieroči!”

„Tā jau gan,” brālis piekrīt, bet no tālākas iztaujāšanas izvairās. Vakara omulība ir pagaisusi.

„Kā sokas ar maģistra darbu?”

„Drīz būs gatavs.”

„Par ko tas būs?”

„Latvijā uzbūvēto vēja elektrostaciju darbības analīze.”

„Slavējami!”

„Darbs sastāv no zinātniskā apraksta, apsekošanas dabā un visādiem rēķiniem, izmantojot datorprogrammas.”

„Un kuŗš ir darba vadītājs?”

Aivars nosauc slavena profesora vārdu.

„Cepuri nost!”

„Maģistra darbs top diezgan ilgi. Esmu ar to aizņēmts visu pēdējo semestri. Darba vadītājs tika izstrādājis īpašu plānu, un konsultē, kad tas ir vajadzīgs. Esam jau labi tikuši uz priekšu.”

„Vai līdz Jāņiem pabeigsi?”

„Noteikti! Jau jūnija sākumā došu nagos recenzentam, lai ķidā.”

„Un ko pēc tam?”

„Pēc tam recenzents dos savus atzinumus.”

„Par to nejaudā! Ko darīsi pēc universitātes beigšanas?...”

Jauni speciālisti tagad tikpat kā nevienam nav vajadzīgi. Un viņš ir nolēmis slepus sekot Laimdotai...

„Gan jau ka paliks Rīgā!”

„Tā mums tā jaunatne pazūd,” vedeklai piebalso Aivara tēvs, „kaut daudzkārt labāk tēva mājās sausu maizi krimst, ūdeni piedzerot, nekā svešā malā ēst cepešus no zelta bļodām.”

„Tagad jaunieši tā dara visā pasaulē,” māsa metas aizstāvēt vienaudžus, „jo ne lauki, ne mazpilsētas nespēj dot to, ko lielpilsēta!”

„Un ko tad šī dod?... Salauzta dzīve, pilnas garīgo slimību dziednīcas, steigu un tukšību!” biedina tēvs.

Abrenes ir tīra un klusa. Te nav miljonāru, bet nav arī nabagu. Tīra, latviska pilsēta.

Putekļu sūcēji, veļas mazgājamās mašīnas, televīzijas aparāti ir pārpludinājuši Latviju, un jau itin sen.

Nesnauž arī inflācija. Tā dzen elektrības cenu uz augšu, un Lietuvas sūtņa mājieni par to, ka Latvija varētu piedalīties Ignalinas kodolspēkstacijas būvē, paliekot par dalībnieku iespējamā akciju sabiedrībā, tiek sadzirdēti un uzklausīti.

Šī, protams, būtu īpaša akciju sabiedrība.

No Ulmaņa laikā dibinātām valsts akciju sabiedrībām „Ogle”, „Kieģelnieks”, „Kaļķis”, „Aldaris”, „Degviela”, „Latvijas koks”, „Kūdra”, „Šiferis”, „Rīgas ģipsis”, „Turība”, „Bēkona Eksports”, „Ādas un vilnu centrāle” „Šķiedra”, „Tabaka”, „Tosmare” un „Vairogs” vairs pastāv tikai divas pēdējās.

Viens no galveniem nolūkiem ir bijis, rūpniecībā un tirdzniecībā dot priekšrocības latviešiem, kuŗi tolaik lielākoties nodarbojās ar lauksaimniecību. Enerģiski rīkojoties, autoritārajai valdībai ir bijuši panākumi, kas radījuši nepatiku pie malas atstumtajos. Vaimanas par latviešu netaisnīgo agrārreformu Vācijā ir kļuvušas skaļākas; Latvijas sūtņa kundze ir raidījusi nosodošus skatus uz ārlietu ministru Munteru, tam viesojoties Londonā; un vienmēr īgns un neapmierināts ir bijis Anglijas sūtnis Ords.

Bērziņš vairs nav spējis turēties tikpat stingri, un bez valsts atbalsta un palīdzības akciju sabiedrības ir grimušas viena pēc otras, no izputēšanas paglābjot tikai tās, kuŗas vajadzīgas armijai.

Tikpat kā iznīcis ir arī transits. Valstij nodibinoties, daudzi ir gluži pamatoti cerējuši, ka šī nozare plauks un zels, bet no šīm cerībām nekas navpalicis pāri.

Padomju Savienības preču ievedumi un izvedumi caur Latviju ir bijuši nelieli jau brīvvalsts sākuma gados, un nenezīmīgi, salīdzinot ar iekšzemes pārvadājumiem.

Mazāki transita preču pārvadāšanas tarifi stāvokli neuzlaboja.

Padomju Savienībā ir cits sliežu platums, un latvieši pat ierīkoja īpašas ierīces, lai transita vagoni nebūtu jāpārkrauj, vagonus pārceļot no viena uz otra ceļa platuma asīm.

Nekas nav līdzējis. Padomju Savienībai nav vajadzīgi plaši tirdznieciskie sakari ar Rietumeiropu; tā ir autarķijas valsts.

Tie laiki, kad īpašos maiņas punktus uz robežas no krieviem pret sāli varēja dabūt zeltu, ir beigušies. Tagad sāli pērk no Polijas.

Lietuvas sūtnis ierodas audiencē pie valsts prezidenta. Sarunas norit sirsnīgā garā, kā jau starp brāļu tautām, bet uz beigām sūtņa vaigs ir viegli aptumšojies. Latvijas prezidents ir pieminējis kādu nesvarīgu un pat smieklīgu lietu, — sapni, ko kāds leitnants nosapņojis — un leitnants esot redzējis virs Ignalinas lidojošu bumbvedi ar sarkanām zvaigņēm uz spārnēm...

Brālis aizbrauc uz Rītupi; Aloizs uz Rīgu.

Aivars paliek, lai kārtotu automobiļa pirkšanu. Elkšņu ģimenei viens tāds jau ir, bet ar to braukā tēvs. Uzreiz pēc ģimnazijas beigšanas viņi nav varējuši nopirkt Aivaram pat to lētāko poļu fiātu, un visus studiju gadus 269 kilometrus gaŗo ceļa gabalu līdz galvaspilsētai un atpakaļ Aivars ir mērojis vai nu ar vilcienu, vai arī šad un tad ticis vadāts Aloiza automobilī.

Studijām ir vajadzējis diezgan daudz naudas, jo ir jāgādā arī par iztiku un mācības maksu, no kuŗas tiek atbrīvoti tikai trūcīgie. Aivaram ir palīdzējuši vecāki, un viņi ir

labi tikuši uz priekšu, tāpēc tagad, lai gan laiki ir grūti, pienākusi kārtā arī savam automobīlim.

Abrenē darbojas trīs banku nodaļas. Vislielākā ir Valsts Zemes bankai, vismazākā — Secka bankai. Pasta krājcase ir pa vidu.

Secki ir bijuši baņķieri jau kopš Latvijas republikas nodibināšanas laikiem. Tagadējais bankas īpašnieks ir vecā Secka mazdēls vai mazmazdēls, kuŗš nopircis Kaca namu Lāčplēša ielā 24a, kur kādreiz atradies Treizona gatavu apģērbu veikals, veco ēku noplēsis un vietā uzcēlis jaunu, tādu, kas labi der bankas vajadzībām, divos stāvos, ar naudas pagrabu un bieziem mūriem. Abrenieši ir galvas vien grozījuši par tādu plašu vērienu, bet gan jau Seckis zināja, ko dara.

Valsts Zemes banka ir uzbūvējusi savas bankas nodaļas namu trīs stāvos, Baltā ielā. Nams gan neatrodas centrā, bet pāri dzelzceļam, toties tam ir plašs laukums automobiļu stāvvietām, un tur sabrauc laucinieki. Seckis aplasa vairāk pilsētnieku, un tā katrai bankai darba un maizes netrūkst.

Kā jau krietns pilsonis, Aivars savu naudu glabā Valsts Zemes bankā.

Vairums Latvijas pilsoņu ir izvēlējušies Pasta krājcasei.

No ārzemju bankām, sākoties Bērziņa laikiem, viena pakaļ otrai ir ir saradušās „SEB”, „Swedbank”, „Nordea”, „Danske Bank”, „Citigroup”.

Vairums Ulmaņlaika banku ir gan mainījušas nosaukumu, gan apvienojušas, gan arī izputējušas. Laukos pastāv daudz krājaizdevu sabiedrību.

Latam apgrozītāju netrūkst.

Kā abrenietim, Aivaram ir nauda arī pie Secka. Viņš taču grib atbalstīt tos uzņēmumus, kuŗi pastāv Abrenē.

Lielu krājumu Secka bankā jaunajam Elksnim nav, un no kurienes lai tādi rastos; studentīņam tur kaltējas tikai pāris tūkstoši latu, un viņš iet un tos izņem. Laipna bankas darbiniece atgādina, lai pēc nedēļas nākot pakaļ jaunai debetkartei. Lai gan rēķins esot iztukšots, tas taču atkal piepildīšoties, un karte noderēs. Aivars apsola, ka noteikti atnāks, tikai ne pēc nedēļas, bet vēlāk.

Kad kabatas nav tukšas, tad prāts uzreiz nesas uz veikalu pusi. Aivars izstaigā Turības lielveikalu, Zvirbuļa aptiekā nopērk smiltsērķšķu eļļu, Rižkova konditorejā izdzer tasi smaržīgas kafijas, ielūkojas firmas „Nikandris Iljanovičs Iljins” veikalā Kalpaka ielā.

Jaunus automobiļus Abrenē netirgo. Kopā ar tēvu viņi brauks uz Rēzekni, kur pārdod jaunus volvo, poļu fiatūs un latviešu vairogus. Rīgā var nopirkt arī jaunus vācu, franču, angļu, itaļu, japāņu automobiļus. Izvēle ir liela — lai tikai būtu nauda.

Kaut ko ir uzodusi arī opozīcija.

„Sociāldemokrāts” publicē plašu ievadrakstu par dienvienu kaimiņu nedienām ar elektrifikāciju. Skaitot uz vienu iedzīvotāju, Lietuvā saražo par trešdaļu mazāk elektrības, nekā Latvijā, un tā ir vēl dārgāka. Rūpniecība nīkuļojot; dzīves dārdzības slogs uzvelts uz darbaļaužu pleciem, kuŗi pagaidām to vēl stiepjot, bet mūžīgi tā neies. Lietuvai jau sen vajadzējis izlīgt ar Poliju, bet labējie politiķi to negribot. Viņu lieluma manija ejot vēl tālāk, un tie izdomājuši būvēt kodolspēkstaciju. To nu darbaļaudis vairs nespēšot paciest, ka valdošie politiķi uzkrāšot tautai milzīga aizņēmuma nastu, bet kodolspēkstacija bez tāda aizņēmuma nav uzbūvējama. Afērā savu galvu gribot bāzt iekšā arī godprātību pazaudējušie zemsaviešu politiķi, kam pašu valsts intereses nestāvēt pirmā vietā. Ja latvieši sākšot ražot elektrību no sveša

urāna, tad drīz būšot jāslēdz nevien mazās ūdensspēka stacijas, bet arī kūdras centrāles, atstājot bez darba tūkstošiem strādnieku.

„Brīvā Zeme” nevilcinoties dod pretsitienu. — Godprātības neesot opozīcijas darboņiem, kas neko citu nemākot, kā tikai mest sprunguļus riteņos. Tā ir Latviešu zemnieku savienība, kas tautu izvedusi pie turības un nenogurdama rūpējusies par tautas labumu, un darījusi tā vienmēr. Piemēram, jau 1940. gada martā Daugavpils apriņķa ļaudis ir varējuši pirkt lētu elektrību, par 5 santimetriem kilovatstundu. Opozīcija pirms vēlēšanām tikai bārstot tukšus solījumus.

Četrdesmitā gada pieminēšana ir bijusi kļūda, un „Sociāldemokrāts” to nekavējoties izmanto, nākošā numura ievadrakstā jautājot, vai zemsaviešiem ir kaut mazākā sajēga par to, kas ir demokrātija? Kā mūsdienās varot slavēt tādas valdības sasniegumus, kuŗas priekšgalā atradies uzurpātors? Varbūt kāds no godkāres apstēstiem zemsaviešiem ir nolēmis vēlreiz izdarīt apvērsumu?...

Rētorika abu partiju oficiēzozos sit augstu vilni; līdz 21. saeimas vēlēšanām vairs tikai gads un nepilni četri mēneši.

Ja valstij tas būs vajadzīgs, tad mēs īstenosim grandiozās ieceres ne tikai iekšzemē, bet arī ārzemēs. — Tā pēc dažu dienu klusēšanas vēstī „Brīvā Zeme”, kad uz visiem ielu stūriem jau baumo par latviešu kodolspēkstaciju.

„Un tad no enerģijas importieriem latvieši kļūs par enerģijas eksportieriem,” tā Benjamiņu televīzijas raidījumā piezīmē kāds ievērojams ekonomists.

Eksporta vārds ir iecelts gluži vai svēto kārtā, un valdošā partija var būt droša, ka tā daudzinašana radīs tautā simpatijas.

Internetā parādās aptaujas, no kuŗām redzams, ka vairākums tik tiešām atbalstītu kodolspēkstacijas būvniecību, un pat ja to būvētu ārzemēs.

Saprotams, par vietu ir dažādi uzskati. Vieni domā, ka kodolspēkstacija būvējama Kurzemes jūrmalā, bet tuvāk Liepājai, jo Ventspilij jau esot sava ūdensspēka stacija uz Ventas. Citi uzskata, ka kodolspēkstacija jābūvē pie Daugavas.

Ir arī tādi, kas biedē par radioaktīvo piesārņojumu.

Polītiskā policija cenšas noskaidrot, kādus uzskatus un cik stipri atbalsta kāda no ārvalstīm.

Ārlietu resors jau ir sācis skaidrošanos ar poļu diplomātiem. Ciešāka saistīšanās ar Lietuvu var pasliktināt attiecības ar Poliju. Piektās lielvalsts diplomāti, kas bārstā komplimentus pat tad, kad sarunājas ar ienaidnieku, negaidīti skarbi paziņo, ka Polija varētu ieviest kontingentus latviešu precēm vai atteikties no Liepājas pakalpojumiem. Skarbos poļu izteikumus varbūt var skaidrot ar bažām par Polijas akmeņogļu mazākiem ievēdumiem, ja Latvija tik tiešām kļūtu par enerģijas eksportieri.

Taču akmeņogļu imports ir nepārtraukti gājis mazumā, kopš ir atmesta akmeņogļu cietā pārtveicēšana un deggāzi ievēd sašķidrinātu.

Igauņu politikā ir iestājusies kārtējā „poļu ēra”, turpinoties nebeidzamajam poļu lietuviešu strīdam par Viļņas apgabalū...

Klusē padomju diplomāti, bet šī klusēšana šķiet biedējošāka par jebkuŗām klaigām.

Jau agri no rīta Elkšņi ir kājās. Vilciens uz Rēzekni iet vēlāk, un vīriešiem jāsteidzas uz autobusu. Atpakaļ abi brauks jaunajos spēkratos.

Aivars ir patīkami uztraukts, un kā nu ne — viņš pirks savu pirmo automobili!

Autobusa pietura atrodas laukumā pie dzelzceļa stacijas. Braucēju nav daudz. Gaiši zaļš Vairoga autobuss jau ir piebraukts laukuma otrā malā, un šoferis iesildīdams rūcina motoru.

Līdz Rēzeknei jānobrauc 82 kilometri. Vispirms jāizmet mazs līkums līdz Augšpīlij, lai tiktu uz pirmās šķiras Daugavpils-Rītupes šosejas, un tad caur Kārsavu iebrauktu Rēzeknē.

Viņi izbrauc no Abrenes.

Malu malās ļaudis čakli kust pavasara darbos.

„Palūk!” tēvs rāda uz traktoru tīrumā pie Malinaukas. „Kad es vēl biju puika, tad Augšpils pagasta lauksaimniecības biedrība no valsts lēti dabūja pirmos fordsonus un tīrkūlējus, kuņus tolaik ražojām paši, ar Imantas marku. Tolaik zemkopības ministrija deva naudu zemtuņu biedrībām. Tie tik bija laiki!...”

„Kas vainas tagadējiem?”

Tēvs saviebjas. Viņam nepatīk gaŗas runas un strīdi saeimā, par jebkuŗu lēmumu. Tēvam ir latvju zemnieka daba. Tāds visu izlemj pats, un tādām nav viegli saprasties ar citiem.

Divas augšpīlietes iekāpj pieturā pie pagasta valdes, bet Gauros sakāpj tik daudz braucēju, ka jāstāv kājās. Aivars piedāvā sēdvietu korpulentai kundzei, kas atkrīt sēdeklī, atviegloti nopūzdamās.

„Uz kuriem braukdami?” kundze jautā tēvam.

„Uz Rēzekni.”

„Un ko tur?”

„Šis tas jānopērk,” atrūc tēvs.

„Vai jūs no Abrenes?”

„No Abrenes gan!”

„Vai tur Kreiļiem joprojām pieder vīnu un degvīnu tirgotava?”

„Kā nu ne! Vecajā vietā.”

„Lāčplēša ielā?”

„Lāčplēša ielā numur sešpadsmit.”

„Nu re nu, kā tas ir palicis atmiņā!”

„Tagad tur septējas mazdēls Jēkabs.”

„Man viņi drusku rada, bet kur tas laiks, kopš neesam tikušies.”

„Un no kurienes tad jūs pati?”

„No Kārsavas. Biju Gauros pie māsas.”

Saruna uz brīdi pārtrūkst. Netālu no Luģiem autobuss ir šķērsojis robežu starp Abrenes un Daugavpils apriņķiem. Te tādas neredzētas vietas; Elkšņi aizrautīgi skatās pa logu.

„Rēzeknē glaunas bodes,” atkal ierunājas korpulentā kundze.

„Zinu!”

„Neaizmirstiet iegriezties Turības lielveikalā! Rēzeknieši vāra visgardākās Gotiņas konfektes.”

„Man saldumi negaršo.”

„Ai, ai! Un Vēžu Kakliņi! Mmm... Mēli var norīt!”

„Un Latgales alus!...”

„Bet ar mēru!”

Kārsavā korpulentā, runīgā kundze izkāpj.

Pie Mežvidiem viņi šķērso Daugavpils un Rēzeknes apriņķu robežu, bet pie Kraukļiem autobuss nogriežas no šosejas un iebrauc Bērzgalē. Arī te, tāpat kā Gauros, sakāpj daudz braucēju, un Aivaram atkal jāpiedāvā sēdvietā un atkal jāstāv kājās.

Tūrisms nav tā nozare, kuŗai būtu lielāks svars Latvijas tautsaimniecībā. Valsts sākuma gados, uz Pasaules kara izpostīto zemi nav bijis daudz ārzemju ceļotāju, taču Rīgas jūrmala ir ātri vien atkopusies, un veselības uzlabotājus ir pievilksuši Ķemeru sēravotu iestāde.

1924. gada 27. septembrī, pakāpies uz dižas kāpas Bernātos, valsts prezidents Čakste ir teicis, ka te jābūt kūrortam. Viņa runai par godu tajā vietā, valsts tālākajā rietumu punktā, ir pat uzstādīts piemiņas akmens, taču kūrorts tur nav radies. Ar Ķemeriem, ar Baldoni ir pieticis, un, kas zina, prezidenta runas galvenais nolūks varbūt ir bijis, mierināt latviešus, lai noplaktu kaislības par leišiem atdoto Palangu.

1939. gadā valstī ir bijušas 494 tūristu apmetnes, 254 viesnīcas un pansijas. Ulmanis ir gribējis celt vairākas lielas viesnīcas Latvijas skaistākajās vietās, piemēram, Rūjas upes krastā, un tā arī ir noticis. Pievilinot tautu dzimtās zemes apceļošanai, nauda paliek pašiem.

Tā notiek arī tagad. Latvieši dod priekšroku Gaiziņam, nevis Everestam, Daugavpilij, nevis Krakovai, Tērvetes pilskalnam, nevis Ēģiptes piramidām, Liepājas kaŗostai, nevis Manhetenai.

Bet ārzemnieki?

Šurp brauc rūdīti pasaules apceļotāji, kuŗi grib redzēt to, ko vēl nav redzējuši — Latviju.

Šurp brauc Rīgas jūrmalas veselīgā gaisa kārotāji. Arī vecie, nenoplēstie un nepārbūvētie koka namiņi ir īpaši pievilcīgi.

Visvairāk tūristu ierodas no tām valstīm, ar kuŗām plašāki tirdznieciskie sakari, bet brauc arī no Japānas. Rīga pilna ar japāņiem, un Tokijā netrūkst latviešu. Cik tuva gan ir Latvija ar Japānu! Abas šķiŗ tikai viena valsts, kas izpletusies teju pa puspasauli un — kas abu valstu izlūkošanas dienestiem nu jāaptekā...

Rīgas-Maskavas ātrvilciens ir beidzis savas gaitas jau 1956. gadā, necik ilgi nejoņojis.

Retiem braucējiem pietiek ar diviem padomju vagoniem, kuŗus pievieno Daugavpils ātrvilcienam. Indrā šos vagonus latviešu lokomotīve aizved pāri robežai uz padomju pierobežas staciju Bigosovu. Tur vagonus pievieno padomju ātrvilcienam, un tas stenēdams dodas uz Maskavu.

Padomijā pilnā sparā ceļ komūnismu, un ne tautai, ne vadoņiem līdz pat nesenam laikam nav bijis ne mazāko šaubu, ka tas izdosies. Kur tik liels pulks, pāri par 200 miljoniem, liek roku pie rokas un kāju pie kājas kopus darbā, tur panākumi droši.

Lielvalsts gan nav iztikusi bez saviem pārbaudījumiem, — bez nebeidzamas iekšējās cīņas par varu, kad vienas partijas labākie vadoņi ir pastūmuši malā citus, ne tik labus, un kaimiņu valstīm jāraizējas, kā tas viss beigsies.

Patlaban pie varas ir ticis vīrs, tik ciets kā dimants, un ar gaŗāku titulu, proti: Padomju Savienības Komūnistiskās partijas Centrālās komitejas ģenerālsēkretārs.

Šim vīram ir nevainojami proletārisks izcelsme un daudz nopelnu; krūtīs rotā Sarkanā Karoga ordenis.

Viņu sauc Leonīdu Iljiču Breņņevu.

Ar dzelzs roku iztīrījis Kremlī no sāncensiem, pārējai pasaulei dimanta cietais vīrs rādās itin pielaidīgs. Viņš nesapņojot par komūnistiskas iekārtas nodibināšanu visā pasaulē, bet par mierīgu sadzīvošanu un sadarbošanos.

Elkšņi izkāpj pie stacijas Rēzekne II. Turpat sākas Atbrīvošanas aleja, un tā ir sagādījis, ka visas jauno automobiļu tirgotavas atrodas šajā ielā.

Patī pirmā ir Volvo tirgotava. To jaukumu uzlūkojot, kas ārā puslokā izstādīts, kaislīgam braucējam var sākt tecēt siekalas.

Aivars zina, ka pirks tikai un vienīgi vairogu, taču viņš rūpīgi noskata arī visus volvo. Te var redzēt, kā liels, privāts uzņēmums pārspēj mazu valsts uzņēmumu, daudz ātrāk saražojot jaunus automobiļus.

Dārgi gan.

Pārdevējs, kuŗam droši vien lieli piedzīvojumi savā darbā, ir jau viņus ievērojis, bet klāt nenāk, laikam nojauš, ka darījuma nebūs.

Visu apskatījuši, Elkšņi manās projām.

Pukstošu sirdi Aivars paiet gaŗām Skolotāju institūta staltajai ēkai. Kas zina, varbūt Laimdota viņu redz?...

Vairoga automobiļu tirgotava atrodas aiz tirgus laukuma, pie krustojuma ar Skautu ielu.

Elkšņu tēvs smaida vien, kad viņi ienāk plašajās iekštelpās. Pie sienām sudrabortās līstēs skati no Vairoga rūpnīcas.

Sākot automobiļu ražošanu pēc Forda licences, Vairogam ir bijuši tikai divu veidu vieglie automobiļi. Arī tagad to nav daudz; Aivars jau ir smalki tos izpētījis un zina, kuŗu pirks.

Ķiršsarkans, karoga krāsas „Lukss 2000” diŗojas tirgotavas laukuma vidū, un Aivars domā, ka viņš ar to brauks.

„Aiziesim pie poļiem!” tēvs negaidot pačukst pie auss.

Vecais Elksnis laikam grib vēl patīksmināties, ka latviešu vairogi ir labāki par poļu fiatiem.

Tāda iešana patīk arī Aivaram. Varbūt nejauši izdosies satikt Laimdotu...

Kad Elkšņi pagriežas un iet prom, tirgotavas darbinieki saskatās nesapratnē. Vai kungiem kaut kas nav patīcis?...

„Polski Fiat” ir iekārtojies skaistā un labā vietā, Rēzeknes upes krastā.

Ja Volvo ienākšana Latvijā ir noritējusi gludi, tad poļiem ir gājis pavisam grūti. Lietpratēju skaitļi ir skaidri un gaiši rādījuši, ka vēl viens automobiļu tirgotājs var gan panākt to, ka cenām būs grūtāk iet uz augšu, bet var notikt arī tā, ka sāk panīkt volvo un — kas īpaši svarīgi — vairogu tirdzniecība.

Poļi tomēr nav padevušies. Neskaitāmas reizes tie ir uzrunājuši darījumu aprindu ļaudis, valstsvīrus, pašvaldību un partiju darbiniekus, neskaitāmas reizes atbildei uzklusot, ka eksporta un importa bilance ar Poliju ir negatīva, un kāpēc to padarīt vēl sliktāku?...

Tad poļi ir sākuši vairāk pirkt latviešu kokmateriālus. Valdībai kļūstot pielaidīgākai, poļi ir sākuši zīmēt roŗaines nākotnes ainas no Daugavpils dzīves, kuŗu „Polski Fiat” vai apzeltīšot...

Iespējams, kāds ir dabūjis arī kukuli... Šī sērga, kas ievazāta no Krievijas, cara laikā, stipri vien gājusi mazumā autoritārās valdības laikā, tā dēvētai onkuļu būšanai tomēr neizzūdot pavisam.

Bet tā nav noticis, ka „Polski Fiat” galvenais sēdeklis atrastos Daugavpilī, pēc kā poļi stipri vien bija kārojuši.

Jau no Atbrīvošanas kara laikmeta Polija ir daudz gribējusi no Latvijas, un uzslavu ir pelnījuši tie latviešu diplomāti, kuŗi mācējuši atvairīt kaimiņvalsts iegribas.

Daugavpilī jau darbojās „Volvo” rūpnīca, un ietekmīgiem zemnieku savienības vīriem nav patīcis, ka poļu elements, poļu saimnieciskais iespaids vairotos otrajā lielākajā pilsētā un novadā, pēc kuŗa joprojām tīko dažas poļu aprindas.

Tirdzniecības un rūpniecības ministrs ir piedāvājis Rēzekni.

Atbrīvošanas kara laikā sabiedrotie poļi no Padomju Krievijas atkaŗoja Daugavpili, kamēr latviešu kaŗaspēks patrieca ienaidnieku no Rēzeknes.

Tagad būtu īstā reize pamainīties...

Un tā arī ir noticis.

„Zilas tās mašīnas,” neapmierināti noburkšķ tēvs.

Pārdevējs nobola acis. Viņš zina gan, ka latviešiem neiet pie sirds jēli zilie toņi, bet tādas krāsas fiatu taču viņa tirgotavā nav!

„Kungi, mums ir vislabākās cenas!”

Patiesi, poļu fiats ir lētāks par vairogu, — taču savējais ir un paliek savējas.

Elkšņi pieklājīgi atsveicinās.

Brežņevs un viņa tuvākie līdzgaitnieki ir sapratuši, ka kopus cūka tomēr nebarojas. Padomju diplomāti sāk ārkārtīgi aktīvi rīkoties divu valsts iekārtu saprašanās un sadzīvošanas garā.

Rietumvalstis, šķiet, tādas pārmaiņas jau sen ir gaidījušas, un padomju ārlietu ministru Gromiko, kuŗš sāk apbraukāt pasauli, uzņem kā pazudušo dēlu.

Pieklust dumpinieki Afrikā, Āzijā, Dienvidamerikā. ASV studenti, kā pamodušies, sāk debatēt par padomju sociālistiskās iekārtas trūkumiem un aplamībām.

No kompartijas XXV kongresa runas krēsla Brežņevs atklāj šausminošus skaitļus par priekšteču noziegumiem.

Tik briesmīgi savus pavalstniekus laikam nav mocījis neviens, kā to ir darījuši moskovīti gadu simteņiem, un jo sevišķi boļševiki gadu desmitiem.

Par kādu turību tad var sapņot tauta?... Asiņu tecināšana nav tas pats, kas piena slaukšana.

Bet šiem valdniekiem varbūt ir garšojušas asinis; varbūt tie ir gribējuši slaukt asinis, nevis pienu?... Kas gan to pateiks?...

Brežņevs grib pienu.

Tad jā sāk tirgoties ar pasauli; jāizbeidz neveiksmīgā autarķijas politika.

Taču rietumvalstīm neder padomju raŗojumi. Par izdevīgām cenām lielie tirgoņi būtu ar mieru pirkt dimantus, alumīniju, baļķus.

Visizdevīgāk pirkt un pārdot naftu un deggāzi.

Uz Ļeņingradu sāk iet viens tankkuģis pēc otra, bet nelaimīgā kārtā šī osta mēdz aizsālt.

Biznesa haizivis ielūkojas kartē un redz, ka vislabākās ostas padomju eksportam ir Liepāja un Ventspils... Līdz turieni tikai jāaizvelk tāds nieks kā cauruļvads...

Latvijas un Padomju Savienības tuvināšanās biedrības kārtējā sapulcē, kas notiek padomju sūtniecībā, kopā ar rakstniekiem, aktieriem un citiem izveicīgiem vīriem ierodas arī kāds ierēdnis no tirdzniecības un rūpniecības departamenta. Starpbrīdī, kad ierēdnis iziet ārā paelpot svaigu gaisu, pie strūklakas Kalpaka bulvāŗa pusē tam piesitas mazs pelēks vīriņš un iesāk sarunu.

Vīriņš prot labi latviski. Laikam viens no tiem nedaudziem Krievijas latviešiem, kuŗi atstāti dzīvi un kuŗiem moskovīti uzticas.

Vārds pa vārdam, un pateikts tiek daudz.

Nākošā dienā ierēdnis sarunu sīki atstāsta savam priekšniekam, un ziņas tālāk nonāk līdz pašai ministru prezidentei.

Tas faktiski ir transita projekts, kas Latvijai nav izdevīgs.

Pirmkārt, lauksaimniecība zaudētu daudz zemes, kas būtu vajadzīga naftas un deggāzes cauruļvadiem. Otrkārt, Padomju Savienība šeit tiktu pie pārāk lielas ietekmes, bet šo valsti nevar skaitīt par draudzīgu. Treškārt, Latvijai ir pašai sava nafta.

Vēl viena osta, līdz kuņai Padomju Savienībai būtu izdevīgi aizvilkt savus cauruļvadus, ir Klaipēda Lietuvā, bet tad jāvienojas arī ar Poliju, kas atrodas pa vidu.

Polija padomju priekšlikumus noraida. Cauruļvados tā redz daudz ieguvumu Lietuvai, un negrib stiprināt naidīgo kaimiņvalsti, kuņa savulaik noraidījusi visus Polijas un Lietuvas federatīvas valsts izveidošanas priekšlikumus un turpina Viļņas apgabalu uzskatīt par savējo.

No visiem pasaules bagātņiekiem tikai ASV bagātņieki ir tik vareni, ka var riskēt, ielaižoties tik lielā darījumā ar neapreķināmiem komūnistiem no Padomju Savienības. Breņņevu taču var gāzt kāds cits komūnists, kas atgrieztu valsti pie iepriekšējās autarķijas, un ieguldītā nauda aizietu skurstenī.

No ASV sūtņa Latvijā amerikāņi jau ir uzzinājuši, ka Latvijas ministru prezidente neoficiālās sarunās cauruļvadu būvi cauri visai valstij ir noraidījusi.

Haizivis parēķina, cik vērts ir AMOCO-Latvijas Nafta uzņēmums. Un cik divīziju ir Latvijai? Ak astoņas, miera laikā?

Haizivis uzmet uz svariem arī tās. Nav daudz.

Jāpasteidzas, jo bez spēkratu pirkšanas tēvam vēl ir padomā izmest mazu likumu pa Rēzekni un aizbraukt uz Aglonu.

Vairoga automobiļu tirgotava ir lepmi iekārtojusies Brāļu Skrindu ielā, turpat, kur aprinķa valde un Tautas pils. Elkšņi vēlreiz iet uz turieni.

„Bijām pie jūsu sāncenšiem, bet viņu auto nav tik labi.”

Pārdevējs nu sīki izprašņā, kāds automobilis kungiem vajadzīgs. Tā un tā, derēšot divtūkstošais lukss, bet tas lētākais.

Viņi aiziet uz tirgotavas laukumu. Aivara iepriekš noskatītais, ķirssarkanais Lukss diemžēl nav no lētākajiem. Lai ņemot šo te, balto. Elkšņi tad arī netielējas, un samaksā 248 320 latus. Tā nav nieka nauda.

Pukstošu sirdi Aivars piesēžas pie stūres. Viņš māk braukt; tēvs iemācījis jau pusaudža gados, un Rīgā saņemta automobiļa vadīšanas apliecība, īstās braukšanas apmācībās itin labi iemanoties grozīties pa lielpilsētas ielām.

Tēvs palūdz, lai aizbraucot līdz Latgales Mārai — sen nav redzēta.

Atraduši brīvu vietu, kur apstāties, Elkšņi nopērk svaigi grieztas puķes un soļo uz dižā pieminekļa pusi.

„Nu redzi nu, puis,” saka tēvs, „cik labi mums viss izdodas!”

Aivars pekrītoši paloka galvu.

„Bet kad cēla šo pieminekli, tad kārtības bija vairāk!”

Kā tēvs to tik droši var zināt? Viņš taču vēl nebija piedzimis. No vēstures mācības arī Aivars zina, kā tauta tolaik ir dzīvojusi.

Tikai tautas priekštāvju jeb vietņieku pulks, saeima, var vislabāk izlemt svarīgus valsts un tautas pastāvēšanas jautājumus. Viens lemdams, vadonis var viegli kļūdīties.

Saeima un prezidents, tie abi, tautai ir bijuši kopš senseniem laikiem — kā vecajie un vadonis — tāda iekārta ir pastāvējusi gadu tūkstošiem.

Skola ir izaudzinājusi Aivaru par demokrātu. Dzīve gan ir sākusi pa druskai mācīt, ka ne viss ir tā, kā uz papīra rakstīts, bet Aivars ir ļoti apmierināts ar to iekārtu, kādā dzīvo.

Pie Latgales Māras sabrauc kāzinieki. Jaunais pāris noliek puķes sarkanbaltsarkanā kārtojumā.

Vecais Elksnis uzmet ašu skatienu dēlam, kam arī laiks precēties. Pa studiju gadiem galvaspilsētā vedekla tomēr nav nolūkota. Jaunākais dēls tāds pagauss un kautrīgs.

Nofotografējuši viens otru pie vienotas tautas pieminekļa, Elkšņi dodas atpakaļ, pie jaunā automobiļa.

Pēc tam, pārbraukuši Rēzeknes upei, pa Pulkveža Kalpaka ielu viņi brauc Daugavpils virzienā.

„Cik liela izaugusi Rēzekne!” jūsmo tēvs.

„Un kā ir ar kārtību?...”

Tēvs nosmīn.

„Tu tikai nedomā, ka esmu palicis par vecu rūgumpodu! Mūsu tagadējie sasniegumi man patīk, bet laiki mēdz būt grūti šad un tad. Starp citu, varbūt esam pasteigušies ar vairoga pirkšanu. Ja saimnieciskā krīze turpināsies vai paliks vēl asāka, tad cenām būtu jāiet uz leju.”

„To nevar zināt...”

„Tālrādes ziņās vakar teica, ka mēs būvēšot kodolspēkstaciju, kopā ar Lietuvu!”

„Vai par to ziņoja valsts televīzija?”

„Benjamiņi.”

„Baumas.”

„Nav dūmu bez uguns!”

Par Luksu lepni dēvētais vairogs iekšpusē ir itin pieticīgs, ja to salīdzinātu ar smalkiem ārzemju ražojumiem. Sēdekļi un spoguļi ar elektrību netiek apsildīti un apdarē nav sarkankoka vai augstu Alpos ganītu govju ādu, ko nav maitājuši knišļu dzēlieni.

Ja bagāti tautieši tomēr grib kaut ko tādu, kas pārspēj pat dārgākos volvo, tad kāpj kuģī un atved bentliju no Lodonas vai mersedesu no Hamburgas. Latvijai ir 38 kārtējas kuģu satiksmes līnijas ar ārzemju pilsētām.

Sānu logi šim vairogam tomēr ir atvērjami, nospiežot podziņu. Aivars spiež, un kreisās puses stikls paslīd uz leju, atverot logu līdz galam vaļā. Iesalcas āra gaiss.

„Tā nedari!” brīdina tēvs. „Sapūtīs galvu!”

Aivars paklausa. Klāt arī Aglona.

Pirms septiņiem gadiem latvju zemi tika apciemojis Romas pāvests, un tam par godu Aglonas bazilikas apkārtnē ir pārvērtusies līdz nepazīšanai. Bazilikas priekšā tagad izplešass milzīgs laukums.

„Nebijis plašums!”

Padomju valdība nolemj eksportēt daudz vairāk naftas un deggāzes, lai tktu pie valūtas, par ko pirkt labību. Bada Padomju Savienībā nav, tomēr pārtikas pietrūkst. Tauta sāk kurnēt un aizvien vairāk ticēt tam, ka rietumvalstīs ir labāka dzīve.

Tāda notikumu gaita Kremļa vareņiem nepavisam nepatīk. Tā var pazaudēt varu un no Kremļa augstumiem atkrist uz cieta apsūdzēto sola.

Veikalu plauktos sāk parādīties kukurūzas pārslas amerikāņu gaumē un cāļu stilbiņi.

Tirdzniecība ar rietumvalstīm iet plašumā. Arī latvieši labprāt patukšotu pārpildītos labības elevātorus un eksporta saldētavas, bet kuŗš gan dos zvirbulim šaut ar lielgabalu. Padomijas dižvīri par kaut cik cienjamiem atzīst tikai tos, kam ir vislielākās armijas — kas ir bīstami.

Tā amerikāņu uzņēmums „Ammer International” nekavējoties saņem visas vajadzīgās atļaujas, un sāk rosīgi darboties.

Aļmatjevskas-Irkutskas un Nižņevartovskas-Kuibiševas naftas vadiem varēs pieslēgt jaunus, no Rietumsibīrijas naftas un deggāzes laukiem, kur padomju ģeologi atraduši jaunus melnā zelta krājumus. Tos varēs eksportēt no Baku un Odesas ostām, bet no Uņečas ar steigu jābūvē cauruļvads uz Bigosovu vai Ostrovu, un tad pāri Abrenes aprinķim uz Ventspili. Šī Latvijas osta noteikti jāizmanto.

Naftas vada caurules 1220 mm caurmērā tiktu ieraktas zemē. Cauruļvads stieptos pa Latviju aptuveni 300 kilometru garumā un aizņemtu vismaz 3 kvadrātkilometrus. Daļa no šīs zemes jau pieder valstij, pārējo atpirks.

Naftu līdz Latvijas neaizsalstošām ostām varētu vest pa dzelzceļu. Lietpratēji gan ir aizrādījuši, ka vislabāk nafta transportējama pa cauruļvadiem. Tam piekrīt arī „Ammer International” un padomju puses atbildīgi darbinieki.

Latvijas ministru prezidente savukārt ir vēlreiz noraidījusi naftas cauruļvada būvēšanas ieceri.

Ko darīt?...

Tāda ministru prezidente varētu pēkšņi nomirt, un tas nebūtu nekāds brīnums. Latviešu valstsvīri tā mēdz darīt, piemēram, pāragri no dzīves ir šķīries komunistu nemīlēts ārlietu ministrs Meierovics.

Spītnieces vietā nāktu kāda gudra galva.

Privātās sarunās ar amerikāņiem no padomju puses sāk atskanēt ļoti asi izteicieni. — Latviešu nacionālisti esot kauna traips uz cilvēces gaišā vaiga. Tāds traips jānomazgā. Ja naftas cauruļvads šķērsotu padomju Latviju, tad sarežģījumu nebūtu...

„Ammer International” uz laiku pārtrauc sarunas par naftas cauruļvadu Ventspils virzienā. Padomju puse ir pārāk iekarsusi. Lai nomierinās, bet pa to laiku darbīgie amerikāņi vis nesēdēs, rokas klēpī salikuši...

Pēdējā laikā Latvijā ir iebraucis kāds desmits ārzemnieku vairāk, nekā parasti. Šo sīkumu acīgi pamana Polītpārvalde, pēc ziņām, kas saņemtas no Ārlietu ministrijas vīzu departamenta. Iebraukušie ir žurnālisti un darījumu ļaudis no citām Rietumeiropas valstīm un ASV. No ASV tādu ir maz, tikai divas personas.

Polītpārvaldei joprojām interesē tie latvieši, kuŗi pēc 1905. gada revolūcijas, lai glābtos no muižnieku atriebības vai katorgas Sibīrijā, bija spiesti bēgt arī uz ASV. Starp šiem latviešiem ir bijuši arī boļševisma piekritēji.

Polītpārvaldes darbinieki ātri izdibina, ka tagad iebraukušiem amerikāņiem nav nekāda sakara ne ar latviešiem, ne boļševikiem. Romas viesnīcā apmetušies divi žurnālisti no „Washington Post”, kas apceļošot Latviju. Lai gan amerikāņiem tā neesot gluži sveša un tie pat strādājot šeit, tomēr skaistā valsts pie Baltijas jūras esot pelnījusi lielāku uzmanību.

Automobiļu stāvvietu laukumā ir piestājis tūristu autobuss, no kuŗa izbirst āziātu tūristi, un Aivars var nesekmīgi minēt, no kuŗas valsts tie nākuši. Vai tie ir japāņi? Korejieši? Taivānieši? — Var nešaubīties vienīgi par to, ka tie nav ķīnieši no Ķīnas Tautas republikas, kas dzīvo tikpat savmaļi aiz sava Ķīnas mūŗa, kā padomijas pilsoņi aiz savām robežām, kuŗus arī nelaiž uz ārzemēm.

Ceļošana nav joka lieta. Ko nu par Aglonu, pat Rīgā ir samērā maz ārzemnieku. Ja pa ielu aiziet kāds diplomāts no Afrikas, tad ne viens vien atskatās.

Nav dievkalpojuma laiks, un bazilikas galvenās durvis ir ciet. Jāiet pa mazajām durvīm sānu galā.

Iegājuši, Elkšņi no metas ceļos, pārkrustās, tad apsēžas solos un lūdz Dievu.

Arī āziātu tūristi sasēžas solos un klusēdami, bijīgi noraugās uz krāšņo katoļu altāri.

Laimdota ir luterāniete...

Aivars ir dažreiz gājis lūgt Dievu kādā no Rīgas luterāņu baznīcām. Pirms laulībām arī viņa māte ir bijusi luterāniete, tāpat kā valsts iedzīvotāju vairākums.

Vai Laimdota būtu ar mieru pāriet katoļu ticībā?...

Luterāņu baznīcu pieticīgākais iekārtojums šķiet līdzīgāks Latvijas kā ziemeļu valsts uzbūvei un iekārtojumam; katoļu krāšņums vairāk līdzinās tam, kas pastāv siltās zemēs.

Rīgas luterāņi šķiet vēsāki. Šeit, Abrenē, tuvāk katoļiem, viņi paliek dedzīgi savā ticībā. Par Dievu nav jāprāto, — Dievs jāmīl.

Dievs jālūdz.

Bet nu jau viņš pats ir vairāk sācis prātuļot, kā lūgties.

Vai Laimdotai patiktu viņa uzskati?...

Āziātu tūristi klusītēm lavās laukā. Tēvs skaita rožukroni.

15. augustā te būs lieli svētki, Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesbraukšanas diena, kad dievlūdzēji sarodas no malu malām. Šogad visa Elkšņu ģimene uz svētkiem netiek, tāpēc, kad ir bijusi tāda izdevība, viņi atbraukuši uz Aglonas baziliku.

Viņi ir sprieduši arī par to, ka varbūt varētu iespēt apciemot tēva brāli Daugavpilī. Bet diena jau uz vakaru, un tēvs nolemj nebraukt. Veikaliņā pie bazilikas viņi nopērk sveces un pāris lūgšanu grāmatiņas, ko uzdāvināt mātei un māsai, līdz ar skaistām grāmatzīmēm, kuŗās ieausts Latvijas vārds.

Automobiļu stāvēšanas laukumā kādam poļu fiatam pacelts motora vāks, un blakus stāv divas nobēdājušās jaunavas. Viņu automobilis nav iedarbināms, un viena no jaunavām lūdz Aivaram palīdzību.

Iespējams, ka vaina ir pavisam vienkārša. Aivars notīra akumulatora pieslēgus, taču fiats nekust tik un tā.

Viena no jaunavām ir ierunājusies poliski. Laikam draudzene vai radniece tai otrai, un atbraukusi no Polijas, kas tepat netālu.

Abrenieši poliski neprot.

„Nu re nu, kā iet tiem fiatiem,” nogrudzina vecais Elksnis, mīlīgi uzlūkodams netālu stāvošo vairogu.

Latviešu jaunava ņem rokā mobilo tālruni un zvana Automobiļu palīdzības dienestam. Aivaram ir žēl, ka nav varējis polietei palīdzēt.

Mājās viņi pārbrauc jau tumsā. Māte un māsa priecīgas.

Jaunais vairogs jāiedzen garāžā, virs kuŗas apmeties īrnieks. Nedrīkst lieki trokšņot. Elkšņi sāk klusiņām rīkoties ap vārtiem un durvīm. Īrnieks nerādās. Kas zina, jau ielīdis gultā. Istabas logā gan ir redzama gaisma, bet tā varbūt nāk no naktslampiņas.

Aivars iebrauc vairogu garāžā, pēc tam pa garāžas mazajām durvīm iziet laukā.

Garāžai ir vēl vienas durvis, pa kuŗām var tikt pirmā stāva starptelpā, starp garāžu un vējtveri, aiz kuŗa atrodas virtuve.

Mājas otrai pusei ir divas atslēgas, garāžai un ārdurvīm. Tēvs iedod Aivaram tikai vienu, garāžas atslēgu. Kad dēls apņems sievu, tad dabūs arī otru.

„Washington Post” sāk publicēt ceļojumu aprakstu virkni par skaisto Latviju. — Šī Baltijas valsts plaukst un zeļ. Zemkopības un lopkopības ražojumu eksports aizsniedz pasaules malu malas. Kokmateriālu tirdzniecība, gan itin sīvā sacensībā ar Skandināvijas valstīm, pieaug ik gadus. Valsts straujās attīstības dēļ senāk pat bijis elektrības trūkums un tā maksājusi dārgi. Daudzi zemuŗi uzstādījuši areoģenerātorus un uzbūvētas daudzas mazas ūdensspēka stacijas. Valsts uzbūvējusi divas lielas. Lai neapplūdinātu nacionālo lepnumu, Staburagu, trešo staciju nolēmuši nebūvēt. Derīgo izrakteņu neesot daudz, taču viens no tiem, kūdra, atrodams milzu vairumos, un to tad nu dedzinot palīga centrālēs. Taču lēta elektrība joprojām bijusi nerasniedzams sapnis. Sākuši to pirkt no Zviedrijas, Baltijas jūras valstu ekonomikas lielvalsts. Viens no ļoti vērtīgiem Latvijas derīgiem izrakteņiem, kas dod prāvus ienākumus valstij, ir zemes eļļa jeb, kā te mēdz teikt, nafta. Naftu iegūst jūrā, teritorijālajos ūdeņos, kopā ar ASV sabiedrību AMOCO. Tas pats tiek darīts arī Lietuvas teritorijālajos ūdeņos, Latvijas kaimiņvalstī. Latvijai ir sauszemes robežas ar Igauniju, Poliju, PSRS, Lietuvu. Pēdējā no tām, kā Rīgā baumo, gribot būvēt kodolspēkstaciju Ignalinā, un aicinot piedalīties arī Latviju. Ja tās neesot baumas, bet patiesība, un tāda spēkstacija tikšot uzbūvēta, tad Latvija palikšot vēl varenāka. Iespējams, ka tad varētu tikt slēgta kāda no kūdras centrālēm, jo tad būšot izdevīgāk šo derīgo izrakteni vai nu pataupīt nākošām paaudzēm, vai eksportēt. Neesot ticami, ka tiktu pārtraukta elektrības iepirkšana Zviedrijā. Patiesi milzīgi saimnieciski ieguvumi slēpjas iespējamā Latvijas un Padomju Savienības sadarbībā. Līdz šim tas neesot bijis iespējams Padomju Savienības dēļ. Tā piekopusi autarķijas politiku, kas tagad tiek atmesta. Laimīgā kārtā pie varas tikuši tālredzīgākie, liberālie komunistiskās partijas vadoņi. Bruņošanās rūpniecība tiek samazināta, daudz vairāk naudas ieguldot patēriņa preču ražošanā. Jau noslēgti daži mazāki līgumi par Latvijas pārtikas preču iepirkšanu, un Kremlis gatavojot priekšlikumus jaunam PSRS un Latvijas tirdzniecības līgumam, kā arī sadarbības līgumam kultūrā, izglītībā, zinātnē, sportā. Angļu valodā iznākošais „RigaTimes” publicē rakstus par neaptverami plašo padomju tirgu. Kā tur gan varētu izvērsties krietnie latvieši! Naftas ieguvē Padomju Savienība jau tagad atrodas otrā vietā pasaulē, un labprāt eksportētu vēl vairāk naftas un deggāzes. Tāds eksports nāktu par labu saimnieciskās krīzes plosītai pasaulei. Latvijas lielā laime būtu padomju naftas un gāzes cauruļvadi uz Ventspili un Liepāju. Tomēr maz ticams, ka Latvijas valdībai patiktu būvēt Liepājā vēl vienu naftas pārsūkņēšanas bazi naftas produktu izvešanai, jo to jau ar labām sekmēm jau darot AMOCO. Turklāt, Liepājas osta ir sevišķi svarīga Latvijas kuŗa flotei. Tā izskatās, ka savu zvaigzņu stundu esot sagaidījusi Ventspils, mazā zvejnieku pilsētiņa pie Ventas upes ietekas Baltijas jūrā. Ļaudis tur apmetušies jau 13. gadsimtā, kad tā bijusi kādas senlatviešu valsts sastāvā. Kā jau tas bieži mēdz būt, tad nav iespējams pilnīgi skaidri zināt šīs apdzīvotās vietas vēl senāku vēsturi. Tur esot dzīvojuši kuŗši, viena no baltu ciltīm, bet esot ļoti ticami, ka par noteicējiem ilgi bijuši lībieši, kuŗu valoda tik ļoti atšķīroties no latviešu valodas, ka tie pieskaitāmi somiem vai igauņiem. 1897. gada tautas skaitīšanā

saskaitīti 2000 lībiešu. Tagad to esot divtik daudz. Lībiešiem ir sava kultūras dzīve, savas biedrības un pat savs tautas nams, kas uzcelts 1939. gadā. Ap to laiku valdība ar zināmām bažām ir raudzījies uz šīs minoritātes rosību, ņemot vērā, lai arīniecīgus, tomēr separātisma draudus. Savu skolu lībiešiem neesot, tomēr pamatskolās mācot lībiešu valodu. Pastāv arī Lībiešu valodas institūts. Lībiešu valodas ietekme tiek atzīta arī latviešu valodā, un tas var šķist ļoti neparasti, salīdzinot tagadējo lībiešu un latviešu skaitu. Tātad, senāk lībiešu ir bijis vairāk. Tie izmiruši mēra laikā, jo atšķirā no savrupas dabas latviešiem vairāk dzīvojuši ciemos, nevis atsevišķās sētās. Lībieši arī viegli pārlatviskojušies. Lai gan plaši apgabali ap Ventu joprojām tiek dēvēti par ventiņu apdzīvotiem, un ventiņi tad nu būtu latviešu un lībiešu jaukteņi ar savām valodas īpatnībām un stipri lībiskām saknēm, tad par separātisma draudiem šeit neviens vairs nedomājot.

Nu reiz ir tā, ka Aivars var Aloizu vest uz Rīgu.

Agri no rīta viņš piebrauc pie Locānu mājas Pulkveža Brieža ielas galā, aiz garnizona, kur jau rosās kaŗavīri. Te aizritējusi Aloiza bērniņa, te dienējis tēvs, un varbūt tieši te ir radusies apņemšanās kļūt par virsnieku.

Aloizs nāk ārā smaidīdams un atzinīgi uzplīkšķina jaunā vairoga sāniem.

„Labāks par manu volvo!”

„Kāpēc tad pats nepirki vairogu?”

„Drusku jāpalīdz zviedriem,” smaida Aloizs.

Tā gan. Zviedri ir labi kaimiņi. Ja Ziemeļu kaŗā zviedri nebūtu zaudējuši, tad Vidzeme nenonāktu Krievijas jūgā. Ja būtu noturējies Polija, tad moskovīti nedabūtu Kurzemi un tā dēvēto poļu Vidzemi, ko tagad sauc par Latgali.

Bet ja tā būtu bijis, vai tad spētu rasties vienota Latvija?... Uz tik grūtu jautājumu lai atbild vēsturnieki.

„Viņiem izturīgi ražojumi. Tēvs galdnieka darbus vēl tagad strādā ar veciem zviedru kaltiem.”

„Zinu tos kaltus! Ar zivtiņas zīmi.”

Gar veco lopkautuvi, pa Latgales ielu viņi tiek uz Jaunās ielas un tad uz Purvmalas-Viļakas ceļa.

„Vai atceries baltūksnējo zeņķi no Karigavas, no mūsu iepriekšējā brauciena?” jautā Aloizs.

„To, kuŗš izšāva bultu uz mūsu pusi?”

„Jā.”

„Atceros.”

„Un apķēpāto ceļa zīmi Viļakā?”

„Arī to.”

„Zeņķa vecākiem piespriests naudas sods par ceļa zīmju bojāšanu, uz Soda likumu ... pamata.”

„Kā šis iekrita?”

Brīdi Aloizs klusē, kā šaubīdamies, vai turpināt šo sarunu.

„Tu taču zini, kas tas ir — aģentūra?...”

„Protams!”

„Mēs dzīvojam pierobežā. Te netrūkst ziņotāju, un viens no tiem bij zeņķi pamanījis, tā savādi darbojamies ap ceļa zīmi.”

„Dienā?!”

„Nē taču! Varens konspirātors būdams, zeņķis rīkojies pa tumsu.”

„Kādēļ viņam bij jābojā ceļa zīme?...”

Karigava jau aiz muguras. Šoreiz neviens jātnieks nav manīts. No Abrenes līdz Viļakai ir tikai divdesmit divi kilometri, un ceļa labajā pusē jau parādās Kazukalna apvidus.

Aloizs tā arī nav atbildējis uz Aivara jautājumu, un Aivars pajautā vēlreiz.

Kadeta seja ir kā pārakmeņojusies, bet krūtīs plosās vētra.

„Stulbenis! Zaļknābis! Vēl mātes piens uz lūpām, bet jau iedomājies, ka...”

Aivars izbrīnījies uzlūko draugu. Tik nikns tas vēl nekad nav redzēts.

„...ka cīnās par neatkarīgu Latgali!”

Lietuvas sūtnis ierodas vēl vienā audiencē pie valsts prezidenta.

Izlietotā urāna stieņi netikšot glabāti Latvijā, par to latviešiem nav jāraizējas. Latvijai varētu piederēt līdz 25% kodolspēkstacijas akciju sabiedrībā. Arī Igaunija sākusī izrādīt interesi par ieguldījumiem tādā akciju sabiedrībā...

Tā ir taisnība. Lai gan tagad, saimnieciskās krīzes apstākļos, ražošana un elektrības tērēšana iet mazumā, nākotnē igauņu degakmens slāņi biežāki vis nepaliks, un lēta elektrība arī viņiem ir grūti veicams saimniecisks uzdevums.

Nopietnu vaigu, valsts prezidents pajautā Lietuvas sūtnim, vai Polija arī gribot piedalīties?...

Uz tādu jautājumu nabaga sūtnim nav atbildes.

Vai tik sarežģītā politiskā stāvoklī runas par kodolspēkstacijas būvēšanu Lietuvā nav tukša iedomā?...

Bet sūtni taču nedzen jokus!

Tā gan, bet varbūt kāda lielvalsts, ārkārtīgi izveicīgi rīkodamās, cenšas ievilināt Lietuvu maldīgu nodomu slazdos?... Kādi šai lielvalstij nolūki?... Kā tas var ietekmēt Latviju?...

Kuŗa no lielvalstīm var garantēt Lietuvas drošību?...

Neviens to nespēj, un neviens to negrib.

No Balviem uz Gulbeni braukdami, viņi šķērso Sitas upi, Latgales un Vidzemes apriņķu robežu.

„Pēc Karigavas zaļknābja domām, mēs tagad iebraucam ārzemēs,” drūmi pajoko Aloizs.

Aivars ir dzirdējis, kā retumis abreniešu sarunās tiek pieminēta Latgales atdalīšanās, bet vienmēr kā joks.

Neapšaubāmi, novadam ir savas īpatnības, bet viengabalīga nav neviens valsts.

Kāpēc Latgalei būtu jāatdalās?... Slavenais Kempa teiciens taču ir izskanējis tad, kad nav bijis vienotas Latvijas valsts — vienotas visu latviešu novadu valsts.

„Tas ir joks!”

„Nepavisam!”

„Tad tas karigavietis ir zaudējis prātu.”

„Ja tik vien tās nelaimes...”

Varbūt patiešām tā ir, ka lieta kļuvusi nopietna. Kopš kāda laika saukļi par brīvību Latgalei interneta vietnēs ir redzami neparasti bieži. Aivaram ir šķitis, ka galvaspilsētā pat radies kāds savāds sasprindzinājums. Tāda gan nav Abrenē. Bet Džerija aicinājums sist čūlus?... Ak, ko tas, balamute!

„Separātismu valdība apkaņos visbargākiem līdzekļiem!”

„Vai maz ir, ko apkaņot? Tādus trakos droši vien var saskaitīt uz vienas rokas pirkstiem.”

„Nesaki vis... Starp citu, ko dara jūsu ģinieks?...”

„Bet viņš taču ir krievs! Kāds viņam sakars ar latgaļu separātismu?”

„Tieši to es gribētu uzzināt...”

Izbrīnījies, Aivars uzlūko Aloizu.

„Vai tu būtu ar mieru darīt kādu darbu Latvijas labā?...”

„Latvijas labā?... Es it visu daru Latvijas labā!”

„Tas būtu pavisam citāds darbs...”

„Kāds?”

„Paseko ģinieka gaitām...”

„Kāpēc? Vai tad viņš dara kaut ko sliktu?”

„Mums ir radušās aizdomas...”

„Mums?... Kas tie tādi?”

Aloizs klusē.

„Vai Polītpārvalde?” Aivars turpina jautāt.

„Nem vērā, ka es nevaru atbildēt uz visiem taviem jautājumiem... Kas ir neizpaužams, tas ir neizpaužams.”

„Ak tā...”

„Jā. Bet tev būs jāatbild uz visiem mūsu jautājumiem...”

Aivars ir drusku apjucis. Ar ko īstenībā nodarbojas viņa draugs un bijušais klasesbiedrs, Apvienotās kara skolas kadets Aloizs Locāns?...

Kā jau pierobežas iedzīvotājs, Aivars ir dzirdējis daudz stāstu par spiegiem; viņš zina, ka pastāv ne tikai Polītpārvalde, bet savs slepenais dienests ir robežsargiem un armijai. Tur laikam kalpo arī Aloizs.

„Ja mūsu ģinieks nodarbojas ar tumšiem darbiem, tad mēs viņam uzteiksim dzīvokli!”

„Tā nedariet! Ej nu sažini, kur viņš tad ievilksies, bet jūsu mājā viņu var labi novērot...”

„Tad tas ir jādara pārējiem mājiniekiem, jo es bieži esmu prom.”

„Pārējos šajā lietā neiesaistīsim. Rīkosies tikai tu.”

„Bet...”

„Iebildumi netiek uzklauti! Mēs esam draugi, taču šajā lietā es kļūstu par priekšnieku, kuŗam jāklausa bez ierunām.”

Kopš pagājušā gada Aloizs tik tiešām ir slepeni norīkots Armijas stāba Informācijas daļas iekšējās izlūkošanas dienestā, vingrinājies sīkākos uzdevumos un saņēmis dažādas pavēles, tai skaitā arī pavēli savervēt ziņotājus.

„Vai man vajadzēs arī parakstīties?”

„Iztiksīm bez liekām formālītātēm!”

Par valūtu, ko Padomju Savienība tagad dabū vairāk, tiek iepirkta ne tikai pārtika. Padomju pilsoņiem sāk atļaut vairāk ceļot. Joprojām stingrā uzraudzībā, grupās ar

īpaši izraudzītiem vadītājiem, tie dodas uz ārzemēm, pie kādreiz tik ļoti nīstiem buržuiem, ar kuriem tagad nekāda naidošāns vairs nedrīkst būt, un tad nu katram padomju pilsonim — ceļotājam, PSRS Centrālās bankas nodaļās samaina noteiktu rublīšu skaitu ārzemju valūtā.

Pirmās padomju tūristu grupas sāk parādīties arī Latvijas pilsētās, sevišķi tajās, kurās var ielopot spirtu jūras gaisu. Kārtīgi ģērbusies, itin apaļiem vaigiem, bet vienmēr tādi kā sarāvušies, kā nobijušies, viņi brauc uz Rīgas Jūrmalu, lai izstaigātu takas, pa kurām staigājis progresīvais dzejnieks Rainis.

Latviešu un padomju tautu taču kā sietin sasien arī pagātnē dunējušas kaujas ar cara patvaldību; tūristi labprāt brauc uz Ventspili, aplūkot slaveno kartupeļu dumpja pilsētu; brauc uz Liepāju, kur strādnieki pirmoreiz Latvijā svinējuši 1. Maija svētkus un, palūk, cik zīmīgi, ka šī diena ir noturējusies kā svinama diena arī buržuāziskajā Latvijā.

Bet, — neņemiet nu ļaunā, mīļie kaimiņi — cik te viss ir mazs! Piemēram, tā pati Ventspils. To var apskriet vienā rāvienā, visas ievērojamās vietas, un tad kasīt pakausi un nesaprast, kas vēl būtu darāms. Padomju ļaudis ir raduši pie miljonu pilsētām, bet tādu te nav.

Latviešiem padomju tūristi šķiet drusku dīvaini, bet demokratiskā iekārtā dīvainības neizsmej.

Pilnā sparā rit kultūras apmaiņa. Uz Dailes teātri brauc padomju teātru trupas, bet latviešu balets ir pat ticis uzlaists uz Maskavas Lielā teātra skatuves, kamēr Moisejeva vīri lec nepārspējami brašos kazačoka pietupienos Nacionālajā operā.

Padomju iestādes gan turpina sekot kultūras ražojumu saturam, un latvieši ātri vien saprot vairākus nerakstītus likumus, kas jāievēro. Nedrīkst teikt neko sliktu par Brežņevu, komunistisko partiju, Ļeņinu, Marksu, Engelsu un Padomju Savienību.

Maza neveiklība ir radusies ar Blaumaņa Skroderdienām Tagankas teātrī. Šo izrādi Maskavas pilsētas partijas komitejas 1. sekretārs ir sliecies uzskatīt par antisemītisku, taču latviešiem beigu beigās ir ticis piedots.

Padomju teātru izrāžu saturs allaž ir bijis nevainojams. Tādi vārdi kā „fašisti”, „baltlatvieši”, „Valmieras skolēnu slepkavas”, „starptautiskā imperiālisma asinssuņi”, „agrārais piedēklis” un daudzi citi ir izkūpējuši kā dūmi.

Par kultūru Padomju Savienībā tiek domāts vairāk, nekā Latvijā, jo tur lietas kārtu gan vislielākā, PSRS Kultūras ministrija, gan arī pa mazākai kultūras ministrijai katrā nacionālajā republikā.

Pelēkas pilsētas, panīkuši lauki, nabadzīgi cilvēki — tā par Padomju Savienību liecina latviešu tūristi.

Visi ārzemju tūristi, kas atbrauc uz Padomju Savienību, tiek tādas iestādes nagos, kas saucas „Intūrists”. Šī iestāde gan apkalpo, gan izseko iebraukušos ārzemniekus. Maz prieka no tāda ceļojuma. Visus aizvelk uz Vladimiru un Suzdaļu, vai Pēterhofu, kur brīnumainā kārtā palikušas revolūcionārā kaismē nenoplēstas, itin skaistas vecas celtnes, tad pabaro ar pelmeņiem, piedzirda ar vodku, un lieta darīta.

Par neiedomājamas nabadzības un posta ainām, kādas acīgi latviešu tūristi redz un pamanās pat nofotografēt, Latvijas prese klusē, jo šeit par lielo un bīstamo kaimiņu nemēdz rakstīt to, kas tam nepatīktu un kas varētu sadusmot, un sevišķi tagad, kad viss tik jauki sāk iegrozīties saprašanās un sadarbības garā.

„Tajā sestdienā, kad bijām aizgājuši uz deju vakaru jaunajā tautas namā, tad viņš arī bija tur...”

„Un kas tur liels? Vīram sagribējās padejot. Vēl jau nav tik vecs, ka nespētu.”

„Kā tad, kā tad! Nekā aizdomīga.”

„Patiešām! Mūsu īrnieks ir kārtīgs pilsonis.”

„Vai viņam ir dators?...”

„Ir. Tagadējā laikmetā tāds ir gandrīz katram, izņemot manus vecākus.”

„Ar to arī sāksim...”

„Nesaprotu.”

„Tu taču vari tikt pie viņa durvju atslēgas?...”

„Varu. Bet tikai pa kluso, paņemot atslēgas dubletu no skapja vecāku guļamistabā...”

Tā jau tikpat kā zādzība...

„Būs labi! Turpmāk par visu, ko uzzināsi par Sudātova kungu, raksti uz manu e-pasta adresi, tikai tagad adresei pieraksti galā ciparu divi. Ņem vērā, ka tās vēstules varbūt lasīs vēl kāds cits...”

Jo dziļāk mežā, jo vairāk koku...

„Arī sev uztaiši jaunu adresi, tāpat pieliekot galā ciparu divi. Nebrīnies, ka es tev rakstīšu tā savādi, ne tā, kā agrāk. Es tā darīšu tāpēc, lai neviens cits nesaprastu, ja tava pastkastīte tiktu uzlauzta...”

„Tu domā, ka...”

„Es nedomāju. Tā ir instrukcija.”

„Skaidrs.”

„Vēstules izdzēs, iepriekš iegaumējies saturu. Atmiņa taču tev ir laba?”

„Ne visai.”

„Slikti. Izlūkošanas darbs prasa teicamu atmiņu. Nekas! Par otru Staprānu vai Helmani tev nav jābūt.”

Kad ir tikuši pieminēti šie divi Atbrīvošanas kara varoņi, tad Aivaram ir iemirdzējušās acis. Šī lieta ir daudz interesantāka, nekā ložņāšana pa siltināmas mājas augstenēm. Varbūt arī viņam vajadzēja kļūt par kaŗavīru?... Palūk, cik varenus darbus dara Aloizs!

„Kad brauksi atpakaļ uz Abreni?”

„Pēc dienām trim, četrām. Maģistra darbam vajadzīgas ziņas par vēja dzinējiem Kurzemes piekrastē, un tos tad apbraukāšu. Tāpēc jau arī steidzām nopirkt vairogu.”

Aloizs iesmejas.

„Redz kā! Tu jau esi sācis izspiegot! Un nevis kaut kādu nieka kukaini, bet svarīgu valsts saimniecības nozari!”

Arī Aivaram jāsmej līdz.

„Kad braukāsi pa Kurzemi, turi acis vaļā... Ievēro visu, kas var šķist aizdomīgs, kas var būt drauds mūsu neatkarībai... Atgriezies Abrenē, sāc novērot Sudātova paradumus. Cikos viņš iziet no mājām un cikos pārnāk. Viņa gaitām ārpus mājas jau ir savi novērotāji, tā ka tavš uzdevums būs pavisam vienkāršs. Kad jutīsies droši, tad viņa projienes brīdī ielavies istabā un nokopē to, kas viņa datorā...”

„Bet es taču...”

„Es zinu, ka tu neesi hakeris. Tu dabūsi pamācības, kā to izdarīt. Pats galvenais — rīkojies tā, lai tevi neatklātu. Mēs nedrīkstam putniņu izbiedēt pirms laika. Tev jāķeršas klāt pie viņa datora tikai tad, kad būs pilnīgi drošs, ka viņš tevi nepārsteigs.”

„Guļamistabā ir lūka, pa kuŗu var tikt bēniņos un no tiem uz mūsu aizņemto mājas galu, jo tur ir tikai pagaidu starpsiena, kuŗai viegli atceļamas plāksnes...”

„Labi! Tas ceļš varbūt ir izmantojams, ja tu netiktu pie atslēgas, bet ne otrā virzienā, jo Sudātovs noteikti dzirdētu, kā tu aizjoz pa augšu.”

Aloizam taisnība.

„Tas ir slīpēts zellis... Man ir aizdomas, ka tautas namā viņš kaut ko paspēja nodot vai saņemt no Konrāda...”

„No Konrāda?!”

„Tā ir organizācija... Un ne viena vien...”

„Separātisti?...”

„Tieši tā! Bet vai tu ievēroji, cik nikns palika Konrāds, kad dāmu dejā Laimdota uzlūdza nevis viņu, bet mani?”

„Nē,” vienaldzīgi saka Aivars.

„Laimdota laikam šo gribēja pakaitināt,” uzjautrinās Aloizs. „Bet mani uzlūgdama, viņa varbūt gribēja dejot ar tevi...”

Kremlis ierosina rīkot kultūras dekadas.

No Brežņeva reformām Latvija jau ir palikusi par vairākiem miljoniem latu bagātāka.

Valdības sēdē ministru prezidente ierosina apspriest šo priekšlikumu.

Tautas labklājības ministram nav iebildumu.

Tieslietu ministrs klusē.

Satiksmes ministrs priecājas, ka tad varēs atjaunot satiksmi ar Rīgas-Maskavas ātrvilcienu. Varbūt „LatvianAir” pat lidos uz Maskavu!

Zemkopības ministram nav nekā, ko teikt.

Iekšlietu ministram ir iebildumi. Kultūras sakaru paplašināšana ir laba lieta, taču katram kokam divi gali. Padomju aģentūra ies plašumā.

„Tā notiek jau tagad,” piezīmē kara ministrs. „Brežņeva miermīlīgā rētorika paredzēta rietumvalstu tautām, lai šo tautu labvēlību varētu izmantot tās aprindas, kuņas grib vairāk tirgoties ar Padomju Savienību.”

Izglītības ministram tādas piezīmes nepatīk. Viņš ieminas, ka Latvijas Valsts Mākslas muzejs un Latvijas Vēsturiskais muzejs savus dārgumus kaimiņvalstī vēl nav paguvuši izstādīt; dekada nāktu īstā laikā.

Iekšlietu ministrs pasmīn.

Finanču ministram nav iebildumu. Latvijas Kredīta banka jau ir atvērusi nodaļu Maskavā, Vņeštorgbanka iesēdusies Rīgā. Vairāk naudas! Vairāk naudas!

Tirdzniecības un rūpniecības ministrs savus iebildumus noklusē. Padomju kokmateriālu dempinga cenas var sākt spiest uz leju latviešu ražojumus, un tas pats var notikt arī citās nozarēs... Savu vietu pasaules tirgos latvieši ir iekarojuši ar lielām pūlēm. Nudien, tur ir gājis kā kaķā...

Piemēram, Dānijai ir vajadzīgi Latvijas kokmateriāli, taču par sviestu un bēkonu abas valstis joprojām strīdas, un tā būs vienmēr. Dānijas kapitāls ir ieguldīts Latvijas ķīmiskā rūpniecībā, kokapstrādes uzņēmumos un bankās, taču ne santims no viņu naudas neapgrozās par labu Latvijas zemkopībai.

Arī Zviedrijai latviešu zemu ražojumi nav vajadzīgi, un arī kokmateriāli ne. Tiesi nu tādos apstākļos pie pozitīvas tirdzniecības bilances!

Un tirdzniecība ar Angliju, Vāciju, Franciju... Lielvalstis mēdz būt tik nekaunīgas!

Vai eksports uz padomiju atsvērs tos zaudējumus, kādi mazākām valstīm noteikti radīsies, austrumu milzīm sākot dejot savu kazačoku šaipus Kerzona līnijas?...

„Ministra kungs tāds domīgs...” kā no tālienes atskan ārlietu ministra balss, un tirdzniecības un rūpniecības ministrs iztrūcies uzlūko kollēgu.

Ārlietu ministrs izskatās visai pašapzinīgs. Labos laikos valsts ģeografiskais stāvoklis dod daudz priekšrocību. Nevien Igaunija un Lietuva, bet arī Polija jūt zināmu greizsirdību, vērojot Latvijas un Padomju Savienības tuvināšanos. Rīgas svars pieaug.

„Mums noteikti jāpieņem padomju priekšlikumi,” saka satiksmes ministrs, un visu kabineta locekļu skatieni pievēršas ministru prezidentei.

Ko teiks viņa?...

No daudzu gadu pieredzes Aivars zina, ka prot nevainojami izlikties, slēpjot savas jūtas pret Laimdotu, un arī tagad viņš tikai mierīgi groza stūri un viegli pasmaida par Aloiza pēdējiem vārdiem.

„Par ko runājāt dejodami?”

„Neko daudz. Pēc institūta beigšanas viņa atgriezīsoties Abrenē. Tēvs jau esot izkārtojis latviešu valodas skolotājas vietu ģimnazijā.”

Prieks nogrand Aivarā kā ērģeles, bet arī to viņš spēj noslēpt.

Laimdotas tēvs ir mācību pārzinis ģimnazijā. Varens rīkotājs ar skaļu balsi, bargs pret palaidņiem un slaistiem. Jaunības gados bijis tāds kā brīvdomātājs vai pat dumpinieks, jo darbojies slepenā, kādreiz pret Ulmani noskaņotā biedrībā. Vēlāk, Bērziņam visādi lavierējot, tas ticis pieskaitīts par nopelnu, un Laimdotas tēvs pat varējis taisīt karjēru Izglītības ministrijā, taču kaut kas viņam neesot paticis, un tā nonācis Abrenē, kaut gan pats ir dzimis kurzemnieks.

Tā kā Kangeŗu māja atrodas tieši pretī Elkšņu mājai, tad mācību pārzini var bieži redzēt arī rosāmies pa dārzu.

„Konrāds... Pastāv aizdomas, ka mūsu klasesbiedrs ir viens no tiem... viens no tiem neatkarības gribētājiem... Cienījamā mācību pārzina meitai pagādījies šaubīgs kavalieris...”

Šie vārdi svilina kā uguns. Sasodītajam Konrādam ir kāds sakars ar noslēpumaino Sudātovu... Tie abi jāizspiego, un policija lai ņem ciet abus un lai liek aiz restēm!

Sadalīt Latviju?... Tas ir tas pats, kas dzīvu cilvēku sacirst gabalos.

„Kangeŗi ir tavi kaimiņi. Vai neesi manījis Konrādu piestaigājam?”

„Nē.”

„Nekas, gan mēs visu uzzināsim par viņu gaitām. Nekur viņi nespruks!”

Viņi tuvojas Rīgai. Aiz Siguldas Vidzemes lielceļš paplašināts trīs joslās, bet arī tad kust spēkrats pie spēkrata.

„Ievēro arī to, ka turpmāk vairs nevaram atklāti satikties.”

„Bet tieši tas var kādam likties aizdomīgi,” Aivars jau ir itin labi iejuties spiega ādā.

„Hm...”

„Manuprāt, paretam to varam darīt.”

„Nē. Labāk tā nedarīt. Es tev aizsūtīšu pa e-pastu vienu rokasgrāmatu...”

„Tā laikam sauksies Džeimsa Bonda padomi?”

„Jokosim pēc tam, kad papriekšu murdā sadzīsim valsts ienaidniekus.”

„Tā gan!”

„Tu nebūsi sarakstos, bet alga tev derētu...”

„Dabūšu Abrenē kādu vietu, un pelnīšu diezgan.”

„Tagad grūti laiki...”
„Latvijas labā varu ko darīt arī bez atlīdzības!”
Viņi jau ir tikuši līdz Berģu kalnam.
„Vai tovakar pavadīji Sarmīti līdz mājām?”
„Jā,” atbild Aivars, bet daudz labāk viņam patiktu, ja viņu neiztaujātu par to, kam var būt kāds sakars ar Laimdotu.
„Es aizgāju viens.”
„Kā tā?”
„Man ir līgava.”
„Oho!”
Aloizs padarbojas ar savu tālruni, un ekrānā parādās smaidošas gaišmates attēls.
„Dzintra!”

„Mūsu lauksaimniecības un rūpniecības piemērošana Padomju Savienības prasībām un vajadzībām var radīt briesmas valsts pastāvēšanai.”
„Mums nav jāpiemērojas Padomju Savienībai,” ārlietu ministrs piesardzīgi iebilst ministru prezidentei, „bet tikai plaši jāatver vārti padomju transitam.”
„Kollēga taču saprot, ka līdz ar precēm te saradīsies daudz kas cits...” piezīmē iekšlietu ministrs.
„Bet jūs taču negribat stāties ceļā saimnieciskam progresam?”
Paskat, kāds viltnieks, nodomā iekšlietu ministrs, un smaida neizdibināmu smaidu.
„Padomju precēm nedosim tādu vaļu, ka tās izspiestu no mūsu tirgus Zviedrijas, Anglijas, Vācijas un pārējo kontrahentu preces. Lielākoties tās būs tikai transita preces.”
„Līdzko nonāksim līdz jauna tirdzniecības līguma parakstīšanai, tā no padomju puses var rasties pietiekami liels spiediens, lai panāktu to, ko viņi gribēs...”
„Viņu preces šeit nepirks. Tām nav kvalitātes.”
„Jūs esat optimists,” pajoko iekšlietu ministrs. „Krievu sāls ir bez vainas.”
„Nu, lūk!” saka finanču ministrs. „Un tad vēl dzelzs, ogles, deggāze, nafta...”
„Mēs nedrīkstam pārtraukt poļu sāls, akmeņogļu un dzelzs ieviešanu!”
„No amerikāņu sūtniecības ir saņemti nepārprotami mājieni padomju transitam par labu...”
„Kāpēc?”
Tas ir diezgan vientiesīgs jautājums, ko uzdevis tautas labklājības ministrs.
„Līdzīgi mājieni pienāk arī no Vācijas...”
„Patlaban visneskaidrākais ir jautājums par Ignalinas kodolspēkstaciju...”
„Tā ir mīkla...”
„Vēl neatminēta?! Par ko maksājam algu slepenajiem dienestiem?!”
Kaŗa ministrs klusē. Militārais atašejs Lietuvā ir darījis visu, kas viņa spēkos, taču no iegūtajām ziņām nav radusies droša pārliecība, ka nu ir zināms tik daudz, cik tas nepieciešams.
Iekšlietu ministrs vaļsirdīgi atzīstas, ka viņam nav nekādu vērā ņemamu ziņu par šo lietu.
„Spēku konstellācija Eiropā tādas spēkstacijas būvi padara neiespējamu...”
„Kāds nodarbojas ar dezinformāciju!”
„Kurš?...”
„Godātie kollēgas, vai tad kāds var pateikt, no kurienes ceļas baumas?!”

„Nevis baumas, bet dezinformācija!”
Ministri nu runā cits caur citu.
„Bet kāds tad būs mūsu lēmums par kultūras dekadām?...”

„Mēs precēsimies. Jau šogad.”
„Apsveicu! Divi tūkstošais gads — būs viegli skaitīt kāzu jubilejas.”
„Tā gan! Pazīstu kadetus, kuŗi savuties gaida 2001. gada 1. janvāri.”
„Pasaules gals taču būšot jau šogad!” smeļ Aivars.
„Par to neraizējos. Bet Dzintras vecāki grib, lai pāreju luterānismā, un esmu sprukās. Ko darīt?...”

Aivars nav tik gudrs, lai dotu padomu. Viņa māte reiz ir bijusi luterāniete. Vai mēdz būt otrādi, to viņš nezina.

„Ko domā Dzintra?”
„Viņai ir vienalga.”
„Un tev? Un taviem vecākiem?”
„Mēs taču esam katoļi!”

Aloiza balsī ieskanas izmisums. Vai patiesi tā varētu notikt, ka viņš nedabūs Dzintru tikai tāpēc, ka ir katolis?...

Trešā daļa no valsts iedzīvotājiem ir katoļi, bet valsts svētku svinīgais dievkalpojums vienmēr notiek luterāņu Māŗas baznīcā, Republikas laukumā, kas kādreiz ir ticis saukts par 15. maija laukumu.

Aivars saprot, cik grūtā stāvoklī ir nonācis viņa draugs, — un vai tikai viņa draugs?... Laimdota taču arī ir luterāniete...

„Mēs ticam vienam Dievam... Un esam viena tauta...”
Un tomēr pastāv kas tāds, kas šķir.

Aloizs irē istabiņu netālu no Apvienotās kaŗa skolas, Krišjāņa Barona ielā. Aivaram jābrauc uz Pārdaugavu. Draugi atvadās.

No Krišjāņa Barona ielas Aivars iegriež vairogu Marijas ielā un brauc līdz Stacijas laukumam. Viņš ir nolēmis atvērt kontu Pasta krājkasē, kas ir ļoti solida iestāde. To varētu izdarīt arī Abrenē, taču gribas redzēt bankas galveno namu, Kārļa ielā. Ar torni vainagotais, varenais sešstāvu nams ir uzbūvēts 1941. gadā. Kārļa ielai noņemts 13. janvāŗa ielas vārds, un pēc Kārļa Ulmaņa nāves piekabināts Ulmaņa uzvārds. Laukums nosaukts par Vadoņa laukumu un tur uzcelts piemineklis mirušajam valstsvīram.

Alfreds Bērziņš vēl ir spējis nosargāt gan pieminekli, gan Kārļa Ulmaņa ielas nosaukumu, taču, viņam noejot no politiskās skatuves, saeimas un sevišķi Rīgas pašvaldības vēlēšanās sociāldemokrati ir pratuši tik stipri spiest un tik izveicīgi manevrēt, ka Ulmaņa piemineklis ir ticis novākts, līdz ar viņa uzvārdu, atstājot tikai Kārļa vārdu ielas nosaukumā.

Tagadējā Lībiešu, ne vairs Vadoņa laukumā Ulmaņa pieminekļa vietā uzstādīts senas lībiešu elku galvas atdarinājums, par ko nebeidz spļaudīties vecie ulmanieši, bet jo īpaši jūsmo jaunie demokrati.

Aivars ātri nokārto papīrus, un tālāk ceļš ved uz Daugavmalu, gaŗām Rīgas pilsētas pārvaldes biroju namam, kas ir augstākā laicīgām vajadzībām būvētā celtne galvaspilsētā, divpadsmit stāvos. Celts Ulmaņa laikā, vēlāk tas iemantojis daudz pretinieku inteliģences aprindās; tie uzskatījuši, ka nams ir pārāk augsts, neiederīgs Rīgas namu apveidos un bojā galvaspilsētas izskatu.

Kopš tā laika ir ticis nolemts, ka Rīgā neviena celtnē nedrīkst būt augstāka par septiņiem stāviem. Dedzīgākie senatnes jaukumu aizstāvji pat ir rīkojuši kampaņu biroju nama piecu augšējo stāvu noplēšanai.

Gadiem aizritot, arī Lielā Kārļa pretinieki ir sākuši labvēlīgāk uzlūkot Ulmaņa tā dēvētā celtniecības laikmeta pieminekļus, kuŗus taču arī var devēt par senatnes pieminekļiem.

Latvijā ļoti saudzē visu, kas ir sens; pilsoņi saprot, cik vērtīga ir patiniecīgākā, šķībi greizā koka būdiņa — tā savos plecos nes apturētu laiku.

Cilvēks to nespēj.

Braukdams pa Akmens tiltu, kas Bērziņa laikā uzbūvēts pontontilta vietā, Aivars tuvojas celtniecības laikmeta dižākajam piemineklim, Uzvaras laukumam, ar tā sešdesmit metrus augsto Uzvaras torni.

Valdība nolemj, ka tiks rīkotas plašas Latvijas un PSRS kultūras dekadas.

Mākslinieki apmierināti berzē rokas, krodziņos uzderdami augstas laimes saprašanās un sadarbības politikai un pie reizes izsmiedami kaimiņvalsts vadoni, kuŗš vecuma un kādas kakla kaites dēļ kļuvis varens šļupstētājs.

Kādā goda mielastā tas ir sēdies krēslā, bet nav trāpījis, un novēlies kā pupu kūlis. Notikumu ir filmējuši nevien galma ļaudis, bet arī ārzemnieki, tāpēc ieraksts ar krītošo Brežņevu apceļo puspasaulē. Skatītāji smejas, bet starp diplomātiem uzbango visdažādākās baumas un minējumi par padomijas vadoņa veselības stāvokli.

Tiek atjaunota satiksme ar Rīgas-Maskavas ātrvilcienu.

Pamazām sāk vairoties arī latviešu tūristu skaits, jo daudzi grib noskaidrot, kas noticis ar viņu radniekiem, kuŗi Pasaules kara laikā spaidu kārtā, kā bēgļi devušies uz Krieviju, un pēc tam no viņiem vairs nav pienākušas nekādas ziņas.

Šie latvieši laikam izkūpējuši kā dūmi. Padomju ierēdņi rausta plecus. Viņiem ir vislielākā valsts pasaulē, kas aizņem sesto daļu no visas sauszemes, tāpēc nav jābrīnās, ka nevar sadzīt pēdas nieka simts tūkstoš latviešiem.

Padomju Savienība toties pērk tūkstošiem VEFas ražotu televīzijas aparātu, putekļu sūcēju, pārnēsājamu tālruni.

Lai gan joprojām valda bezdarbs, VEFai nu rodas speciālistu trūkums.

Pagājušā gadusimtenā divdesmitajos gados, kad Vairogs vēl saucās Fēnikss, ir tikuši ražoti saldētavu vagoni Padomju Savienībai, un tagad tos vajadzēs ražot daudz vairāk. Ka Padomju Savienība tolaik ir krāpusi Latviju, par to tagad visi klusē.

Bija taču tirdzniecības līgums! Un tāds steidzīgi jānoslēdz no jauna, un daudz plašāks.

2000. gada vasarā Latvijas ministru prezidente līdz ar kuplu darījumu aprindu ļaužu pulku ierodas Padomju Savienībā, trīs dienu vizītē, un Maskavas lidostā viņus sagaida vēl kuplāks padomju puses ietekmīgu ļaužu pulks.

Latvijas ministru prezidente tiek aizvesta pat uz Krimu, kur valsts galvenajā pioniņu nometnē, Artekā, tai uzgavilē simtiem pioniņu sarkanos kaklautotos, vicinot ar Latvijas un Padomju Savienības karodziņiem un saucot „družba — draudzība!”

No tik sirsniņas uzņemšanas ministru prezidente laikam ir sajutusies neveikli, un varbūt arī tāpēc sarunas par jauno tirdzniecības līgumu nemaz nerit tik gludi, kā padomju puse gribētu.

Ak, jā, mazā Latvija taču nespēj saražot tik daudz, cik lielai Padomju Savienībai vajag, un ir taču citas valstis, kuŗas labprāt piekritīs padomju priekšlikumiem...

Turklāt, no Polijas Latvija ir saņēmusi mājienu, kas gan būtu atzīstami par brīdinājumiem, — neielaieties pārāk ciešās saimnieciskās attiecībās ar valsti, kas savu dabu nav mainījusi kopš Leņina un Staļina diktatūras laikiem. Tā ir valsts, kas neatzīst privātīpašumu un tiesības uz citādiem uzskatiem, nedod brīvību pakļautām tautām un noliedz Dievu.

Necik ilgi, un pēc ministru prezidentes atgriešanās „Sociāldemokrats” atklāj sensacionālus faktus. — Valdība dod priekšroku Polijas lielbagātņiem, nevis savas tautas un kaut cik arī padomju proletāriāta stāvokļa uzlabošanai. Ministru prezidentes radiem pieder sāls vairumtirdzniecības uzņēmums, bet viņai pašai — caur citām personām — daudz akciju Tosmares valsts akciju sabiedrībā, kas noraidījusi lētākas padomju dzelzs iepirkumus, turpinot pāmaksāt poļu paniem. Atsakoties no Padomju Savienības labumiem, pelēko baronu partija dzen valsti strupceļā. Tagad, kad progresīvās aprindas visās valstīs atsaucas lielās strādnieku un zemnieku valsts sadarbības aicinājumiem, valdošā kliķe saradojas ar Japānas un Polijas imperiālistiem; tikai šie divi ir palikuši naidīgi Maskavai, un tiem astē velkoties arī Rīgas valdība.

Tilts uz Pārdaugavu, ar Uzvaras laukumu tā galā, ir Rīgas lepnums, un tādai pilsētai kā Rīga, ar plato Daugavu pa vidu, ir jābūt izcili skaistiem tiltiem. Ne velti valsts sākuma gados kā lielāko pagodinājumu brīvības cīņām dažs labs pilsonis ir gribējis redzēt tiltu, nevis Brīvības pieminekli.

Arī šo tiltu, tāpat kā Vanšu tiltu pret Krišjāņa Valdemāra ielu, ir projektējis inženieris Pāvulāns. Būvdarbi iesākti Bērziņa valdīšanas beidzamos gados, un karstākie strīdi ir bijuši nevis par naudu, bet par nosaukumu.

Ilgi dzīvodams un valdīdams, Bērziņš iemantojis nevien izveicību, bet dažkārt arī iecirtību, un sev vien zināmu iemeslu dēļ nepiekāpīgi uzstājis, ka šis būšot Uzvaras tilts.

Pret to zināmās aprindās ir uzbangojis sašutums. Demokratiskā iekārtā nav vietas autoritārisma ideoloģijai! Ja no Ulmaņa diktatoriskā valdīšanas laika Pārdaugavā ir palikušas tautas cēlsirdīgā rakstura dēļ nenojauktas celtnes ar fašistiski skanošo uzvaras vārdu, tad neba nu tāpēc, lai tāds vārds kā lipīga, nedziedināma sērga piemestos arī jaunā laikmeta tiltam.

Bērziņa ieteiktais nosaukums liecina, ka ieteicējā joprojām dziļi, dziļi iekšā sēžot fašists.

„Sociāldemokrats” ir ierosinājis tiltu nosaukt par Jaunā Laika tiltu, un galu galā tā arī ir noticis. Tilta balsti apšūti ar klučiem, kas iztēsti no Latvijas zemē atrodamā granīta, un Jaunā Laika vietā rīdzinieki tiltu sākuši saukt par Akmens tiltu.

1998. gadā, valsts 80 gadu pastāvēšanai par godu, blakus Uzvaras laukumam ir uzcelta Nacionālā bibliotēka. Ar šo diženo un skaisto celtni kāds ir gribējis aizēnot iespaidīgo Uzvaras laukumu, kas ir, piemēram, lielāks par Berlīnes 1936. gada olimpisko stadionu.

Stadions te gan ir mazāks, toties ir citi sporta laukumi, sporta un sanāksmju pils, velodroms, peldbaseins, šautuve, Uzvaras tornis un pat sava osta Āgenskalna līcī.

Atgriežoties parlamentārai iekārtai, ne 15. maijā, ne Lāčplēša dienā Uzvaras torni no ārpuses vairs neapvij palēnām augšup kāpjošu lāpnešu gājiens, kas pārvērš torni iespaidīgā uguns stabā, un mūžīgā uguns torņa smailē ir nodzēsta drīz pēc Ulmaņa nāves.

Visus studiju gadus Aivars ir īrējis istabiņu vienā un tai pašā vietā, ielā. Tur viņš pārgulēs nakti, lai agri no rīta dotos uz Kurzemi. Viņš ļoti grib redzēt Kolkas ragu, to vietu, kur, varenā spēkā saplūzdami kopā, sastopas Rīgas jūras līča un dižjūras ūdeņi. Pēc tam — ceļojums pa Kurzemes piekrasti, nodarbojoties ar lauka pētījumiem maģistra darbam.

Uzvaras tornis iemirdzas saulē.

Tas apšūts ar tā dēvēto Linavas marmoru, sarkanīgu, dažādu nokrāsu dolomītu no akmeņlauztuvēm pie Kuchvas upes. Nopulētu, no īsta marmora to spēj atšķirt tikai lietpratēja acs. Abrenes arpiņķī, Kuchvas upes baseinā atrodamas prāvas dolomīta kārtas, virs samērā bieza kaļķakmens masīva. Kaļķakmeni izmanto Cīruļa kaļķu ceplis.

Abrenieša sirds iepukstas straujāk, kad redz galvaspilsētas debesīs kāpjam Linavas pagasta marmoru.

Uz staciju sūtniecības sekretārs šoreiz ir nolēmis doties tāpat, kā to dara parastie maskavieši, ar apakšzemes dzelzceļu jeb metro, kā to šeit pieņemts dēvēt.

Cauri ieejas automatiskiem vārtiem viņš nonāk uz slīdlentes, kas brauc lejup. Kaŗa laikā pilsētnieki varētu patverties pazemē, taču šī vieta var kļūt arī par slazdu.

Vēdināšanas iekārtas darbojas labi. Cilvēku sviedru un melnas maizes smaku te nejūt. Pazemes mākslīgi smaržojošā gaisā nav ne smakas no diplomātu, saprotams, diskrēti lietotā jēdziena „krievu smaka”, ar ko sirgst gandrīz visi nami Maskavā un kas rodas no nemazgātas miesas, sliktas pārtikas un vodkas izgarojumu sajaukuma. Par krievu smaku sūtniecības sekretārs pirmoreiz, vēl Rīgā būdams, izlasījis Dānijas rakstnieces grāmatā

Kad sekretārs nonāk virszemē, to sveic milzīgs lozungs: „Ekonomikai jābūt ekonomiskai!”

Ārēji neizmainoties ne vaibstam, sekretārs iekšēji pasmejas. Bet vai ir vērts smieties?... Aiz gandrīz simtkārt lielākās, nelāgi steberējošās padomju ekonomikas dzalkstī vismaz simtkārt vairāk asu durkļu...

Pie lozunga pieskrūvēta Breņņeva ģimetne. Apakšā uzraksts: „Jo labāk strādāsim, jo labāk dzīvosim”.

Zelta vārdi. Jo šī ir iekārta, kuŗā cilvēki negrib strādāt.

Līdz Rīgas-Maskavas ātrvilciena atiešanai septiņos vakarā vēl krietna pusstunda, bet tas jau ir piebraukts, un sekretārs nolemj kāpt iekšā. Bez ceturkšņa desmitos, nākošā rītā vilcienam jāiebrauc Rīgas Centrālajā dzelzceļa stacijā. Aiz ieraduma, kāds radies, strādājot Maskavā, viņš pamet žiglu skatienu atpakaļ. Lieka piesardzība. Saprāšanās un sadarbības laikmetā diplomātus vairs tik ļoti neizseko. Tāpēc var arī izvēlēties kupeju, kuŗā nebrauc tikai diplomātisko pasu īpašnieki.

Sekretārs iekārtojas pie loga.

Pēc Atbrīvošanās kaŗiem jaunās Baltijas valstis ir palīdzējušas moskovītu valstij tikt pie de jure atzīšanas, pie likumīgas pastāvēšanas starp citām valstīm, un tad nu enfante terrible* ir rādījis visādus stiķus.

Austrumkarēlijas autonomijas neievērošana bija tikpat kā novedusi līdz kaŗastāvoklim ar Somiju. Bet vai vienpadsmit somu divīzijas būtu spējušas nosargāt

* briesmīgais bērns

Somiju?...

Igaunijā PSRS bija organizējusi komunistu sacelšanos. Daudz ļauna nodarīts Lietuvai, kūdod pret Poliju un iedvešot nepamatotas cerības uz palīdzības sniegšanu krīzes gadījumā.

Interesanti, ka milzīgā PSRS tikpat kā neko nav varējusi uzsākt pret Latviju.

Vagonā sakāpj arvien vairāk pasažieru.

Kupejas durvīs iestājas kāds solids kungs, un no svešai acij neatšķiramām pazīmēm abiem uzreiz kļūst skaidrs, ka satikušies tautieši.

„Vai pie jums ir brīva vieta?”

„Laiņi lūdzu!”

Solidais kungs stādās priekšā. Strādājot Bēkona Eksporta pārstāvniecībā Maskavā. Krievi apēdot pēdējo skrimstalu. Nez no kurienes šiem tik daudz valūtas? Varbūt turpinot tukšot veco cara kasi?...

Ienāk vēl divi latvieši, un vilciens vēl nav sācis kustēties, kad četri līdzbraucēji jau spēlē zolīti.

Jau Mellužos Aivars pietur un aiziet pie jūras. Tas tik ir skats Abrenes zēna acīm! Vareni!

Pie Kolkas raga viņš ilgi skatās, kā ūdeņi šuj vīli tikpat kā divu jūru satekā.

Kaut blakus būtu stāvējusi Laimdota!...

Ventspils ir maza, klusa pilsētiņa, kas nezina kāpēc šķiet līdzīga Abrenei, kaut gan ir pavisam citāda. Pa dzelzceļu no Rīgas puses pienāk vilciens ar dažiem netīriem degvielas cisternu vagoniem.

Pa Ventspili lēnā gaitā līkumojot, lai tiktu uz Liepājas ceļa, vairogs piepeši sāk raustīties, jo motors brīžam tā kā aizrijas. Par laimi, tuvumā gadās auto darbnīca.

„Tēriņš*!” tā ienākušo abrenieti sveic ventīņš, darbnīcas īpašnieks.

Tēriņš būs gan, par to Aivars nešaubās. Darbnīcas puīši atklāj, ka iztvaikotājā tikuši netīrumi. Nu var pasmieties, ka latolā kāds iesviedis nemazgātu kartupeli.

Aiz Ventspils parādās pirmie vēja dzinēju masti, un Aivars ķeras pie darba.

Ar vēja spēku tagad valstī saražo ... % elektrības. Nav daudz, taču jāatzīst, ka tā ir labi iegūta elektrība.

Pie Liepājas vēja elektrostacija iebūvēta jūrā, turbīnas, kas dod 200 megavatus elektrības.

Uzcītīgais abrenietis salīgst kādu zvejnieku, kas ar motorlaivu pieved viņu tuvu klāt šai elektrostacijai.

Plašs vēja parks tapis pie Grobiņas. Kā milzu spāres dzinēji griež varenos spārnus.

Kāds no vietējiem pažēlojas, ka apladojuši spāri mēdzot svaidīties ar ledus gabaliem.

Aivars pajautā, vai kāds jau neesot nosists.

Paldies Dievam, tā vēl neesot noticis. Pēc izrunas varot spriest, ka jautātājs neesot vietējais. No kurienes tad cienījamais pētnieka kungs nākot?

Aivars paskaidro.

Ak tā, no Latgales? Nav svešs novads; obligātais kaņģdienests pagājis 9. Rēzeknes kājnieku pulka sakaru rotā. Rēzeknē esot neparasti skaista Tautas pils. Abrene droši vien tikai drusku lielāka par Grobiņu, bet tai noteikti nākot par labu aprīņķa pilsētas

* Sveiki! (līb.val.)

stāvoklis. Grobiņa esot bijusi diža vieta sirmā senatnē. Tagad palikusi par Liepājas guļamistabu.

Aivars ir dzirdējis, ka kurzemnieki esot diezgan nelaipni ļaudis un ar svešiem labprāt sarunās neielaižoties. Nejauši satiktais grobiņietis tāds nav. Viņš laipni piedāvā izrādīt Grobiņu un iesaka labāko viesnīcu, kur pārgulēt nakti.

Apskatījis Grobiņas ievērojamākās vietas un atvadījies no laipnā pavadona, Aivars uzmeklē ieteikto naktsmītņi. Saimniece priecīga par reto viesi šajos grūtos laikos.

Ierodas arī četri zviedru tūristi. Tā mēdz būt katru gadu, jo zviedri apmeklē savas senvietas Grobiņas pusē.

Pienāk īsziņa no Aloiza. — Kad Aivars būšot Abrenē?

Aivars atbild, ka jau rīt, un aizdomājas par to, ko Aloizs tika teicis, braucot uz Rīgu, ka Laimdota varbūt esot gribējusi dejot ar viņu, Aivaru...

Neticami! Bet tā gan varētu būt, ka Aloizs, kā jau izveicīgs slepenā dienesta darbinieks, kuŗš cilvēkiem redz cauri, kaut ko nojauš par Aivara jūtām...

Ej nu sažini... Turpmāk sirds jāslēpj vēl dziļāk, jāizliekas vēl prasmīgāk — viņš taču tagad arī ir tikpat kā „slepenais”.

Par tādu vajadzēja kļūt jau agrāk; studēt spiegu augstskolā. Bet tādas nav! Varbūt, ka tomēr ir attiecīgi kursi armijā, robežsardzē, pie aizsargiem un policistiem. Spiegam jāprot daudz kas tāds, ko parastās augstskolas nevar iemācīt, un arī ar dzīves skolu droši vien nepietiek.

Viesnīcā var izmantot internetu, un Aivars pārbauda savas elektroniskā pasta adreses.

Tajā, kas ar divnieku galā, jau ir pienākusi pirmā vēstule. Kāds, kuŗš parakstījis ar segvārdu „Viens”, grib zināt, cikos Aivars rīt nonāks pie robežupes. Upe nav nosaukta vārdā. Aivars saprot, kuŗa upe ir domāta, jo atceras, ka Aloizs ir teicies rakstīt tā savādi, lai neviens cits nesaprastu. „Viens” ir Aloiza segvārds. Aivars ir „Divi”.

Bet laikam ir tā, ka pa ceļam no Balviem uz Gulbeni ir divas robežupes starp poļu un zviedru Vidzemi — Sita un Pededze. Pie Pededzes tilta vēl tagad ir pieturas vieta, kuŗas nosaukums par to liecina: „Kordoni”.

Nezaudējot ne mirkli, Aivars raksta: „Pie Sitas vai Pededzes?”

Atbildei pienāk tā dēvētais smailijs, kas rāda aiz dusmām piesarkušu ģimīti, un vēlreiz tiek jautāts: „Cikos?”

Ar robežupi droši vien ir domāta Sita. Turklāt, viņš taču brauks pāri abām upēm, kas nav tālu viena no otras, tāpēc nav jāraizējas, ka var kaut ko saputrot.

Aivars atbild: „Pēcpusdienā” un, kā pavēlēts, izdzēš vēstules. Pirmās vēstules pielikumā ir atsūtīta rokasgrāmata ziņu vācējiem. To Aivars noglabā sava datora dziļumos.

Pa lībiešu ciemiem braukādams, Aivars nekur nav redzējis, ka uz ceļa zīmēm būtu kaut kas uzķēpāts lībiešu valodā, nedz arī kāds ir šāvis uz viņu ar bultu.

Lībijas neatkarība nav paredzēta...

Ar rāvienu, kas pāriet vienmērīgā kustībā, vilciens uzsāk gaitu.

Aiz loga stiepjās vienmuļīgi Maskavas skati ar pelēkām augstceltnēm, rūpnīcu dzelzsbetona žogiem, garāžām, neglītām siltuma caurulēm.

Zolīte nav sūtniecības sekretāra mīļākā spēle. Daudz labāk viņam patīk šachs.

Divi vēlāk ienākušie tautieši ir uzņēmēji, kas vienā jaukā dienā izdomājuši, ka nu ir īstais laiks brangi pelnīt, tirgojoties ar lielo austrumu kaimiņu. Vienam no viņiem Maskavā dzīvojot radi, kuŗi tur nonākuši bēgļu laikmetā, 1915. gadā. Staļina laikā palikuši dzīvi tikai tāpēc, ka neesot uzdevušies par latviešiem, un uzvārds arī esot kā krieviem — Putilovi.

Tie varbūt ir cēlušies no kādas nezināmas, sensenas Putilavas vai Pucilavas Pietālavas valstī. Cara ierēdņiem nav bijis daudz jāpūlas, -avas un -avus krieviskojojot. Pieticis apmainīt vienu burtu, un letgalis pārvērsts krievā. Drusku grūtāk gājis, piemēram, ar Vilberta Krasnā priekštečiem, kas nesuši krievu ierēdņim tikpat kā neizrunājamo Krāšņo dzimtas vārdu, un Krāšņais tad pārtaisīts par Krasnais.

Sūtniecības sekretārs piezīmē, ka vārds „putilavs” varbūt pat ir līdzīgs vārdam „pietalavs”, bet par to lai spriežot filologi. Valodniecība nav joka lieta, — tā ir zinātne. Savukārt vēsturniekiem arī esot visādi uzskati par Pietālavu. Interesanti gan, kāpēc dzelzceļa mezglam, kas radies klajā vietā, kur līdz tam nekā neesot bijis, tomēr dots tik zīmīgs un līdzīgs, lai gan itin krieviski skanošs nosaukums?... Ka dzelzceļa mezglam ticis krievu inženiera Pitalova vārds, tam nepavisam nevar ticēt.

„Vai protat krievu valodu?”

„Saprotu. Esmu sūtniecības darbinieks.”

Ceļabiedru acīs parādās lielāka cienība.

„Tad jāmetas ar jums draugos! Varbūt vajadzēs sūtniecības palīdzību...”

„Vai kaut kas nenotiek, kā pienākas?...”

„Kā pienākas?! Šī taču ir greizo spoguļu karaļvalsts! Katrs grib kaut ko izspiest, bet ja nedosi, tad neko nevar nokārtot.”

„Var notikt vēl ļaunāk,” piebilst kompanjons. „Dažs labs veikalnieks pateicas Dievam, ka nav nomušīts.”

Līdzīgu ziņu sūtniecībā netrūkst.

„Te var pelnīt tikai tāds, kam sakari Kremlī. Pārējos aplaupa.”

Bēkona Eksporta darbinieks smīn omulīgi. Viņiem krievi maksā tikpat akurāti, kā vācieši, un tādi briesmu stāsti nav piedzīvoti, ka vismaz desmito tiesu no peļņas slepeni jāmaksājos moskovītiem.

Uz mājām viņš ved antīkvāriātos izdevīgi pirktas cara laiku zelta monētas.

Atpakaļceļā Aivars vēl pagūst ieskriet Kalpaka mūzejā Airītēs.

Pienāk īsziņa no „Viens”. — Cikos būšot pie robežupes?

„Divi” atbild, ka ap pieciem vakarā.

Pēc pusstundas pienāk nākošā īsziņa, ka pie robežupes gaidīšot pelēks poļu fiats...

Sirds iepukstas straujāk. — Kā tad nu būs?... Atmiņā pazib ainas no kinofilmām, lappuses no detektīvromāniem. Un kas tas būs, kuŗš viņu gaidīs pie robežupes?... Sakarnieks?... Vai jaunu instrukciju devējs?...

Nez, ko tagad dara Sudātova kungs?... Aloiza solītā pamācība par to, kā ielauzties svešā datorā, vēl nav pienākusi. Iespējams, ka tāda pamācība būs jāsaņem no nezināmā braucēja poļu fiatā. Gan pamācība, gan varbūt arī kāda īpaša ierīce, un tad ar to būs jārikojas...

Īrnieka durvju atslēgas glabājas guļamistabas skapī. Tātad, Aloiza uzdevums ir paveicams vien tad, kad no mājas ir izgājis Sudātovs, un tēvs, māte un māsa arī nemaisās pa kājām. Tikai tagad Aivars saprot, cik sarežģīts ir šis uzdevums.

Nu jau vairogs ripo pa Jelgavas ielām. Cik daudz te senlaicīgu namu!

Senās Kurzemes-Zemgales hercogīstes mētropolē Aivars ir pirmoreiz.

Viestura piemiņas pils priekšā dižojas piemineklis senu zemgaļu pilsētas un Zemgales valsts valdniekam Viesturam.

Kad aiz muguras palikusi Lielupe, Aivars atceras vēl puikas gados vēstures stundā uzzināto, neticamo notikumu, ka pa diezgan seklo upi 1939. gadā līdz Jelgavai atkuģojis kara flotes flagkuģis „Virsaitis”. Tas bijis demonstrācijas brauciens, jo ap to laiku dienvidu kaimiņiem saasinājušās attiecības ar Vāciju.

Pa dzimto zemi varētu ceļot nebeidzami. No Jelgavas ceļš tālāk ved uz Ķegumu. Aivars labprāt apskatītos arī Doles ūdensspēka staciju, taču tad jāmet liels līkums.

Ķegums-Pļaviņas-Madona-Gulbene.

Kur atrodies? — tā ar īsziņu jautā „Viens”.

Tuvojos robežupei — tā atbild „Divi”.

Un patiesi, Sitas upes Latgales krastā, Gulbene-Balvi lielceļa malā stāv pelēks poļu fiats, kam pārplīsusi riepa. Ap fiatu līkņā nelaimīgs braucējs, kuŗam jāpalīdz.

„Robežupe,” Aivars pasaka paroli.

„Ir pārplūdusi,” skan īstā atbilde, un viņi iekāpj fiatā.

Svešinieks pasniedz datora spraudni.

„Tur iekšā ir kīlogeris.”

„Kīlogeris?... Kas tas tāds?”

Svešinieks nopūšas. Tā jau gan — lietpratējiem nekad nav patikušas sarunas ar nejēgām.

„Programma. Jūs to iekopēsiet objekta datorā. To taču jūs pratīsiet?”

„To prastu kuŗš katrs ģimnazists. Un ko pēc tam?”

„Pēc tam paņemiet spraudni un ejiet prom.”

„Cik vienkārši!”

„Tālāk jūsu vietā rīkosies kīlogeris. Tas ierakstīs visus objekta nospiestos taustiņus vienā lielā klucī, teksta failā, un kaut kur tajā failā parādīsies vārds džīmeils...”

„Džīmeils?...”

Svešinieks nopūšas atkal, tomēr pacietīgi turpina skaidrošanu.

„Un tad tur būs kaut kādi tādi vārdi, piemēram, Jānis vai Fjodors, vai Mēness, vai vēl kaut kādas muļķības, bet kaut kur pa vidu tur tupēs tas, kas mums vajadzīgs, tas, ko objekts ieraksta, kad ieiet savā e-pastā, — viņa lietotāja vārds un parole...”

To ešelonu novērošanai, kas kust ap Maskavu, nav nozīmes, bet tuvāk robežai ātrvilciens nonāks jau tumsā. Bet par to var neraizēties! Ar militāro kravu novērošanu nodarbojas citi. Turklāt, tagad taču ir iestājies saprašanās un sadarbības laikmets. No Padomju Savienības vairs nav tā jābaidās, kā senāk.

Latvijas drošība un nākotnes izredzes ir krietni uzlabojušās, un ne mazums nopelnu par to ir latviešu diplomātiem. Viņu rūpīgais, grūtais darbs ir nesis augļus.

Kad Vācija pusotru reizi ir paaugstinājusi ievadmutas Latvijas sviestam, tad valdība ir varējusi kompensēt zaudējumus eksportieriem, nostājoties labvēlīgāk Polijai Dancigas jautājumā; un tā viņi vienmēr ir izveicīgi manevrējuši starp šiem trim — PSRS, Poliju un Vāciju.

Aiz Padomju Savienības Vācija ir nākošā, no kuŗas jāpiesargājas visvairāk. Tā gan nav iesūtījusi bruņotas bandas, kā to ir darījusi padomija. Vācija ir demokrātiska valsts. Tā pat ir gribējusi būvēt Ķeguma spēkstaciju, taču Zviedrijas kapitāls Latvijai ir izdevīgāks, un Ķeguma būvei Ulmanis uzaicināja zviedrus.

Vācija ir vienīgā valsts pasaulē, kurai Latvija tika oficiāli pieteikusi karu, 1919. gada 26. novembrī. 1920. gada 15. jūlijā ir ticis noslēgts pagaidu, bet ne paliekams miera līgums... Pēc pagaidu miera līguma noslēgšanas sarunas ir turpinājušās sešus gadus, taču neveiksmīgi. Pagaidu līgums tā arī palicis vienīgais miera līgums. Savādi...

Taču pat latviešu sociālisti galu galā ir sapratuši, ka vācu sociāldemokrati vispirms ir vācu nacionālisti, un tikai pēc tam sociālisti.

Valsts pastāvēšanas pirmajos gados ideoloģija latviešiem bieži vien ir šķitusi svarīgāka par valsts un tautas interesēm. Šo vientiesības slimību laiks ir izārstējies itin labi, un visvairāk ir līdzējušas tuvākas un tālākas kaimiņu valstis — ar savtību, nekaunību, ar alkatību, kas bieži vien slēpta zem cildenu vārdu plūdiem.

Alkatība vienmēr ir bijusi galvenā — un nekas cits.

Ienāk vilciena pavadone un piedāvā tēju. Pret ārzemniekiem krieviete ir sevišķi laipna. Tādi saprašanās un sadarbības laikmetā ir kļuvuši visi padomju pilsoņi, kas savā starpā uzvedas ļoti rupji.

Ar ievingrinātu aci sūtniecības sekretārs ir zibenīgi ātri novērtējis laipno pavadoni. Viņa noteikti atskaitās saviem priekšniekiem par to, ko novērojusi vai nejauši ieraudzījusi viena starptautiska vilciena vagonā.

Ceļabiedri novāc kārtis un ķeras pie tējas. Neviena no viņiem negrib vakariņot padomju vilciena restorānvagonā. Tas vis nav latviešu C klases vagona Hūveram. Kungi velk no somām iepriekš sagatavotus pārtikas sainišus, un kārtīgi ieturas. Bēkona Eksporta darbinieks, protams, neiztiek bez sava uzņēmuma ražojumu paslavēšanas. Neveiksmīgie neaptverami plašā tirgus iekārotāji viebjas par krievu desu, ko dārgi pirkuši īpašā valūtas veikalā. Vēstniecības sekretārs teic diplomātiski, ka padomju degvīns esot labs, piemiedz ar aci un ceļ galdā „Stoļičnaja” blašķīti.

Satumst. Līdz šim nevienā stacijā nav manīti militārvilcieni. Vēstniecības sekretārs iziet gaitenī, atbalstās ar rokām pret stangu un garlaikoti noraugās vienmuļos Krievijas līdzenumos. Kādreiz te ir dzīvojušas senlatviešu ciltis, bet izkautas vai pārtautotas.

No tālākās kupejas iznāk gaišmataina meiča un tuvojas līganā gaitā, jau pa gabalu izstarojot valdzinošu sievišķību... Neviena cita vilciena gaitenī nav. Vēstniecības sekretārs ir gribējis tāpat vien, ar bezvadu tālruni iebūvēto fotoaparātu nofotografēt pāris skatus. Tagad to labāk nedarīt.

Gaišmatainā meiča uzliek glezni veidotu rociņu uz stangas un pavelkas tuvāk. Nu nē, putniņ, nodomā sekretārs, mēs pat nesāksim čivināt. Viņš paraugās noraidoši un iet atpakaļ kupejā, tā stingrāk aiz sevis aizcirdzams durvis.

Ceļabiedri jau salīduši migās.

Mazā gaismiņā visi ir kājās.

Bigosova. Bēdīgi slavenā muitas kontroles stacija. Bet saprašanās un sadarbības laikmetā arī te ir notikušas lielas pārmaiņas. Izceļotāju mantas nepārbauda, tikai pases.

„Met nu laimīgi krustus!” saka viens no neaptverami plašā tirgus iekārotājiem savam bēdubrālim, kad vilciens šķērso robežu.

Iebraucot Rīgas Centrālajā dzelzceļa stacijā, ceļabiedri ņem savas somas un atvadās.

Iezvanās sūtniecības sekretāra pārnēsājamais tālrunis.

„Kur esat?”

„Nupat izkāpu Rīgā.”

„Nekavējoties atgriezieties Maskavā!”

„Kas noticis?!”

„Šonakt miris Brežņevs.”

Uz Gulbenes pusi aizbrauc ar koksnes šķeldu piekrauts smagais automobilis. Gulbenē šķeldu beŗ vagonos un ved uz Ventspils vai Usmas, vai Ozolsalas cellulozas fabriku.

Kamēr viņi sarunājas, gaŗām ir pabraukuŗi vairāki automobiļi, un sveŗinieks tos visus ir ievērojis, ar tādu kā sapīkumu. Būtu bijis labāk, ja neviens neredzētu ceļmalā apstājuŗos fiatu un vairogu.

„Kīlogeris to visu būs pierakstījis un...”

„Un lieta darīta?...”

„Vēl ne. To teksta failu jums pēc tam vajag dabūt...”

„Vēlreiz apciemojot objekta datoru?...”

„Tieŗi tā!”

„Vai to nevar uzreiz?”

„Fails vēl būs tukŗs.”

„Bet objekts taču ir spaidījis pogas pirms tam.”

„Bet tad tur nav bijis kīlogeŗa!”

Aivars kļūst domīgs. Viņŗ negribētu divreiz līst pie Sudātova. Sveŗinieks laikam to nojauŗ.

„Hm... Ir kīlogeŗi, kas spētu apluoduot to teksta failu... Bet tad rodas citas problēmas... Parādīŗies ai-pī adrese vai domēns... un būs redzams, uz kurieni programa sūta failu... Hm... Bet objekts to neredzēs... ja viņŗ nav speciālists... Bet ja nu... ja nu viņa datoru ŗad un tad atnāk pārbaudīt kāds, kuŗŗ ir speciālists?...”

„Par to varat neraizēties! Objektu neviens neapciemo.”

„Labi. Pieņemsim, ka sava objekta datoram viņi neseko...”

„Viņi?...”

„Viņi... Bet ja viņi nojautīŗ, ka aģenta e-pasts tiek izsekots, tad viņi datoru uzreiz pārbaudīŗ...”

„Kā rīkoties, lai tā nenotiktu?”

„Jāizņņem kīlogeris. Vai arī kīlogerim pašam jāsūta iegūtais fails uz super mega proksi... Hm... Es negribētu ŗo lietu sareŗģīt... Botnets... Hm...”

„Vai objekts pats nevar atklāt, kas noticis ar viņa datoru?...”

„Kā tad viņŗ to varētu izdarīt?!”

„Nejauŗi.”

Sveŗinieks pasmīn.

„Datorā ir tūkstoŗiem failu. Varat būt droŗs, ka objekts nezina katra faila vai mapes nosaukumu.”

Aivars nopūŗas.

„Nedod Dievs, ka es kļūdītos...”

„Jūs esat Latvijas Universitātes absolvents. Jūs nekļūdīŗities.”

Kāds ir kļūdījies, pasakot sveŗiniekam, ka jaunais Elksnis jau ir vīrs, kas izstudējis, bet Aivars neiebilst.

„Kīlogeŗa ierakstīto teksta failu aizsūtiet uz jums zināmo adresi. Tas arī viss. Es jūs nepazīŗu, un jūs nepazīŗtat mani. Un tagad varam kāpt laukā. Iedodiet man sūkni. Tēlosim, ka palīdzat nejauŗi satiktam braucējam, kuŗa automobiļa riepa palikusi bez gaisa.”

„Asprātīgi, asprātīgi,” bubina Aivars.

„Stop!” negaidīti iesaucas svešinieks.
Kas tad nu?
„Jūs man neuzdevāt vienu jautājumu...”
„Cik saprotu, tad man nav jāuzdod lieki jautājumi...”
„Tāds jautājums nebūtu lieks, proti, kā rīkoties, ja objekta datoram ir parole...”
Ak, vai... Šie spiegi laikam saucami par pirmziemniekiem, un Sudātovs ir nieka figūra, ja tādus liek pie darba.
„E!” pārdomājis, svešinieks atmet ar roku. „Jums būs iesācēja laime!”

Daudziem politikas lietpratējiem šķiet aizdomīgi, ka mirušajam Kremļa vadonim uzreiz ir radies pēctecis. Tas ir bijušais Valsts Drošības komitejas priekšsēdis Antropovs.

Uzreiz pēc Brežņeva bērēm Antropovs sāk enerģiski rīkoties. — Valstij vajadzīga kārtība!

Drošības komitejas darbinieki un miliči apstaigā kinoteātrus, kur, kā jau tas saprašanās un sadarbības laikmetā ierasts, rāda kino filmas par dzīvi trūdošos rietumos. Kinoteātri pilni. Skatītājiem nu jāpaskaidro, kāpēc darba laikā viņi nav darbā, bet kinoteātrī. Pēc tādām pārbaudēm sociālistiskā ražošana uzlabojas.

Antropovs sāk cīņu arī ar dzeršanu. Miliči grābj ciet katru, kas streiņpuļo pa ielām. Veikalos sāk mazāk tirgot alu, vīnu, degvīnu.

Padomju Savienības komunistiskās partijas oficiōzs „Pravda” publicē plašu ievadrakstu „Kurp dodamies?”, atmaskojot Brežņeva aplamības un iezīmējot ceļu uz labāku nākotni.

Nedrīkst ne par mata tiesu novērsties no marksisma-ļeņinisma kristalla skaidrās mācības. Ja tā notiek, tad iekuļas nepatīkšanās. Saprašanās un sadarbības vārdā nedrīkst ieslīgt pārāk ciešos kapitālisma apkampienos. Padomju Savienība ir lielākā valsts pasaulē. Tās zemes dzīlēs atrodama visa Mendelejeva tabula. Padomju tauta pati spēj saražot visu, kas tai nepieciešams.

Kā parasti, uz tādu ievadrakstu sekām nav ilgi jāgaida. Ārzemju preču iepirkumi sāk iet mazumā.

Antropovs ir atklājis, ka tauta dzīvo izšķērdīgi. Televīzijā katrs var redzēt, kādus labumus ļaudis ar vieglu roku izmet atkritumos. To var redzēt arī padomju interneta ziņu vietnēs, taču internets ir pieejams tikai ar īpašām atļaujām, tāpēc nebauda plašu piekrišanu.

Gaisotni stipri vien maitā ārzemju radiostacijas, kas nodarbojas ar apmelošanu. Antropovs pavēl apturēt indes plūdus ar naidīgo raidījumu traucēšanas aizsargierīcēm.

Taupības nolūkos tiek atceltas Brežņeva valdīšanas pēdējos mēnešos iecerētās PSRS un Latvijas kultūras dekadas.

No sūtņa ziņojumiem ārlietu ministrijā kļūst skaidrs, ka Antropovs ir gan palicis asāks pret Angliju, Poliju un citām rietumvalstīm, taču mēģina uzlabot attiecības ar Japānu un jo īpaši ar Lietuvu.

Tāda politikas maiņa liecina par jauniem mērķiem.

Beidzoties Pasaules karā, Antante ir ļāvusi rasties Baltijas valstīm. Tā ir bijusi Francijas ieplānota barjēra, kas atdalītu Vāciju no Krievijas. Senāk un pirms kara Baltijas valstu zemes ir bijušas diezgan vāciskas un arī piederējušas Krievijai — pēc kara ļoti novājinātām valstīm.

Taču nedrīkst domāt, ka imperijas ir samierinājušās ar zaudēto.

Nekas gan neliecina, ka tā ir bijusi Vācija, kas radījusi Viļņas problēmu, taču ārlietu ministrijā ir skaidrs, ka Lietuva tiek izmantota kā Vācijas slepenais ierocis cīņā pret Poliju.

Vācija gan financē lietuviešu partijas un politiķus, kas ir naidīgi Polijai, un atbalsta Lietuvu saimnieciski, lai tā šādos grūtos apstākļos nesabruktu, bet — Mēmeles jeb Klaipēdas apgabala dēļ, pēc kuŗa klusība tīko — lai tā arī neuzplauktu, jo tad Mēmeles apgabals paliktu aizvien lietuviskāks un grūtāk atgūstams.

Vai arī Antropovs grib izmantot Lietuvu pret padomijas niknāko ienaidnieku, Poliju?... Varbūt pret Vāciju?... Kas viņam padomā?...

No tā, ka Padomju Savienība acīm redzami atgriežas pie autarķijas, izriet kāds ļoti nepatīkams secinājums — lielā kaimiņvalsts varbūt nodomājusi karot...

Viņi izkāpj no fiata un rīkojas, kā svešinieks teicis, un pēc tam aizbrauc katrs uz savu pusi.

Jo vairāk Aivars domā par savu uzdevumu, jo nomāktāks paliek.

Elkšņu mājas slēdzamām durvīm ir pa trīs atslēgām — dubleti vecāku guļamistabas skapī, trešās atslēgas katrs glabā sev zināmā vietā vai nēsā līdzī. Īrnieka puses atslēgu dubleti tiek glabāti vecāku guļamistabas skapja atvilktnē.

Nu pie tā skapja būs jālavās klāt kā zaglim... Un ja nu tēvs vai māte piepeši izdomā pārcilāt atslēgas tieši tad, kad Aivars tās būs paņēmis?...

Jārīkojas tikai tad, kad neviena nav mājās, un jārīkojas ātri. Bet steigā mēdz misēties...

Jāizseko ne tikai īrnieka, bet arī savējo gaitas... Riebīgi. Ne velti spiega vārdam latviešu valodā nelāga pieskaņa.

Un ja nu īrnieks negaidīti pārnāk mājās tieši tad, kad Aivars iekopē datorā izspiegošanas programmu?...

Abas Elkšņu mājas puses ir būvētas pēc viena plāna. Pirmā stāvā garāža, gaitenis, vannasistaba un ēdamistaba, kas salaista kopā ar dzīvojamo jeb dižistabu, un tiek dēvēta par lielo galu. Abreniešu izloksnē tēvs to dažkārt mēdz saukt arī par lilū голу. Otrā stāvā trīs guļamistabas, kuŗas savieno gaitenis gar visu ārsienu ielas pusē.

Augšup un lejup kāpdams, Aivars vienmēr var redzēt gan Laimdotas mājas dārzu, gan ielūkoties Kangeŗu mājas logos, un, pie maģistra darba strādājot, tāda kāpelēšana iznāk itin bieži...

Tiem īrniekiem, kuŗi Elkšņu mājā dzīvojuši pirms Sudātova, nav paticis tas, ka izīrējamās telpas nav pabeigtas. Sudātovam neesot bijis nekādu iebildumu.

Nav zināms, kur atrodas īrnieka dators, nedz arī, kuŗu no trim guļamistabām viņš izmanto.

Interneta modems Elkšņu pusē atrodas pie lielā gala ārsienas, tur, kur kābelim ir bijis īsākais ceļš. Modemam pieslēgts rūteris jeb tīmekļa viļņu maršrutētājs, tā ka pārnēsājamam datoram ir droša saslēgšanās ar internetu katrā istabā.

Bet vai īrniekam ir rūteris?... Var notikt tā, ka pie Sudātova jāielavās nevien divas, bet pat trīs reizes, vienu lieku reizi paredzot telpu apstaigāšanai, meklējot datoru. Otrajā reizē tad nevajadzēs šķiest dārgās minūtes meklēšanai. Kīlogeŗa installēšanai pietiks ar minūtēm piecām, un tad mudīgi prom, vienmēr paturot prātā arī to, ka mājas otrās puses logos nejauši var ielūkoties arī kaimiņi no Rītupes puses. Kādam no tiem pie rokas var gadīties tālskatis...

Ja Sudātovs negaidīti atgrieztos, tad var nepaspēt iesprukt garāzā. Ja dators atrodas otrajā stāvā, tad iekrišana pavisam droša, un par glābšanos uz bēniņiem var sapņot tikai pieneņu pūka.

Un ja nu Sudātovam nav datora?...

Sāk sāpēt galva.

Aloiza uzdevuma veikšanai vajadzēs vairāk laika un pūļu, nekā maģistra darba pabeigšanai.

Kas ir Sudātovs?... Padomju spiegs, kas gan cits. Pierobežā tādu netrūkst, atmaskoto vietā allaž stājoties jauniem. Bet tagad taču valda saprašanās un sadarbības laikmets; Padomju Savienība kļuvusi draudzīga. Kāpēc spiegot?

Tas ir vientiesīgs jautājums. Katrai valstij vienmēr ir jācenšas uzzināt par kaimiņiem to, kas tiek slēpts. Valstis sacenšas.

Latvija ir priekšgalā! Latvija pārspēj austrumu milzi.

Bet laiki tagad ir grūti. Bezdarbnieku paliek aizvien vairāk... Iztikt aizvien grūtāk...

Nez, cik daudz Sudātovs maksā par dzīvokli? Tēvs dažkārt mēdz pieminēt, ka 1940. gadā, kad viņš piedzimis, tad Abrenē par vienu istabiņu ar virtuvi bijis jāmaksā 20 latus mēnesī. Tolaik Abrenē vislielākais bijis piecistabu dzīvoklis, un par tā īrēšanu maksājuši 75 latus.

Pienāk īsziņa no „Viens”: „Ceļa zīme atkal apķēpāta!”

Latvijai ir 1932. gadā noslēgtais neuzbrukšanas līgums ar Padomju Savienību. Arī par ziemeļu robežu latvieši var neraizēties. Igaunijai ir tāds pats līgums ar Padomju Savienību.

Var dzīvot droši. Uz austrumu robežu armijas komandieris dodas tikai īsā vienas dienas inspekcijas braucienā.

Militārais atašejs no Tallinas ziņo, ka pēdējā laikā Somijas, Vācijas, Polijas bruņoto spēku pārstāvji sākuši izrādīt daudz lielāku uzmanību par saviem kaimiņiem. Igaunijas kara plāni paredz tikai vienu ienaidnieku, Padomju Savienību, un tās diplomāti gadu desmitiem ir centušies iegūt citu valstu labvēlību eventuāla konflikta gadījumā.

Latvijai var būt divi uzbrucēji — Padomju Savienība un Vācija. Pret šiem diviem Polija varētu būt diezgan drošs sabiedrotais, bet Poliju vairs nekādi nevar atzīt ne par piekto, ne sesto, ne septīto lielvalsti, jo Polijai nav kodolieroču.

Japāna, Ķīna, PSRS, Francija, Anglija, ASV — sešas lielvalstis, kuņām neviens neuzdrošināsies uzbrukt un kuņas savā starpā nekad nekaņos, jo tām ir kodolieroči.

Kopš Pasaules kara beigām Eiropā valdījušais miera laikmets ir uzlūkojams kā liels brīnums.

Tomēr nav panākumu Paneiropas kustībai.

Nerodas Eiropas koptirgus.

Ogļu-tērauda savienība starp Franciju un Vāciju nekļūst par Eiropas Savienotajām Valstīm.

Latvijas Institūta pētnieki saraksta pamatīgu monografiju par to, kāda tad būtu bijusi izcilā ārlietu ministra Meierovica nākotnes politika Eiropas Savienoto Valstu virzienā, — vai tā būtu pašnāvība vai efektīva aizsardzība pret lielvalstu imperiālismu?... Monografijas noslēgumā pētnieki godprātīgi atzīst, ka uz šo jautājumu viņiem nav atbildes.

Militārais atašejš no Kauņas ziņo par nepieredzētu Padomju Savienības diplomātisko ofensīvu Lietuvā. Esot pat dzirdētas baumas par Padomju Savienības un Lietuvas savstarpējās palīdzības pakta noslēgšanu.

Joprojām neesot skaidrs, kas slēpjas aiz Lietuvas drosmīgās ieceres būvēt kodolspēkstaciju. Nosaukt to par avantūru vai blefošanu tomēr nebūtu pareizi.

Aivars turpina rakstīt maģistra darbu. Abrenieši cītīgi rušīnās puķu dārziņos, un, kā atpūzdamies, kad ir pabeigts kāds sarežģītu aprēķinu stabiņš, Aivars dodas mātei palīgā. Viņi gan nedara īstu zemnieka darbu, un tomēr Aivars bieži vien jūt savādu saviļņojumu, kad dakšas viņa spēcīgajās rokās apvērš velēnu.

Tās ir senču asinis, kas viņā viņo, arāju tautas īpašā pieķeršanās savai zemei. Kādreiz, vēl ģimnazista gados, Aivars ir klusībā apsvēris iespēju no pilsētnieka palikt par zemnieku. Savu lauku vidū, vecās zemnieku mājās, kuŗas tik iespaidīgi apdziedājuši Virza un Sprūdžs, būtu varena dzīvošana. Saimnieks tur rosās kā pats valdnieks.

Taču zeme ir ļoti dārga. Viens hektars maksā tikpat kā 200 000 latu, un pirkt vajadzētu vismaz 30 hektarus. Vēl vajag arī ēkas, traktoru, ganāmpulku.

Zemnieks ir miljonārs.

Tēva brālim, Elkšņu Jāzepam, pieder 23 hektari. Pirms dažiem gadiem nopircis vēl 7,2 hektarus, kur sabūvētas lecektis un siltumnīcas. Gandrīz visu ražu nopērk Augšpils pagasta kooperatīvs. Tēva brālis reizēm nogaužas par lieliem procentiem, kas jāmaksā bankai, taču dzīvo cepuri kuldams. Viņa lepnums ir ērzelis Stiepiens, ar kuŗu ik gadus piedalās Abrenes rikšošanas sacīkstēs.

Zemnieks vairāk ar centību tiek uz priekšu, nekā ar kapitālu.

Aivaram pietiks ar puķu un sakņu dārzu Lāčplēša ielā. Turklāt, viņš laikam nespētu palikt par īstu zemnieku, jo nepanes lopu kaušanu.

Aivars redz, ka arī Laimdota šad un tad strādā dārza darbus.

Pie Kangeŗiem tik tiešām nāk Konrāds, reizēm kopā ar Dŗeriju, bet ilgi tur nepaliek.

Aivars no vecajiem klasesbiedriem izvairās.

Ja Konrāds ir padomju spiegs, tad Laimdotu tam nedabūt! — Kuŗš izspiego Korādu?...

Pie vakariņu galda, kādas dienas atpakaļ, tēvs ir apspriedis jaunākās baumas, — ka šis mācību gads Kangerim būšot pēdējais. Izglītības ministrijā uzradies kāds ietekmīgs nelabvēlis... Par atlaišanas iemeslu izmantošot Kangeŗa pensijas gadus.

Vai patiesi Laimdotas tēvam jau ir sešdesmit pieci gadi? Aivara tēvam līdz pensijai vēl piecu gadu pietrūkst.

Nez kad pirmais dēls vai meita piedzims Aivaram?... Laimdota varbūt tomēr tiks Konrādam, tā ka uz ātru apbērnošanos var necerēt, un ka tikai nav jāpaliek vecpuišos.

Viļakā ir kapucīņu klosteris. Viņš varētu palikt par mūku.

Laimdotai tagad ir divdesmit četri gadi, un ja viņa apprecētos ar Konrādu un pēc septiņpadsmit gadiem izšķirtos, — ko katoļi gan nemēdz darīt, — bet Laimdota nav katoliete — tad Aivars varētu viņu apprecēt tādā vecumā, kāds ir bijis Laimdotas tēvam, kad tam piedzima vienīgā meita...

Četrdesmit viens gads nav tas labākais vecums, kad sievietei dzemdēt bērnus...

Un ko vēl viņš var izskaitļot?... Vai iztēloties?...

Konrāds ir katolis, un Laimdota pāries katoļticībā...

Kaut Laimdota padzītu to katoļu nabagu!

Kaut Laimdota nicinātu to čangali!

Kaut tas Konrāds nosprāgtu!

Tā nedrīkst domāt, — tādas ļaunas domas. Tas ir grēks. Aivars smagi nopūšas. Cik grūti būs atrast vārdus, lai šķīstītos svētdienas grēksūdzē.

Ja Kangeris vairs nebūs mācību pārzinis, tad Laimdota var nedabūt skolotājas vietu ģimnazijā...

Noklaudz vārtiņi. Aivars pielec kājās un kā lūsis aizlavās līdz gaitēņa galam...

Spieķi nevērīgi vēzēdams, pensionārs Sudātovs aizsoļo uz Rītupes pusi. Pie upes nonācis, viņš paiesies līdz tilta vidum, apstāsies, brīdi pavēros straumi, tad pāries uz otru krastu un uzreiz dosies atpakaļ, pēc tam apstaigādams vairākas vietas pilsētā.

Aivars jau ir izpētījis īrnieka paradumus un zina, ap cikiem tas atgriezīsies.

Nu ir tā stunda!...

Aivars metas atpakaļ pie rakstāmgalda un pakampj no atvilktnes spraudni ar kūlogeru...

2001. gada oktobrī būs jāievēl jauna saeima, bet gaisā jau sāk virmot priekšvēlēšanu noskaņas.

Kopš ievēlēšanas sliekšnis pacelts līdz četriem procentiem, daudz mazu partiju ir nogājušas no skatuves. Ja kādam bagātņiekam vajadzīgs īpašs likums, tad tiek meklēti ceļi, kā to panākt, izmantojot valdošo partiju. Visbagātākie atmet pa grasim arī sociāldemokrātiem, jo divkāršs neplīstot.

Caurmērā likumu došanas augstākā iestāde ir rīkojusies tā, ka tautas labklājība ir nepārtraukti pieaugusi, tāpēc tauta ir apmierināta ar pastāvošo kārtību. Protams, visi nav apmierināti, bet lietas būtību tas negroza.

Aprīļa beigās ir noticis kas neparasts — ir nodibināta jauna partija, paceļot Liberāli demokrātiskā centra karogu. Tādas partijas līdz šim nav bijis, un žurnālistiem nu ir darba pilnas rokas, to visu aizrautīgi apspriežot.

Pēc apspriešanas un vērtēšanas slēdziens rokā — jaunā partija atņems vēlētājus gan valdošajiem, gan opozīcijai un, iespējams, iesēdīsies piecos vai pat desmit Augstā nama krēslos.

„Brīvā Zeme” pavēstī, ka gaisa jaucēju nekad nav trūcis, nevienos laikos.

„Sociāldemokrāts” ir piesardzīgāks un pat apsveic jaunas vēsmas, kas drīz palīdzēsot attīrīt sasmakušo gaisu, kad tikšot izmēzti Augeja staļļi.

Jaunās partijas priekšgalā nostājas profesors Ikšteins, un partija sāk pulcēt ap sevi tos, kuŗi nav apmierināti ar visu ko, sākot no reņģu cenām vai maksas par ārzemju pasi, līdz pat Mēness kolonizācijas biedrībai, kas grib dibināt vēl vienu Latviju uz Mēness.

Tādā troksnī plašākai publikai nepamanīta paslīd ziņa par Valsts aizsardzības padomes nodibināšanu, bet to acīgi ievēro visas ārvalstu sūtniecības Rīgā.

Valsts aizsardzības padomes priekšsēdis ir Valsts prezidents, par padomes locekļiem Saeimas priekšsēdis, ministru prezidents vai viņa biedrs, kaŗa, ārlietu, finanču, tirdzniecības un rūpniecības, iekšlietu un sabiedrisko lietu ministri, armijas komandieris, armijas stāba priekšnieks, apgādes pārvaldes priekšnieks, Rīgas apgabala garnizona priekšnieks, flotes komandieris un armijas aviācijas priekšnieks.

2000. gada pavasarī saeima nolemj, ka prezidenta vara paliek lielāka. Arī jaunā Valsts aizsardzības padome ir tikai prezidenta padomdevēja.

Tādas padomes nodibināšanu var iztulkot dažādi.

Pa to laiku pasaules saimnieciskais stāvoklis ir palicis vēl sliktāks.

Naudas apgrozībai ejot mazumā, daudzi aizņēmēji nespēj atdot aizņemto, un līdzko finanču mechanismā kāds zobrats sāk griezties lēnāk, tā lēnāk sāk kustēt viss lielais mechanisms. Tas gan neapstājas pavisam, jo nederīgie zobрати, kuŗus nodeldējis mechanisma varenaiss spēks, kaut kā tomēr kuŗas uz priekšu, vienumēr uz priekšu kapitālisma vāveres ritenī.

Māte ir sākusi gatavot vakariņas. Neviena cita mājās nav. Cik vien klusi spēdams, Aivars ielavās vecāku guļamistabā un pakampj no skapja mājas otrās puses atslēgu, to, ar kuŗu slēdzamas durvis no garāžas uz gaiteni. Ar atslēgu kabatā, sirdij neganti dauzoties, viņš tad kāpj pa kāpnēm lejup.

Gājiens uz otrās puses garāžu nevienam nevar radīt pat niecīgākās aizdomas, jo pie nesen pirktā vairoga Aivars iet vai ik dienas.

„Aivariņ!” saklausījusi dēlu kāpjam, sauc māte no virtuves. „Ienāc pie manis!”

Aivars saviebjas kā zobu sāpēs. Ko māte grib? Tagad nedrīkst kavēties ne mirkli!

„Aizteci nu līdz veikalam! Sinepes izbeigušās, bet tu jau zini, ka pie desiņām tēvs allaž grib sinepes.”

„Labi!”

„Tu laikam jau gribēji doties uz pilsētu?”

Cik nejauki ir melot. Tomēr, nezin no kurienes nākušā izveicībā Aivars steigšus paskaidro, ka ir gribējis tikai apraudzīt savu vāģi, pārbaudīt spiedienu riepās, bet ja nu ir vajadzīgas sinepes, tad pēc riepu pārbaudīšanas var aizbraukt uz Turību un sinepes nopirkt.

Māte vēl kaut ko sauc nopakaļ, kaut ko par dārgu degvielu un iešanu kājām, bet Aivars neklausās; aši izmetas laukā, atslēdz blakus durvis uz garāžu, pie reizes pašķielēdams, vai uz ielas nemana Sudātovu, tad vienā stiepienā ir iekšā, uzlec pa trim pakāpieniem, kas no garāžas ved uz gaiteni, un atslēdz šīs durvis ar slepus paņemto atslēgu.

Durvis atveras, un tur nu viņš stāv, gluži kā zaglis.

Bet vai tagad var minstināties? Vai tagad ir laiks pārdomām? Ātrāk pie datora!

Nav zināms, kuŗā telpā tas atrodas. Aivars lec uz otro stāvu. Tā viņš ir spriedis, ka dators droši vien ir guļamistabā.

Bet datora tur nav, un tā nav nevienā no pārējām, neapmēbelētajām guļamistabām. Maķenīt apjucis, Aivars ielūkojas pat pagultē. Gluži tukša tā nestāv — putekļu netrūkst, un dziļumā snauž viena rītakurpe. Kīlogeru tādā neiespraust.

Vai nelaimīgi sagadījies, ka tieši šodien Sudātovs aiznesis datoru, piemēram, uz labošanu?... Tā nevar būt! Aizejot Sudātovam rokā ir bijis tikai spieķis.

Bet ja nu Sudātovam nav datora?... Ir!

Aivars traucas pa kāpnēm lejup. Daži pakāpieni nodevīgi iečīkstas. Nekas, šo troksni neviens nedzird.

Un, palūk, ēdamistabas stūrī, uz zema galdiņa stāv nepārnēsājamaiss dators, printeris un veca LCD skatāmā kaste jeb monitors.

Ja vienam no šiem dinozauriem jāielien vēderā, lai tiktu gaŗām paroles bruņām, tad šoreiz tāds uzdevums nebūs veicams.

Aivars nospiež galveno pogu. Prāvā kaste iedūcas, iemirdzas monitors. Līdz šim viss ir gājis gludī. Bet kas notiks pēc mirkļa?...

Dators atveras. Uz ekrāna izbirst šortkatu ziediņi. Noslēpumainajam pelēkā fiata braucējam ir bijusi taisnība, pieminot iesācēja veiksmi.

Trīcošām rokām Aivars iesprauž spraudņa galu USB ligzdā. Dinozaurs nu ir dabūjis dakšas pakaļā. Rokas sāk trīcēt stiprāk. — Un pirkstu nospiedumi?... Kāpēc nav uzvilkti cimdi?! — Ak, tā ir vēl viena muļķīga iedomā!

Sudātovs te dzīvo kā Dieva ausī, un viņam ne prātā nenāk, ka mājas īpašnieka dēls varētu viņu izspiegot. Ja viņš nav uzlicis datoram paroli, tad par pirkstu nospiedumiem var neraizēties.

Aivars pabeidz spiegošanas programmas installēšanu, tad izrauj spraudni ar kīlogeru, iegrūž kabatā, izslēdz datoru, pārbauda, vai tas patiešām ir izslēgts, un traucas uz garāžas iekšējo durvju pusi.

Viņš nav skaitījis, cik minūtes ir pagājušas, rīkojoties pa īrnieka telpām.

Šķiet, ka Aloiza uzdevums tiks izpildīts divās reizēs. Aivars ir veikls zellis!

Rokas vairs netrīc tik stipri, aizslēdzot garāžas iekšējās durvis. Tad Aivars pakampj sūkni, notupstas pie vairoga priekšējā labās puses riteņa un atskrūvē vārstuli.

Ārpusē atskan soļi. Kāds tuvojas garāžai...

Visbriesmīgākais ir bezdarbs. Cilvēki vairs nav vajadzīgi.

Vēl bērnu autiņos ir mākslīgās pārtikas ražošana, bet kas var notikt ar Latvijas tautsamniecību, ja tāda pārtika sarastos aizvien vairāk un vairāk?...

Ministru prezidente klusībā sāk nožēlot, ka uzņēmusies šo amatu. Daudzi tagad vaino viņu, bet vai tad viņa izputināja brāļu Lēmaņu banku, vai viņas dēļ pasaulē izcēlās saimnieciskā krīze?

Valsts prezidents ir pārcēlies uz vasaras rezidenci Dauderos. Kāds padomnieks atkal atnesis nepatīkamas ziņas. Ja tā turpinātos, tad neesot ne mazāko cerību uz valsts budžetā paredzētiem ieņēmumiem. Valdībai nekavējoties jāapsver, kuŗi izdevumi samazināmi.

Tā var notikt, ka uz labākiem laikiem jāatliek mākslīgo zemes pavadoņu, jaunu boingu, lielāka tankkuģa, elektrisko vilcienu un daudz kā cita pirkšana. Bet ņemot vērā gan kārtējo Francijas neveiksmi ar Austrumu pakta noslēgšanu, gan to, ka Padomju Savienības jaunie vadoņi ir likuši noprast, ka nepagarinās 1932. gadā noslēgto neuzbrukšanas līgumu, nauda tomēr jādabū jauniem ieročiem. Pēdējā Valsts aizsardzības padomes sēdē armijas komandieris, kuŗš ir galvenais šo sēžu referents, ir aicinājis pastiprināt austrumu aizsardzības līniju ar vismodernāko artileriju, citādāk aizsardzības līnija zaudē savu nozīmi kā militārs faktors eventuālā karā.

Nelaimīgā kārtā nākošais ir vēlēšanu gads, un partijām rētorika tagad svarīgāka par darbiem, un kāds var izdomāt, ka par grēkāzi var viegli iztēlot arī valsts prezidentu...

Liberāli demokrātiskais centrs... Jaunākās aptaujas vēstī, ka par šo partiju ir nolēmuši balsot septiņi procenti vēlētāju, un jaunās partijas piekritēju rindas vēl augšot.

Prezidenta slepenais informātors no Polītpārvaldes ir sīki atreferējis visu, kas līdz šim ir kļuvis zināms par Liberāli demokrātiskā centra partiju. — Par profesoru Ikšteinu neko sliktu nevarot teikt, bet divi partijas valdes locekļi ir aizdomīgi. Tie rīkojoties ar lielām naudas summām, par kuŗām nav zināms, no kurienes tās nākot. Partijas biedri daudz braukājot uz Vāciju, kur tiem esot sakari ar līdzīga nosaukuma vācu partiju, kas arī esot nesen nodibināta. Šai vācu partijai gan neesot tikpat kā nekāda iespaids vēlētājos. Partijas kurjeri braukājot arī uz Šveici un atgriežoties ar ārzemju valūtu. Ideālistam Ikšteīnam neesot nekādas saprašanas par naudas lietām, un partijas kases īstie noteicēji esot divas aizdomīgās personas...

Ja tas ir Sudātovs, tad, lai gan atgriezies neparasti agri, tik un tā ieradies par vēlu, — tā Aivars pie sevis nopriecājas.

Nācēja ir māte.

„Vēl neesi aizbraucis? Tad nebrauc ar, bet ej kājām. Nopērc arī Balvu tomātu mērci.”

Abrenē nav tikai viens, Turības pārtikas preču lielveikals. Tāds ir arī IGAai.

IGA ir liels starptautisks uzņēmums, milzis, salīdzinot ar Turību. Pirmo veikalu Latvijā tas atvēris jau Bērziņa valdīšanas laikā. Tālāku izplešanos ir kavējusi sīva pretestība no vietējo tirgotāju un jo īpaši no vietējo rūpnieku puses. Nevienam nebūtu iebildumu pret koloniāļprecēm, taču sviests vai piens pakas no Dānijas, ko IGA iesākumā ir mēģinājusi tirgot, radīja lielu nepatiku.

Uzsitot cenu, zemsavieši ar vienu roku ir ļāvuši starptautiskiem pārtikas tirgotājiem ienākt, bet ar otru slepeni rīkojuši uzstāšanos pret IGA. Tieši no zemsaviešu partijas galvenās mītnes dziļumiem ir nācis slavenais sauklis „IGA — pīga!” Turpat, tais pašos dziļumos, kāds noteikti ir ticis pie prāva IGAs akciju žūksņa un, pats galvenais, pie izdevīgiem darījumiem ar Latvijas pārtikas preču tirgošanu ārzemēs, IGAs veikalu ķēdēs.

Elkšņi IGAs veikalā nekad neiepērkas.

Aivaram patīk patukšās Abrenes ielas. Nav drūzmas un steigas, kā galvaspilsētā. Abrenieši viens otru pazīst, sasveicinās, uz brīdi piestāj, lai aprunātos. Šajā pilsētā visi ātri uzzina, kurš kuŗu precēs un ar kādām ecēšām zemi ecēs.

Turības lielveikals atrodas Baltajā ielā, uzbūvēts pie pilsētas jaunās robežas, bet paies gadi trīsdesmit, un tas jau atradīsies dziļāk pilsētā, Abrenei neapturami augot plašumā. IGA ieperinājusies pie dzelzeļa stacijas, pašā pilsētas vidū, tomēr tā nekad nepārspēs Turību.

Aivars nopērk sinepes un tomātu mērci. Varbūt tā tikai šķiet, bet šodien pilsētā vairāk redzami vīri armijas tērpos. Varbūt tiek rīkoti armijas manevri.

Kāpēc armijas vīri tā interesējas par Sudātovu?... Aizdomīgas personas taču izseko politiskā policija.

Aivars šo un to ir lasījis par spiegiem un spiegošanu, bet neko daudz no tā visa nav sapratis.

Ko var izspiegot un kā var valstij kaitēt kluss pensionārs, kurš pieticīgi dzīvo īrētā dzīvoklī un laikam pat neizbrauc no Abrenes, un uz austrumu pusi nav redzēts aizejam tālāk par Rītupes tiltu.

Vai tā nav bijusi nelietība, klusā pensionāra datorā ieperinot izspiedzes čūsku?...

Tēvs pārnāk no darba.

„Vai ģnieks mājās?” jautā tēvs, kad Elkšņi sasēdušies pie vakariņu galda.

„Vēl nav pārnācis,” atbild māte.

„Jāuzkāpj pie viņa.”

Tāda noruna ir bijusi, ka mājas ģpašnieks drīkst ienākt ģnieka pusē, turpinot nepabeigto guļamistabu izbūves darbus.

„Pamērišu palodžu vietas.”

Darba biedram Bronislavam palodzes palikušas pāri pēc savas mājas pārbūvēšanas, un tēvs tās var dabūt par lētu naudu.

„Es varu to izdarīt!” Aivars piesakās un jūt, kā neatliktā atslēga deg kabatā kā ugunīs.

Pilsoņi aizvien vairāk sāk ievērot Liberāli demokrātiskā centra partiju.

Profesors Ikšteins māk uzburt rožainas nākotnes ainas. Viņš zina, kā apturēt saimniecisko pagrimumu, par ko ārzemēs raksta, ka šī būšot vēl viena Lielā depresija, un varbūt vēl smagāka.

Jāsadarbojas ar Padomju Savienību. Tas nekas, ka pēc Brežņeva nāves saprašanās un sadarbības laikmets ir beidzies. Nosaukums nav svarīgs — jaunie vadoņi tāpat tirgojas ar rietumvalstīm. Tie ir neveiksminieki, nejēgas, kuņi apgalvo, ka ar lielo kaimiņu valsti nekas labs nesanāksot. Komunisti jau sen vairs nav tādi, kādi reiz bijuši. Staļins gan esot apšāvis tikpat kā visus Padomju Savienībā dzīvojušos latviešus, toties tagad latviešus ceļ godā — paša Antropova brāļa sieva esot latviete!

Pēc stingras kārtības alkstošais Antropovs neesot atmetis Brežņeva plānu par naftas un varbūt arī deggāzes vadu būvēšanu uz Ventspils ostu. Tad tikai klusā zvejnieku osta atdzīvosies, modīsies kā Ērkšrozīte no miega, kad uz turieni sāks plūst melnais zelts! Ar to, ko sūknē Latvijas teritoriālajos ūdeņos, nepietiek. Turklāt, amerikāņi rīkojas ļoti netaisni un pievāc sev pārāk daudz. Krievi tā nedarīšot.

Gan Latviešu zemnieku savienība, gan Latviešu sociāldemokrātiskā strādnieku partija saprot, ka Ikšteina iesācēji var palikt par bīstamiem sāncensiem, un nekavējas ar uzbrukumiem.

Zemsavieši atrod, ka Ikšteina gada ienākumu deklarācijā nepareizi ierakstīti skaitļi par zobu labošanas izdevumiem. Īstenībā profesoram 1999. gadā aizliets caurums vienā dzeroklī, nevis divos.

Daudz sāpīgāk cērt sociķi — pagājušā gadā profesors Ikšteins viesojies vācu jauniešu militārajā nometnē Kalnamuižā. Ko viņš tur darījis?...

Par Liberāli demokrātiskā centra partijas sakariem ar Vāciju sāk baumot malu malās.

Bet šie iesācēji nav ar pirkstu taisīti, un partijas avīzītē „Mēs” sāk dot pārskatus par to, kā ne viens vien rūpnieks, jaunās partijas atbalstītājs, šais grūtos laikos ticis pie labiem līgumiem ar labiem kontrahentiem labu labajā Vācijā. Ja arī senāk latviešiem bijuši savi rēķini ar vāciešiem, tad nu ir visas cīņas izcīnītas un „ne tauta pret tautu tad kašos, bet visas kopā pret tumsu”.

Ziedojumu straumīte uz partijas kasi jau plūst kā upīte, nevis strautiņš, un ziedotāju uzvārdi ir cienījami.

Iepūt nu!

Pa to laiku melni mākoņi sabiezē virs Latvijas Kreditbankas, kas ir Latvijas lielākā banka.

Valsts galvo par noguldījumiem līdz 2,6 miljoniem latu vienam noguldītājam vienā naudas namā. Tā ir diezgan liela summa, aptuveni 100 tūkstoši angļu mārciņu.

Kreditbanku sāk sturmēt noguldītāju pūļi, un banka tiek iztukšota. Tai varētu ļaut izputēt, jo banku netrūkst, taču ir ļaudis, kuņi zaudējuši daudz vairāk par 100 tūkstoš angļu mārciņām, un tie ir ietekmīgi ļaudis, tie nav nīkuši gaŗajās astēs pie bankomatiem vai bankas nodaļām, bet devušies pie finanču un tieslietu ministriem.

Valdības ārkārtas sēdē tiek nolemts, ka Kreditbanka tiks glābta.

Bet kur ņemt naudu?... Starptautiskajos tirgos valstu parādzīmju likmes uzskrējušas mākoņos. Mazāku valsti spekulanti var izģērbt pliku.

Pie ārlietu ministra audiencē ierodas Padomju Savienības sūtnis Zosovs.

Ar patiesu līdzjūtību padomju tauta vērojot pēdējā laika notikumus kaimiņvalstī, kuŗai radušās lielas grūtības saimnieciskā laukā.

Ārlietu ministrs iebilst, teikdams, ka Latvijas grūtības nav lielākas par citu Eiropas valstu grūtībām tagadējā sarežģītā laikmetā, un pat atļaujas pajokot, ka Latvijā ļaudis stāvot rindās pēc naudas, nevis pēc maizes, kā tas notiekot aiz austrumu robežas.

Padomju sūtņa sejā nenotrīc ne vaibsts.

Diženais cilvēces draugs un labdaris, biedrs Antropovs grib labu arī mazajai Latvijai, tāpēc Padomju Savienība varētu aizdot trīs miljardus.

Ārlietu ministra sejā parādās izbrīns. Pašu tauta lai ēd zāli, bet citiem aizdos naudu?...

Turklāt, biedrs Antropovs šo naudu aizdošot bez procentiem, ne tā, kā to dara imperiālistiskās finanču plēsoņas.

Ārlietu ministrs brīnās un brīnās, un tad pajautā, ko biedrs Antropovs gribētu pretī.

„Tikai draudzību,” atbild padomju sūtņi, „un koncesijas Liepājas un Ventspils ostās...”

„Tad ej un paņem atslēgu,” saka tēvs.

Aivars iet. Viņam tik tiešām ir iesācēja laime.

Nākošā dienā Abrene dūc kā bišu spiets. Noticis kaut kas ārkārtīgs — naktī aplaupīta Secka banka.

Pēcpusdienā no Rēzeknes atskrien pats Seckis.

„Oi, oi, esmu izputināts!” viņš vaimanā, redzot uzlauztos seifus.

Nu Seckis ir spiests pārdot stalto, teicami būvēto bankas namu. To nopērk Čamariņš, Upmales pagasta lielsaimnieks, kuŗš sapņo par krājaizdevu sabiedrības dibināšanu. Secka banka Rēzeknē un Daugavpilī turpina darboties.

Aivars ir cerējis, ka Aloizs varbūt kaut ko uzrakstīs par bankas aplaupīšanu, taču Aloizs klusē.

Paiet vēl piecas dienas. Laiks izņemt slepus iedēto programmu.

Aivars izņem kīlogeri un aizsūta ierakstu uz noteikto adresi.

Maģistra darbs arī ir tikpat kā gatavs. Pēc Jāņiem Aivars iegūs maģistra gradu un ar paceltu galvu varēs doties darba meklējumos.

Viņš pamēģina to jau tagad, un pilsētas valdes namā tiek uzņemts ar lielu sirsnību, jo jaunekļi, kas izstudē Rīgā un atgriežas, ir retums. Diemžēl, jauno Elksni nevar ierakstīt pat bezdarbnieku sarakstā, jo līdz šim viņš nekur nav strādājis, tāpat, nav darbu zaudējis. Likums par inteligēntajiem bezdarbniekiem ir atcelts jau sen, un jaunajam Elksnim nepienāksies pat pabalsts.

Pasta krājkasē Aivaram vēl ir nauda; viņš to izņem un iet pie friziera, kas Abrenē darba dienās drīkst turēt savu iestādi atvērtu no septiņiem rītā līdz sešiem pēcpusdienā, un svinamo dienu priekšvakaros līdz desmitiem vakarā.

Gribēdams izmest mazu līkumu, vispirms viņš iegriežas grāmatu tirgotavā Lāčplēša ielā № 4, un par astoņiem latiem nopērk grāmatu „Vadonis dzīves grūtībās nonākušiem”.

Savu kārtu friziera uzgaidāmās telpās gaidīdams, Aivars pārļapo grāmatu un secina, ka nauda nosviesta zemē, jo neredz nevienu derīga padoma.

Frizieris viņu atceras vēl no puikas gadiem; matus apgriežot un par šo un to tērgājot, viņi ātri vien nonāk pie jautājuma par bezdarbu.

„Gaŗmatainu Abrenē paliek aizvien vairāk...”

„Saimnieciskā depresija ir pārņēmusi visu pasauli.”

„Aiz robežas tā neesot...”

„Kurš tā saka?”

Frizieris nokremšļojas, un atbildes vietā pajautā, vai Elkšņa jaunskungam galvu aplacīt ar smaržūdeni. Aivars strupi atsakās, samaksā ... latus par matu apgriešanu un iet mājup.

Pa e-pastu pienākušas divas vēstules no studiju biedriem. Darbu ir dabūjis tikai Gustavs, bet līdzējusi onkuļu būšana, jo viņam kāds radnieks strādā finanču ministrijā. Bebru Žanis taisās izceļot uz Angliju. Tā ir slikta ziņa.

Pie vakariņu galda māte zina pastāstīt, ka ģimnazijas mācību pārzini tik tiešām laidīšot pensijā, par ko šis laikam apvainojies, jo iestājies buntavnieka Ikšteina partijā. Tēvs iebilst, ka profesors Ikšteins neesot dumpinieks. Tādi esot tikai komunisti un aizliegtā partija Latgola, kas gribot nodibināt neatkarīgu Latgales valsti.

Lai gan Ulmaņa pieminēklis ir aizvākts no laukuma Rīgā, daudz tādu vēl stāv citās pilsētās, un naktī ar melnu krāsu ir apliets Lielā Kārļa pieminēklis Daugavpilī, bronzas tēlam uzkarinot kartona gabalu ar uzrakstu, kas pieprasa izbeigt Latgales okupāciju.

Tēvs vīsta dūres un sola tautas ienaidniekiem noraut ķirbjus no pleciem. Lielā Kārļa laikā Latgale esot visvairāk uzplaukusi un tieši latgalieši esot viņam visvairāk pateicības parādā.

Pa to laiku ir pienākuši Jāņi.

„Koncesijas?... Tās ostas ir vajadzīgas mums pašiem!”

Sūtnis smīn kā pats nelabais. Lai Padomju Savienībai būtu tikai viens diegs priekšā un otrs pakaļā, savas maizes līdz sātam paēdusi Latvija ir daudz mazāka valsts, un mazākie, ja vien nav sametušies kopā, vienmēr piekāpjas lielākajam.

„Gan Ventspils, gan Liepājas ostas ir pilnas ar kuģiem!” saka ministrs ar vēl lielāku uzsvāru. Bet viņš nav strupi pārtraucis šo sarunu...

„Liepājas brīvosta stāv gluži tukša...”

„Tā nebūs vienmēr!”

„Gluži manas domas...” sūtnis smīn un smīn.

„Vai jūs patiešām domājat, ka mēs varētu nodot jūsu rīcībā kādu daļu no tik svarīgas, īpašas teritorijas?”

„Mēs jums dosim aizdevumu bez procentiem...”

„Tāda nauda mums nav vajadzīga!”

„Es jūs palūgtu neapbēdināt biedru Antropovu...”

Tūlīt pat var atskanēt vēl skaidrāk, vēl nepārprotamāk izteikti draudi.

Ārlietu ministrs izņem no svārku kabatas zamšādas lupatiņu un nospodrina brilles. Pēc tam, nesteigdamies, viņš tās atliek atpakaļ uz deguna un stingri uzlūko pretī sēdošo padomju sūtni.

Nožēlojams, pretīgs moskovīts, — domā ārlietu ministrs.

Lubjankas cietumā es tev ielaistu lodi pakausī, — domā padomju sūtnis.

„Mūsu tirdzniecības līgums izbeigsies pēc trīs gadiem, diviem mēnešiem un piecpadsmit dienām,” saka ārlietu ministrs. „Tad varēsīm apspriest jaunus priekšlikumus.”

„Mēs varētu papildināt spēkā esošo līgumu ar jaunu klauzulu...”

„Klauzulu?!” ārlietu ministrs beidzot drusku paceļ balsi. „Ja esmu jūs pareizi sapratis, tad nepietiks pat ar likumu par koncesijām! Saeimai tad būtu jāpieņem jauns koncesiju likums vai pat īpašs likums!”

„Jūs esat mani pareizi sapratis. Jūsu franču valoda ir nevainojama. Vai drīkstu jautāt, kur to esat mācījies?”

„Latvijas republikā! Brīvās Latvijas republikas galvaspilsētā! Brīvās galvaspilsētas Rīgas Franču licejā! Licejā, kas atrodas blakus mums draudzīgās Francijas lielvalsts izcilā valstsvīra Aristida Briāna vārdā nosauktai ielai!”

„Francijai tagad grūti laiki... Proletārieši iziet ielās ar prasībām dzīves apstākļu uzlabošanai... Tautā aizvien lielāku piekrišanu rod komunistiskā partija...”

Gnīdu krustojot ar mēri, rodas moskovīts, — domā ārlietu ministrs.

To mēs vēl piedzīvosim, kā lepnie latvieši nokārs augstu uzslietos degunus, — domā padomju sūtnis.

„Mūsu eksports uz Franciju tikpat kā nav gājis mazumā.”

„Tikai tāpēc, ka tas vienmēr ir bijis niecīgs...”

Ārlietu ministrs gribētu zvelt.

„Vairāk pagriezieties uz mūsu pusi, un jūsu eksports nevis ies mazumā, bet katru gadu pieaugs par desmit procentiem!”

„Mēs jau tagad eksportējam pārtiku uz jūsu valsti. Vēl lielāka ražošanas kāpināšana mūsu zemturiem var kļūt par slogu, nevis ieguvumu.”

„Laikam gan,” piekrīt sūtnis, un viņa balsī ieskanas dzedri toņi. „Vakar uzzzināju, ka milicija Maskavā apcietinājusi kādu akciju sabiedrības „Bēkona Eksports” darbinieku... par spekulāciju...”

Ak tad tā gan, — domā ārlietu ministrs. Tā viņi sāk šajā reizē, bet kāds ir viņu galamērķis?...

„Es domāju, ka tas ir pārpratums. Es labprāt ziņotu savai valdībai, lai apcietināto nekavējoties atbrīvo, ja...”

„Ja?...”

„Ja mēs varētu vienoties...”

Jāņus Elkšņi parasti svin laukos. Šogad tiek nolemts, ka uz laukiem, pie radiem, „kumeļš netiks jūgts”. Latols jātaupa.

Aivars sakuļ mazu ugunskuru mauriņa vidū. Zem nojumes uzklāj galdu, uz kuŗa netrūkst parasto Jāņu vakara gardumu.

Var manīt, ka šajos Jāņos daudzi pilsētnieki nolēmuši palikt mājās. Šur un tur jau atskan līgošana. Abrenē dzīvo caurmērā vairāk svešautiešu, nekā citās valsts pilsētās, bet gadu gaitā tie gandrīz visi ir pasākuši svinēt šos latviešu svētkus.

Sāk līt, kā jau pa Jāņiem.

Pievana vecākais brālis un apsveic svētkos. Viņa ģimene līgojot Zerkaļu ciemā, tuvu Rītupei un tikpat kā uz pašas robežas. Vecais Elksnis nezin kāpēc sapīkst un apvaicājas, vai ložbeŗu rīkles nocietinājumos nav aizpītas ar jāņuzālēm. Neesot vis — moskovītiem svina pupas tiekot taupītas viemēr.

Ar tādu atbildi vecais Elksnis ir mierā, un uzrauj vienu Jāņu dziesmu sava dzimtā pagasta izlokšnē, piedziedādams: „Lei-go! Lei-go!” Jo vecāks paliek, jo vairāk grib runāt dzimtās puses izlokšnē; to reiz iemācīs mazbērniem.

Leigo! Leigo!

Ziemeļlatgalē nerūtoj, bet leigoj.

Latgale, skaistā Latgale!
Pienāk dažas apsveikuma īsziņas no studiju biedriem, un tādas aizsūta arī Aivars.
Nez kur līgo Laimdota?...

Māšele pamet Elkšņu uguntiņu, aizsteigdamās uz Šuvcānu pļavu, pie Zeļesnīcas upītes, lai palīgotu klasesbiedru pulkā.

Piezvana Aloizs un novēl priecīgus Jāņus. Turpmākā saruna ir ļoti īsa.
„Daugavpilī, 18. novembrā ielā piecpadsmīt, dzīvoklis septiņi... Kad?...”
„Bet...”
„Gaidi turpmākos rīkojumus!”
Un saruna tiek izbeigta.

Aiz pieklājības Aivara māte uz Jāņu svinēšanu bija ielūgusi arī Sudātova kungu. Patencinājies, īrnieks bij lūdzis atvainot — netikšot, jo braukšot darīšanās uz Rīgu, un agri no rīta ir devies uz dzelzceļa staciju.

Kas tās par darīšanām?...

Abrenei pāri aizlido helikopters no Benjamiņu televīzijas. Ik gadus viņi rāda, kāda Jāņos izskatās Latvija no putna lidojuma. Tas ir varens skats! Latvija atgādina milzīgu ugunsgrāvu, satumsušu valstu vidū uzplaukušu teiksmaino papardes ziedu.

Kā parasti, tad arī šajā Jāņu naktī neviens neiet gulēt, iekāms nav sagaidījis saulīti uzlecam.

Aivars nolemj pakļauties pa ielām, papriecāties par dzimto pilsētu, kad tā, drusku noreibusi un laimīga, sagaida svētku dienas saullēktu.

Abrene, skaistā un baltā pilsēta!
Aivars kļūst pa ielām kā aprebis.

Latviešu zemnieku savienības vadonis rēķina, cik vietu varētu dabūt jaunajā saeimā.

Nolāpītais Ikšteins, gaisa jaucējs! Partijas karogam nozadzis krāsas no lībiešu karoga, tikai apgriezis otrādi. Kur lībiešiem zaļš, tur ikšteiniešiem zils, kur balts — tur balts, bet kur lībiešiem zils, tur plānā galdiņa urbējiem zaļš. Emblēmas divi pusriņķi atgādina pakaļas apaļumus. To emblēmu lai sāk ķīdāt asprātīgi korporanti un Sabiedrisko lietu ministrijā rūdījušies veterāni, un lai izplata pa visu valsti divdomības un zobgalības par d-partiju.

Arī Bruņinieku ielas tautas namā, Latviešu sociāldemokratiskās partijas galvenajā mītnē, nu jau valda liela nepatika pret ikšteiniešiem, kuŗi visvairāk balsu var atņemt tieši sociāldemokratiem.

Priekšvēlēšanu gadā Iekšlietu ministrijas politiskajai pārvaldei allaž ir gājis karsti, bet tā, kā šogad, vēl nekad nav bijis. Pieminekļus aplej ar krāsu, uzrakstus aizķēpā, logus dauza, riepas pārduŗ, kaujas un visādi citādi skandalējas, un sevišķi Latgalē. Ienāk ziņas, ka vairākas luterāņu ģimenes ir bijušas spiestas pamest Daugavpils apriņķi.

Tiek baumots par Purnavas ķēniņu, kuŗa vara no Abrenes apvidus, kur tas slēpjoties purvos, drīz izplatīšoties pa visu Latgali, un visi čiuļi tikšot padzīti.

Polītparvaldes priekšnieks ielūkojas jaunākajos aģentūras ziņu apkopojumos:

„Mēs zinām tagadējās valdības īstos nolūkus, bet viņi tos dzīvē neizvedīs,” slepenā sanāksmē teicis Pastors. „Tie ir tādi, lai mums neļautu nostāties uz vienlīdzības pamatiem. Tie padarot latgaliešus par nēģeriem un Vidzemes-Kurzemes lielsaimnieku kalpiem...”

No aģentūras lapiņas Nr. 1450, par runāto citā slepenā sapulcē:
„...Pie labas gribas būt spējīgi sacelt Latgali kājās.”
Tie tik ir vīri! Tie tik ir brašuļi!
„Viņu pusē esot arī daudzi augstāki virsnieki, policijas priekšnieki, aizsargu komandieri u.t.t.”
Par tiem „daudziem augstākiem virsniekiem” lai palauza galvu armijas 3. daļa...
Aģentūras lapiņa Nr. 1451:
„Jekšinskis izsakās, ka Latgales kristīgo partijas deputāti esot kontaktā ar vairākiem Polijas valsts darbiniekiem, un caur to pa daļai jebkuŗu brīdi būtu iespēja vest cīņu ar „čiulismu”.”
Polija un Padomju Savienība...
Viena no tām divām ir galvenā latgaliešu kūdītāja...

Pēc Jāņiem Aivars saņēma uzaicinājumu ierasties Daugavpilī, zināmajā adresē, bet viņš neatsaucas un uz Daugavpili neaizbrauc. Aloiza uzdevums taču ir izpildīts, un ar to pietiek.

Jau nākamajā dienā Aloizs piezvana atkal un dusmīgi apvaicājas, kāpēc neesot braucis. Viņš gaidīšot rīt.

„Es...”

„Adresi taču neesi aizmirsis?”

„Nē, bet...”

„Nekāds „bet”!”

Aivars saprot, ka jāklausa.

Nepatīkami, taču jāmelo vecākiem, ka rīt viņš brauks meklēt darbu.

Pa teicami uzbūvēto, vairākās joslās braucamo 25. maģistrāli no Augšpils līdz Rēzeknei vairogs aizņo nepilnā stundā, bet pa 3. maģistrāli no Rēzeknes līdz Daugavpilij pusotrā.

18. novembra iela arī nav ilgi jāmeklē, jo 3. maģistrāle ar to saiet kopā, līdz ar 26., Krāslavas maģistrāli.

Daugavpils nav klusā Abrene. Ielas spēkratu pilnas; visi kaut kur steidzas, un Aivaram nepievērš ne mazāko uzmanību, lai gan viņam šķiet, ka uz vairoga sāniem un pašam uz muguras būtu uzrakstīts: Es dodos slepenās gaitās.

Durvis atver Aloizs, un Aivars nonāk pieticīgi iekārtotā vienistabas dzīvoklītī.

„Tu esi teicami strādājis!... Izsaku pateicību tautas vārdā!”

„Paldies!”

„Vai kīlogeris ir iznīcināts?”

„Sadedzināts uz lēnas uguns!” Aivars mēģina tā kā pajokot.

„Vai objektam neradās aizdomas?...”

„Kā es to varu zināt?”

„Viņš taču katru dienu grozās tavā priekšā!”

„Viņš uzvedas, kā parasti. Bet man taču nav ne laika, ne patikas, lai uz viņu blenztu. Starp citu, Jāņos viņš bija aizbraucis uz Rīgu.”

„Ak tā?...”

„Jā, un es visu laiku rakstīju maģistra darbu.”

„Vai nu ir gatavs?”

„Gatavs!”

„Maģistra darbu esi uzrakstījis, — kā gan lai nebūtu laika? Vai tad tu neesi bezdarbnieks?”

Bezdarbnieka vārds skan tik nepatīkami, ka Aivaram negribas atbildēt.

„Nenokar degunu! Valsts parūpēsies par savējiem, par to vari būt drošs! Tagad saņemsi vienas reizes gratifikāciju, bet turpmāk varam tev izkārtot algu katram mēnesim...”

„Par ko?...” Aivars skatās izbrīnījies.

„Kā lai tev pasaku...” Aloizs meklē īstos vārdus. „Ja tu iestāsies valsts dienestā...”

„Valsts dienestā?” Aivars atplaukst. „Kā zinādams, mājiniekiem teicu, ka braukšu meklēt darbu.”

„Darbu — tā gan...”

„Un kāds tas būs?”

Aloizs uzlūko draugu ar smagu skatienu, — kā vērtēdams, kā pārbaudīdams.

„Vai atkal?...”

Aloizs atrodas armijas 3. daļas dienestā. Nupat viņš ir saņēmis uzslavu par labi izpildīto uzdevumu, — līdz ar nākošo pavēli...

Padomju diplomātija ir kļuvusi ārkārtīgi aktīva Polijā. Padomju-poļu neuzbrukšanas līgums beigsies 2002. gada janvārī, un Kremlis steidz gatavot pamatu jaunam līgumam. Padomju valdība grib arī vairāk tirgoties ar Poliju.

Dažs ārvalstu diplomāts Varšavā pat pajoko par Brežņeva augšāmcelšanos, bet nopietnāk tiek spriests, vai Antropovs jau būtu paguvis saprast, ka jekāda autarķijas politika ir lemta neveiksmei.

Īstais iemesls varbūt ir meklējams citur — sarkanās imperijas Āzijas galā. Ar sīkām sadursmēm iesācies, uzliesmo jauns karš starp PSRS un Japānu, uz Mandžuko valsts zemes.

Ja Polija un citas valstis tagad apvienotos un sāktu atbalstīt Japānu, tad Antropovam klātos plāni.

Bet Polijā pie varas ir kreisa partija, un jauna neuzbrukšanas līguma noslēgšana šķiet ļoti iespējama.

Maskavas veikalos parādās Polijā ražoti cepamie tauki, un tos izpērk milzu vairumos.

Latviešu Bēkona Eksportam tik gludi vairs neiet. Poļu tauki lētāki. Turklāt, Bēkona Eksporta darbinieki ir iejaukti vairākos nepatīkamos skandalos, un var notikt tā, ka Maskavā Bēkona Eksporta veikalu drīz slēgs.

Kāpēc pārmaksāt nekrietniem latviešiem? — Tā jautā ne viens vien godīgs krievs, kad noskatās dažu labu Ostankinas televīzijas torņa raidījumu, kas atmasko latviešu blēdības. Tādi nu viņi ir, šie dīvainie jaukteņi bez savas vēstures un dziļi sakņotām tiesībām. Dižais Ļeņins tādiem ir atļāvis dibināt savu valsti; dižais Staļins nav tos kārtīgi nopēris; revizionists Brežņevs ir ļāvis šiem nacionālistiem, sliņķiem un nejēgām tirgoties ar smirdošu un varbūt pat saindētu cūkgaļu. Tfu!

Padomju Savienība sakauj Mandžuko un tiek pie ļoti izdevīga miera līguma.

Biedrs Antropovs izsludina jaunu laikmetu vienmēr uzvarošās padomju tautas dzīvē, un viena no šī laikmeta dižākām liecībām, par kuņām vēl ilgi runās un spriedīs zinātnieki un pētnieki, ir Pārtikas programma.

Maizes un desu, un citu labumu tagad būs gana!

„Tev jāstājas partijā!”

Aivars brīnās.

„Kuņā?”

„Pie Ikšteina.”

„Un tas tad būs mans darbs?...”

Pirms satikšanās konspiratīvajā dzīvoklī Aloizs ir daudz domājis, ko teikt draugam, ko jautāt, kādas varētu būt atbildes, un kā šī satikšanās beigsies.

Nevar piespiest brīvas valsts pilsoni darīt to, ko tas negribētu darīt. Aivars gan ir bijis viegli pierunājams vienai reizei, Sudātova izspiegošanai, bet vai viņš gribēs uzņemties pastāvīgu slepeno darbu?... Tāds darbs ir nevien grūts, bet arī bīstams.

„Tev maksās algu...”

Aivars ir apjucis. Uz Daugavpili braucot, viņš ir gribējis uzziņāt, kā tad īsti ir beigusies Sudātova lieta, — vai zem Elkšņu jumta patiešām ieperinājies valsts ienaidnieks, un vai tam, kas ticis darīts un kas pašam dažbrīd šķiet kā lētu filmu atdarinājums, ir bijusi kāda jēga.

Satikšanās pie robežupes, kīlogeris, „Viens” un „Divi” — diletantu meistarstiķis, nudien!

Par to visu Aloizs ir klusējis, bet izteicis negaidītu aicinājumu, kas civīlista ausīm turklāt ir noskanējis kā skarba pavēle.

„Ko es pie viņiem darīšu?...”

Aloizs pasmaida, iedrošinādams.

„Neko sevišķu! Neuzkrītoši visu novērosi, iegaumēsi un sūtīsi ziņojumus.”

„Tad taču jādzīvo Rīgā, bet es to negribu!”

„Ikšteina partija jau ir izplētusies pa visu valsti. Savu nodaļu tai vēl nav tikai Jelgavas, Dobeles, Madonas un Abrenes apriņķos, bet jau sestdien jaunajā tautas namā notiks Abrenes nodaļas dibināšanas sapulce, un vai tu vari iedomāties, kuŗš jau ir tikpat kā iecelts par Abrenes nodaļas vadītāju?...”

„Sudātovs?!”

„Kangeris...”

Kā bruņas vai kā ledus nolaižas pār Aivaru, līdzko piemin to, kam ir sakars ar Laimdotu. — Viņš vienaldzīgi uzlūko Aloizu. Varbūt, ka pārāk vienaldzīgi. Varbūt, labākas izlikšanās dēļ vajadzētu tēlot nelielu pārsteigumu. Tā laikam gan jādara.

Aivars savēl seju pārsteigumā.

„Kangeris ir sanīdies ar priekšniecību... Jaunībā bijis brīvdomātājs... Nu, un tagad Liberāli demokratiskā centra partijas tīmekļa vietnē ir pavēstīts, ka turpmāk arī Abrenē pūtīšot svabadi vēji... pirmam pūtienam nākot sestdien, pulksten sešos vakarā.”

„Ja tu tā gribi, es varu pie viņiem aiziet...”

„Labi, ļoti labi!”

„Bet tā ir ļoti nopietna lieta...”

Izspiegot to, kuŗš sapņos ir sievastēvs — cik zemiski!

„Protams... Ja tu esi ar mieru strādāt tādā valsts dienestā, tad tev jānokārto papīri...”

„Papīri?...”

„Aivar!” saka Aloizs svinīgi. „Tu labi zini šos cildenos, katra latvieša sirdi pacilājošos vārdus: tēvuzemei grūti laiki, dēliem jānāk palīgā! Tas darbs, kuŗu tu uzņemsies darīt, tēvuzemei ir tikpat vajadzīgs, kā viņas dēlu kādreizējās cīņas

ierakumos ar šauteni rokās, vai ejot uzbrukumā zem ienaidnieka ložu krusas. Tāpēc atgādinu tev šos vārdus. Tu esi krietns, uzticams savas tēvzemes dēls, un tavs slepeni paveiktais un it kā par cildenu neatzītais darbs īstenībā ir varoņdarbs. Mūsu valstij, tās armijai, un jo īpaši pie robežas ar tādu valsti, ar kuŗu kādreiz esam kaŗojuši, ir jāzina daudz kas tāds, kas pirmā brīdī var šķist nesvarīgs un nevajadzīgs. Par to var nešaubīties, ka mūsu armijas izlūku dienests prot strādāt un mūsu priekšniecība zina, ko dara. Stājies mūsu rindās! Kļūsti izveicīgs un drosmīgs neredzamās divīzijas kaŗavīrs!”

Tā ir bijusi itin gaŗa runa. — Un tā iespaido Aivaru.

Preču apmaiņa ar Padomju Savienību nepārtraukti sarūk.

Latvijas sūtnim Maskavā tiek skaidri pateikts, ka Padomju Savienība grib īpašas tiesības Liepājas un Ventspils neaizsalstošās ostās, un kamēr Latvijas valdība vilcināsies, tikmēr nekas neuzlabosies.

Uzvara Mandžuko moskovītus ir apreibinājusi.

Japāna laiza brūces; Ķīna dzied par Maskavu un Pekinu; Somija un Igaunija ir klusas un nobijušās; Zviedrija jau sen nav lielvalsts; Lietuva turpina bīstamo spēli ar Padomju Savienību un Vāciju, jo bez Viļņas tā nenorimšot; Polija gatavojas vēl vairāk tuvināties Padomju Savienībai, apsūdzot Lietuvu visādos grēkos, tai skaitā arī baltkrievu minoritātes tiesību pārkāpšanā; Vācija iegulda milzu naudu pa daļai autonomajā Klaipēdā jeb, kā to vācieši gribētu, Mēmellandē; Anglija, šķiet, neiebilstu pret Vācijas saimniecisku agresiju, ja tikai tā pilnīgi neiznīcinātu angļu eksportu uz Baltijas jūras valstīm; Francija tiek aizvien vairāk nostumta malā; Čehoslovākijā ir radies iekšējs saspīlējums starp čehiem un slovakiem; Itālija līdz tagadējai saimnieciskai krīzei ir plaukusi un zēlusi, toties Latvijas tirdzniecības bilance ar šo valsti ir pasīva, Itālijai, un arī Grieķijai, gan noraugoties labpatikā uz trīs mazāko Baltijas valstu neatkarību, uzskatot tās par līdzsvara faktoru starptautisko spēku konstelācijā; Dienvidslāvija gatavojas sadalīties, bet ASV, atturīgais milzis, pieņemas nepārspējamā varenībā un uz visiem skatās no augšas.

Kad Penzas sanitāri epidemioloģiskā iestāde atrod Latvijas bēkonā kaitīgu vielu piejaukumus, padomju tautas pacietības mērs ir pilns, un tauta lielā sašutumā pieprasa izbeigt saindētas gaļas ievēšanu no Latvijas.

„Bēkona Eksports” slēdz pārstāvniecību Maskavā, ar lielām grūtībām glābjot no cietuma sodiem vairākus darbiniekus.

„Ammer International” atveŗ mazu kantorīti Vīnē.

Uz Pleskavu pārceļ 256. sarkankarogotās divīzijas stābu.

Pie Igaunijas krastiem tiek sarīkotas plašas padomju kaŗa flotes mācības.

„Būs kaŗš!” tā pavēstī kāds apskatnieks ļoti iecenītā Benjamiņu televīzijas raidījumā „Panorāma”. Tās pašas dienas vakarā Benjamiņu tālrunis ir karsts no zvaniem.

Vispirms piezvana no valsts prezidenta kancelejas, tad no Armijas stāba, no ministru prezidentes kancelejas, ārlietu ministrijas Austrumu nodaļas, un pašās beigās kāds Polītpārvaldes darbinieks, kuŗš nestādās priekšā, bet piedraud ar televīzijas slēgšanu, ja vārda brīvības aizsegā notiks tik bīstami pretvalstiski izlēcieni.

Benjamiņi saprot stāvokļa nopietnību, un jau nākošajā Panorāmā kāds atvaļināts ģenerālis paziņo, ka runas par kaŗu ir aplamas.

Slepeni satiekoties ar īpaši izraudzītu vīru no zemnieku savienības, Benjamiņi dabū dzirdēt ļoti asus pārmetumus no valdošās partijas puses. Iespējams, ka būšot jāpārskata līgums par valsts televīzijas torņu iznomāšanu kādai privātai televīzijai. Esot saskaitīts, ka aizpagājušā mēnesī Benjamiņu TV opozīcijas partijas darboņi nodarbojušies ar savu propagandu 11 stundas un 34 minūtes. Pagājušā mēnesī jau 14 stundas un 16 minūtes. Ko Benjamiņi grib?... Vai komūnismu, tāpat kā deviņpadsmitajā gadā? Komūnistu mērķi ir tie paši — iznīcināt mantīgās šķiras. Vai Benjamiņi paši savām rokām grib izrakt sev kapu?... Tik cienījamai dzimtai ikviens novēl labāko, nevis bojā eju.

Vīri vienojas, ka Benjamiņu televīzijā ne sociāldemokrati, ne ikšteinieši tikpat kā netiks laisti pie vārda. Priekšvēlēšanu laikā valdība saprotamu iemeslu dēļ nevar samazināt maksu par valsts televīzijas torņu izmantošanu, taču noteikti tiks atrasti ceļi, pa kuriem uz Benjamiņu filmu studiju aizceļos 34 miljoni latu jaunām filmām.

34 miljoni — un vīri sadodas rokās.

Uz galda parādās vāki ar papīriem. Aloizs izņem papīra lapu un iedod Aivaram.
„Lasi!”

Aivars lasa, ko ar melnu uz balta kāds ir uzrakstījis: Es, Aivars Elksnis, no brīvas gribas iestājos dienestā un apņemos izpildīt visus uzdevumus, ko turpmāk saņemšu, proti, ziņot par norādīto personu vai organizāciju zināmām vai iecerētām darbībām. Es apņemos klausīt un precīzi izpildīt visus sakaru virsnieka rīkojumus.

Mans segvārds: Vējš.

Paraksts. Datums.

Abi draugi saskatās.

Aloizs pasniedz pildspalvu.

Aivars ieraksta datumu un parakstās.

„Bet esi ļoti piesardzīgs! Vienmēr visu labi apdomā, rīkojies bez steigas. Nekad bez vajadzības neriskē!”

Aloizs bažījās par draugu, kuŗu ievilcis bīstamā spēlē. Neredzamās divīzijas rindās mēdz būt kritušie arī miera laikā. Ja ienaidniekam izdodas kādu no šiem cīnītājiem atklāt un tiek izrēķināts, — kaŗa spēles ar peli nebūs iespējamās, tad atmaskoto cīnītāju cenšas izņemt no apgrozības... Notiek pašnāvības un nelaiemes gadījumi, kuŗu īstais iemesls nekad nav tāds, kādu kriminālpolicija ieraksta savos protokolos. Visi gali ir ūdenī, un par tiem kaut ko nojauš vai zina tikai armijas stāba 3. daļa.

„Dzirdi un paklausu!” Aivars pasmīn it nebēdnīgi.

To nezina ne viņš, ne Aloizs, ka Abrenes apriņķa pierobeža ir kā bāztin piebāzta ar neredzamās divīzijas cīnītājiem, un tāpat ir arī citos austrumu apriņķos.

Padomju Savienība, un daudz mazākā mērā arī Polija, var kļūt bīstamas valsts pastāvēšanai vai nedalāmībai, un robežai ir jābūt īpaši drošai.

Polija, šis teicamais sabiedrotais Atbrīvošanas kaŗā, brīžam ir gribējusi pārāk daudz, kā jau lielvalsts. Tā ir sapņojusi gan par Liepāju, gan par Daugavpili, gan par sešiem pagastiem Ilūkstes apriņķī.

Latviešu diplomāti ir rīkojušies ļoti izveicīgi un ir mācējuši tikt galā ar šīm bīstamām, neprātīgām iecerēm. Taču lielākais allaž spēj uztiept savu gribu mazākajam, un Latvija tomēr ir atdevusi Polijai to, kas tai nepienāktos. 1936. gadā Latvija ir piešķīrusi no savas zemes divus tūkstošus kvadrātkilometru Polijai, Turmontu rajonā. Saprotams, tas ir noticis tikai un vienīgi dzelzceļa vajadzībām, tikai un vienīgi tirdzniecības paplašināšanai, tikai un vienīgi Latvijas labā...

Bet Varšavā turpina pastāvēt „Cīņas savienība Inflatijas atgūšanai”...

„Ikšteina partijā iestāties, cīksties uz augšu. Kangeris ir tavs kaimiņš...Tev nebūs grūti atrast ar viņu kopīgu valodu... Tas būtu ļoti labi, ja tu kļūtu partijas algots darbinieks, piemēram, lietvedis vai atbildīgais par propagandu, un kaut vai tikai partijas nodaļas vadītāja šoferis...”

„Vai tad viņiem būs arī tāds amats?”

„Mēs joprojām nezinām, kurš dod naudu Ikšteina partijai, bet tā ir liela nauda... Kāds liek uz šīs partijas savu likmi kā uz zirga lielās derībās... Starp citu, vai mūsu vecais, labais mācību pārzinis ir tevi labi ieredzējis skolas laikā?...”

Šis jautājums var aizvest bīstami tuvu Laimdotai. Atmiņā uzreiz nāk kāds notikums no ģimnazijas gadiem. — Vecais, labais mācību pārzinis reiz nejauši pārsteidza Aivaru no trepju apakšas noraugoties Laimdotā, meitenei kāpjot augšup, un vēl ilgi pēc tam viņš tika saskāries ar pētošiem Kangeņa skatieniem, bet varbūt Aivaram tā tikai šķita.

No tās reizes Aivars ir iemācījies nenosarkt, un no tās reizes ir pagājuši vismaz pieci gadi.

„Kaktā nav līcis.”

„Tad ir labi.”

Atspēkojot ārvalstu presē parādījušās nekrietnas aizdomas par Padomju Savienības miermīlīgo politiku, „Pravda” plaši atspoguļo padomju valsts miermīlības apliecinājumus.

Interneta vietnē www.pravda.su redzami patiešām iespaidīgi skati, — padomju ļaudis Sarkanajā laukumā, Ļeņina mauzoleja priekšā, palaiž gaisā simtiem baltu miera baložu.

Vēl visi putni nav apēsti.

Padomju ļaudis iemieso dzīvē Pārtikas programmas sprastos uzdevumus. Kur pārāk mitrs, tur zemi nosusina; kur pārāk sauss, uz turieni pagriež upes.

Baltkrievijas padomju sociālistiskā republika tagad ražo vairāk kartupeļu; Uzbekijas padomju sociālistiskā republika — siltzemju augļu. Ja iepriekšējā piec gadē, uz vienu padomju cilvēku rēķinot, tika izaudzēti ... pudi labības, tad nu ir ... pudi.

Atropovs, tas tik ir vīrs!

ASV sūtnis Rīgā saņem Latvijas valdības aicinājumu nekavējoties sūtīt kara floti naftas sūknēšanas vietu apsardzībai Baltijas jūrā, Latvijas teritoriālos ūdeņos.

Ja par noteicēju uzmetīsies Maskava, tad latvieši par savu naftu nedabūs neko.

Pienāk atbilde, ka ASV un Latvijai nav līguma par militāru sadarbību, un Latvijas valdības lūgums, diemžēl, nav izpildāms.

Latvijas sūtnis Vašingtonā saņem instrukcijas par tālāko rīcību.

Raugoties tikai no militārā viedokļa, naftas sūknēšanas vietu apsargāšanai varētu pietikt ar pāris raķeškuteļiem, un tādi latviešiem ir.

Sarunās ar amerikāņu lieliem vīriem sūtnis uzsver, ka AMOCO-Latvijas Nafta ir kopīgs uzņēmums. Viņam atbild, ka ASV varētu aizsūtīt uz Baltijas jūru korvetes vai pat kādu fregati, bet... Sūtnis apliecina, ka Latvijas valdība varētu samazināt savu daļu kopīgajā uzņēmumā, tā atlīdzinot lielāku kara kuģu sūtīšanas izdevumus. Tāds priekšlikums tiek uzklauts ar interesi.

Sūtnis zina teikt, ka padomju uz sauszemes bazēto pretkuģu raķešu sistēmu lādiņi nesniedz tik tālu, līdz naftas sūknēšanas vietām.

Ar mazu vīpsnu sejā amerikāņu virsnieks atbild, ka tādas ziņas neesot nekāds noslēpums, taču padomju jūras aviācija šajā ziņā esot vērā ņemama.

Tomēr nevajagot tik ļoti uztraukties un pārspīlēt padomju briesmas. Pēc kara Mandžuko miers esot nodrošināts uz ilgiem gadiem, un Latvija nu jau tikpat kā gadusimteni ir dzīvojuši mierā un neskarta. Padomju rētorika esot domāta iekšējām vajadzībām.

Sūtnis iebilst, ka esot liela starpība starp tukšu rētoriku un pilnīgu tirdzniecības sakaru pārtraukšanu, kas esot sagaidāma.

Ak tā?... — Bet tas nūdien būtu sarežģīti, ASV flotei operēt Baltijas jūrā.

Sūtnis steidz piedāvāt Liepājas Kaļa ostu.

Tāds piedāvājums neesot slikts. Bet daudz labāki būtu Somijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Zviedrijas un ASV kopīgi manevri Baltijas jūrā, vai ne?

Uz tādu jautājumu sūtnim ir grūti atbildēt. Ja tāds jautājums domāts kā joks, tad to nevar atzīt par izdevušos, bet ja tā ir nopietnība, tad manevriem jāgatavojas ļoti ilgi, un jau tagad ir tikpat kā skaidrs, ka visas nosauktās valstis manevros diez vai gribētu piedalīties.

Baltijas valstīm nav sava koptirgus, nav kopīgu militāro plānu.

Vai patiesi amerikāņi pamestu likteņa varā ienesīgās naftas ieguves vietas?...

Sūtnim rodas aizdomas, kuļām viņš negrib noticēt..

Ziņojumā uz Rīgu viņš tomēr uzraksta, ka viņam esot radušās aizdomas par ārkārtīgi rafinētu, neiedomājamu ASV un PSRS nodomu kopību.

Lai tad šefs kaut atlaiž no darba!

„Un tagad tev jāparakstās par vienreizējās gratifikācijas saņemšanu,” saka Aloizs, iedod divus piecsimtniekus un izņem no mapes vēl vienu papīra lapu, kuļā jau ir ierakstīts naudas daudzums un segvārds. „Paraksties ar segvārdu!”

Aivars parakstās.

„Ieraksti arī datumu!”

Vēl Bērziņa laikā latvieši ir lietojuši vecās naudaszīmes, tai skaitā arī ... latus ar Kārļa Ulmaņa attēlu. Vēlāk tās ir izņemtas no apgrozības; simt latiem tagad ir Krišjāņa Barona attēls; piecsimt latiem tautumeita, kuļā reiz greznojusies uz sudrabā kaltā pieclatnieka.

Pieclatniekus vairs nekaļ; to vietā parādījušās zaļas krāsas banknotes ar ozola zīmējumu.

Visas summas tagad ir daudz lielākas nekā agrāk, un saeimā jau ir ticis apspriests priekšlikums par viena un divu santimu izņemšanu no apgrozības, ar ko valsts varētu ietaupīt.

„Turpmāk tev tiks maksāti divi tūkstoši mēnesī. Nav daudz, bet kabatas naudai pietiks.”

Un ja nu Kangeris tik tiešām reiz kļūst viņa sievastēvs?...

Aivars sadrūmst.

„Gan pienāks labāki laiki!” Aloizs smaida uzmundrinot. „Gudrās galvas saeimā atradīs izeju no saimnieciskajām grūtībām, un mēs atkal iesim stāvus gaisā.”

„No tavas mutes Dieva ausī!”

„Latvieši nav uzvarami!”

Īsti grūtus laikus šie jaunekļi nav redzējuši.

„Bet tu izskaties tāds skumīgs.”

„Nepavisam!”

„Kā nu ne! Vai bēdāties par to, ka jāizspiegu sievastēvs?...”

Tādus vārdus dzirdēdams, Aivars brīnās, ka nav novēlies no krēsla. — Vai Aloizs ir tik slīpēts, visādas spiegu gudrības samācījis, ka redz savam draugam cauri?! Ko viņš nojauš?... Vai izlūkošanas dienesta vīri spēj ielūkoties pašos dvēseles dziļumos?...

Aivars izslienā staltāk.

„Un kā tev iet pa mīlas fronti?”

Nu ir Aloiza kārtā sadugt. Iecerētās jaunavas vecāki spītīgi paliek pie sava, — ka meita var doties laulībā tikai ar luterāni, un gluži kā Aiviekste, seno laiku robežupe, ir sākusi skalot saltus dalīšanās ūdeņus Dzintras un Aloiza starpā.

„Nekā laba... Ech, kāpēc gan tāds Luters nāca pasaulē?! Pirms tam bijām vienādi, vieni un tie paši katoļi. Un sieva taču pāriet vīra uzvārdā, kā gan citādi?”

„Tā gan.”

„Tad kāpēc tai nepāriet arī vīra ticībā?... Mēs taču abi ticam vienam Jēzum Kristum. Es nesaprotu!... Tas ir, es saprotu gan, bet manam vīra godam tas rīvē kantes, vai tad ne tā?”

„Protams.”

„Lūk, tu visu uzreiz saproti, un pareizi saproti, un... Ech!” Aloizs atmet ar roku.

Steigšus jāsāk runāt par kaut ko citu.

„Vai nav zināms, kuŗš aplaupīja Secka banku?”

„Nē,” strupi atteic Aloizs. „Un tā vairāk ir kriminālpolicijas, nevis armijas darīšana.”

„Ļaudis baumo, ka Seckis pats to izdarījis.”

„Ak tā? Es arī esmu tādas baumas dzirdējis. Nezinu, nezinu...”

Aloiza skatienā piepeši parādās niknums.

„Precēšos ar katolieti!”

Tā šķiet, ka Latviešu zemnieku savienībā, kas gadu desmitiem ir bijusi vienotas partijas paraugs, sāk parādīties pirmās šķelšanās pazīmes.

Kārļa Ulmaņa brāļa Jāņa mazmazdēls, kuŗš līdz šim turējies ēnā, sāk uzstāties atklātībā ar asām runām. — Ja partijas karogā ir rakstīts, ka tā ir par nacionālu, daiļu un varenu Latviju, tad ko šeit dara sveštautieši, igas, volvji, fiati un citas pigas?... Tiem nav vietas nacionālā Latvijā!

Tādas runas patīk dedzīgākajiem vecā Ulmaņa piekritējiem, kādu joprojām nav mazums, bet visvairāk tās iejūsmina bezdarbniekus. Bez darba nu jau ir 8,5% no tiem, kuŗi var strādāt, un šis skaitlis aug.

Uzmanīgs vērotājs tomēr redz, ka jaunais Ulmanis, lai cik asi uzstātos, tomēr izvairās no sanaidošanās ar partijas vadoņiem, un nepavisam nestūrē jaunas partijas dibināšanas virzienā. No tā var secināt, ka saeimas vēlēšanās jaunais Ulmanis nāks no tā paša zemnieku savienības saraksta, pievilinot neapmierinātos. Gudri izdomāts.

Kādā naktī aizdegas IGAs veikals Rēzeknē. Policija paziņo, ka vainojams īssavienojums. Pilsētnieki baumo, ka vainojams Purnavas ķēniņš.

Sensenos laikos Abrenes novadā ir pastāvējusi Purnavas valsts, kas bijusi gandrīz patstāvīga, tomēr daļa no lielās un varenās Tālavas valsts. Mūsdienās to varbūt sauktu par valsti no konfederācijas. Nodibinoties Livonijas jeb Vidzemes valstij, kuŗā Tālavas valdnieki bija spiesti vai arī labprātīgi atteicās no visaugstākās varas, vai arī

to zaudēja pakāpeniski, piemēram, laulājoties ar svešzemniecēm, pietālavieši no Abrenes, Ābelenes un Purnavas valstīm jeb pavalstīm vēl kādu laiku spēja paturēt savas tiesības nemainītas. Lēnām un kaudamies ar visādām grūtībām, Livonijas kungi tomēr nostiprinājās pietālaviešos, par ko liecina pārvaldes centru jeb piļu uzbūvēšana Viļakā un Ludzā.

Nav padevies tikai Purnavas ķēniņš. Livonijas jeb Vidzemes kaŗaspēks ir bijis bezspēcīgs daudzo purvu priekšā, kas kalpojuši par nepārvaramām Purnavas robežām.

Purvi nevien apjoza seno valsti, bet arī pārklāja tās lielāko daļu, purnaviešiem dzīvojot uzkalniņos, salās jeb sōlās, starp purviem. Tā dzīvojot, viņu skaits nevarēja būt liels, taču viņu patstāvību un no tēvtēviem mantoto dzīves kārtību neviens nespēja mainīt.

Purnavas ķēniņa vara pastāvēja līdz Ziemeļu kaŗam 18. gadsimta sākumā. Ja kaŗš nebūtu izcēlies un ja pēc tam netiktu izcirsti meži, tad, kas zina, vismaz dažas purnaviešu dzimtas, kā no senatnes nākušas, arī tagad rosītos pa savas Purnavas sōlām.

Vai lielākas cara kaŗaspēka masas Ziemeļu kaŗa laikā tomēr tika līdz purva salām un izkāva to iedzīvotājus?... Par to jāšaubās.

Purva ūdens nav labs dzeršanai, purvi neder dzīvošanai, un purnavieši droši vien iznīka tieši tāpēc. Plaukt un zelt var tikai āriski dzīvojot.

Aizliegtā partija „Latgola” savā aģitācijā plaši izmanto tautas atmiņā glabātās teikas un nostāstus par seno Purnavu. Tiek izplatītas baumas, ka Purnavas ķēniņa dzimta nav iznīkusi, ka tās pēcteči dzīvojot gan ap Baltinavu, gan Osveju, tagadējās Krievijas padomju federatīvās sociālistiskās republikas Pleskavas apgabalā, un reiz pienāksot tā laimīgā diena, kad Purnava atkal kļūšot brīva un vienota, atgūstot čiuļu okupantu nolauptās tiesības.

„Latgola” pat zinot, jau tagad, kuŗš esot Purnavas ķēniņa pēctecis, zinot viņa vārdu...

To zina arī Polītpārvalde, kuŗai netrūkst savu aģentu aizliegtās partijas rindās.

Polītpārvalde ir izsekojusi slepeno Purnavas ķēniņa iecelšanas sapulci, kas notikusi vecajā Purnavas kapsētā, sazvērniekiem sanākot pie Adam Zellan kapa ar čugunā lietu krustu.

Bet nu jau Purnavas ķēniņi ir vairāki. Viens patiešām dzīvo Baltinavā. Latgolas izveicīgie partijnieki ir mācējuši sagrozīt galvu miermīlīgam un klusam, taču godkārīgam vīram, kuŗa vienīgais sakars ar Purnavas ķēniņu varētu būt vectēvs, kuŗš cēlies [no Purnavas](#).

Otrs „Purnavas ķēniņš” dzīvo Abrenē, ir rosīgs aizliegtās partijas biedrs un klusībā cer ieņemt ministru prezidenta amatu neatkarīgajā Latgales valstī, kas tomēr būs republika, nevis monarchija.

Trešais „Purnavas ķēniņš” dzīvo Rēzeknē, bet ceturtais Daugavpilī. Abi ir slepeni pārgājuši robežu no Padomju Savienības puses un ir to letgaļu pēcteči, kuŗi 19. gadsimtā apmetās Krievijā, lēti iepērkot zemi un iekopjot saimniecības. Viens no viņiem vairs lāgā neprot ne latviešu valodu, ne arī tās augšzemnieku dialektu. Arī šie Purnavas ķēniņi ir padomju aģenti.

Polītpārvaldei tagad ir neapgāžami pierādījumi, ka Latgales separātisma kustība ir Kremļa roku darbs.

„Bet es laikam neprecēšos,” saka Aivars skumīgi.

„Kāpēc?”
„Kā lai to pasaku... Nesanāk... Nav nevienas, kuŗa patiktu...”
„Nestāsti niekus! Vai tad Laimdota neder? Un man tā šķiet, ka tu viņai patīc...”
„Ak, nepiemini Laimdotu! Viņu apcēlis Konrāds.”
„Konrādu novēro, cik vien iespējams!”
„Viņš ir separātists, vai ne?”
„Bez šaubām. Bet kaut kādu apsvērumu pēc iestājies Latgales progresistu partijā...”
„Šī partija taču nav aizliegta.”
„Jā, tie nav Latgolas ekstrēmisti. Tomēr partijas, kas dibinātas kāda novada vajadzībām, paradoksālā kārtā var padarīt vājāku visu valsti un līdz ar to arī novadu, kuŗa labad tās nodibinātas.”
„Demokratiskā valstī katrs var dibināt savu partiju.”
„Protams. Bet demokratiskas iekārtas vājās vietas var viegli izmantot kāds nedemokratisks kaimiņš...”
„Ar Padomju Savienību mums ir neuzbrukšanas līgums. Kuŗa nebūs!”
„Cerēsim to labāko, bet lai neaizmirstam veco labo latīņu teicienu: ja gribi mieru, gatavojies kuŗam...”
„Vai Sudātovs patiešām ir bīstams spiegs?...”
„Man nav atbildes...”
„Skaidrs...”
„Bet tagad mums jaizdomā, ko teiksi vecākiem par šās dienas braucienu. Kādu darbu esi meklējis un kā tev ir veicies...”
„Teikšu, ka nesanāca.”
„Un ja sāks izprašņāt, ar ko esi runājis un kādā uzņēmumā vai iestādē esi bijis?...”
„Es izlikšos par sapīkušu, kā jau pēc neveiksmīga brauciena, un mani liks mierā.”
„Labi! Turpmāk satiksimies tuvāk Abrenei. Par Ikšteina partiju raksti gaŗus ziņojumus, līdz pēdējam sīkumam. Tas viss var noderēt. Un tagad šķīramies, līdz nākamai reizei!”

Aivars atvadās no drauga un brauc atpakaļ uz Abreni.

Mājās viss notiek tā, kā jau Aivars tika paredzējis.

Sestdien, ceturksni pirms sešiem viņš ierodas jaunajā tautas namā. Ļaudis pamazām pulcējas, bet ne lielā skaitā. Abrenieši balso par Latviešu zemnieku savienību; citas partijas lai necer uz lieliem panākumiem.

Atnāk arī Konrāds un Džerijs un, mazliet nokavējis, aizelsies zālē iesteidzas arī Sudātovs.

No galvaspilsētas atbraucis Liberāli demokratiskā centra partijas organizātors, Velka kungs, grozās un sačukstas ar Kangeri. Mācību pārzinis, kuŗš nu jau saucams par bijušo mācību pārzini, izskatās mazliet neveikli savā jaunajā ampluā, bet Velka kungs smaida iedrošinot, uzmundrinot, un sirsnīgi.

Ceturksni pēc sešiem Velka kungs atklāj Liberāli demokratiskā centra partijas Abrenes nodaļas dibināšanas sapulci.

Viņš aicina visus iestāties partijā un nodaļas vadītāja kandidātūrai ieteic godāto Kangeri kungu. Ar aklamāciju priekšlikums tiek pieņemts, un Kangeris pārņem sapulces vadību.

Partijas nodaļai vēl nav vietnieka, sekretāra un mantziņa kandidātūru.

Aivars sēž tuvu pirmajām rindām, un kādā brīdī Kangeris ir viņu ievērojis un laipni uzsmaidījis. Kaimiņu būšana.

Sarunas par politiku kļūst aizvien skaļākas. Kājās pielec Džerijs un jautā, vai Ikšteina partijai uz vēlēšanām būšot kopīgs saraksts ar citām partijām, piemēram, Latgales progresistiem.

Uz šo jautājumu atbild sūtnis no galvaspilsētas. — Pirmkārt, Liberāli demokrātiskā centra partija nav saucama viena, lai arī ļoti cienījama vīra vārdā, jo tā ir visas tautas partija. Zemsavieši izceļot tikai zemniekus, sociķi tikai strādniekus, bet liberāli demokrātiskais centrs izceļot visu tautu. Tā, lūk! Otrkārt, jautājums par kopīgu sarakstu ar citām partijām esot interesants, un viņš to apspriedīšot ar partijas vadību.

Tad kājās slienas Sudātova kungs. Viņam esot līdzīgs jautājums, par koalīciju ar krievu nacionāldemokrātisko partiju.

Pustukšā zāle saviļņojas. Nu jau ir diezgan daudz gadu pagājis, kopš latviešiem nav bijis īpaši jādodomā par minoritāšu labsajūtu. Latvija pastāv tik ilgi, ka minoritātes ir iemācījušās cienīt valsti un tās radītāju, latviešu tautu. — Krievu partija?... Kas tā tāda?...

Laipni smaidīdams, Velka kungs apsola arī šo jautājumu apspriest ar partijas vadību.

Tad Džerijs smīnēdams pajautā par Latgolas partiju. Velka kungs drusku sapīkst, un nokremšļojies sagatavojas atbildei.

Aivars redz, ka Konrāds saspringst kā šaujamloks...

Francijas ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs ierodas oficiālā vizītē Latvijā. Kopš nodibināta Latvijas republika, astoņdesmit divu gadu laikā tā ir otra tik augsta Francijas valstsvīra ierašanās. Nav daudz, nepavisam.

1937. gadā Francija ir protestējusi pret Daugavpils tiesas lēmumu, ka Ribinskas-Ventspils-Maskavas dzelzceļa akciju īpašniekiem vairs nav tiesību uz šo dzelzceļu, nedz arī uz ienākumiem no tā.

Francija ir gribējusi vienotu Polijas-Lietuvas valsti. Dedzīgi poļu nacionālisti tādā valstī ir redzējuši pat vairāk kā sešus latviešu pagastus...

Ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs pabrokasto ar saeimas prezidija un ārlietu komisijas locekļiem un aizbrauc, atstājot Rīgu viļņojam satrauktos minējumos, ko īsti tāda vizīte nozīmē.

Dažs labs varbūt turpina cilāt Austrumu pakta ideju — kā vecu mūmiju.

Igauni un leiši jūt greizsirdību par latviešiem izrādīto Francijas uzmanību.

Ikšteina partija palīdz atjaunot Kūru draugu biedrību Rīgā. Kuršu kāpās un Palangā taču dzīvo savs tūkstotis kursenieku.

Biedrības atjaunošana ļoti nepatīk Lietuvai, un tā izplata starp dažiem tūkstošiem savu tautiešu, Latvijas pilsoņu, aicinājumu saeimas vēlēšanās nebalsot par Liberāli demokrātiskā centra partiju.

Kurzemē turpretim ikšteiniešu piekritēju skaits pēc tādas biedrības atjaunošanas vairojas.

„Brīvā Zeme” plašā ievadrakstā pavēstī, ka poļu laukstrādnieki turpmāk vairs netiks ievesti.

To skaits gan ir nepārtraukti gājis mazumā, kopš 1939. gada 29. oktobrī tika parakstīts līgums ar Poliju par 40 000 poļu laukstrādnieku ievēšanu.

2000. gadā darbaroku ir vairāk, kā vajag.

„Sociāldemokrāts”, kas ir skarbs pret ikšteiniešiem, kā parasti nevilcinās arī ar pelēko baronu partijas slānīšanu. — Valdībai nevajadzētu sarūgtināt poļus, bet gan

ievest lielākus muitas nolaidumus, kas dotu lielāku peļņu tiem Zviedrijas uzņēmumiem, kuŗi attiecīgās preces ražotu Latvijā. Protekcionisms liecinot par valdošās partijas tuvredzību un pie laba gala nenovedīs. Iesīkstējuši un aptaukojušies, pārkaulojušies un satrupuši, šķībi-greizi-nepareizi — tādi ir valsts kuŗa stūrmaņi. Tie nav ļāvuši somiem būvēt cellulozas fabriku Ventspilī, un līdz ar to sagrāvuši cerības uz lielo Baltijas valstu antanti. Tie ir ļāvuši zviedriem uzbūvēt Usmā papes un cellulozas fabriku, kas piesārņojot skaisto **Usmas ezeru**. Rīgas Centrālā dzelzceļa stacija un Latgales linu fabrika gan ir celta ar Zviedrijas kapitālu, taču ar to vien ir par maz. Par to esot jānosarkst aiz kauna, ka Rīgas—Stokholmas gaisa satiksmes līnija, kopš tā sākusi darboties 1937. gadā, ir spējusi tikai divkāŗšot pasažieru skaitu. Diktātors Ulmanis deva privilēģijas zviedriem, kur parasti rīkojās baltvācu firmas, uzturot Latvijas—Vācijas tirdznieciskos sakarus, un ko viņš panāca?... Tikai attiecību pasliktināšanos ar Vāciju. Zemnieku savienība ir kā zilonis trauku veikalā.

Liberāli demokratiskā centra partijas avīzīte „Mēs” nu jau ir kļuvusi par iecienītu avīzi, arī sadod gan vieniem, gan otriem. Profesors Ikšteins ir pazīstams kā vīrs ar asu prātu un labām runas dāvanām, un viņa kodīgie, dzēlībām piebārstītie raksti rod daudz lasītāju.

Darījums ar Vāciju par lielgabalu pirkšanu ir paputējis. Pietrūkst naudas.

Lai nomierinātu baŗīgo armijas komandieri, valdība vienojas vismaz par trīs zviedru kaŗa lidmašīnu pirkšanu.

Līgumu parakstot, netrūkst tādās reizēs ierasto smaidu, bet noskaņojums Valsts aizsardzības padomes sēdēs paliek aizvien saspringtāks...

„Tas katram saprotams, ka partija „Latgola” ir spraudusi mērķus, kas ir **pretrunā** ar valsts satversmi, un tāpēc tā nevar cerēt uz valstij lojālu politisko partiju atbalstu.” Velka kungs norunā kā no gāmatas.

Aivars redz, ka arī Sudātovs jo cieši uzlūko sūtni no galvaspilsētas. Lai visu labāk redzētu, vajadzēja apsēsties zāles tālākajā kaktā. Bet tad kāds noteikti iedomātos, ka viņš grib visus novērot un varbūt ir spiegs. Kaktā droši vien jau sēŗ kāds no Polītpārvaldes.

Bet nu kājās pieceļas Konrāds. Acīs tam deg tā pati uguns, ko Aivars reiz tika ievērojis.

„Kur paliek latgaļu tiesības?! Kad mēs pievienojāmies Vidzemei, Kurzemei un Zemgalei, tad mums solīja mūsu valodas lietošanas tiesības valsts un pašvaldības iestādēs. Kur palikušas mūsu tiesības?! Es prasu — kur?!”

„Turpat, kur tā valoda, kādas nemaz nav!” atcērt vīrs, kuŗu Aivars pazīst kā vienu no retajiem Abrenes sociāldemokrātiem. „Daŗs labs, neko no valodas lietām nesaprazdams, grib latvieŗu valodas dialektu uzdot par valodu. Tā ir liela aplamība.”

„Un tā saceļ naidu un šķelšanos vienotā tautā!” piebalso dūŗīgs zemsavietis.

„Jūs, ŗovinisti!” vairs nevaldot par sevi, iebļaujās Konrāds, kamēr Dŗerijs aiz svāŗku stūŗa viņu norauj krēslā. Ar mutes palaišanu var ātri tikt Kalpaka ielā, un nevis delikateŗu veikalā, bet policijas iecirknī.

„Latgales jautājumā Liberāli demokratiskā centra partija atzīst katra cilvēka tiesības uz saviem uzskatiem, uz...”

„Kas tas tāds — Latgales jautājums?” Valka kungu pārtrauc dūŗīgais zemsavietis. „Riepu pārduršana policijas automobilim ir huliganisms, nevis Latgales jautājums!”

„Bet kā tad paliek ar krieviem?!” paceļ balsi Sudātovs. „Mūsu valoda, kas taču nav latviešu valodas dialekts, ir pavisam nomākta. Mēs esam daži desmiti tūkstošu šajā valstī, bet mums pat nav savas kultūras biedrības. Visus šos gadus ir notikusi pārlatviskošanas politika, un mēs...”

„Krievija ir tepat blakus. Ja kaut kas nepatīk, lasies prom!” Sudātovu pārtrauc zemsavietis.

No savas vietas ir piecēlies policijas kārtībnieks, kas nāk un nostājas politiskās sapulces priekšā, pie skatuves.

Izteikumi nu paliek mierīgāki, un Velka kungs var gludi šķetināt ikšteiniskas dzijas.

Lielākā daļa no sapulces dalībniekiem, arī Aivars, pierakstās Liberāli demokratiskā centra partijas biedru kandidātos. Tuvākā laikā visiem, kuŗus apstiprinās partijas valde, Kangeŗa kungs izsniegs apliecības.

Apmierināti smaidīdams, Velka kungs atvadās no cienījamiem abrenieŗiem, iekāpj melnā luksa vairogā un aizsteidzas uz galvaspilsētu, ka putekļi vien nokūp.

Aiznākoŗā dienā piezvana Kangeris un ielūdz Aivaru paciemoties. Lai nākot, cik ātri vien var, kaut tūlīt pat.

Bērnībā Aivars ŗad un tad tika ieskrējis pie kaimiņiem, ielas bērnu kopīgās gaitās un rotaļās, un varbūt pat kādreiz ir bijis ne tikai pagalmā, bet arī mājas iekŗpusē. Vēlāk ar Kangeŗiem viņš mēdza tikai sasveicināties, un retu reizi pie viņiem kādās darīšanās iegriezās māte vai tēvs.

Kā parasti, savas istabas durvis Aivars ir atstājis vaļā. Pēc grāmatas vai kādas citas lietas sniedzoties, tad var redzēt Kangeŗu logus un daļu no pagalma.

Tavu jaukumu! — Pa ieejas kāpnēm augŗup kāpj Laimdota, ar Turības iepirkumu somām abās rokās. Viņa nav slinka, uz pārtikas lielveikalu pilsētas otrā galā gājusi kājām, jo Kangeŗiem ir tikai viens automobilis, un tas nav izbraukts no garāŗas. Smuidrā auguma pievilcību nespēj samaitāt pat garāŗas bikses, kādās tagad meiŗas mēdz iespīlēties. Aivaram netīk bikŗainas jaunavas. Tikai kleitas spēj greznot viņu augumus.

Kā lai tagad saņem dūŗu un aiziet pie Kangeŗiem?... Viņam ir tā kā bail redzēt Laimdotu savā tuvumā; viņš varbūt pat vairs nespētu savaldīties tā, lai nav jānosarkst — viņš ir kā slims, kā jucis.

ŗodien ir darbdiena. Vai tad Laimdotai nav jābūt savā darba vietā, ģimnazijā? Ak, ko nu, jaunais mācības gads taču vēl nav sācies... Un viņa tagad nedabūs darbu ģimnazijā...

Ko darīt, kā rīkoties?...

Pie kaimiņu mājas piepeŗi apstājas dubļiem noŗķiests apvidus automobilis, no kuŗa izlec Konrāds un iesteidzas Kangeŗu pagalmā.

Dubļiem noŗķiestais automobilis aizjoņo, bet Konrādam atveŗas Kangeŗu nama ārdurvis, un viņš nozūd aiz tām...

Latvijas sūtnis ziņo no Vaŗingtonas, ka Pentagons tomēr apsverot amerikāņu kuŗa kuŗu ieraŗanos Baltijas jūrā. Uz lielāku eskadru lai necerot; tas varētu būt kreiseris ar pavadoņiem, bet par lielu panākumu varētu atzīt pat vismazākā kuŗa kuŗa ieraŗanos Baltijas jūrā un, jo īpaŗi, uzturēŗanos Latvijas teritoriāļajos ūdeņos.

Šāda rīcība ārkārtīgi saniknos Padomju Savienību. Valsts departaments varbūt ir nobažījies par iespējamiem pretsoļiem, piemēram, krievu izlīgšanu ar japāņiem. Tāda izlīgšana gan šķiet neticama.

Kaut ko ir uzodis arī padomju sūtnis, jo no Maskavas negaidot nāk piedāvājums noslēgt jaunu tirdzniecības līgumu. Tas būšot ļoti izdevīgs.

Apklust pēdējais Kremļa aprindām tuvais slepenais informātors. Armijas stāba Informācijas daļas aģentūras vadītājs tikpat kā nešaubās, ka aģents izņemts no apgrozības, un nevar cerēt, ka drīzumā tiks pie jauna. Vērtīgākos nodevējus allaž nopērk visbagātākās valstis.

Neviens no Latvijas vislielākiem bagātniekiem nav bagātāks par ASV, Anglijas, Vācijas bagātniekiem, un nežēlīgajā cīņā par peļņu nav spējīgs tos pārspēt. Latvijas bagātnieki tad paraujas malā, kad jūt kādu no šīm haizivīm uzpeldam tur, kur gluži kā pekles ugunīs vārās naudas zaņķis.

Vajadzīgo informāciju jācenšas iegūt no tām valstīm, kurām arī ir robežas ar Padomju Savienību, un tas nebūs viegli.

Armijas komandieris pavēl pastiprināt izlūkošanu.

Ir izcēlies mazs skandals ar kādu Latvijas krievu, kuŗš pieprasa, lai pasē viņa uzvārds netiktu rakstīts ar galotni -s, kāda pienākas pēc latviešu valodas pareizrakstības likumiem. Lai gan viņa dzīslās ritot dažādu tautu asinis, viņš sevi uzskatot par krievu, un tāpēc uzvārda latviskošana esot varmācība.

Nelīdz pasu daļas priekšnieka paskaidrojumi; nelīdz aicinājumi visu labi apdomāt un likties mierā. Visādu tautu krievs nepieķāpjas un iesūdz pasu daļu tiesā.

Sagādīšanās dēļ visādu tautu krievam ir radinieks, kuŗš strādā TASSā, Padomju Savienības telegrafa aģentūrā, un tieši tagad ir atsūtīts par korespondentu uz Rīgu. Jūrmalas smiltīs gulšņādams, radinieks uzraksta asu rakstu par to, cik grūta ir Latvijas krievu dzīve, kā tos apspiež un visādi vajā.

Rakstu nekavējoties publicē „Izvestija”, un tas sacēļ sašutuma vētru Padomju Savienībā. Visādu tautu padomju pilsoņi dodas protestēt pie Latvijas sūtniecības Maskavā, pie kosulātiem Ļeņingradā un Pleskavā.

Uzvārda rakstīšanas lietā cietušā krieva aizsardzību uzņemas atjaunotā Krievu nacionāldemokrātiskā partija. Tā salīgst vienu no labākiem Rīgas advokātiem, un savā interneta vietnē sāk sludināt, ka nekaunīgie latviešu birokrati tikšot satiesāti lupatu lēveņos. Pēc tam, krievu tiesības aizstāvēdama, partija satiesāšot arī represīvo valsti.

Pulcējieties zem Krievu nacionāldemokrātiskās partijas karogiem!

Sudātovs aiziet kārtējā pēcpusdienas pastaigā. Tagad viņš arī bieži braukā ar vilcienu uz Daugavpili un Rīgu, un pavisam neparasti ir tas, ka pie viņa sāk nākt ciemiņi, paveci krievi, paretam ierodoties arī jaunākiem. Īres līgums neaizliedz uzņemt ciemiņus, un neko sliktu taču viņi nedara.

Joprojām vērodams, kas notiek Kangeŗu sētā, Aivars sagaida arī Konrāda iznākšanu. Konrāds ar sparū aizcērt vārtiņus un izskatās saniknots. Izrāvis no kabatas pārvietojamā tālruņa klausuli, viņš kādam piezvana un sarunādamies aiziet pa Lāčplēša ielu uz centra pusi.

Nu taču varētu iet pie Kangeŗiem. Sirds iepukstas straujāk.

Pirmā stāvā ieskanās mātes un māsas balsis. Tēvs ir darbā. Tēvs vēl nezina, ka dēls ir pieteicies Ikšteina partijā. Kad uzzinās, tad bārsies. Tēvam nepatīk pat tā partija, par

kuŗu viņš vienmēr balso, Latvieŗu zemnieku savienība, un viņš uzskata, ka partiju vietā jāvalda tikai prezidentam.

Māsa kāpj uz otro stāvu. Aivars ātri pielec pie savas istabas durvīm un klusi tās aizver. Māsa pāiet gaŗām, uz savu istabu.

Tagad var kāpt lejā un iet pie Kangeŗiem, un par turpmāko „Vējš” rakstīs atskaites kādam nezināmam cilvēkam, kuŗš lasīs, ko viņš redzējis un dzirdējis Laimdotas mājā...

Aivars smagi nopūŗas. Laikam gan nevajadzēja piekrist Aloizam.

Ziņu vākŗanas darbs savas, un arī Laimdotas, valsts labā ir cildens un slavējams! — tā viņš pats sev iebilst, saņem dūŗu un dodas pie Kangeŗiem.

Durvis atver Laimdota.

„Labdien! Vai tēvs mājās?”

„Mājās gan. Un gaida tevi!”

Cik jauki skan viņas balss, un cik viņa ir skaista.

Vajadzēja iemīlēties tādā, kuŗu citi atzīst par neglītu, tad dzertu kāzas jau ŗoruden.

„Labdien, Elkŗņa kungs, labdien!” vecais mācību pārzinis nāk pretī smaidīdams. „Lūdzu, lūdzu, nāciet dziļāk! Ko jums piedāvāt, tēju vai kafiju?”

Viņi apsēŗas klubkrēslos, un Laimdota aptekā Elkŗņa kungu, piensdama kafiju un cepumus.

Vārds pa vārdam, un Aivaram tiek piedāvāts partijas Abrenes nodaļas priekŗsēŗa vietnieka amats. Alga būŗot četri tūkstoŗi mēnesī. Bet vajadzēŗot dūŗīgi strādāt, katru dienu, un bieŗi braukāt pa aprīņķi, aŗitācijas braucienos. Aivars tad varēŗot stūrēt. Cita ŗoferu viņiem nebūŗot.

Profesors Ikŗsteins esot godavīrs un patriots, un kopīgiem spēkiem viņi izvedīŗot Latviju atkal uz ceļa. Bagātniekiem jāuzliek lielāki nodokļi un jāpagrieŗas ar seju pret nievāto Padomju Savienību — viņš esot vienis prātis ar ŗiem profesora postulātiem. Tas esot ģeniāls vīrs, tas Ikŗsteins, viņi esot drusku pazīstami kopŗ studiju gadiem.

Aivars piekrīŗ strādāt par vietnieku. Var pabrīnīties, cik ātri viss notiek. Pat biedra karte vēl nav saņemta, bet viņš jau ir ticis augstā amatā. Bet ja nu citi biedri iebilstu?... Ko niekus, — kā Laimdotas tēvs teiks, tā būs.

„Pelēkie baroni mani tikpat kā ar koku ir padzinuŗi no ģimnazijas, bet lai nepriecājas par agru! Kad mēs tiksīm pie varas, tad... būs reformas! To mēs vēl redzēsim, kam skanēs zvans! Tad mēs patrieksīm tos treknos āpŗus!”

Laimdota apmaina tukŗo kafijas kannu.

„Iedomājies, Aivar, arī Laimdotai nebūs darba ģimazijā. Laimdota būs bezdarbniece!”

Tas nu ir apstiprināts. Cik tas slikti! Aivars palūkojas uz Laimdotu. Jaunava tomēr ŗķelmīgi smaida.

„Tagad mēs abi esam bezdarbnieki!”

„Kā ņirgādamies viņi bija ar mieru pieņemt Laimdotu darbā par apkopēju. Rēzeknes Valsts skolotāju institūta absolventi, diplomētu latvieŗu valodas skolotāju — par apkopēju!”

Vecā Kangeŗa saŗutums ir neizmērojams. Ja viņš ŗo lietu apsvērtu ar vēsu prātu, tad droŗi vien runātu savādāk. Bet vecais Kangeris tagad ir Liberāli demokratiskā centra partijas Abrenes nodaļas vadonis, liels vīrs, un galva viņam tagad ir stipri sakarsusi.

Veļu mēnesis.

Lāčplēša diena tiek nosvinēta kā parasti, un tikai Pravdas speciālkorespondents uzraksta, ka parādē Uzvaras laukumā piedalījies vairāk karaspēka, kā citos gados.

Pirmais spridzeklis uzsprāgst naktī uz 18. novembri, un tas notiek Rēzeknē, pie stacijas Rēzekne II, Rīgas—Zilupes dzelzceļa joslā. Ievainotu vai bojā gājušu nav.

LETA, Latvijas telegrafa aģentūra, saņem vēstuli no partijas „Latgola”, ka tā esot sarīkojusi šo sprādzienu. To apstiprina arī policija.

Pilsētā šur tur izkaisītas skrejlapas, kuŗās latgaļi tiek aicināti uz sacelšanos, lai atbrīvotos no Rīgas diktatūras, nacionālās apspiešanas un lai atgūtu latgaļu tautas tiesības.

Policija nekavējoties veic plašas apcietināšanas Rēzeknē, Daugavpilī un Rīgā, un presē tiek pavēstīts, ka spridzinātājs ir notverts.

Apcietināšanas turpinās. Polītpārvaldei ir visu aizliegts, un sīkās, partijas biedru saraksts, un uz brīvām kājām tiek atstāti tikai slepenie ziņotāji un uzskatos mērenākie partijas biedri.

Policija zina, no kurienes spridzeklis ievests, taču tas nav izpaužams.

Ministru prezidente aizvien vairāk sāk ilgoties pēc atkāpšanās. Amatu uzņemoties, viņa nav spējusi iedomāties, cik smags tas var kļūt.

Valsts prezidents uzskata, ka valdības atkāpšanās stāvokli padarītu ļaunāku.

Rēzeknē, Daugavpilī un Rīgā notiek plašas pulcēšanās, kuŗās tauta pauž atbalstu vienotai Latvijai.

Valsts aizsardzības padomes ārkārtas sēdē armijas komandieris referē par mobilizācijas plānu.

Padome nolemj, ka mācību aizsegā armijā tiks iesaukti trīs katēgoriju rezervisti. Mobilizācija ir dārgs prieks, un vismaz pagaidām galvenais ienaidnieks ir bezdarbs.

„Brīvā Zeme” plašā ievadrakstā apcer stāvokli Padomju Savienībā un lielā kaimiņa nākotnes izredzes. Latvija labprāt ķerties pie darba, sagatavojot jaunu tirdzniecības līgumu.

„Pravda” atsaucas, labpatikā uzsverot, ka Latvija joprojām ir paturējusi austrumu-rietumu virziena dzelzceļiem krievu platuma sliedes. Pa tādām visādiem labumiem pildīti vagoni aši aizriņķot līdz Ventspilij vai Rīgai, un latviešu un padomju tautas varēs baudīt labu attiecību saldus augļus, visiem pārpratumiem reiz beidzoties.

No četriem „Purnavas ķēniņiem” policija apcietina tikai vienu, to, kuŗa pils ir satīlpusi divās kāda Daugavpils nama istabīnās. Pārējie trīs lai turpina valdīt.

Igaunijā tiek nodibināta Vienlīdzības partija, kas cīnīsies par minoritāšu tiesībām.

Somija nostiprina Mannerheima līniju. Padomju prese raksta, ka somi esot ļauni cilvēki, kas ienīstot krievus.

Polijas un Padomju Savienības attiecības turpina uzlaboties.

Latvijas sūtnis ziņo no Tokijas, ka neesot pat niecīgāko pazīmju, kas liecinātu par jaunu karu ar Padomju Savienību. Tāds tomēr varētu notikt nākotnē.

Latviešiem nav tik daudz naudas, lai citi uzņemtos karu viņu vietā.

Aivars izvizina savu priekšnieku pa vairākiem pagastiem, sākot ar Kacēniem. Daudz profesora Ikšteina piekritēju viņi tur nesastop, toties daudzi atceras skolas gadus Abrenes ģimnazijā un veco, labo mācību pārziņa kungu, ar kuŗu var patērzēt par aizgājušiem laikiem.

Kangeris gan dūšīgi aicina balsot par Liberāli demokratiskā centra partiju, taču vietējie ir atturīgi.

Saimnieciski un kultūrāli novadam uzplaukstot un atbrīvojoties no Krievijas imperijas paliekām, Abrenes novads ir kļuvis par Latviešu zemnieku savienības cietoksni. Sociāldemokrātu aģitatori te ir tikuši apmētāti ar olām — ikšteiniešus glābj Kangeņa labā slava. Ka mācību pārzinis uz vecumdienām laikam izkūkojis prātu, to neviens skaļi nesaka.

„Latgale, Latgale...” teic Kangeris domīgi, kad viņi brauc atpakaļ uz Abreni. „No pārējiem novadiem to joprojām atdala cara laiku tumsības spaidu sekas. Vienam stūrim no Vitebskas guberņas neviens taču nedeva baudīt Baltijas provinču itin lielas autonomijas augļus... Un ko jūs domājat par katolicismu?...”

Aivars minstinās. Ko priekšniekam atbildēt? Nedrīkst teikt neko tādu, kas nepatiktu.

„Cara laiki — drūmi laiki!”

Šķiet, ka tāda atbilde ir patikusi, un Aivars nolemj, ka par katolicismu neteiks ne vārda.

„Visapkārt daudz cittautiešu, un viņu prasībām jāpiemērojas... Tas samaitā tautas raksturu...”

„Bet tagad taču tā vairs nav!”

„Tagad... Hm, jā...”

„Nacionālā pašapziņa mums ir kā brīviem cilvēkiem!”

„Tā gan! Un ja še nebūtu darbojušies jezuīti, varbūt Latgalē latviešu valoda būtu nosmacēta... Līdz ar katolicismu...”

Nu jau priekšnieks runā tik gudri, ka šoferim noteikti mute jātur ciet.

„Un kas tad bija Lutērs?... Lutērs bija katolis.”

Tagad tik neiestūrēt grāvī!

„Un vai nav savādi, ka saimnieciskā laukā viss krieviskais un poliskais gremdē, bet vāciskais un zviedriskais ceļ?...”

Kaut kas taču beidzot jāsaka! — „Un amerikāniskais?”

„Amerikāniskais... Hm...”

„Latviskais ceļ visvairāk!”

„Taisnība! Bet mums pamaz kapitāla...”

Tā sarunādamies, viņi iebrauc Abrenē.

Savu telpu partijas nodaļai nav, un par to Kangeris piktojas. Šaurākā lokā sapulces notiek viņa mājā, lielākām sapulcēm irēs jauno tautas namu.

No rīta līdz pusdienām Aivars raksta kometārus visās iespējamās tīmekļa vietnēs, slavīnot Liberāli demokratiskā centra partiju un apkaņojot pretiniekus. Paēdis pusdienas, pāriet ielai pāri un nokļūst partijas nodaļas stābā. Tur viņš atskaitās par padarīto un uzklausa vecā ģenerāļa pārdomas, atziņas, ieteikumus un pavēles, dažkārt satiekot vēl kādus partijas aktīvistus.

Galvenais, ka viņš tur satiek Laimdotu.

Bet tik daudz attapības kautrīgajam puisim nav, lai saprastu, ka Laimdotai viņš tik tiešām nav vienaldzīgs.

Pēcpusdienā, līdz pat sešiem vakarā, Aivars turpina aģitācijas darbu tīmeklī.

Tāds darbs nav viegls, jo Ikšteina partija viņam nepatīk. Aivaram ir galva uz pleciem, un viņš ir ātri sapratis, ka partija kuļ tukšus salmus, ka tā nespētu valsti izvest no saimnieciskām grūtībām, — bet tautu tā šķeļ. Tad jau mūžīgie opozicionāri, sociāldemokrāti, ir labāki. Prātā nāk ķecerīgas iedomas. — Piemēram, saeimas vēlēšanās viņš varētu slepšus nobalsot par sociāldemokrātiem. Kangeris taču neuzstās,

lai paša vietnieks pēc vēlēšanām parādītu neizlietotās partiju saraksta lapiņas, no kuŗām tad varētu redzēt, par kuŗu sarakstu ir balsots.

Tēvs, protams, ir bijis ļoti sašutis, ka jaunākais dēls iestājies ikšteiniešu partjā. Māte gan iebildusi, ka tā droši vien nebūtu noticis, ja Aivars nebūtu palicis bez darba; mātei patīk, ka dēls turas pie Kangeŗiem, bet par to viņa, saprotams, klusē.

Katru nedēļu tiek rakstītas arī tās atskaites, kuŗas paraksta „Vējš”. Atskaites aizceļo uz adresēm, kas tiek bieži mainītas. Reizi mēnesī, vai retāk, Aivars satiekas ar Aloizu. Visbiežāk tas notiek automobilī, un šis automobilis ik reizes ir cits. Aloizs ir beidzis kuŗa skolu un turpina dienēt armijā.

Aloizs mēdz būt saīdzis, pat drūms, un tāds viņš droši vien ir tāpēc, ka ir izjukusi viņa un Dzintras draudzība.

Tiek nosvinēti Ziemsvētki, baltajai Abrenei tinoties baltā sniegā; tiek sagaidīts Jaunsgads.

Ziema ir barga. Tik barga, ka pierimst pat politiskās kaislības. Vairāk jādomā par to, kā nenosalt.

Beidzot pienāk pavasaris, un ikšteinieši sāk gatavoties uz lielo partijas sapulci Daugavpilī, Vienības namā. Šķeltnieki droši vien sprediķos arī par tautas vienību.

Gan Konrāds un Džerijs, gan Sudātovs aizvien biežāk nāk pie Kangeŗa, un viņiem ir daudz, ko pārrunāt. Trīs partijas — trīs dažādi ceļi vai neceļi.

Kangeris aicina neklīst pa maldu takām, bet pievienoties Liberāli demokratiskajam centram. Aptaujas liecina, ka ne Latgales progresisti, ne Krievu nacionāldemokrati nesavāks 4% balsu, ievēlēšanai nepieciešamo minimu.

Pie Kangeŗiem Konrādu vairāk velk nevis politika, bet Laimdota, toties Džerijs, nudien, ir vējgrābslis. Te viņš jūsmo par seno latgaļu kuŗavadoņiem, kas izkāvuši un izlauņījuši Pleskavu, te aizgrābtībā citē komunistu Šķilteru.

Laimdota no Konrāda izvairās, bet Aivars to laikam nesaprot.

Visādu spriešanu starplaikos priekšsēdis ar vietnieku uzrauj pa šacha partijai, kuŗas vietnieks vienmēr ļauj sevi uzvarēt. Kādā reizē arī Laimdota piesakās spēlēt, un tad Aivars viņai ātri ieliek matu. Par to tad nu brīnās gan Laimdota, gan viņas tēvs, bet visvairāk pats Aivars.

Laimdotas māte viņu nosauc par znotiņu, un Aivars neztur, nosarkdams kā biete. Laimdota izliekas to neredzam.

Kangeris raizējas, vai tiks ievēlēts. Ja Latgales vēlēšanu apgabalā Liberāli demokratiskā centra kandidātu sarakstā viņš tiktu par otro vai trešo, tad ievēlēšana tikpat kā droša. Bet vai abrenieti, censoni no mazas pilsētas, partijas vadoņi liks tik augstā vietā?... Virs viņa droši vien tiks ierakstīti daugavpilieši, rēzeknieši, preilēnieši, krāslavieši un varbūt pat balvēnieši!

Kangeris grib daudz. Viņš grib kļūt par izglītības ministru un atriebties zemsaviešiem.

Konrāds un Džerijs grib latgaliskākus vārdus un sodās par saviem pārcuiļotiem vecākiem.

Sudātovs nezina kāpēc pasācis vietā un nevietā skandināt teicienu, ka visvairāk dabū vislielākā cūka.

Konrāds un Džerijs ar Sudātovu nekad nestrīdās, taču vienreiz tomēr izceļas strīds par mazo upīti, Rītupes pieteku Zeļesnīcu. Sudātovs uzstāj, ka upes īstais vārds ir Zeļezņica, ar uzsvāru uz otrās zilbes. Konrāds paziņo, ka pat Volgai vārdu devuši viņa senči, un aiziet, stiprāk aizcirdams durvis.

Maija vidū priekšsēdis un vietnieks aizbrauc uz lielo partijas sapulci.

Aivars nekad nav bijis slavenā Vienības nama iekšienē. Nams patiesi skaists un varens.

Lielā zālē tik pilna, ka nav kur adatai nokrist, bet viņiem, kā jau nodaļas vadītājiem, ierāda vietas itin tuvu skatuvei.

Iznāk profesors Ikšteins. Sanākušie uzgavilē. Slavenais profesors ir sīks vīriņš ātrām kustībām un asu skatienu.

„Pilsoņi un pilsones!” viņš skaļi sauc. „Tautas atmoda ir sākusies!”

Pēc parlamentārās krīzes un jaunas valdības izveidošanas Lietuva atsakās no ieceres būvēt kodolspēkstaciju.

„Washington Post” publicē plašu rakstu par Baltijas jūras valstīm. Piecas no tām kādreiz bijušas Krievijas imperijas sastāvā. Tagad tās var lepoties ar nacionālās patstāvības laika panākumiem.

Militārais atašejs Vācijā ir pirmais, kuŗš atklāj, ka ASV kaŗa kuŗi patiešām dosies uz Baltijas jūru. Nav gan zināms, cik ilgi tie tur paliks.

„Brīvā Zeme” sāk biežāk rakstīt par Ameriku.

Nafta vairs nekļūst lētāka, toties lētāks paliek zelts. Lielākais alumīnija ražotājs pasaulē, amerikāņu „Alcoa” aprīlī publicē atskaiti par 2001. gada pirmo ceturksni, un tā ir labāka, nekā ekonomikas lietpratēji ir cerējuši. „Alcoa” akcijas tūlīņ kāpj par 2,8%.

Valkā slepeni satiekas Igaunijas un Latvijas ģenerālstābu priekšnieki. Igauņi apstiprina, ka arī viņiem ir zināms par ASV kaŗa kuŗu drīzu ierašanos Baltijas jūrā. Ģenerāļi vienojas, ka Igaunijas un Latvijas kaŗa flotēm jau pirms tam jāveic kopīgi manevri. Abas valstis ir sabiedrotās; tām ir līgums par militāru savienību.

Maijā Latvijas valdība jau zina visu, kas tai jāzina par ASV turpmāko militāro klātbūtni pie Kurzemes krastiem.

Jūnijā tiek sarīkoti plaši Igaunijas un Latvijas jūras spēku manevri, kā novērotājam piedaloties arī Somijai.

Lietuvai un Polijai, kā parasti, ir nesaskaņas arī par šo jautājumu. Bet Lietuva uzsāk sarunas ar Tosmares akciju sabiedrību par Sventājas ostas padziļināšanas darbiem.

Sarunas ar Padomju Savienību par jaunu tirdzniecības līgumu kļūst gausākas.

Pa to laiku Latvija deg priekšvēlēšanu ugunīs. Spridzekļi gan vairāk nesprāgst, tomēr policijai tāpat darba pilnas rokas. Atdzīvojušies sen aprimušie strīdi starp latviešiem un minoritātēm, un pieņemamas spēkā nebijuši strīdi starp dažādu novadu latviešiem.

Kā tas ir varējis notikt, ka tagad, un nu jau 21. gadsimtā, daŗs Latgales latvietis ir sācis apsvērt sava novada atdalīšanos no Latvijas?...

Pirms aptuveni simt gadiem Latgales izcilais politiķis Francis Kemps ir gan uzdevis savu slaveno jautājumu par pusmiljona lielo tautu, taču šis jautājums, visticamāk, ir bijis rētorisks. Lai arī cik daudz un ko ar savu politiķa instinktu Kemps būtu gribējis panākt, viņš to būtu gribējis — un varējis — panākt Latvijas, nevis Latgales galvaspilsētā, bet citās galvaspilsētās viņa jautājums paliktu nesadzirdēts.

Latvieši ir tauta, kuŗai katrs pagasts ir kā valsts — dažviet pagasts tā arī ir dēvēts, par valsti, un tādai saukāšanai ir dziļas saknes, kas iestiepjas sensenā pagātnē — un latviešiem ir 519 pagastu.

Katrs ir lepns par sevi, pakļauties negrib neviens, un visi ārpagastnieki ir neļēgas.

Kas slikti pazīst latviešus, var iedomāties, ka tādu tautu itin viegli sašķelt...

„Latgola” izplata aicinājumu balsot par Latgales progresistiem...

Profesora Ikšteina vārdi, kustības, smaidi, vaiksti, — itin viss pārņem savā varā — bet tikai tos, kuri ir ar mieru šai varai padoties. Aivars ievēro, ka no tuvāk sēdošiem viņš ir vienīgais, kurš sēž tāds kā sapīcis, un tūliņ pasteidzas kļūdu labot, ieplājot sejā apbrīnošanas izteiksmi.

Pēc pirmiem, ugunīgiem ievada vārdiem Liberāli demokratiskā centra partijas vadonis, neizplūzdams liekvārdībā, skaidri iezīmē partijas taktiku priekšvēlēšanu cīņā un to, kā partija rīkosies pēc vēlēšanām.

Kopīgs saraksts ar sīkām partijām nav vajadzīgs. Liberāli demokratiskā centra partija ir pietiekami stipra, lai tiktu saeimā viena pati, nemaksājot pēc tam lielu cenu par mazām balsīm. Pēc iekļūšanas saeimā cīņa palikšot grūtāka. Viņi nekādos apstākļos nepiekrītšot koalīcijai ar pelēkajiem baroniem, kuri noveduši valsti līdz izputēšanai. Sociķi savukārt, lai gan nosēdējušies uz opozīcijas cietiem krēsliem līdz nelabumam, nav spējīgi pa īstam iet kopā ar jauno politisko spēku. Sociķus vadot godkāre. Tie gan mēģinot pielabināties tautai, bet patiesībā tādi paši baroni vien esot, tikai sarkani. Tomēr vēlēšanu iznākums būs tāds, ka arī sociķi būs spiesti atzīt liberāli demokratiskā centra pārākumu.

Klausītāji uzgavilē. Kangeris sit plaukstu kā negudrs, un Aivaram ir atkal jābrīnās, kā no vienmēr nosvērtā, valdošai partijai paklausīgā mācību pārziņa iznācis tik dedzīgs pastāvošās varas gāzējs.

Pēc sapulces beigām liberāli demokratiskie centristi izklīst katrs uz savu pusi, un pirmsvēlēšanu trakums turpinās.

Vai Sudātovs nesāk nojaust, ka tiek izspiegots?... Satiekoties viņš raugās ļauni, kā aizkaitināts, bet tas droši vien tāpēc, ka nav piepildījušies Krievu nacionāldemokratisks partijas nolūki par biedrošanos ar ikšteiniešiem.

Bet kāpēc Sudātovu, kurš nodarbojas ar politiku, izseko armijas vīri, nevis Polītpārvalde?... To nevar zināt. Te nekas nav skaidrs.

Pienāk vēlēšanu diena, oktobra mēneša pirmā sestdiena, kā jau tas noteikts Satversmē.

Visu nakti Aivars nosēž pie datora, sekodams jaunākajām ziņām gan no Centrālās vēlēšanu komisijas, gan no citām vietnēm.

Neparasti liela interese par 21. saeimas vēlēšanu iznākumu ir ārvalstīs. Rīga čum un mudž no ārzemju žurnālistiem.

Oficiālie rezultāti ir tādi, ka visi jūtas kā zaudētāji.

Ne Latgales progresisti, ne Krievu nacionāldemokrāti nav tikuši pāri četru procentu sliekšnim, un to nav spējusi neviena no sīkajām partijām.

Saeimā ir ievēlētas tikai trīs partijas — Latviešu zemnieku savienība ar piecdesmit vietām, Latviešu sociāldemokratisks strādnieku partija ar trīsdesmit sešām un Liberāli demokratisks centra partija ar četrpadsmit vietām.

Profesors Ikšteins pasteidzas pirmais, paziņojot, ka ir gatavs nostāties jaunās valdības priekšgalā, un aicina visus veselīgos spēkus valstij grūtā laikā apvienoties ap centru, kas esot vienīgā saprātīgā rīcība tagadējos apstākļos.

Zemnieku savienība asi noraida profesora priekšlikumus, bet sociāldemokrāti iesaka nesteigties ar koalīcijas veidošanu.

Aizkulisēs sākas solīšana, kurš dos vairāk. Likmes ir augstas, bet spēlētāji saprot, ka tās var palikt vēl augstākas, un aukstasinīgi nogaida, žurnālistiem ik pa laikam melsdami visādas blēņas.

Nav iespējams sastādīt valdību, kurai būtu vairākums.

Kāds revolveržurnālists, liels taisnības cīnītājs, ceļ dienas gaismā aizdomīgus Liberāli demokratiskā centra partijas darījumus. Pareizāk sakot, iekšlietu ministrs slepeni atļauj šim žurnālistam iepazīties ar dažām Polītpārvaldes aktīm. No tām ir redzams, kā ikšteinieši tikuši pie naudas vēlēšanu tēriņiem un partijas darbinieku algām.

Galvenie naudas gādātāji ir divi partijas valdes locekļi, kas aizņēmušies milzīgu summu no kāda Vācijas pilsoņa. Tad šo aizņemto naudu, kā jau Latvijas pilsoņiem piederošu, viņi ir ziedojuši partijai. Aizņēmuma ķīlai ir ieķīlāti aizņēmējiem piederoši piecstāvu nami Rīgā, meži Kurzemē un lielas lauku saimniecības Vidzemē.

Drīz pēc tam aizdevējs ir nomiris.

Vispirms ASV eskadra ir devusies uz Somijas krastiem, draudzības vizītē, pa ceļam izmetot enkuru pie AMOCO-Latvijas Nafta sūknētavām.

Latvijas kara flotes komandieris un ASV eskadras komandieris ir apsveikuši viens otru un izteikuši cieņu un draudzību.

Padomju Savienības prese trako. Vēl nekad ASV un jo īpaši Latvija nav tā sutinātas, kā tagad. ASV imperiālisti ar brāļu Lēmaņu netīrām ķetnām tīšuprāt sarīkojuši saimniecisko krīzi, lai iedzītu darbaļaudis vēl lielākā nabadzībā. Latvijas buržuazisko nacionālistu šakāļi mielojoties pie kūpošo miesu atliekām, grauzdami latgaliešu skrimstalas un krievu cīpslas.

Bet pagaid' tik, prakvasti! Pasaules revolūcija nav iedoma, tās uguns gruzd zem proletāriešu ciešanu pelniem un kuŗu katru dienu var uzliesmot.

Kamēr ASV eskadra viesojas Somijā, Padomju Savienība sāk koncentrēt kara spēku pie Igaunijas robežas. Igaunī speŗ atbildes soļus, iesaucot armijā vairāku katēgoriju rezervistus. Arī latviešiem derētu rīkoties tāpat, lai apliecinātu nepārprotamu atbalstu saviem sabiedrotājiem. Latvieši tomēr vilcinās. Vainojami ir iekšpolitiskie apstākļi.

Valsts prezidents apsveŗ saeimas atļaišanu un ārkārtas vēlēšanu sarīkošanu.

Kad no Somijas ASV eskadra ierodas Igaunijā, var sāk domāt, ka tūlīt sāksies karš. PSRS kara lidmašīnas vairākas reizes ielaužas Igaunijas gaisa telpā.

No Igaunijas amerikāņi kuŗo uz Latviju.

Padomju Savienība drusku nomierinās.

Polītpārvalde apcietina trešo „Purnavas ķēniņu”, no Rēzeknes. Kratīšanā atrod prāvas naudas summas un ieročus. Apcietina arī vairākus Latgolas biedrus Liepājā un Ventspilī.

Liberāli demokratiskā centra partijas Abrenes nodaļa sarīko piketu pret netaisnīgo izglītības politiku.

Sociāldemokrāti atkal noraida zemnieku savienības piedāvājumus par koalīcijas izveidošanu. Daži zviedru biedri no Zviedrijas sociāldemokrātiem uzskata, ka tā ir kļūda.

Bet kā lai salīgst ar tiem, ar kuŗiem gadu desmitiem ir bijusi tikai kašķēšanās?...

Valsts prezidents ielūdz ASV eskadras komandieri prezidenta pilī.

Sāk streikot tās arodbiedrības, kuŗām ir cieši sakari ar ikšteiniešiem.

ASV eskadra dodas uz Lietuvu. Klaipēdas ostā kāds vīrietis met rokasgranātu pret pietauvoto korveti. Uzbrucēju apcietina. Tas ir kāds plānprātīgais.

ASV eskadra dodas uz Poliju, bet pusceļā griežas atpakaļ. Padomju sūtnis Varšavā ir pieprasījis amerikāņu kara kuģus neuzņemt poļu ostās, atsaucoties uz padomju un poļu neuzbrukšanas līguma noteikumiem.

Tagad ASV eskadra kreisē Latvijas ūdeņos, netālu no AMOCO-Latvijas Nafta sūknētavām, un ir sagatavojusies uz ilgu palikšanu Baltijas jūrā.

Ārlietu ministrijā pienāk ārkārtīgi nepatīkamas ziņas no sūtņa Maskavā. Atskaite par Latgales komunistiskās partijas darbību un tās centrālkomitejas pārcelšanos uz Ostrovu nobāl kādas citas ziņas priekšā. Vēstniecības sekretāra rokās ir nonākusi slepena padomju karte, uz kuŗas seši pierobežas pagasti iekrāsoti Padomju Savienības krāsā, un tie ir Kacēnu, Upmales, Linavas, Purvmalas, Augšpils, Gauru pagasti, līdz ar apriņķa pilsētu Abreni...

Ja karte nav viltojums, tad kaŗš ir neizbēgams.

Tāda karte nevar būt īsta! Tā ir dezinformācija!

Vēstniecības sekretārs šo karti dabūjis no Zviedrijas militārā ataŗeja Maskavā...

Pienāk Ziemsvētki, pēc tam jauns gads — astoņdesmit ceturtais, kopŗ pastāv Latvijas republika.

Kangeris ir saŗļucis. Viņŗ nav ievēlēts saeimā, un sapnis par izglītības ministra amatu arī ir tikpat kā izsapņots. Abrenieŗi ir smīnējuŗi par viņa piketēŗanu pie ģimnazijas, un kāds ģimnazists, zobgalis, iznācis ārā ar slotu rokās, kā apkopēju tēlodams.

Pēc vēlēŗanām apŗīkst naudas straume, un Abrenes nodaŗlas darbiniekiem vairs nemaksā algas. Aivars dzīvo pa māju un pie sava priekŗnieka aiziet retumis, toties vēl bieŗāk pie Kangeŗa nāk Konrāds, Dŗerijs un Sudātovs. Kamēr Sudātovs turpina cīnīties par Krievu nacionaldemokratiskās partijas lietu, Konrāds ir pārsviedies pie komunistiem, un Kangerim nav viegli viņā klausīties.

„Tikai komunistiskā partija pa īstam cīnās par visu apŗiesto tautu atbrīvoŗanu. Tā cīnās par pilnīgām paŗnoteikŗanās tiesībām Latgalei!”

Arī liberāŗiem ir savas robeŗas. Profesors Ikŗsteins gan ir mācījis būt iecietīgiem pret citādu uzskatu ļaudīm, lielā aizgrābtībā aicinājis iemīlēt Latvijas patstāvisības gados vienmēr nicināto austrumu kaimiņu, kam lielāka par dūrēm esot plaŗā sirds un krievu dvēsele, bet partijas programmā taŗu nav rakstīts, ka jāsadala Latvija vai jāpievienoŗas Padomju Savienībai.

„Konrād, dēls,” iesāk Kangeris lēnprātīgi, „ja Latgale atdalītos, tā nenovēŗšami nonāktu Krievijas sastāvā, un vēsture mums skaidri un gaiŗi rāda, kāda atpalcība tad ŗeit valdītu. Latgales saimnieciskam uzplaukumam visvairāk ir kaitējis viss krieviskais.”

„Profesors Ikŗsteins tā nedomā!” smīn Dŗerijs.

„Latvieŗu burŗuazijas mēģinājumumi latgalieŗus pasludināt par latvieŗiem ir izsaukti no viņu imperiālistiskiem nolūkiem apŗiest un izmantot ŗo vislielāko Latvijas nacionālo mazākumu!” Konrāds braŗi citē komunistu ŗķilteru.

„Es gan visu mūŗu ŗeit esmu nodzīvojis kā starp savējiem,” iebilst Kangeris, dzimis kurzemnieks.

Konrāds uz brīdi samulst. — Kangeris taŗu ir čuŗlis no galvas līdz papēŗiem!... Tādu neizdosies pārliecināt. Spēle ar liberāŗiem jāizbeidz. Bet kā tikt pie Laimdotas?...

Atskan lidmašīnas troksnis. Tā ir padomju lidmašīna, kas pret Augšpili iebrukusi Latvijas gaisa telpā.

Atskan troksnis, kas atgādina lielgabala šāvienu. Kas notiek?!...

Vakarā Benjamiņu Panorāmā uz īsu brīdi redzama sarkanvaigžņota lidmašīna, kas esot apmaldījusies un aizlidojusi tikpat kā līdz Abrenei. Par lielgabala šāvienam līdzīgo troksni, kas ir bijis 9. zenītaterijas brīdinājuma šāviens, Panorāma nesaka ne vārda.

Padomju Savienība pārtrauc sarunas par jauno tirdzniecības līgumu.

Mīklainos apstākļos Rīgā tiek noslepkavots rosīgs Krievu nacionāldemokrātiskās partijas biedrs, un Padomju Savienībā uzbango nepieredzēti plaši protesti pret ļauno kaimiņzemi rietumos. Ne uzvārdu kropļošana, ne tas, ka Latvijā nav krievu skolu, ka nav pat Krievu kultūras biedrības, — nekas nav salīdzināms ar šo noziegumu.

Padomju tauta pieprasa atriebties, un tauta, kā tas labi zināms, Padomju Savienībā ir noteicēja par visu, ieceldama par savas gribas izpildītājiem labākos no labākajiem, vīrus no Padomju Savienības komunistiskās partijas politbiroja.

Politbiroja vīri cenšas tautu nomierināt.

Koncesijas Liepājas ostā netiek prasītas, tikai Ventspilī. Arī Rīgā jāierīko brīvosta ar padomju puses ieceltu pārvaldi un saviem iekšējiem noteikumiem.

Uz Ventspili būvējami naftas un deggāzes cauruļvadi, jo biedrs Antropovs tomēr ir ar mieru pārdot šīs vielas pēc šīm vielām tik ļoti salkstošiem rietumniekiem.

Armijas stāba Informācijas daļa ziņo par padomju kaņaspēka koncentrēšanu gar Latvijas robežu. Lielā steigā tiek būvētas trīs dzelzceļa līnijas Latvijas virzienā.

Ja izceltos karš, tad igauņiem nebūtu spēku, ko sūtīt palīgā sabiedrotajiem latviešiem, jo visi igauņu spēki ir vajadzīgi pašu zemes aizsardzībai.

Lietuvieši joprojām atrodas nepieteiktā kara stāvoklī ar Poliju, kuŗu kā iespējamu Latvijas sabiedroto ir veikli neitrālizējis padomju un poļu neuzbrukšanas līgums.

Latviešu diplomāti spēj panākt tikai tik daudz, ka Polija izsaka bažas par padomju un latviešu attiecību pasliktināšanos un poļu presē jūtams latviešiem labvēlīgs tonis.

Latvieši pērk daudz preču no Zviedrijas, taču Zviedrija nav tik liela un stipra, lai spēkotos ar Padomju Savienību.

Anglijai Latvijas liktenis ir vienaldzīgs. Kolōniju lielvalstij maza demokrātiska republika bijusi nebijusi. Ja Padomju Savienība okupētu Latviju, tad ievestā sviesta vietā briti vairāk pirktu pašu ražotu margarīnu.

Ja Padomju Savienība okupētu Latviju, tad šo krupi it visas lielās demokratijas norītu kā ogu.

Bet pie Liepājas taču stāv amerikāņu eskadra!

Polītpārvalde sāk izplatīt baumas, ka ASV, lai nostiprinātos Eiropā, var sākt karu ar Padomju Savienību.

Tas nav prātīgi darīts. Jāmelo izveicīgāk, tā, lai tauta uzreiz notic, un tādās baumās nevajag iepīt karu, lai nerastos bailes.

Patiešām, Latvija nav lielvalsts, kas mēdz laupīdama uzbrukt, un latviešu varasvīri nav tik nekaunīgi melotāji, kādi mēdz būt lielie. Latvieši ir raduši paļauties uz likumu un tic, ka pasaulē pastāv taisnība.

Latvija iesniedz sūdzību par Padomju Savienību Tautu Savienībā, Ženēvā.

Piezvana Aloizs, un tiek norunāta satikšanās pusceļā starp Abreni un Augšpili.

Aloizs ir pavisam drūms.

„Vai būs karš?”

„Nezinu. Priekšniecība mudina ticēt mieram.”

„Vai Sudātovs patiesi ir bijis izspiegošanas vērts?”

„Neuzdod liekus jautājumus!”

„Kāda ir patiesība par Secka bankas aplaupīšanu?”

„Tā nav armijas darīšana.”

„Kā tā?! Viens pensionēts ģinieks armijai ir svarīgs, bet bankas aplaupīšana pierobežā nav svarīga?!”

„Rimsties! Ielāgo, ka patiesību mēs uzzinām ļoti reti.”

„Un kāpēc man vajadzēja spēlēt teātri ar liberāļiem?...”

„To nenožēlo! „Vējš” lai turpina pūst mūsu burās!”

„Vai tad nevaru beigt?...”

Aivars bieži vien ir domājies, kā tas būtu, ja viņš pamestu slepeno dienestu. Dzīve paliktu daudz mierīgāka. Viņš vairs neizspiegotu Laimdotas tēvu...

„Mums jācīnās! Jācīnās! Mēs taču neesam sliktāki, mēs neesam glēvāki par tiem, kuŗi nolika savas galvas Atbrīvošanas karā! Un mums ir daudz vieglāk cīnīties, nekā tiem varoņiem, kuŗi nu atdusas brāļu kapos.”

Augstu debesīs rūc izlūklidmašīna. Tagad lidmašīnas redz bieži. Pirms divām dienām dzelzceļa stacijā iebruca ešelons ar latviešu tankiem. Ar vilcējiem tie demonstrātīvi tika vesti cauri Abrenei uz austrumu pusi.

Latgolas jaunekļi ir kā zemē ielīduši. Viņiem ir bail.

Kādā kokā pie senā Abrenes pilskalna tomēr uzvilks sarkanais karogs.

Uz ielām un ceļiem aizvien biežāk redzamas aizsargu patruļas.

Aivara tēvs šad un tad atslēdz seifu, kuŗā glabājas viņa ierocis. Ja izšķirošais brīdis pienāks tad arī Aivaram būs jāuzvelk karavīra tērps un jāsaņem savs ierocis.

„Maskava grib būt noteicēja,” Aloizs nervōzi koda lūpas. „Sen nav vākusi nodevas no strādīgiem latviešiem. Mums tagad bieži stāsta par politisko stāvokli... Manā rotā ir kareivis, kuŗam patīk visādi funkterēt, iztēloties neiedomājamas lietas. Reiz viņš smiedamies stāstīja, ka esot nosapņojis, kā Ieņēmumu departaments esot bijis spiests uzcelt sev namu galvaspilsētā uz zemes, kas nu piederot Kremlim, un pēc tam maksājis Kremlim miljonus par šīs zemes nomu... Un Kremlis turpmāk dalījis valsts naudu un rīkojies kā pa savu kabatu... Ņēmis savu tiesu no visa... Mēs smējāties kā kutināti... Tas taču nav sapnis, bet murgs! Bet ka viņi gribētu mums visu atņemt... tā gan ir patiesība...”

„Mēs neļausim!”

„Protams, ka mēs neļausim. Mums ir stipra armija.”

Pamalē kaut kas sāk parkšķēt, kā mežapīles, un parādās divi helikopteŗi. Aloizs noskatās, acis samiedzis.

„Vanagi!”

„Vanagi?...”

„Izlases vienība. Vingrinās lēkšanā ar izplētņiem.”

„Mans brālis saka, aizsardzības līnija esot novecojusi...”

„Lai pievalda mēli!”

„Bet vai tā ir?...”

„Jā.”

Latvijas sūdzība Tautu Savienībā iet parasto gaitu. Pa to laiku pie austrumu robežas jau ir sakoncentrētas divpadsmit padomju kājnieku divīzijas, divas tanku brigādes un aviācijas korpuss.

Padomju Savienība nav izsludinājusi mobilizāciju, un to nav darījusi arī Latvija, lai neizaicinātu lielo kaimiņu uz vēl asāku rīcību. Par mobilizāciju armijas komandierim nav lielu raīžu. Mobilizācijas plāns ir tā izstrādāts, ka armija spēs mobilizēties divās diennaktīs, priekšējām vienībām uztverošajās pozīcijās noturoties vismaz tikpat ilgi, kamēr mobilizācija tiek pabeigta.

„Brīvā Zeme” iznāk ar milzīgu virsrakstu: Kaŗa nebūs!

Latvijas armija sāk iesaukt rezervistus.

Tautā sāk pieminēt Finka pareģojumu par kaŗu, kas izcelšoties, kad gads būs vienāds no abiem galiem.

Zem četrām acīm satiekoties, iekšlietu ministrs piedraud profesoram Ikšteina, ka esot pietiekami daudz pierādījumu, lai divus liberāli demokratiskā centra deputātus ietupinātu aiz restēm. Ja ikšteinieši nemitēsies uzstāties pret valdību, kad kuŗu katru mirkli var tikt izsludināts vai nu aplenkuma, vai pat kaŗastāvoklis, tad šie divi tiks cietumā.

Ikšteins nezina, ko atbildēt. Padomju Savienība, par kuŗas sirsnīgāko draugu viņš ir uzstājies pirms saeimas vēlēšanām, ir sākusi rīkoties tā, ka profesoram zūd pamats zem kājām. Ka divi iekšlietu ministra nosauktie partijas biedri varētu būt blēži, par to viņam jau ir bijušas aizdomas.

Profesors Ikšteins neveikli mēģina savus grēkāžus attaisot.

Iekšlietu ministrs viņu asi pārtrauc. Apsūdzība tikšot uzrādīta nevis par finanču machinācijām, bet par valsts nodevību.

Profesors Ikšteins sašļūk.

Pret sociāldemokrātiem iekšlietu ministrs nav tik ass, tomēr katēgoriski pieprasa atteikties no politiskiem mērķiem, iekāms nebūs uzlabojušās attiecības ar Padomju Savienību.

Sociāldemokrāti piekrīt.

Ja nav iespējams sastādīt jaunu vairākuma valdību, tad lai strādā vecā.

Nu ministru prezidente var rīkoties drošāk, kaut gan iekšēji viņa paliek jo dienas, jo nedrošāka. Tiek uzsāktas pat sarunas par aizņēmumiem ārvalstīs.

Tikmēr robežas otrā pusē tanku vienības sāk atdarināt uzbrukumu. Tas ārkārtīgi saspīlē kaŗavīru nervus, radot gan uztraukumu, gan nomāktību.

Iedzīvotāji sāk izpirkt veikalus un sturmēt bankas. Zelta cena kāpj kā palu ūdeņi. Atdzīvojas ārzemju valūtas melnais tirgus.

Krogos un ballītēs sāk skanēt zobgalīga dziesmiņa:

„Antropovam, nabagam,
Abi galī apdeguši;
Mandžuko, Latvijā
Visi zobi izbiruši.”

Valsts aizsardzības padomes sēdes aizrit ārkārtīgi saspringti.

Padomju Savienības prasības nav pieņemamas. Ja tā neatkāpsies no tādām prasībām, tad kaŗš ir neizbēgams.

Armija ir labi apmācīta un apbruņota. Kaŗš austrumu frontē varētu turpināties vienu mēnesi. Bet ko pēc tam?...

Latvija dzima, Krievijai mirstot. Acīmredzot, uz zemeslodes tās abas nevar pastāvēt — vienai jāmirst. — Krievijai mirstot, dzima vairākas valstis un Padomju

Savienība tām negrasās uzbrukt; tā draud tikai Latvijai. Latvijai tiek draudēts, lai dabūtu vislielāko peļņu no Latvijas ostām. Jāpiedāvā pieņemami vienošanās noteikumi, un Kremlis norims.

Sākas nogurdinoša stīvēšanās par iespējamu vienošanos.

No Rītupes ciema piezvana vecākais brālis un priekšlaikus apsveic Jānos.

Aivars grib zināt, kas notiek uz robežas. Brālis atbild, ka stāvoklis ir ļoti saspīlēts.

Vai patiesi izcelsies karš?...

To Rītupē neviens nezina, bet visi atvaļinājumi ir atcelti, un tiek gaidīta mobilizācijas izsludināšana.

Valdības pārstāvji ierodas uz ārkārtīgi smagām sarunām Maskavā. Kā par nelaimi, naftas un deggāzes cenas tagad iet uz augšu, un Kremļa varasvīri ir kā prātu zaudējuši no aizvien stiprākās naudas smakas.

Ja ASV pārtrauktu labības pārdošanu Padomju Savienībai, tad komunistiskā iekārta ilgi nenoturētos. Kāpēc ASV tā nedara?...

Neviļus nāk prātā neticamais Latvijas sūtņa atzinums par ASV un PSRS nodomu kopību.

Bet ko līdz tukši spriedelēt, kad uz kārts ir likta Latvijas pastāvēšana?

ASV eskadra stāv kā aizmigusi uz enkura, pie Liepājas, un neparko nekust uz Ventspils pusi.

Padomju tanki, uzbrukumu atdarinot, atkal vairākas reizes gāžas uz Latvijas pusi, — apstājoties kā iemieti pirms pašas robežas — kamēr vienam no kaņavīriem priekšgrupu pozīcijās neiztur nervi. — Priekšgrupu pozīcijas ir bagātīgi apgādātas ar prettanku ieročiem, un vēlāk visiem zināmais, bet vārdā nekad nenosauktais kaņavīrs jau kopš agra rīta ir turējis Javelin lādiņu šaušanas gatavībā un tā ir gulējis stundas trīs, ar pārinieku blakus. Pāriniekam nervi kā striķi, un tas pat nožāvājas, īsu brīdi pirms liktenīgā šāviena. — Tuvākajam T-72 atkal nožļerkstot uz pašas robežas, tikpat kā pie neitrālās joslas metriem, vēlāk nekad vārdā nenosauktais kaņavīrs izšauj.

Tas tanks nu ir lupatu lupatās, kas atrodas Padomju Savienības pusē — Latvija ir uzbrukusi Padomju Savienībai!

Citā reizē tāds incidents tiktu noklusēts, bet ne tagad.

Sarunas tiek pārtrauktas; Padomju Savienības sūtnis atstāj Latviju; 256. sarkankarogotās divīzijas tālšāvējas artilērijas divīzions saņem pavēli apšaudīt Latvijas aizsardzības līniju — nepārnēsot uguni aizsardzības līnijas dziļumā.

Krievu tanks ir ticis sašauts pie Žuguriem, gaisa līnijā aptuveni divpadsmit kilometrus no Abrenes.

Daudzus pārņem bailes.

Aivara tēvs nekavējoties piezvana vecākajam dēlam.

„Pie mums šauj!”

„Rītupē vēl mierīgi.”

„Turies, dēls! Nelaid ienaidnieku mūsu zemē!”

Padomju Savienība iesniedz Tautu Savienībā sūdzību par neizprovocētu agresiju no Latvijas puses.

Latvija iebilst, ka tās armija nav pārkāpusi valsts robežas, un iesniedz Tautu Savienībā sūdzību par to, ka Padomju Savienība ir apšaudījusi Latvijas pierobežu, nogalinot vienu un ievainojot trīs civilistus.

Valdībai vēl ir cerības, ka karš tomēr nesāksies.

Ārlietu ministrs ir saņēmis ziņojumu no sūtņa Vašingtonā. Negribas ticēt, bet tas apstiprina ļaunākās aizdomas par Maskavas sūtniecības sekretāra iegūto slepeno karti, uz kuŗas seši pierobežas pagasti iekrāsoti Padomju Savienības krāsā.

Lai cik varens ir „Ammer International”, arī AMOCO nav ar pliku roku ņemams, un proti:

- 1) Latvija patur ierobežotu suverēnitāti;
- 2) Naftas un deggāzes cauruļvadu būvniecību no Padomju Savienības uz Ventspils ostu financēs „Ammer International”;
- 3) Rīgā tiks ierīkota brīvosta Padomju Savienības vajadzībām;
- 4) Padomju Savienībai atdodami Kacēnu, Upmāles, Linavas, Purvmales, Augšpils, Gauru pagasti, līdz ar apriņķa pilsētu Abreni.

Likteņa irōnija: Abrenes ģerbonī attēlots dalīts vairogs un 6 pakavi; Abrenes apriņķis tiek sadalīts, seši pagasti Latvijai atņemti.

Tēvs uzvelk aizsargu mundieri, paņem šauteni un aizsteidzas uz Aizsargu namu.

Valdības nams un Rīgas pils klusē. Apklususi arī apšāude Žuguru pusē.

Aivars sēž pie datora, pieslēdzies valsts radio vietnei, un gaida ārkārtēju paziņojumu, bet tāds joprojām neatskan.

Pie ārdurvīm zvana. Aivars noskrien lejā. — Sudātovs!

„Labdien, Elkšņa kungs!” saka īrnieks, un viņa balss skan neparasti, lipīgi laipni un reizē draudīgi. „Vai zināt pēdējos jaunumus?...”

„Uz Augšpils pusi bija dzirdami šāvieni... Vai Padomju Savienība pārkāpusi neuzbrukšanas līgumu?!”

„Nepavisam! Maskavas radio nupat ziņoja, ka beidzot tiks izlabota vēsturiskā netaisnība, kāda tika nodarīta Krievijai, noslēdzot 1920. gada 11. augusta Rīgas Miera līgumu, kad Krievijai atrāva krievu apdzīvotu apgabalu ar dzelzceļa staciju Pitalova, ko latviešu buržuaziskie nacionālisti, vēstures falsificētāji un sagrozītāji nelikumīgi pārdēvējuši par Abreni...”

„Nelikumīgi pārdēvējuši?!”

„Jā, jā! Šis ir sens krievu zemes apgabals! Jā, jā! Un pavisam drīz te ienāks mūsu, tas ir, padomju karaspēks!”

Aivars netic savām ausīm.

Sudātovs stāv piepūties, tad apgriežas un neatvadījies iet prom. Laikam pie Kangeŗa. Arī tas jāpārsteidz ar jaunākajām ziņām.

Aivars nekustas, kā triekas ķerts.

Laimdota! Krievi ieslodzīs Laimdotu koncentrācijas nometnē! Pie viņiem tādas ir.

Aivars metas pakaļ Sudātovam.

Pie Kangeŗiem jau iet augstos toņos. Nez pa kuŗu laiku atvilcies Konrāds ar savu ieročnesēju un vēl kādu līdz šim neredzētu, drūma izskata, klusējošu jaunekli.

„Pitalova ir šīs vietas īstais, latgaliskais nosaukums! Pitalova kļūs par neatkarīgās Latgales pagaidu galvaspilsētu!” Konrāds vai kliedz. „Pēc tam mēs maršēsīm uz Rēzekni un Daugavpili, un ieņemsīm Aiviekstes līniju!”

„Ak tad Aiviekstes līniju?...” novaidas vecais Kangeris, saķeŗ galvu un tā paliek sēžam pie rakstāmgalda.

„Kuŗš nav ar mums, tas ir pret mums!” Konrāda skatiens zvēro trakās ugunīs.

Vai Padomju Savienība gribētu atņemt visu Latgali?...

„Lēnām pār tiltu!” izmet Aivars strupi, iestājies Kangeŗa kabineta durvīs. Drūma izskata klusējoŗais jauneklis saspringst, kā lēcienam. Konrāds pamāj pavēloŗi, un drūmais atslābst.

„Ā, Elkŗņa kungs!” izsmēŗīgi saka Konrāds. „Ko tad jūs te meklējat?...”

„Aivar, veco zēn, pievienojies Latgolai!” tā uzsauc Dŗerijs. „Tu taŗu esi mūsēŗjais!”

„Pitalovas apgabala lietas turpmāk kārtos padomju valdība,” sausi piezīmē Sudātovs. Viņŗ uzskata, ka Konrāds ir latgaŗu nacionālists. Tādam nevar uzticēties. Internacionālista idejas tādam ir sveŗas un, grūtībām vai ŷaubām uznākot, tāds var pārsvieties pie latvieŗiem, jo, grozi kā gribi, latgalis tas pats latvietis vien ir.

„Kungi!” ierunājas Kangeris dreboŗā balsī. „Es jūs lūdzu pamest ŷīs telpas! Lūdzu, lūdzu...”

„Bet vai biedri var palikt?” joko Dŗerijs, tomēr nekavēdamies sekot pārēŗjiem, kuŗi aiziet.

Kabinetā paliek tikai Aivars.

„Elkŗņa kungs...” Kangeris turpina klusi un vārgi. „Mīŗo Aivar!... Es paredzu, ka Abrene mums būs jāatstāŗ... Es un mana kundze, mēs esam par vecu, lai dotos bēŗļu gaitās. Mēs paliksim, bet jums es uzticu Laimdotu...”

Aivars jūt karstas ŷalkas pārskrienam. Viņŗ droŗi vien ir nosarcis, ŷoreiz nespēdamas pār sevi valdīt, bet Kangeris to neievēro, jo runā, galvu nokāris.

„Aizvediet Laimdotu prom no visām briesmām... Jūsu dzīves ceŗi pēc tam varbūt tecēs kopā...”

Valsts prezidents radiofōnā uzrunā tautu:

„Pilsoņi, pilsones! Mūsu dzīvē gaidāmas lielas pārmaiņas, kādas nenovēŗšami izriet no mūsu zemes ģeografiskā stāvokŗa. Lai gan attiecības ar mūsu lielo austrumu kaimiņu pēdēŗjā laikā nav bijuŗas tās labākās, tomēr vienoŗanās un sapraŗanās ir iespējama, un tāda tiks panākta. Ne ieroŗu troksnis lai runā, bet saprāta balss. Mūsu saimniecībā iestāries jauni laiki. Mūsu tauta plauks un zels, mūsu mīŗā Latvija plauks un zels pasaules brīvo tautu saimē. Smagākie pārbaudījumi gaidāmi mūsu zemes austrumu apgabalā, kur kādreiz aptuveni iezīmētās robeŗas nu ir jāpārsprauŗ. Laika rats neapturami rit uz priekŗu un, kas zina, mūsu tauta varbūt piedzīvos arī tādus laikus, kad mūsu valsts robeŗas pavisam precīzi nostāries mūsu senu senajās etnografiskajās robeŗās.

Pilsoņi, pilsones! Lai kādas nastas mūsu plecos mums uzkrautu tagadnes pārbaudījumi, nesīsim tās lielā pacietībā, skaidri saprotot, ka citādāk nevar būt un nevar notikt. Ne bēdu mirklīm, bet tautas mūŗībai lai pieder mūsu domas un darbi!”

Uzrunu rūpīgi izstudē arī padomju sūtniecībā, un ir ļoti neapmierināti. Prezidents izveicīgi iepinis nepadoŗanos, nesamierināŗanos ar neatgriezeniskām pārmaiņām, sakot, ka „mūsu tauta varbūt piedzīvos arī tādus laikus, kad mūsu valsts robeŗas pavisam precīzi nostāries mūsu senu senajās etnografiskajās robeŗās”.

Pie tādām var pielikt klāt vismaz kilometrus seŗdesmit uz austrumiem no Latvijas tagadēŗjās robeŗas...

Valdība atkāpjas, un pēc padomju sūtna draudzīga ieteikuma valsts prezidents uzaicina profesoru Ikŗsteinu sastādīt jauno valdību.

No saeimas darba atsakās divi Liberāli demokratiskā centra partijas deputāti. Abi ir saslimuŗi, un būs ilgi jāārstējas.

Aiz bēdām un žēlabām saslimst arī Kangeris, kaut gan tieši tagad, brīnumainā kārtā, viņš varbūt tiktu pieteikts kā izglītības ministra amata kandidāts.

Padomju Savienība patiešām grib pārspraust robežas tā, kā tas ir bijis iezīmēts slepenajā kartē.

Tautas vaimanas ir neapprakstāmas.

Referends par robežu maiņu netiek rīkots, un tāds neko nedotu. Varbūt vēlāk, varbūt kādreiz...

Valdība piedraud, ka jebkāda pretošanās tiks apspiesta. Kaņavīri un aizsargi var vīstīt dūres bezspēcīgās dusmās.

„Mēs” divās lapās apcer Latvijas ieguvumus.

Jaunajā valdībā Latviešu zemnieku savienībai ir tikai zemkopības ministra portfelis, un tāpat arī sociāldemokrātiem ir tikai viens, tautas labklājības ministrs. Pārējie ministri nāk no Liberāli demokratiskā centra partijas.

Nu ikšteinieši parādīs, kā jāstrādā!

Sešu Abrenes pagastu iedzīvotāji sāk atstāt savas mājas. Ļoti maz ir tādu, kuŗi gribētu pāriet padomju pavalstniecībā. Daži paliek tāpēc, ka ir vientuļi vai nespēcīgi.

Ne viens vien aiz bēdām sajūk prātā. Pa Linavas pagasta auglīgiem tīrumiem staigājot kāds vīrs ar sētuvi kaklā un kā sējējs izsējot visu, ko sagrābstot sev zem kājām, teikdams smiltis un akmentiņus par priēžu sēklām un vienā laidā atkārtodams:

„Lai tad aizaug ar mežiem, nevis ar svešiem! Lai tad aizaug ar mežiem, nevis ar svešiem!”

Latvijai atņem 1293,60 kvadrātkilometrus. Rēķinot pēc Eiropas lauku zemes caurmēra vērtības, tās ir 905 520 000 Anglijas mārciņas jeb 22 638 000 000 latu. Zaudēto ēku, ceļu, tiltu un citu īpašumu vērtību tik ātri nemaz nevar aplēst, taču tā ir ļoti liela.

Valstij turpmāk vairs nebūs ienākumu no divām simtdaļām savas zemes.

Latgale zaudē 8,25 % no savas platības.

Atlīdzinājumam Padomju Savienība piedāvā izdevīgus tirdzniecības noteikumus.

No savām mājām izliktajiem abreniešiem valdība būvēšot īpašus namus. Vēlāk tapšot arī atlīdzinājuma likums par zaudētiem īpašumiem.

Valdība atlīdzina IGAs zaudējumus. Citu ārzemju ieguldītāju šeit nav bijis.

Abrene jāpamet mēneša laikā. Iesākumā pilsētnieki aizvāc visu kustamu mantu, bet pēc tam sāk lauzt un plēst, un aizvest visu, kas vien aizvedams. Mājām pazūd pat logu rūtis.

Izplatās visdažādākās baumas. Tā kāds esot dzirdējis, ka Gauru pagastā vairākas ēkas nomīnētas, un jaunie iemītnieki, boļševiki, uzsprāgšot.

Sudātovs ir viens no retajiem palicējiem. Būs Elkšņu mājai par uzraugu, un varbūt arī par īpašnieku. Padomijā gan nedrīkstot piederēt vairāk par sešdesmit kvadrātmetriem. Ja māja ir lielāka, tad to vai nu atņemot, vai iemitinot vēl kādu dzīvotāju.

Pēdējā tikšanās reizē Aivars atkal ir tincinājis Aloizu par Sudātovu, bet Aloizs atkal vai nu nav gribējis neko stāstīt, vai arī nav zinājis, ko lai stāsta.

Aloizs patiešām neko vairāk nezina par Elkšņu īrnieku. Viņš nezina, ka Sudātovs jau ir mainījis sava e-pasta adresi, izvēloties Padomju Savienības hostingu, taču armijas stāba speciālistiem ir laimējies atklāt gan adresi, gan samērā vienkāršo, iepriekšējai parolei līdzīgo paroli, un Sudātova sarakste ar GRU, padomju armijas

ārējās izlūkošanas dienesta aģentiem, 3. daļai tāpat nav noslēpums, kā nav bijusi līdz šim.

Ja nebūtu izdevies tikt pie šīm ziņām, tad Aivaram varbūt atkal tiktu dota pavēle slepeni ielikt Sudātova datorā izspiegošanas programmu.

Krievu nacionāldemokratiskās partijas aizsegā Sudātovs bija savervējis vairākus ziņotājus Abrenē un apkārtējos pagastos, un pat vienu civilo darbinieku no austrumu aizsardzības līnijas. Tagad viņam ir jauns uzdevums, pierunāt krievus un arī latviešus palikt Abrenē. Būs jāapkaņo arī irredentisma kustība, ja tāda rastos.

Laimdota piezvana Aivaram, tādā reizē, kad blakus ir gan māte, gan māsa, — kad viņi kravā kofērus.

„Tēvs teica, ka tu mani vedīšot prom...”

Aivars negrib, ka māte vai māsa dzirdētu sarunu, un tik vien atpūt, kā nomurmināt par vēlāku sazvanīšanos.

„Vai tā bija Laimdota?” jautā māte.

Ak, šīs sievietes, cik viņas attapīgas!

„Jā.”

„Vecie Kangeri palikšot zem krieva?”

„Laikam gan.”

„Bet viņi taču nav komunisti!”

„Nav gan.”

„Tad dabūs ciest.”

Ko Aivars lai saka? Viņš tikai nošņācas, pakampj traukiem pilnu kasti un nes uz automobili.

Atgriezies viņš bilst, ka jāaizejot pie Kangeriem. Kad māte noraugās, cik sašļucis dēls aiziet, tad nevar gan iedomāties par iemīlēšanos, bet par kaut kāda nepatīkama uzdevuma izpildīšanu, jo Aivars taču joprojām skaitās Liberāli demokratiskā centra partijas biedrs.

Durvis atver Laimdota, un aicina dziļāk.

„Viss ir izlemts, galīgi un negrozāmi,” tā pavēsti Kangeris, kad viņi ir nonākuši mājastēva kabinetā. „Mēs, vecie, paliekam. Jūs, jaunie, aizbraucat. Mums Rīgā ir radi...”

Aivaram piepeši iešaujas prātā, ka arī Kangeris varbūt ir padomju spiegs.

„Brauksam jau rīt!” apņēmīgi saka Laimdota, redzot Aivaru tik biklu, tik sarāvušos, tik nedrošu.

Kangeris sāk raudāt. Blakusistabā sāk šņukstēt arī Laimdotas māte.

Ārā kaut kas iedunas, bet pērkonas tas nav. Raudas un šņuksti apraujas. Nu arī Laimdotas māte iesteidzas kabinetā.

„Šauj atkal,” saka Kangeris.

Aivars piezvana brālim, bet tas neatbild. Kangeris ieslēdz radiouztvērēju, kas visu laiku stāv norēgulēts uz Rīgas viļņa. Atskan mundra polka, bet viņi sasprindzināti gaida kādu paziņojumu. Gaida un nesagaida.

Mājās pārnācis, Aivars saņem vīra dūšu un pasaka, ka rīt vedīšot Laimdotu ar šādām tādām mantām uz Rīgu.

Māte neizskatās pārsteigta. Tēvam tagad prātā vienīgi nesena apšaudes troksnis, par kuŗa iemesliem no galvaspilsētas nav atskanējis ne pušplēsts vārds.

Bet tēvs sazvanās ar aizsargiem, un tas drīz vien kļūst zināms daudziem, ka padomju tālšāvēja artilērija apšaudījusi austrumu aizsardzības līniju, pret Garaušiem.

Jaunais kuŗa ministrs ir izdevis pavēli armijai, lai tā nešautu nekādos apstākļos, lai notiek, kas notikdams, un latviešu artilērija ir klusējusi.

Nelielā apšaude varbūt ir bijusi padomju izaicinājums, bet varbūt spēka izrādīšana un draudēšana, ja kādas no tām daudzajām sarunām, kas patlaban rit gan Rīgā, gan Maskavā, neritētu Kremlim pa prātam.

Latviju nospiež uz ceļiem, bet pārējās valstis izliekas, ka nekas sevišķs nenotiek.

Latvija varbūt pirks lielākus strāvas un ogļu vairumus no Zviedrijas un Anglijas, ja šeit tiks nodibināti lieli padomju uzņēmumi.

Par to gan jāšaubās. Tagad Kremlis būs noteicējs par to, ko Latvijai pirkt vai pārdot. Latviešiem būs jāpērk elektrība no Krievijas ziemeļrietumu energosistēmas, dārga deggāze un ogle no Donbasa. Latolu vairs neražos, jo tas vairs nebūs izdevīgi, un SHELLam būs jāaiziet, jo Holande taču ir tik ļauna.

Citās valstīs netrūkst valstsvīru, kuŗi ir ļoti neapmierināti ar Kremļa varas iespiešanos Latvijā, taču viņi nespēj to apturēt. Padomju Savienībai, Krievijai jāsabruk pašai, tad latvieši atgūs savas tiesības.

Kremļa saimniekošana ir tik aplama, ka tāds sabrukums ir nenovēršams.

Arī tas nav noslēpums, ka valsts iekšienē pastāv nemiers ar pastāvošo kārtību. Ar bardzību cenšoties saliedēt visas Padomju Savienībā dzīvojošās tautas vienā, krieviski runājošā tautā, Kremlis ir radījis lielu pretestību nekrievos. Saimnieciskajai iekārtai mainoties, noteikti mainīsies arī valsts teritorija. Nekrievu republikas atšķelsies, un arī pati serde, Krievija, nav no tērauda vai akmens, — arī to apdzīvo nekrievu tautas.

Krievija var izjukt gabalos. Lai Kremļa varasvīri tagad žvadzina ieročus, apspiezdami Latviju, — gan pienāks laiks, kad viņu vara izkūpēs kā dūmi.

Laimdotu uz Rīgu aizvedušam, Aivaram būs jāatgriežas Abrenē, lai turpinātu palīdzēt pārcelties uz Rīgu Elkšņiem. Galvaspilsētā viņiem dzīvo attāli radi, pie kuŗiem varēs apmesties pirmajās dienās. Mantu vezumi ceļo uz laukiem Zemgalē, pie mātesbrāļa. Tur viņi centīsies iekārtoties uz pastāvīgu dzīvi.

Rīgas Eksportostā ierodas padomju Vņestorga* pārstāvji. Sākas rūpīga brīvostas platības nospraušana. Uz Ventspili padomju speciālisti aizbrauc ar gatavām kartēm, uz kuŗām smalki uzzīmēts, kā iekārtojama naftas baze.

Latvijas valdībai jāpateicjas ar zemes atsavināšanu naftas cauruļvadam.

Latviju varētu pārklāt arī ar deggāzes cauruļvadu tīklu — tāds latviešiem noderēs.

Kad Latvijas sūtnis Vašingtonā prasa, kādu lomu Ventspilī spēlē — vai velk — „Ammer International”, tad dabū atbildi, ka ASV valdība neiejaucas privātu uzņēmumu darīšanās, un neko nezinot.

Daudzi latvieši tomēr pateicas Dievam, ka pie Liepājas stāv amerikāņu eskadra, un tas ir labi darīts, jo Dievam jāpateicas par visu.

Laimdota pārdomā. Vēl nebraukšot prom. Līdz Kremļa noteiktajam laikam palikušas divas nedēļas, un viņa ir attapusies, cik aplams ir tēva lēmums palikt. Ar asarām acīs viņa lūdzas tēvam, lai tas nepaliktu; māte piebalso, un vecajam Kangerim kā zvīņas nokrīt no acīm, un viņš sāk drudžaini rīkoties uz projām braukšanu.

Aivara tēvs atdod īrniekam arī otru atslēgu.

„Padomju vara šeit varbūt ierīkos pionieru nometni?”

Uz šo dzēlību, aiz kuŗas tiek slēptas sāpes un izmisums, Sudātovs neatbild.

„Bet Sudātova kungs varbūt pārdomāšot un padomijā nepalikšot?”

„Esmu krievs,” tā atbild Sudātovs.

* Ārējās tirdzniecības uzņēmums

Garaušiem dienvidos, un motorizētās Latgolas Atbreivošanas armijas vienības ielaužas Latvijas teritorijā pie Berdišu ciema, ātri tiekot 8 kilometrus uz priekšu, līdz Augšpiliņ, un no turienes vēl ātrāk līdz Abrenei, 5 kilometrus.

Abrene krīt ātri. Izpildot kaujas uzdevumu, bruņumašīnas ieņem krustojumus pie Aizsargu nama, — kuŗā vairs nav neviena aizsarga — pie Abrenes 1. policijas iecirkņa, — kur atskan daži šāvienu, policistiem izvairoties no plašākas sadursmes, — un piepilda stacijas laukumu pie dzelzceļa stacijas.

„Purnavas ķēniņš” no Abrenes jau ir zinājis, ka tā notiks, un ierodas stacijas laukumā ar saviem pavadoņiem, kas apkārušies pistolēm un granātām.

Tie ir savādi latgalieši, kas kaŗo it kā zem Latgales karoga, jo gandrīz neviens no viņiem neprot latgaliski. Kreiso plecu gan rotā uzšuve „Latgola”.

Džerijs ir kā apreibis no laimes.

„Še tev čūlam brandina!” viņš auro un vicina pistoli. „Malučs i Vorgribs! Malučs i Vorgribs!”

Latgolas Atbreivošanas armijas kaujinieku nervi no ātrā iebrukuma ir kā uzvilktas stīgas, un viens no viņiem, nesaprazdams, ko Džerijs kliedz, bet redzēdams pret sevi pagrieztu pistoles stobru, izšauj kārtu no sava ieroča.

Džerijs saļimst. Uzticamais Konrāda ieročnesējs ir kritis no savējo rokas.

Konrāds ir tā pārbijies, ka nesaprot, ko nu darīt.

Pēc sacelšanās plāna viņiem tagad jāpārņem vara, ielaužoties apriņķa un pilsētas valdē. Vecie varasvīri no Abrenes jau ir tikpat kā nozuduši, tā ka varas pārņemšana varētu ritēt itin gludi. Bet Džerijs... Konrāds jūt asaras sariesāmie acīs. Kaujinieki krieviski kaut ko saka. Arī viņi ir apjukuši, jo saprot, ka notikusi briesmīga kļūme. Par to gan ir vainojams arī pats „Purnavas ķēniņš”, jo piemirsis izdalīt saviem puisiem Latgolas uzšuves.

Starp kaujiniekiem tomēr atrodas viens, kuŗš kaut cik prot latgaliski, un sākas liela skaidrošanās.

Bet Konrāds nepēj atgūties, un viņu aizved uz mājām. Latgolas Atbreivošanas armijas vadību uzņemas viņa vietnieks, drūmā izskata puisis, un viņi ātri pārņem varu.

Uz Ārlietu ministriju izsauktais padomju sūtnis paskaidro, ka Padomju Savienībai pienākošos pagastos un Abrenē patiešām esot bruņotas etnisko latgaļu vienības, kas sastāvot no brīvprātīgajiem un no vietējiem kādreiz aizliegtās Latgolas partijas biedriem. Latvijas valdībai esot tiesības tādus nelaist pāri jaunajai robežai, kas sāks pastāvēt no rītdienas. Kas notiks Padomju Savienībai pievienojamā teritorijā, tā jau ir Padomju Savienības darīšana. Draudzīgās Latvijas valdībai viņš varot atklāt to, kas neesot plašāk izpauzams, proti, nacionālistiskas partijas neesot ciešamas arī Padomju Savienībā. Tomēr ap Abreni jeb Pitalovu, visticamāk, tikšot izveidots latgaliešu nacionālais apvidus, jo Padomju Savienībā ikkatras tautas kultūra un tautiskā savdabība tiekot cienīta.

Sākoties padomju artilērijas apšaudei, Aivars ir sapratis, ka nekavējoties jāpamet Abrene.

Viņš aizsteidzas uz garāžu. Kad ir iedarbinājis vairogu un brauc ārā, tad pamana, ka durvīs no garāžas uz priekšnamu, tajās labi pazīstamajās durvīs, ir nostājies Sudātovs un māj ar roku atvadām.

Aivars izliekas, ka īrnieku, nu jau tikpat kā Elkšņu mājas īpašnieku, neredz.

Laimdota jau ir sakravājusi ceļasomas.

Viņiem jāpamet mīlā, dzimtā pilsēta par vienu dienu ātrāk, un varbūt uz mūžu.

Kad viņi pabrauc gaŗām Abrenes uzrakstam uz pilsētas robežas, un baltā pilsēta paliek aiz muguras, aizvien vairāk attālinādamās, tad abi vairs nespēj izturēt, un sāk raudāt.

Laimdota pieglaužas Aivara plecam un raud vēl skaļāk. Aivars jūt, ka tā var iestūrēt grāvī, un nobrauc malā. Laimdota viņu apskauj, un tā viņi sēž tik ilgi, kamēr Laimdota ir izraudājusies.

„Nu varam braukt,” viņa saka, no Aivara atraisījusies.

Aivars smagi nopūšas.

„Bet Konrāds?...” viņš jautā, īsti nesaprazdams, kāpēc tā ir pajautājis.

„Konrāds!” Laimdota atteic nicīgi, un pat ar tādu kā zobgalīga smaida atblāzmu sejā. „Bet saki tu man, kuŗa meitene tev patīk?...”

„Meitene vai jaunava, vai jaunkundze?” Aivars mēģina jokot.

„Neizlokies, saki!”

„Tu.”

Tālāk viņi brauc klusēdami.

Viļakā, krustojumā pie tirgus laukuma, vairogu aptur robežsargi un, neko nepaskaidrojuši, liek griezties pa labi, uz Žīguriem. Uz Vidzemi varēšot tikt caur Liepnu.

Aivars brauc, kur nekad nav braucis, un apmaldās. Viņi gan ir nonākuši tajā Latvijas daļā, kas netiks atdota, taču vietējie ļaudis ir aizbēguši, un apkārtne ir kā izmirusi.

Viņi pārbrauc dzelzceļa sliedēm. Tas varbūt ir Abrenes-Rīgas dzelzceļš. Tālāk uz priekšu ir vairākas mājas un Priežukalna pamatskola, bet arī tur nav nevienas dzīvas dvēseles.

Aivars tik brauc uz priekšu. Degvielas ir daudz, un gan jau šis ceļš aizvedīs līdz kādam lielākam ceļam, ar skaidrām ceļa zīmēm.

Kad viņi ir pārbraukuši pāri mazai upītei, priekšā atskan šāvieni. Straujā skrējienā vairogs vēl paskrien gaŗām ceļmalas mājām un pirms līkuma apstājas.

Šauj atkal. Pa labi, mežā ved šaurāks ceļš, kas vairogam tomēr izbraucams, un Aivars, kā nezināmas rokas vadīts, griež stūri pa labi.

Izskatās, ka meža ceļš ved uz apdzīvotu vietu. Pa apaļkoku tiltiņu viņi pārbrauc pāri tērcītei, kādu Abrenes pusē mēdz dēvēt par rūcīti, un tik tiešām ie brauc kādas lauku mājas pagalmā.

Neviena cilvēka nav arī šeit, bet visneparastākais ir tas, ka meža ielokā, tuvu pie mājām, viņi ierauga slienamies varenas jaunceltnes pīlārus. Te sākuši celt baznīcu. Aivars iet tuvāk, un Laimdota seko.

Celtnieki atstājuši darbu lielā steigā, jo uz sastatnēm pametuši zviedenes, javas traukus, darba cimodus.

Netālu tek upe.

Aivars nezina, ka tā ir Vjada. Upe iztek no Viedeniešu ezera, un kādreiz varbūt saukusies Viede vai Veda.

Viņi ierauga laipu. Stāvumā pret laipu Latgalei ierastais ceļmalas krusts. Aivars nometas ceļos Krustāsistā priekšā un noskaita lūgšanu. Laimdotai tāds paradums ir svešs, tomēr viņa turas blakus.

Lūgšanu noskaitījis, Aivars iet uz upi.

Vjada tek uz austrumiem, — uz Abrenes pusi.

Pēkšņi viņi atkal ierauga kaut ko neparastu. Viegli griezdamies, šurp lēni peld vainadziņš sarkanbaltsarkanās krāsās. Tas nopīts no lauku zālēm, greznots puķēm un piestiprināts apaļam putuplasta gabalam, kā plostiņam.

Vainadziņš slīd tuvu krastam, un Aivars grib redzēt, kas tam ielikts vidū, jo pa gabalu var redzēt tādu kā baltu papīra lapu.

Viņš žigli noauj kājas, uzrota bikšu galus un iebrien upē. Te ir sekls.

Sarkanbaltsarkanais vainadziņš nāk tuvāk. Vidū tik tiešām ir ieklāta papīra lapa, uz kuŗas kaut kas uzrakstīts.

Aivars satveŗ vainadziņu, izlasa, un tad ļauj vēstījūmam peldēt tālāk, uz Abrenes pusi.

Uz lapas ir bijis uzrakstīts:

Tai zemei,
Kas mums atņemta —
Reiz atkal būsi
Latvija!